

МОСКВА 2042

НАЙ-ДОБРИЯТ САТИРИЧЕН
РОМАН-АНТИУТОПИЯ НА ХХ ВЕК

Азбука
ВЛАДИМИР ВОЙНОВИЧ

НАЙ-ДОБРИТЕ РОМАНИ НА ХХ ВЕК

ВЛАДИМИР ВОЙНОВИЧ МОСКВА 2042

Перевод: Иван Тотоманов

chitanka.info

„Москва 2042“ е сатиричен роман-антиутопия, написан през 1986 г. Това е весела пародия, чието действие се развива в бъдещето, в средата на XXI век, в един обезумял „марксистки“ свят. Героят на романа, писател-емигрант, неочаквано получава възможност да пристигне със самолет в Москва през 2042 г. и става... действащо лице и организатор на нова революция...

УВОД

За съжаление нямам никакви записки. Всичките ми тетрадки, бележници, дневници, тефтерчета и отделни листчета останаха там. Само едно листченце, смачкано, мъшасало, разръфано по краищата, случайно се било забутало под хастара на сакото ми и фрау Грюнберг, собственичката на химическото чистене в Щокдорф, ми го върна. И видях, че на това листченце от едната страна пише: „4 парц. Там. Др. Л. О. Ль“ и на другата: „Утре или никога!!!“ Смисълът на тази фраза ми е елементарно ясен и по-нататък ще го обясня. Но какво означават първите съкращения? За какви четири „парц.“ става въпрос и какво означават другите букви, Господ да ме убие, обаче не си спомням.

Лично мен най-много ме интригува това „Л“ с ер големия, обаче какво значи — предмет ли, човек ли, животно ли? — не поражда у мен абсолютно никакви асоциации.

А да ви кажа паметта ми доскоро беше направо невероятна. Особено за числа. Знаех си наизуст номера на паспорта, на трудовата книжка, на военната книжка, на членската карта от Писателския съюз. Ако щете вярвайте, ако щете недейте, но никога не си записвах телефони — запомнях си ги от раз.

А сега?...

Сега даже за собствения си рожден ден научавам от получените поздравителни телеграми.

И все пак нямам друг изход, освен да разчитам на паметта си.

Предвиждам, че някои читатели ще се отнесат към тази история с недоверие, че ще кажат: е, чак пък толкова, измислил си го е, това не може да бъде. Няма да споря може ли, не може ли, но трябва да ви заявя абсолютно отговорно, че никога и нищо не си измислям.

Разказвам само това, което съм видял със собствените си очи. Или съм чул със собствените си уши. Или което ми е разказал някой, на когото имам абсолютно доверие. Или не абсолютно. Или абсолютно не. Във всеки случай всичко, което пиша, винаги се основава на нещо. Понякога дори на нищо. Но всеки, който е запознат поне отгоре-отгоре

с теорията на относителността, знае, че нищото е разновидност на нещото, а нещото е всъщност онова, от което може да се извлече още нещо.

Мисля, че това обяснение е достатъчно, за да се отнесете към тази история с необходимото доверие.

Към гореказаното трябва само да добавя, че описаните в тази книга хора нямат никакви прототипове. Всички главни герои и второстепенни персонажи са обрисувани на базата на отражението най-вече на самия автор, който им приписва не само мнимите си достойнства, но и реалните си недостатъци, пороци и лоши наклонности, с които природата го е надарила толкова щедро.

ПЪРВА ЧАСТ

РАЗГОВОР НА ХАЛБА БИРА

Разговорът се проведе през юни 1982 година.

Място на действието: Английският парк, Мюнхен.

Седяхме в бирарията, отвън. „85“ ще рече аз и един мой познат, Рудолф, за приятели Руди. Фамилното му име изобщо не е за запомняне. И аз не помня Мителбрехенмахер ли беше, или Махенмителбрехер. Нещо от тоя род, но това не е важно. Лично аз си му викам просто Руди.

Седяхме един срещу друг и Руди малко ми пречеше на гледката. Като мръднех леко очи надясно обаче, виждах оловносивото сънено езеро и брега, по който с бавно клатушкане се разхождаха тлъсти гъсоци и голи немци. Тоест не точно само немци, но и екхибиционисти от всички възможни националности, възползвали се от благостта на тукашната полиция, та да дойдат в Мюнхен от цял свят да видят хора и да се покажат на хората.

Пиехме бира от еднолитрови халби, на които тук им казват масс.

Всъщност не съм сигурен самата халба ли се казва масс, или бирата, която ти наливат в нея. Впрочем това не е важно. Важното е, че седяхме в бирарията, пиехме си бирата и си дрънкахме глупости.

Мисля, че почнахме от конете. Понеже Руди отглежда коне. Отглежда ги и ги продава на милионерите. Той Впрочем също е милионер, макар че това няма значение.

Макар че продава коне, той най-много се интересува от всякаква ултрасъвременна техника. Вози се в разкошен ягуар, нагъчкан с каква ли не електроника, а пък за къщата му да не говорим. Най-различни компютри, телерадиокомбайни, автоматични врати и всичко от този род. Като се мръкне, лампите в кабинета му светват сами, обаче само ако в кабинета има някой. Ако излезеш от кабинета, лампите веднага изгасват. (Руди твърди, че благодарение на това устройство икономисва по четири марки месечно от ток.) И естествено си има музикален компютър, на който може да се свири като на орган, на цигулка, на ксилофон, на балалайка и на много други инструменти поотделно и

заедно. Така че един човек може с един пръст да свири произведения, навремето достъпни само за големите оркестри.

Руди е дотолкова увлечен от тази техника, че май не чете нищо освен технически списания и фантастика. Дори и моите книги не е чел, макар че ги държи на видно място и се хвали на конските си приятели какъв необикновен приятел има — истински руски писател.

Казва ми (без да ме е чел), че пиша прекалено реалистично и че реализмът е вчерашният ден на литературата. Честно казано, такива идиотски съждения направо ме вбесяват и винаги му казвам, че и неговите коне са вчерашният ден. И че щом даже конете все още са нужни на някого, то и нуждата от литература, която да изобразява реалния живот на хората, също не е отпаднала. Че на хората им е много по-интересно да четат за самите себе си, вместо за разни работи и марсианци.

Казах му го един път в бирарията, където бяхме седнали. На което Руди със снизходителна усмивка ми предложи да сравня тиражите на моите книги с тиражите на кой да е среден фантаст.

— Фантастиката — самоуверено каза той — е литературата на бъдещето.

С това твърдение направо ме вбеси. Поръчах по втори мас и казах, че фантастиката, също като детективските романчета, изобщо не е литература, а пълна глупост като електронните игри, които допринасят за развитието на масовия идиотизъм.

Горещото слънце, студената бира и изобщо подредбата на тукашния живот не предразполагат към страстни спорове. Руди ми възразяваше лениво, без да се поддава на възбудата ми, и даде за пример Жул Верн, който, видите ли, за разлика от реалистите, бил предсказал много научни открития на днешното време, включително пътешествието на човека до Луната.

Отговорих, че задачата на литературата изобщо не е да предвижда научни открития и че в предсказанията на Жул Верн няма нищо оригинално. Че хората винаги са си представяли и полетите в космоса, и плуването под водата и че в много древни книги тези чудеса са описани много преди да ги опише Жул Верн.

Може — съгласи се Руди. — Но фантастите са предвидили не само техническите открития, но и еволюцията на съвременното общество към тоталитаризма. Вземи Оруел например. Нима не

предсказва детайлно създаването на същата система, която днес съществува при вас в Русия?

Разбира се, че не — казах. — Оруел пише пародия на онова, което вече съществува по негово време. Описва един идеално работещ тоталитарен механизъм, който просто не може да съществува в условията на едно живо човешко общество. Ако вземем Съветския съюз, то населението му проявява само външно послушание относно режима и същевременно абсолютно презрение към лозунгите и призивите му, като им отговаря с лоша работа, пиянство и кражби, а така нареченият Голям брат е обект на общи подигравки и постоянна тема за вицове.

Трябва да отбележа, че да спориш със западници изобщо не е интересно. Като види, че гледната точка на събеседника му му е много скъпа, западнякът тутакси е готов да се съгласи с нея — нещо, което в Русия изобщо го няма.

Спорът ни с Руди затихна някак от само себе си и ми се доця да го поразпаля. Затова казах, че фантастите са измислили куп неща, които са се сбъднали, но измислят и такива, които никога няма да се сбъднат, например пътешествия във времето.

— Така ли? — попита Руди и запали цигара. — Наистина ли мислиш, че пътешествията във времето са абсолютно невъзможни?

— Да — казах. — Точно така мисля.

— В такъв случай — каза той — много грешиш. Пътешествията във времето от областта на фантастиката вече минаха в областта на практиката.

Естествено говорехме на немски, а тогава, през 1982 година, не бях много добър с немския (и сега не съм много добър). Затова попитах Руди правилно ли съм разбрал, че с помощта на някакви технически средства човек вече може да се прехвърли от едно време в друго.

— Да, да — потвърди Руди. — Точно това ти казвам. Направо ей сега можеш да отидеш в някое райзебюро, да си купиш билет и да заминеш за миналото или за бъдещето, където повече ти харесва, с машината на времето. Впрочем тази машина засега я имаме само ние, германците, по-точно компанията „Луфтханза“. Между другото техническото решение е съвсем просто. Машината е обикновен космоплан като американските совалки, обаче има не само обикновени

ракетни двигатели, а и фотонни. Космопланът стига първа, после втора космическа скорост, а след това се включват фотонните двигатели. С тяхната помощ машината развива почти светлинна скорост и тогава за тебе времето спира, а на Земята си върви, и ти попадаш в бъдещето. Или пък корабът развива свръхсветлинна скорост и тогава изпреварваш времето и попадаш в миналото.

Бирата вече ми идваше в повече, но все още не бях пиан. И казах на Руди:

— Виж какво, стига с тия глупости. Много добре знаеш — още Айнщайн го е доказал, — че не може да се достигне не само свръхсветлинна скорост, но и дори скоростта на светлината.

При което нервите на Руди най-после не издържаха, той изплю цигарата и тресна халбата в масата — нещо, което не очаквах от толкова уравновесен човек като него.

— Айнщайн — заяви Руди — отдавна е остарял. Евклид разправял, че през една точка, лежаща извън дадена права, може да се прекара само една паралелна права, и е бил прав, обаче Лобачевски казва, че може да се прекарат две или повече, и двамата стават прави. Айнщайн казва, че е невъзможно, и е бил прав, а аз ти казвам, че е възможно, и също съм прав.

— Чакай, чакай — казах му. — Не така с рогата напред. Много те уважавам (когато пийна, уважавам всички), обаче засега поне ти все още не си Айнщайн.

— Вярно — съгласи се Руди. — Наистина не съм Айнщайн. Аз съм Мителбрехенмахер, но пък трябва да ти кажа, че и Лобачевски не е бил Евклид.

Като го видях колко е развълнуван, веднага му казах, че в крайна сметка изобщо не ме вълнува кой от всичките (Айнщайн, Лобачевски, Евклид или Руди) е по-умен и че използвам съвременната техника практически и изобщо не ме интересува на основата на какви закони е създадена. И това си е вярно. Ето сега например пиша това на компютър. Натискам клавишите — и на екрана изникват думи. Няколко прости манипулации — и тези думи се отпечатват на хартия. Ако искам да сменя местата на някои абзаци, машината незабавно ще изпълни желанието ми. Ако искам навсякъде да сменя Мителбрехенмахер с Махенмителбрехер или с Айнщайн, машината ще направи и това. Всеки ден се бръсна с електрическа самобръсначка,

слушам радио или гледам телевизия. Да не би да съм длъжен да зная на базата на какви теории работи всичко това?

Попитах Руди дали е летял с машината на времето. Каза, че бил и че не искал повече. Бил отишъл в Древния Рим да види на живо гладиаторски бой, обаче взели, та него го изкарали на арената. Едва успял да се отърве. И оттогава предпочитал всичките тия чудесии да си ги гледа по телевизора или да чете за тях в книгите.

Не му повярвах, разбира се. Но той ми каза, че много лесно мога да се убедя в реалната възможност за пътешествие във времето. Трябвало просто да отида при неговата позната фройлайн Глобке, която работела в райзебюрото на Амалиенщрасе номер пет.

— Обаче — каза Руди — все пак едва ли ще отидеш на пътешествие във времето.

— Защо „все пак“ и защо „едва ли“? — попитах го. — Нали каза, че от областта на фантастиката пътешествията във времето вече са в областта на практиката?

— Казах — подсмихна се той. — И е вярно. Цената на билета обаче не е минала от областта на фантастиката в достъпната област. Пък и ти няма да тръгнеш да летиш и да се излагаш на ненужни рискове. Ти не си авантюрист.

Последната фраза говори само за това колко лошо ме познаваше Руди. Аз съм точно авантюрист.

ФРОЙЛАЙН ГЛОБКЕ

Райзебюрото на Амалиенщрасе беше съвсем обикновено. Десетки шарени плакати и диплянки, предлагащи на желаещите да отидат до египетските пирамиди, исландските гейзери и норвежките фиорди, да се попекаат на Бахамските острови, да се попързаят със ски по склоновете на швейцарските Алпи или да се повозят на прочутия океански лайнер „Кралица Елизабет Втора“.

Попитах за фройлайн Глобке и ми показаха едно луничаво червенокосо момиче в ъгъла зад един компютър.

Честно казано, в последния момент доста се бях притеснил. Мислех си, че онзи мръсник Руди ми е погодил номер и че ей сега цялото райзебюро ще дотърчи да се подиграва с прекарания тъп чужденец. Но когато казах на фройлайн Глобке кой съм и с каква цел идвам, за мое удовлетворение и отчасти изумление все пак тя изобщо не се учуди и не се разсмя. Да, каза ми, те наистина можели да пратят всеки свой клиент във всяко време и на всяко място на планетата Земя и тя, фройлайн Глобке, била готова да чуе какво точно искам.

Исканията ми, от нейна гледна точка, бяха съвсем скромни. Защото исках да попадна в Москва след 50 години, тоест в Москва през 2032 година.

— Добре — каза фройлайн Глобке и почна да тропва с маникюра си по клавишите на компютъра.

На екрана се заредиха някакви букви и цифри, фройлайн Глобке ги погледна, поцъка с език, обърна се към мен и разпери ръце.

— Аха, значи все пак не става, нали? — казах зарадвано. Щях да си го върна на Руди.

— Много съжалявам — притеснено каза фройлайн Глобке, — но всички билети за тази екскурзия са продадени. Ако се съгласите да полетите на шейсет години в бъдещето...

— Е, няма кой знае каква разлика — прекъснах я. — Десет години повече, десет по-малко, няма значение.

— Идеално! — каза фройлайн Глобке и с лъчезарна усмивка ми съобщи, че съм направил най-добрия избор, като съм дошъл именно

при тях. Защото те били единственото засега райзбюро в Европа, което организирано такива пътувания. Ако ме интересува начинът на пътуване...

— Извинете — прекъснах я нетърпеливо, — начинът на придвижване вече ми е горе-долу известен, хер Махенмителбрехер ми го обясни достатъчно подробно.

— Мителбрехенмахер — възпитано ме поправи тя.

Благодарих ѝ за поправката и казах, че не ме интересува теоретичната основа, а практическите условия на полета. По-точно как ще се оправям с безтегловността и на човек не му ли се гади. Въпросът е — обясних ѝ, — че когато пийна, ми се гади дори на твърда земя.

— О, колкото до първото — усмихна се фройлайн Глобке, — изобщо няма защо да се тревожите. Нашата електронна система за изкуствена гравитация е над всякаква конкуренция. Колкото до гаденето обаче... не можете ли по време на полета да не пиете?

— Какво? — възмутих се. — Шейсет години нито капка? Фройлайн, вие искате от мен прекалено много.

— Ама моля ви се! — разпалено възрази фройлайн Глобке. — Не става дума за толкова дълго. Шейсет години ще минат на Земята. А за вас това са само три часа. Колкото да стигнете със самолет от Мюнхен до Москва.

— Хм, да — казах. — Разбирам. За мен — само три часа. Но всъщност пак са си шейсет години. И за цели шейсет години нито капка?

— Ама моля ви се, моля ви се! — Фройлайн Глобке така се развълнува, че луничките ѝ станаха два пъти повече. — Защо чак нито капка? В края на краищата дали ще пиете си е ваш проблем. Между другото по време на полета напитките са в неограничено количество и, разбира се, безплатни.

— А, това вече е друго — казах. — Защо веднага не ми казахте, че напитките са безплатни? Щом са безплатни, няма проблем. Дайте един билет отиване и връщане, връщането след месец, място за пиесици и пушесци, по възможност до прозореца.

— Готово — съгласи се фройлайн Глобке. — Трябва обаче да ви предупредя, че фирмата ни не гарантира връщането. Разбира се, правим всичко, което зависи от нас, но все пак не знаем какви ще са политическите условия там, нали? Нашият консул ще е на

разположение естествено, но, честно казано, никой не може да гарантира, че след шейсет години нашата страна все още ще съществува и че ще имаме консул.

Всъщност да, помислих си, за шейсет години всичко може да стане. Но нали пък тъкмо затова исках да отида, за да разбера какво ще стане.

— Добре — казах. — Какво пък толкова. Не гарантирате връщането. Но щом гарантирате безплатни напитки, давайте билета.

Дадох ѝ паспорта си. Тънките пръстчета на фройлайн Глобке запърхаха по клавиатурата на компютъра в беззвучната музика на букви и цифри. На екрана излязоха трите ми имена, номерът на паспорта, номерът и датата на полета, после още някакви цифри, които подскачаха и весело се умножаваха една по друга. Накрая цифрите спряха и се подредиха в

4 578 843.00

— Билет за отиване и връщане — каза фройлайн Глобке. — Четири милиона петстотин седемдесет и осем хиляди осемстотин четирийсет и три марки.

— Охо! — казах.

— Ако платите в брой, имате десет процента отстъпка и тогава ще ви излезе само... — Тя пак запърха с пръстчета, цифрите пак заподскачаха и се подредиха в ново число. — Четири милиона сто и двайсет хиляди деветстотин петдесет и осем марки и седемдесет пфенига.

— Е, това вече си е друго — казах.

— Освен това, ако не се върнете до три месеца, седемдесет и пет процента от стойността на билета ви за връщане се изплащат на наследниците ви.

— Идеално — казах. — Вярно, в момента нямам толкова пари в наличност, но се надявам, че ще ми помогне хер...

— Мителбрехенмахер — подсказа ми фройлайн Глобке.

Що за хора бе! Защо вечно напират да ти подсказват? Тая фройлайн да не си мислеше, че без нейна помощ не мога да си спомня името на най-добрия си приятел?

ТРИ МИЛИОНА ЗА РЕПОРТАЖ

Както излезе, изобщо не беше трябвало да се надявам на помощта на Руди. Когато му се обадох — от телефона на ъгъла, — той каза, че с радост щял да ми заеме необходимата сума, но за жалост в момента имал известни финансови затруднения. По-точно, похарчил последните си шест милиона, за да докара два жребѐца от Саудитска Арабия и единият да вземе да си счупи крака предния ден. И какво излизало? Три милиона на вятъра.

Както научих впоследствие, историята за счупения крак си беше чиста измишльотина. Руди просто го беше страх да ми даде парите. Милионерите, да ви кажа, са големи циции.

Прибрах се вкъщи отчасти разстроен, отчасти успокоен. Като не става — не става. Не ми било писано. Може и за добро да е. В края на краищата съм вече на четирийсет, а като стигне тази възраст, човек вече трябва по възможност да избягва приключенията.

Колкото до жена ми, тя, както забелязах, беше много доволна от развоя на събитията. Понеже може да съм всякакъв, обаче все пак съм ѝ мъж, нали. И ако по някакви причини остана някъде в отдалеченото бъдеще, не се знае дали ще си намери мъж като мен.

Толкова се разчувства, че на вечеря дори предложи да пийнем, което обикновено не прави. Аз не чаках да ме канят, разбира се. Първата чашка изпих с нея, втората и третата — когато тя отиде да говори по телефона, а четвъртата пак с нея.

— Да — казах, — жалко все пак, че не стана. Много ми се искаше да видя.

— Какво има да гледаш? Да не мислиш, че нещо ще се е променило?

— За шейсет години? — възразих. — Да не мислиш, че за шейсет години нищо няма да се промени?

Тогава тя ми напомни за съседа, който наскоро беше починал. Когато пристигнал от Русия със семейството си, той решил да не си разопакова куфарите. „Скоро болшевиките ще паднат — казвал — и

ще се върнем. Защо да се мъчим да вадим багажа от куфарите и после пак да го тъпчем?“

Телефонът звънна пак. Щом жена ми излезе, веднага обърнах още една водка, но преди да успея да си наляя пак, тя се върна.

— Търси те някакъв американец.

Американецът се оказа кореспондент на списание „Ню Таймс“. Попита ме ще го приема ли на следващия ден по важен въпрос. На моя въпрос що за важен въпрос отговори, че не било за по телефона. (Пък ще ми разправят, че само в Съветския съюз хората ги било страх да говорят по телефона.)

— Добре — казах, — заповядайте, но след десет. Работя нощем и ставам късно.

— Окей — каза той и затвори.

Казват, че американците били невъзпитани. Не съм съгласен. Повечето американци, които съм виждал, са възпитани, деликатни, скромно и чисто облечени и много дружелюбни. Вярно, понякога си качват краката на масата, но лично мен това не ме притеснява. Те така си се отпускат или, както казват самите те, релаксират. Ами чудесно. Релаксирането е полезно за здравето. А рефлексиранието, като при нас, е вредно. Аз също понякога си качвам краката на масата, но не се получава никакво релаксиране, ние не го можем това.

На другата сутрин точно в десет на вратата се звънна.

Отворих и видях висок строен човек със светлосин костюм и тъмна, сресана на идеален път коса.

— Господин Мак... — почнах и спрях, понеже бях забравил продължението на ирландското му име.

— Просто Джон — каза той и се усмихна.

Поканих го в хола и му предложих кафе.

— Виталий — каза той, — имам една много голяма молба към вас. Чуйте какво ви предлагам, а после, независимо дали ще го приемете, или не, няма да казвате на никого за разговора ни.

— От ЦРУ ли сте? — попитах.

— Не съм, разбира се. От „Ню Таймс“ съм, както ви казах. Но все пак бих искал...

— Искате да ви се закълна с ръка на Библията?

— Не е задължително. — Той се усмихна. — Стига ми и честната ви дума. Разбрах, че се каните да заминете за Съветския съюз

през две хиляди и не знам коя си година.

— Как разбрахте? — учудих се. — На никого не съм казвал.

— Не се тревожете, аз също няма да кажа на никого.

— Можете да кажете на когото си щете, понеже няма да замина.

Билетът струва...

— Всичко знам — прекъсна ме той. — Но ако въпросът е само до цената на билета, нашата фирма ще поеме всички разходи.

— Всички разходи? — попитах недоверчиво. — Над четири милиона марки? Че това са почти два милиона долара.

— И ще получите още един милион като хонорар за подробния репортаж от пътуването ви.

— Три милиона долара за някакъв си репортаж?

Той се усмихна.

— Виталий, личи си, че още не сте разбрали съвсем какво е Западът. Това не е някакъв си репортаж. Това е сензацията на века. Дори на два века. Възможно е да струва и повече, но в момента финансовото ни положение не е най-доброто, нали разбирате.

Обещах на Джон да си помисля. Той ми остави визитната си картичка и си тръгна, без да пипне кафето.

РАЗГОВОР С ДЯВОЛА

Много ще сбъркат тези, които ще си помислят, че огромната сума, която можех да изкарам, е повлияла на решението ми дори ей тоничко. Не твърдя, че не обичам парите, но твърдо мога да заявя, че заради пари не бих рискувал и едно косъмче от косата си.

И сигурно щях да не се съглася с предложението на Джон, но точно тогава в мен се пробуди дяволът ми, който, откакто се всели в мен, мисли само за едно — как да ме подтикне към някакво приключение. Понякога прекалява и тогава безмилостно го натиквам в дупката му. Той кротува и известно време изобщо не се обажда. През тези периоди се държа почти идеално: пия и пуша по-малко, пресичам само на зелено, карам според всички пътни знаци и давам всички изкарани пари на жена си. В такива дни познатите ми направо не могат да ми се нарадват. Изгладен, умит, бръснат, подстриган и освен това невероятно любезен с всички.

Но след време дяволът се размърдва и почва да дудне: „Къде си тръгнал да ставаш? Още е рано, обядът не е готов, полежи си. Закъде си забързал, така и така ще пукнеш някой ден. Няма защо да се миеш, нали вчера се ми. Поизтягай се, запали цигара, дай малко никотин на дробовете. Ето ги цигарите на шкафчето.“

Дяволът ми е толкова настойчив, че невинаги мога да устоя на предложенията му.

Извадих цигара и щракнах запалката.

— Браво! — възкликна дяволът. — Ракът е най-доброто средство срещу пушачите.

Това е любимата му сентенция.

— Глупак — казах му. — Какво си се вмъкнал в мен, трябва да идеш да работиш в дружеството за борба с тютюнопушенето.

И като дръпнах пак от марлборото, се замислих за предложението на Джон.

Предложението беше примамливо, но все пак не беше за мене. Къде съм тръгнал? Какво ме чака в далечното бъдеще? Може би някакви ужасии. Пък не съм вече младеж. Аз съм улегнал семеен

човек, съвсем скоро (как лети времето!) ще закръгля четирийсетака. Време ми е да я карам по-кратко. Да избягвам ненужните вълнения, стресовите ситуации и течението. Да си облека кабинетната пижама, да си направя слабо чайче, е, в краен случай да запаля една лула и да седна на писалището да съчинявам роман с плавно развиващ се сюжет.

— От всички човешки пороци най-отвратително е благоразумието — каза дяволът.

— Изчезни — казах му. — Не си пъхай носа, където не ти е работа. Писна ми от тебе.

— И на мене ми е писнало от тебе — каза дяволът. — Особено в моменти, когато ми се правиш на добродетелен. Ами чуй ме де — зашепна той, — много добре знаеш, че благоразумието е неблагоприятно. Днеска те е страх да не настинеш, обаче утре ти пада тухла на главата и каква е разликата хремав ли си, или не? Какво толкова се колебаеш? Виж какъв късмет извади, използвай го! Дай да идем да видим какво са измислили вашите комунисти за тия шейсет години.

— Ти май обичаш комунистите, а? — попитах го с насмешка.

— Че как да не ги обичам! — викна дяволът. — Че кой не ги обича? Те са също като дяволите, все измислят разни номера. Хайде бе, дай да идем, много ти се моля.

— Добре — казах. — Да речем, че се съглася. Но това ще е последната авантюра, в която ме забъркваш.

— Идеално! — Дяволът заръкопляска. — Прекрасно! Всъщност много е възможно наистина да е последната.

— Идиот с идиот! — казах му. — На какво толкова се радваш? Ако взема да пукна, какво ще правиш без мен?

— Да — тъжно каза дяволът. — Признавам, че ужасно ще ми липсваш. Но, честно казано, предпочитам да те видя мъртъв, отколкото благоразумен.

— Млък! — викнах. — Не ми пречи да мисля.

— Млъквам — смирено каза дяволът и млъкна; разбираше, че си е свършил работата.

И макар да бях казал на Джон, че решението ми едва ли ще е положително и че ще му се обадя чак след десетина дни, му се обадох на третия и казах: ДА.

СЛЕДЕНЕ

Няма защо да ви обяснявам, че преди да тръгне на такова опасно пътешествие като моето, човек трябва да се погрижи за семейството си и да направи някои неща, които имат достатъчно шансове да бъдат последни.

Банката, пощата, застрахователното дружество, нотариалната кантора — за посещенията на тези учреждения ми трябваша няколко дни.

И докато се занимавах с тези работи, внезапно, с усет, придобит още преди години в Москва, разбрах, че ме следят.

Имах си безброй други грижи, но с най-елементарна наблюдателност забелязах, че телефонът ми не се държи както подобава. Ту в слушалката се чуваше някакво шумолене (магнетофон?), ту си подрънкваше сам, без да съм го вдигнал, ту като се обаждах, все попадах на грешен номер, ту на мен ми се обаждаха хора, които изобщо не търсеха мен.

Кучето почна да лае всяка нощ, но като излизах, нямаше никого; намерих обаче точно пред вратата фас от „Прима“.

Друг път ми направи впечатление един младеж с азиатска физиономия. Докато минаваше пред нас с колелото си, той прекалено старателно извърна глава. После в една от съседните улички забелязах стар зелен фолксваген с франкфуртски номер. Надникнах през стъклото и видях забравен на задната седалка вестник „Правда“.

За всеки случай съобщих за наблюденията си на полицията. Изслушаха ме внимателно, но казаха, че подозренията ми били неоснователни и неконкретни; ако все пак съм стигнал до по-убедителни доказателства, че ме следят, те, разбира се, щели да вземат необходимите мерки.

Полицаят, с когото говорих, все пак записа номера на фолксвагена, прибора фаса от „Прима“ в едно прозрачно пликче и го заключи в касата.

ПОХИЩЕНИЕ

Същия ден ми се случи нещо, което сега може да се нарече смешно, но тогава изобщо не ми беше смешно.

Като се върнах от полицията, реших да не мисля повече за всичките си подозрения и да се поразсея.

Яхнах колелото и тръгнах да покарам из близката щокдорфска гора.

По време на изгнанието си бях свикнал да карам колело и обичах тези разходки. Обикнах и гората — предимно иглолистна, тя разделя селцето от покрайнините на Мюнхен и много ми напомня за горите край Москва, с тази разлика, че е пресечена на безброй квадрати от асфалтирани и чакълени алеи с пътепоказатели на всеки кръстопът и подробни планове на всеки втори. Така че за да се загуби човек в нея, трябва наистина да се поизмъчи.

Карах по любимата си алея, съединяваща Бухендорф с Нойрид — права, асфалтирана и в делник винаги без жив човек. Карах доста бързо, обмислях предстоящото си пътешествие и очевидно така съм се бил увлякъл в мисли, че не забелязах онова, което ме очакваше отпред.

И до днес не знам какво беше. Най-вероятно опънато през алеята въже, в което съм се блъснал, паднал съм и съм изгубил съзнание. А може да са ми го изгубили и по друг начин, нищо определено не мога да кажа. Помня само, че си карах колелото и си мислех. А после — дупка в паметта, и после, както казват американците, се открих на някакво диванче, което подскачаше под мен.

Помислих, че съм си вкъщи и че има земетресение, и понечих да скоча. Но веднага забелязах, че, първо, тялото нещо не ще да ме слуша и че, второ, не съм си вкъщи, а в някакъв бус с перденца на прозорците. И че бусът кара бързо, а пред мен седят трима души, двама с нормални костюми, а третият целият в бяло, лекар сигурно.

Божичко! — рекох си. — Какво е станало, какво ме е прегазило и къде ме карат? После се поразмърдах, та да се поопипам и да проверя доколко е цял организъмът ми.

И щом проявих признаци на живот, хората срещу мен също се размърдаха и лекарят каза нещо на непознат език. Вгледах се в него и видях, че изобщо не е лекар, а най-вероятно арабин с национална бяла хламида и също толкова бяло було, което покриваше половината му лице. Дватама други вероятно също бяха араби, но облечени като европейци. Те — двамата с костюмите — бяха някъде на по трийсет, а онзи с хламидата беше по-голямшък.

Като видяха, че съм се свестил, те първо си казаха нещо, после този с хламидата заговори бързо, високо и заповедно. И като си отвори устата, от зъбите му излезе някакво синкаво сияние, от което в буса стана някак по-светло.

Когато млькна, единият от спътниците му кимна, обърна се към мен и заговори на английски. Нарече ме по име (като добави „мистър“, разбира се) и каза, че Негово височество (тоест този с хламидата) ми поднасял най-искрените си извинения, че се било наложило да се отнесат с мен така безцеремонно. И че при други обстоятелства никога нямало да си позволят да се отнесат така с толкова уважаван и достоен човек, какъвто безусловно съм бил. Единствено изключителната необходимост ги била подтикнала към подобни действия, за което Негово височество още веднъж и изключително съжалявал.

Очевидно след случилото се паметта ми не беше съвсем наред, така че не знаех за какво именно съжалява Негово височество и реших да си мълча.

— Но Негово височество — продължи преводачът — се надява, че сте достатъчно добре и няма да ни се сърдите. От своя страна Негово височество е готов да ви възмезди материално щетите, нанесени ни от нас неволно.

При тези думи Негово височество енергично закима (без да си маха булото обаче), после си бръкна под полите, дълго тършува и рови из гънките, накрая измъкна нещо малко и кожено, приличаше на кесия, и внимателно го сложи на малката масичка помежду ни.

— Какво е това? — попитах и погледнах кесията накриво.

— Малък личен дар от Негово височество — усмихна се преводачът (Височеството също се усмихна притеснено). — Малко злато.

Затворих очи и се замислих какви са тези хора и какво искат от мен. Не можах да измисля нищо, така че отворих очи и ги попитах

направо.

Негово височество задърдори бързо и после преводачът ми обясни, че те били представители на една малка, но много богата арабска страна. И като научили за предстоящото ми пътуване...

— Как така сте научили? — прекъснах го.

— При нас, в Изтока, казват — тихо отговори преводачът, — че като си долепиш ухото до земята, научаваш какво става по целия свят.

Та значи като си долепили ушите до земята и научили за плановете ми, те решили да се обърнат към мен с една малка, но много деликатна молба. Надявали се, че във великия Съветски съюз, този пръв приятел на арабските народи, след известно време някои тайни вече няма да бъдат тайни. И те, моите спътници в момента, щели да са ми много благодарни, ако успея да намеря и да им донеса подробен чертеж на една най-обикновена водородна бомба, която им била нужна единствено за мирни цели. Ако съм им направел тази услуга, то те и лично Негово височество щели да ми се отплатят и торбата злато, която съм щял да получа за няколкото сантиметра фотокадри, щяла да е поне петдесет пъти по-голяма от кесийката, която била пред мен сега.

Първият ми душевен подтик беше незабавно да ги пратя при шайтана им. Но, честно казано, не бях сигурен, че откровеността ми ще бъде оценена благоприятно по отношение на персоната ми. Така че реших да се възползвам от челния опит на Настрадаин ходжа, който, както се знае, навремето обещал на падишаха за двайсет години да научи едно магаре да говори. При което преценил, че не рискува нищо, понеже за двайсет години или падишахът щял да умре, или магарето, или пък той, Настрадаин, щял да иде при Аллах.

Понеже не исках спътниците ми да помислят, че горя от желание да изпълня исканото, казах, че, разбира се, ще се постарая (и не толкова заради парите, колкото поради огромното уважение, което изпитвам към страната им и лично към Негово височество) да направя всичко според скромните си сили, но че не мога да обещаю нищо конкретно. Казах, че не мога дори да си представя каква ще е страната ми след толкова време и че не знам какви сведения ще са за общо ползване и какви все още ще са си секретни.

— Разбирате ли — казах, — много искам да ви помогна, ала от друга страна, всяка незаконна дейност противоречи на моралните ми принципи.

Те веднага задрънкаха нещо на арабски и после Неговото височество на чист руски без никакъв акцент каза:

— Ние не възразяваме срещу принципите ви и не ви предлагаме да направите нищо незаконно. Но като се връщате от прекрасното бъдеще в трудното ни настояще, може би трябва да имате предвид и себе си, и децата си, и внуците си.

— Ваше височество — попитах смаяно. — Къде сте научили руски толкова добре?

— В Московския университет за дружба между народите „Патрис Лумумба“ — доволно ми отговори Височеството и ми се усмихна, излъчвайки загадъчно сияние.

С това разговорът ни свърши и след пет минути похитителите ми ме свалиха заедно с колелото ми и с кожената кесия на някаква улица.

Докато слизах, не се сдържах и попитах Височеството зъбите му от платина ли са.

— Е, моля ви се — отговори Височеството. — Разполагам с достатъчно средства, за да си позволя диамантени коронки.

НЕОЧАКВАНА СРЕЩА

Помислете си — какво бихте купили на предполагаемите си бъдещи познати, ако заминавате на шейсет години в бъдещето?

Стоях наред известния в Мюнхен магазин Кауфхоф (нещо като нашенски РУМ) абсолютно объркан.

И наистина — има всичко, но не знам какво да купя. Джинси? Запалки? Калкулатори? Дъвки?

Е, доколкото бях чул, в Съветския съюз вече правели дъвка. Отстъпвала на западните засега, но изобщо не се съмнявах, че за шейсет години, в резултат на научно-техническата революция, историческите постановления на партията и правителството и на трудовия ентузиазъм на масите в областта на производството на изделия за дъвкане и на снабдяването със същите на широките народни маси ще настъпят коренни положителни промени.

За джинсите също си помислих, че за шейсет години неизбежно все ще има някакъв прогрес и че поне полски, да речем, или унгарски джинси все ще могат да се купят в Москва.

Все пак взех едни. Освен това купих разни вратовръзки, шалчета, два автоматични чадъра по пет марки бройката, една електронна игра, два комплекта пергели и най-различна парфюмерия: червилца, лак за нокти, пудри, фон дьо тен и сенки, изкуствени мигли — знам, че тези неща никога не остаряват.

Помислих и за себе си, разбира се, и купих ленти за фотоапарата и за касетофона, ленти за машина, бележници и химикалки. Освен това се запасих с няколко смени бельо, чорапи, ръкавици, сапун, паста за зъби и една нова самобръсначка „Жилет“ с два комплекта ножчета. Купих всичко това в случай, че дори тези неща в бъдещето да са с по-добро качество, може да не мога да свикна с тях.

Видях фланелки с надпис „Мюнхен — 1982“ и, разбира се, веднага купих пет-шест. После на щанда за пътеводители намерих карти на най-различни градове, включително и на Москва. Реших, че трябва да си купя (дори поне за да сравня днешната Москва с бъдещата), взех една и почнах да я разглеждам, удивен от това колко е

подробна. Когато живеех в Москва, също си купувах карти, но на тях бяха означени само най-главните улици, и то не всички. А на тази намирах и най-малките преки, дори задънените улички, в които навремето бях живял.

— Улица „Карцев“ намери ли я? — чух насмешлив глас зад гърба си и стреснато се обърнах.

Пред мен, със светлозелен шлифер и сива шапка, стоеше и се усмихваше Льошка Букашов, мой бивш колега и приятел в живота и на маса.

Навремето заедно учихме журналистика, а после работихме в радиото, аз в литературната редакция, а той в новините. Вечер киснехме в Клуба на журналистите. Понякога двамата, понякога трима. Той водеше един свой приятел, Едик, къдрав младеж, който се самоназоваваше генетик и имортолог. Когато се запознахме, го попитах занимава ли се с удължаване на живота. Той каза, че удължаването на живота изобщо не му било интересно, това били глупости и с тях се занимавали геронтолозите. Него го интересувал не удълженият, а вечният живот.

— Тоест искате да откриете еликсира на живота? — попитах.

Той отговори, че търсел нещо друго, но за профани то можело да се нарече и еликсир. И тъкмо да се обидя, той се притесни и каза, че като говори за профани, няма предвид мен, а бюрократите, които, понеже не вярвали, че проблемът е решим, не му давали лаборатория и му пречели всячески. Че насмалко не го били прибрали заради менделизъм-морганизъм, че били писали фейлетони за него в „Крокодил“ и че бил страшно благодарен на Льошка, който пръв се отзовал за опитите му по радиото положително.

Изобщо Льошка беше от хората, които няма да ти направят лошо просто ей така. Колкото за доброто, казваше така: „Готов съм да правя добро в разумни граници. Ако ти трябват три рубли за водка, ще ти дам.“

Според собствените си възгледи той беше завършен циник и кариерист. Кариерата му обаче потръгна чак от втория опит.

Първия го почна още в първи курс в университета.

Много добре си го спомням. От всичките колеги той беше един от най-големите и най-бедните. Беше влязъл в университета след казармата и през целия първи курс ходеше с окъсаната си униформа.

Не помнеше баща си — той бил загинал през войната. Майка му, Полина Петровна, беше чистачка на Сивцев Вражек и живееше в стая седем и половина квадрата без прозорец.

Льошка ми казваше, че откакто се бил родил, никога (даже в казармата) не се бил наяждал като хората. И че е влязъл в университета не за да става журналист, ами за да стане един от хората, които ядат до насита, обличат се добре и не ги бият в милицията (него го бяха били).

Но още в първи курс той разбра, че хората, дето не ги бият в милицията, също се подразделят на различни категории, и ми каза, че истинска кариера може да се направи не по професионална, а по „партийно-полова“ линия. Помислих си, че наблюденията му върху живота са относително академични, но после видях, че не са и че той се опитва да ги употреби за практически цели.

Още щом постъпи в университета, той стана комсомолски активист, а скоро и секретар на курса ни и кандидат-член на КПСС. Не изпускаше от внимание и половата линия и се събра с една колежка, внучка на исторически героичен болшевик, която, също като него, пламтеше в комсомолската работа.

Във втори курс Леошка се беше накарал едновременно да се ожени за колежката и от кандидат-член да стане пълноправен партиен член. Пак тогава го препоръчаха за комсомолски вожд на факултета, тоест пост, от който предшествениците му се бяха издигнали до най-високите върхове на властта.

И значи поставиха кандидатурата му и трябваше да гласуваме, и просто проформа ни попитаха някой ще му направи ли отвод.

И не щеш ли, на трибуната излезе разплаканата му годеница и каза, че колкото и да ѝ било тежко, трябвало да направи отвод на другаря Букашов, защото бил двуличник: пред масите говорел едно, а в частните си разговори — съвсем друго. В разговор с нея например нарекъл Ленин „сифилитик“.

Времената вече бяха либерални, така че не го изключиха от университета, но не стана партиен член и не го избраха за комсомолски лидер — е не го изключиха от организацията, но му вписаха строго мъмрене в книжката. Вече не можеше и дума да става за кариера и в радиото Леошка стана девета репортерска дупка — пишеше за челниците в производството, за стоманодобива и млеконадоите.

И служебното му положение, и заплатата му растяха много бавно, докато пак, почти случайно, той не пое по партийно-половата права.

Запозна се някъде с дъщерята на заместник-министъра на външните работи и се възползва от шанса. Ожени се, влезе в партията и бързо почна да навакхва пропуснатото.

Горе-долу тогава се скарахме и съдбите ни поеха в различни посоки. Аз станах дисидент, изключиха ме от Писателския съюз и дори щяха да ме приберат на топло, а той, напротив, бързо напредваше, стана политически коментатор в телевизията, ходеше в чужбина да изпълнява някакви важни задачи и дори, както разправяха, бил един от драскачите, които пишеха книгите на Брежнев. Разбирате естествено, че в ония години не се срещаме в Москва — но на, тук, в Мюнхен, се срещнахме.

ХАВАЙСКИТЕ ОСТРОВИ

— Здравсти бе — каза той дружелюбно и ми протегна ръка, която може би трябваше да пренебрегна. Но трябва да призная, че никога не ми е достигала принципност в тези церемониални движения.

Стиснах му ръката и го попитах какво прави в Мюнхен.

— Ами нищо — каза той със същата усмивка. — Дойдох да видя какво продават.

Изпълнен с желание да го уязвя, попитах не му ли стига онова, което продават в московския ГУМ.

— ГУМ, приятелче — ми каза той назидателно и цинично, — е за онези, които не си дояждат, обличат се лошо и дето ги бият в милицията. Освен това там има опашки, а аз не обичам опашките. Знаеш ли къде тука продават видеокасети?

Казах му, че не знам, и пак го попитах какво прави тук.

— О, нищо интересно — отвърна той. — Дребни интрижки.

— Нали се занимаваше с голямата политика — казах.

— Голямата политика — обясни ми той — всъщност се състои от дребни интрижки.

Помълчахме. После го попитах, като е такава важна клечка, не го ли е страх в тая навалица, в която може да има всякакви хора.

— Не, драги, не ме е страх. Тук, сред купувачите, има няколко души, които не ме изпускат от око и пазят живота ми повече, отколкото своя собствен.

— Имаш предвид, че тук има ваши хора? — попитах, като наблегнах на „ваши“.

— Ами да, наши и... — той се засмя. — И ваши също. Виж какво, бързаш ли занякъде?

— Не — казах. — Защо?

— Ами да идем да му ударим по една бира?

— Не те ли е страх да седнеш с мен? Нали хората ви те наблюдават.

— Приятелю — каза той с премерена гордост. — Уверявам те, че общуването с теб не може да ми навреди с нищо. Теб също не те

заплашва с нищо впрочем.

— Бе де да знам — казах с цел да го обидя. — Кой те знае с каква задача си тук.

— Каквато и да е — каза той, без да се обиди, — можеш да си сигурен, че не се занимавам с убийства. За тях си има други хора, които впрочем не познавам.

Качихме се в колата ми и го откарах до бирарията в Английския двор, където бяхме пили с Руди.

Поръчахме си по един масс. Поръча Букашов. Забелязах, че макар и с акцент, говори немски перфектно. Келнерът беше с къси кожени баварски гащи с щипки под коленете. Щом изслуша Букашов, той викна „явол!“ и хукна да ни носи поръчката, а Букашов почна да ме разпитва за живота ми тук: как съм, що съм, с кого си общувам, научил ли съм немски. Казах му, че го говоря много по-лошо от него, но че с разговорите на битови теми все някак се справям. Все така с усмивка Букашов отбеляза, че немският наистина е труден и може би почти недостъпен за мен, но едва ли е по-труден от якутския, който съм щял да трябва да уча при друго завъртане на колелото на съдбата. Дори намекна, че в решаването на съдбата ми е взел участие и той и пак той бил против „якутския“ вариант.

— Другите „за“ ли бяха? — попитах.

— Не всички, но някои.

— А ти защо беше „против“?

— Имах си три причини, приятелю — отговори той невъзмутимо. — Първо, ако си спомняш, още от младеж бях готов да правя добро в границите на разумното. Второ, изпитвам все пак някакви сантиментални чувства към теб. И трето, честно, харесва ми как пишеш. Мисля, че въпреки всички глупости, които направи, щеше да е грехота да хабиш таланта си като секач.

И почна да ме убеждава (съвсем искрено, както ми се стори) да не си губя времето, а да пиша.

— Че за кого да пиша? — попитах. — Вие ме откъснахте от читателите ми.

— Е, не преувеличавай — каза той. — Отчасти те откъснахме, отчасти — не. Родината е голяма, границите са дълги, хората пътуват къде ли не, не можеш да разбереш кой какво вкарва. Аз например, да

не те излъжа, обаче поне петдесет-шейсет от книгите ти вкарах лично. И сега ще взема някоя.

— Чудни хора сте това болшевиките — казах. — Хващате един писател значи, тормозите го, прогонвате го, а после пак вие му вкарвате книгите контрабандно. Е това не е ли идиотизъм, кажи ми?

— Идиотизъм е — съгласи се Букашов. — Абсолютен идиотизъм. Обаче няма как. Нали разбираш, самата система е идиотска.

Изгледах го с недоумение. И попитах:

— Значи и ти разбираш, че системата е идиотска?

— Че какво толкова? — попита той. — Какво те учудва? Системата е идиотска и аз ѝ служа, но това не значи, че трябва да съм идиот. И другите не са идиоти. Всички всичко разбират, но не могат да направят нищо.

— Странно — казах. — След като всички разбирате всичко, защо не опитате да промените положението? Нали властта е във вашите ръце?

— Вярно, в нашите ръце е. Обаче как да я използваме? Представи си например, че ти я дадем на тебе тая власт. Какво ще направиш?

— Ууууу! — извих така, че един келнер, който минаваше покрай нас с пет-шест халби, се стресна и ме изгледа уплашено. — Ако я имах тая власт, за една седмица поне, първо щях да ликвидирам цялата ви партия.

— Ясно — каза Букашов, без изобщо да се възмути от кощунството ми. — Добре, ликвидираш я — и после какво?

— Не знам после какво — отговорих. — И не искам да знам. Обаче каквото и да стане, пак ще е по-добре от бездарната ви власт.

— Гледай го ти! — Той ме погледна през халбата. — Май си станал злостен антикомунист.

— Глупости! — възразих. — Никакъв не съм станал. Нищо против нямам по отношение на така наречените идеали на комунизма. Свобода, равенство, братство, никакви граници, отмиране на държавата, от всеки според способностите, всекиму според потребностите. Какво общо има обаче това с тая, дето я забъркахте?

— Прав си — каза той и обърса пяната от устата си. — Честно казано, много малко общо има. Обаче сме на власт по-малко от

седемдесет години. За историята това е само миг. Вярно, много глупости направихме, понеже бързахме и се опитвахме да прескачаме стъпалата нагоре. А така не става.

— И не може да стане — казах. — Утопията си е утопия.

— Откъде знаеш дали е утопия, или не е? — Букашов си допи бирата и остави халбата на масата. — Ако тръгнеш с рогата напред, е утопия. А ако обмислиш нещата и тръгнеш планово...

— Виж какво — казах, — за чий ми дрънкаш тия глупости? В Москва можеш да си плещиш по телевизията каквото си щеш, тука също може да ментиш местните кретени, обаче не и мене. Да не би да искаш да ме убедиш, че вярваш в комунизма дори ей тоничко?

— Ох, драги, аз не вярвам в нищо — усмихна се той. — Аз не вярвам, а мисля. И ми се струва, че все още има някакви шансове.

— Шансове? — Чак се задъхвах от възмущение. — След всичко, което сговнихте? Какви шансове бе!

— Казах ти: някакви. Малки. Може би дори съвсем нищожни. Но ги има. Ей, момче! — Той хвана притичващия покрай нас келнер за кожените гащи. — Я дай още по една бира.

— Явол! — отвърна келнерът и затича още по-бързо да изпълни поръчката.

Погледнах смаяно след него, после се обърнах към Букашов.

— Льоша! — За пръв път този ден го нарекох по име. — Какво става? Ти му го каза на руски! Как те разбра?

— Така ли? — озадачи се той. — На руски? Е, значи е от нашите. Няма значение, да не те впечатлява. Просто не те засяга.

Келнерът донесе още два масса и ги сложи на масата.

— Закопчай си дюкяна! — насмешливо му каза Букашов.

Ръката на келнера неволно се плъзна надолу, но той веднага се усети и спря. И каза рязко:

— Их ферщее зи нихт.

И си тръгна.

— Е, как да работиш с такива кадри! — въздъхна Букашов. — Издънват се на всяка втора простотия. Виж какво ще ти кажа. Знаеш, че не съм идиот. И че не вярвам на никакви възвишени лозунги. Но и не искам да те лъжа. Няма смисъл. Щом ти говоря за шансове, значи съм мислил за тия неща. И не само аз. Знам, че мнението ти за нашето

ръководство е много лошо, но повярвай ми, на много хора в ръководството им сече пипето.

Отидох да се изпикая.

— Знаеш ли — казах, като се върнах, — не знам дали ви сече пипето, или не ви сече, знам обаче, че това няма никакво значение. Системата е прогнила, закостеняла е и вие го знаете най-добре, но вече не сте способни на никакви положителни действия.

— Е, точно тук грешиш, приятелче! — неочаквано разгорещено възрази той. — Способни сме на някои неща. И ще ги направим!

— Какво ще направите? — Погледнах го в упор.

— Имаме някои идеи — каза той и ме гледаше в очите. — Но работата, разбираш, е сериозна. Комбинацията е с много ходове и не бива да сгрешим. Виж, ако можехме да надникнем в бъдещето, на петдесет-шейсет години напред, да речем, и да разберем какво ще излезе... — И ме погледна още по-внимателно и се засмя.

Последните му думи ме накараха да заста нащрек, разбира се. Случайно ли ги беше казал, или това беше намек? Ако беше намек, какво искаше от мен Букашов?

Очаквах да доразвие темата, но той все едно забрави за нея и пак почна да ме пита как живея, като покрай това разправяше как живее и той.

После ме попита какво мисля да правя през лятото и така и не разбрах този въпрос с някаква задна мисъл ли беше зададен, или просто от любопитство.

За да не се издам, казах, че по принцип мисля да отида на почивка и може би дори скоро ще ида някъде... Къде...(и изтърсих) — на Хонолулу.

— Ех, Хонолулу! Хавайските острови! — замечтано каза Букашов. — Знаеш ли, навсякъде съм бил, обаче на Хаваите не съм. Сигурно е много хубаво. Палми, слънце, море и хавайки с хавайски китари. Бе ти мойта бивша любов виждал ли си я?

— Много отдавна — казах.

— Чух, че била станала много религиозна.

— Е, хората се променят — отвърнах уклончиво.

— Глупости! — възрази той. — Не се променят, просто сменят обекта на преклонението си. И си остават същите. Ей, ама как ме разгемби с този сифилитик, а? Мислех си, че няма да се отърва. Е,

радвам се, че се видяхме, приятелю. Сериозно, не се майтапя. Да предам ли нещо на някого в Москва?

Много имаше за предаване в Москва, разбира се, но не и чрез него.

— Абе — казах, — разправят, че си бил майор от КГБ. Вярно ли е?

— Наполовина — доволно каза той. — Генерал-майор съм. Ама на тебе к'во ти пука? Да не си мислиш, че дойдох, та да те клепя? Не, братче, други игри играя аз, на едро играя.

Повика келнера и въпреки протестите ми плати сметката.

Докато карах, видях в огледалото, че ни следва зелен фолксваген, изобщо без да се крие, само че не беше с франкфуртски номер, а с къолнски. Казах на Букашов, но той само махна с ръка.

— Наши хора. Не се притеснявай. Мен бройкат, не тебе.

Каза ми да го оставя пред „Фир Ярес Цайтен“, най-люксовия мюнхенски хотел.

И докато стъпваше на тротоара, ме попита може ли да ми се обади в близките дни.

— Къде ще ми се обадиш, нали заминавам? — казах.

— А, да бе — каза той. — В Хонолулу. Забравих. Но няма да киснеш там цял живот я! — И ме погледна втренчено. — Все някога ще се върнеш и може би дори ще ми разкажеш как я карат хонолулците. Значи ще ти се обадя. Знам ти номера.

Май знаеше за мене повече, отколкото си мислех. Впрочем това не ме вълнуваше кой знае колко.

Докато потеглях, видях спрелия на ъгъла зелен фолксваген. После, докато карах към къщи, току поглеждах в огледалото и дори направих няколко умишлени маневри, като влизах в задънени и едностранни улици. Фолксвагенът го нямаше, нямаше и други признаци за следене.

Включих радиото — то винаги ми е настроено на първа програма на съветското радио. Предаваха поздравителен концерт — за моряците на далечно плаване. Отначало някакъв неизвестен диктородекламатор чете откъси от „Медния конник“, после оркестърът на Большой театър изпълни танца на лебедчетата от балета на Чайковски.

— А сега — обяви говорителката сладко — народната артистка на Съветския съюз... ще изпълни украинската народна песен...

— „Гандзя“! — казах високо — и познах.

Откакто се помня, на всички концерти, демонстриращи небивалия разцвет на многонационалното изкуство на родината ми, винаги пеят едни и същи песни. Ако ще са руски, непременно ще са „Среди долины ровныя“ или „Вдоль по Питерской“, а украинските са или откъс от „Наталка-полтавка“, или гореспоменатата „Гандзя“.

*Як на мэнэ Гандзя глянэ,
В мэнэ зразу сэрце вьанэ.
Ой, скажитс ж, добри люды,
Що зи мною тепер будэ...*

Не знам защо, но на всички тържествени концерти, посветени на партийните конгреси, на Деня на милицията и така нататък винаги се пее „Гандзя“, като изпълнителката винаги и всякога е май една и съща: висока дебела лелка с дълга черна кадифена рокля с огромно деколте. И тя си слага ръцете на деколтето като на поднос, кърши пръсти, примижава кокетно и квичи с инфантилно мецосопрано:

*Гандзя — рыбка,
Гандзя — птычка,
Гандзя — цяця, молодычка...*

Боже мой, мислех си, няма в тази страна наистина никога нищо няма да се промени?

ОБАЖДАНЕ ОТ ТОРОНТО

Тъкмо си събирах багажа, когато ми се обадиха от Канада.

— Здравсти, френд, Зилберович се обажда.

— А — викам, — здрасти, как е?

— Бачкам — кратко ми отвърща той. — Ти зает ли си?

— В смисъл? В момента или по принцип?

— И в момента, и по принцип.

— Ами по принцип съм зает...

— Значи зарязваш всичко, букваш^[1] си билет и утре да си в Торонто.

Слисах се.

— Ти да не си се побъркал, драги? — викам му. — От къде на къде ще зарежа всичко в Мюнхен и ще се вдигна чак до Торонто? Ти к'во си мислиш, че си нямам работа ли?

— Въпросът не подлежи на обсъждане, френд. В Торонто наемаш кар, някоя по-незабележима така, по-мъничка, излизаш на хайуея, стигаш до шести екзит, караш две майли и виждаш на банкетата светлосин шевролет. С антена на покрива, на задното стъкло с щори, нъмбърът — зацапан с кал. Следваш го, без да се приближаваш много, но и без да го изпускаш от айс. Това е.

— Идиот с идиот! — креснах. — Преди да ми нареждаш такива неща, да беше се научил поне на руски да говориш!

Но думите ми ги чу само жена ми — телефонът от другата страна на земното кълбо вече беше затворен.

— Какво става? — попита тя разтревожено. — Кой се обади?

— Не разбра ли? Зилберович, разбира се.

— И какво иска?

Казах й.

Жена ми се ядоса. Не толкова на Зилберович, колкото на мене. Ама как можело така! От къде на къде! Ние значи може би се прощаваме навеки и са ни останали само няколко дни, а аз съм бил готов да ги прекарам къде ли не, само не и със семейството си! Сам си си виновен, сам допусна да се отнасят така с тебе, като с малко

момченце. Значи той ще си въобразява, че е центърът на вселената, а ти ще припкаш при него, щом те привика с пръст, така ли?

Тя, разбира се, нямаше предвид Зилберович.

Казах й, че също съм възмутен до дъното на душата си и че не мисля да припкам никъде, особено пък чак в Торонто.

Казах го съвсем искрено, ядосан най-вече на самия себе си и учуден от странната психическа сила, която ми въздействаше въпреки фантастичното разстояние, което ни разделяше.

Тази сила по някакъв начин ме хипнотизираше, изкарваше ме от равновесие; никакви реално обясними причини не ме принуждаваха да й се подчиня, но можех да не й се подчиня само ако й окажа отчаяна вътрешна съпротива.

Не ви ли е ясно?

Ще се опитам да го обясня по-простичко.

Зилберович не ми се беше обадил от свое име (то пък едно име!), а по заръка на друг човек. На този друг не бях подчинен служебно, не зависех от него материално, отношението му към мен не можеше да ми се отрази по никакъв начин.

Ако се прекланях пред него и бях готов да изпълнявам и най-тъпите му прищевки, пак добре — но не беше така. Нещо повече, с претенциите си да е човекът, който възвестява окончателната истина, той даже ми беше смешен.

И все пак, когато ме потърсеше за нещо, направо се вцепенявах и разбирах, че не ми е по силите да му откажа.

И сега беше същото.

Как трябваше да реагирам на обаждането на Зилберович? Ами просто никак. На някого си му хрумнало, че трябва да зарежа всичко и да хукна накрай света. Не съм длъжен на никого за нищо, не съм длъжен да отговарям даже. Имам си моя работа, и то много.

Но нещо ме изнервяше и ме караше да си мисля, че не е хубаво поне да не отговоря. И като ругаех с най-мръсни думи и Зилберович, и неговия, така да се каже, патрон, а отчасти и самия себе си, почнах да си съчинявам наум варианти на отказ, като почнах с най-високомерния (с телеграма): ИСКАШ СРЕЩА ТИРЕ ИДВАШ.

Кратко, ясно и разбираемо. Но нереалистично. Защото да си представя ситуацията, в която Той идва при мен, беше просто невъзможно, а че аз отивам при Него — то не си е и за представяне.

Но защо, защо, защо?

Защо не мога да се опъна на този човек, който всъщност изобщо не ми трябва?

— Какво ходиш такъв? — викна жена ми. — Само палиш цигара от цигара и ръмжиш.

— Ръмжа ли? — учудих се.

— Не само ръмжиш, ами и се въсиш и показваш среден пръст на не знам кого си. Като не можеш просто да ги напсуваш тия, отговори възпитано. Кажи, че си болен, че си на конференция, че трябва да си довършиш книгата.

— Да бе — усъмних се. — А той ще каже: че на кого са изтрябвали книгите ти?

— Ми ако го каже, и ти му кажи: твоите пък на кого са изтрябвали? На простацината винаги се отговаря с простацина. Ти сам си се слагаш на опашката, затова и другите те слагат там.

Беше права — както винаги.

Но когато отиде до банката, се обадох до летището — просто за всеки случай.

Както си и мислех, от Мюнхен за Торонто нямаше никакви преки полети, а да се прекачвам във Франкфурт вече беше прекалено. От къде на къде?

Макар че ако помисли трезво човек, едно прекачване без багаж не е кой знае какво. И освен това във Франкфурт имах, така да се каже, една връзчица, обаче без повод никога не бих отишъл там. Е, ако е пътьом...

[1] Зилберович като мнозина емигранти говори на език, замърсен с думи от ежедневиия местен жаргон. — Бел.авт. ↑

НОВИЯТ ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ

С Леополд Зилберович (за приятели Лео) се бях запознал в началото на шейсетте покрай сестра му Жанета, с която бяхме колеги в университета. По това време Лео беше една от най-ярките фигури в литературните (може би е по-правилно да се каже „окололитературните“) кръгове.

Дълъг и дългокос, с лекъосан тъмен костюм с кърпени лакти и издут на коленете, той неуморно обикаляше Москва и, изглежда, едновременно беше и в редакциите на най-либералните тогава списания, и в Дома на литераторите, и на всички поетични вечери, и на всички премиери.

Познаваше всички поне горе-долу известни поети, прозаисти, критици и драматурзи и ги покоряваше (всеки поотделно) с дълбокото познаване и разбиране на творчеството им. И на всеки можеше да цитира я строфа, я абзац от романа или реплика от пиесата и да направи на цитираното често неочаквано, но винаги оригинално и непременно ласкателно за автора тълкуване.

Не помня какво работеше официално (май като извънщатен литературен консултант някъде си), но призиванието му беше да открива и отглежда млади таланти.

Червеникавата му, охлузена и покрита с някакви мазни корички чанта винаги беше натъпкана до дупка със стихотворения, проза, пиеси и киносценарии на млади гении, които той неуморно изравяше отнякъде и ги рекламираше.

След много години, на Запад, се запознах с най-различни литературни агенти — те си седят в просторните си офиси и разпращат на издателите ръкописите на клиентите си, тоест въртят голям и доходен бизнес.

В нашите условия Зилберович правеше същото, но изобщо без хонорар. Нещо повече, самият той беден като църковна мишка, Зилберович, доколкото можеше, даваше по троха хляб на откритите от него гении, без да разчита дори на това, че някога ще му кажат едно благодаря.

Щом някой открит от него талант почнеше да публикува и вече не му трябваха копейки за трамвайно билетче, той веднага забравяше Зилберович — но пък Лео и не искаше нищо. Алтруизмът му беше толкова чист, че той дори не се мислеше за алтруист.

Щом поредният гений го зарежеше, той веднага намираше друг и си го лелееше.

Мене впрочем също ме лелееше навремето.

Беше едновременно мой поклонник, оръженосец и просветител.

Помнеше всичко, което бях написал, почти наизуст.

Навремето, когато често четях опусите си в най-различни компании, Лео винаги беше там. Сядаше в някой ъгъл, с чантата в скута, слушаше внимателно и когато стигах до някой ефектен пасаж или сполучлива игра на думи, предвкусвайки това място, почваше предварително да се усмихва, да кима и да поглежда събралите се, тоест да ги поощрява да обърнат внимание на онова, което ще последва. И ако публиката реагираше положително на съответното място, Зилберович се усмихваше толкова доволно и гордо, все едно той ме е измислил.

Като си спомням този период от живота си, си мисля, че за един писател най-важното, разбира се, е да има природна дарба, но и че в началото на пътя си е много важно да срещне някой като Зилберович.

Отношенията ни приключиха, когато той срещна Сим Симич Карнавалов.

Когато за пръв път чух това име, казах, че е несъвместимо с писателската професия. Че така може да се казва някой конферансие, някой сметководител — но не и писател.

Тогава изобщо не можех да си представя, че след време ще свикна с това име и че то ще ми се струва не само нормално, но и наистина значимо.

Помня първия възхитен разказ на Зилберович за бившия затворник, който бил парнаджия в някаква детска градина и пишел потресна (определението е на Лео) проза. И този човек, със заплата шейсет рубли на месец, живеел невероятно аскетично, не пиел, не пушел, карал, както се казва, на хляб и вода. И пишел от тъмно до тъмно (с прекъсвания само за сън, за да хапне и да хвърли някоя лопата въглища), без да се отдава на никакви удоволствия и без на

практика да общува с никого, защото, първо, го било страх от доносници и, второ, ценял всяка минута.

Обаче с него, със Зилберович (Лео го изтъкна специално), не само говорил час и половина, но дори му прочел две-три страници от едно от съчиненията си.

— И? — попитах със зле прикрита ревност.

— Приятелю — тържествено каза Зилберович. — Повярвай на усета ми, той е истински гений.

И го каза с тон, от който се разбираше, че дори в известен смисъл аз също да съм нещо като гений, все пак не съм съвсем истински.

По това време Зилберович живееше на Строминка. С майка си Клеопатра Казимировна и със сестра си Жанета. В двустаен апартамент. Разполагаха с този невиджан по това време разкош, защото дядото на Лео, Павел Илич Зилберович (партиен псевдоним Серебров) бил герой от Гражданската война, в която, за късмет на идните поколения Зилберович, го убили. Ако беше умрял по-късно в лагерите, внук му едва ли щеше да живее при такива жилищни условия. Майката и сестрата на Лео живееха в едната стая, а той в другата — отделно. По стените бяха накачени снимки на най-скъпите му хора. На най-голямата, увеличена от някаква стара снимчица, беше дядо Зилберович, двайсет и пет годишен, с чапаевски мустаци, кожена куртка и с маузер на кръста. Дядо Зилберович беше единственият военен в колекцията по стените. Останалите бяха любимите писатели на Лео, като се почне от Чехов и се свърши с мен.

Често се срещаме в тази стая и пак там му четях първите си разкази.

И не само аз. Тук идваха много поети и прозаисти от моето поколение, дори Окуджава видях и чух за пръв път именно у Зилберович.

Въпреки че още отначало изревнувах Зилберович от Карнавалов, все пак не мислех, че ще станат дупе и гащи. Обаче станаха.

Вярно, не веднага.

Доколкото можеше да се съди, Карнавалов беше затворен особняк и не обичаше запознанствата. Но пък и от Зилберович, стига да си харесаше някого, отърване нямаше.

Обаждаше се, идваше, предлагаше услугите си: нещо да се отнесе, нещо да се донесе, да се препечата.

Една нощ, беше вече три без нещо, ми се обади Жанета: Лео го нямало. Излязъл още в седем и го нямало. Вече се били обаждали по болниците и майка му била със стенокардия. Зилберович го нямало.

— Е, какво толкова, че го няма? — казах й. — Да не му е за пръв път да закъснява?

Тя се съгласи, че не му е за пръв път, обаче си имали уговорка — ако ще се забави, да се обади до единайсет и половина.

На сутринта Зилберович ми се обади и ми каза веднага да отида при него.

Оказа се, че цяла нощ е бил с Карнавалов. Който му дал да прочете романа му — на място, без да го изнася. Зилберович чел до сутринта — и сега беше щастлив като след първата нощ с първата си любовница.

— Приятелю... — Лео направи многозначителна пауза, — това е новият Толстой.

Признавам си, че тази оценка доста ме засегна. Ако беше нарекъл Карнавалов Гогол, Достоевски, Чехов, Шекспир, ако щете, бива. Въпросът беше, че дотогава той казваше, че аз съм Толстой. И естествено не можех да се примиря с това, че на света могат едновременно да съществуват двама Толстоевци.

Така че попитах Лео що за роман е написал този нов Толстой.

Лео възрадвано ми отговори, че романът бил 860 страници и се казвал „ПА“.

— ПА ли? — учудих се. — За милицията ли е?

— Защо да е за милицията? — намръщи се Лео.

— Ами ПА — предварителен арест.

— А, да, разбрах — каза Лео. — Не е за милицията. Всъщност това не е просто роман. Това е само един том от замислените шейсет.

Помислих си, че не съм чул добре, и помолих Лео да повтори. Той повтори. Тогава попитах тоя нов Толстой да не би да е лежал в лудницата. И Лео каза, че е лежал, разбира се.

— Естествено — казах. — Ако някой реши да напише шейсет романа по хиляда страници, точно там му е мястото.

Като човек с изключително прогресивни възгледи Лео кипна и почна да ми крещи, че с тия мои изказвания трябвало да ида в КГБ или да си потърся приятели измежду докторите в института „Сербски“. Там щели да ме разберат. Лично той, Лео, не ме разбирал.

Скарахме се яко, треснах вратата и си тръгнах, мислех си, че завинаги. Но това не беше нито първият, нито последният път. На другия ден Лео дойде с шише и каза, че се бил поразгорещил, да го прощавам.

Но когато пийнахме, пак почна да ми дрънка за новия си гений и стигна дотам да го обяви не само за Толстой, ами и за Леонардо да Винчи. Толкова оригинален бил, че като имал предвид огромността на романите си и по обем, и по съдържание, ги наричал не романи или томове, ами буци и канари.

— Цялата голяма зона — каза Зилберович — ще се изгради от шейсет такива канари.

— Че какво общо има голямата зона? — попитах, понеже не го разбрах.

Зилберович ми обясни, че „Голямата зона“ било името на епопеята.

— А, значи пак за лагерите — рекох.

— Глупчо, лагерите са малката зона. Малката зона впрочем ще я има като част от голямата.

— Ясно — казах. — А ПА е част от малката зона. Познах ли?

— Това — каза Зилберович — е типичен пример за ординарно мислене. ПА не е част от малката зона, а роман за ембрионалното развитие на обществото.

— Какво-о-о? — попитах.

— Чуй ме внимателно. — Зилберович метна самото си на облегалката на стола и закри из стаята. — Представи си, че си сперматозоид.

— Ще ме прощаваш — казах, — но ми е по-лесно да си представя, че ти си сперматозоид.

— Добре де — съвсем лесно прие новата си роля Зилберович. — Аз съм сперматозоид. И ме семеизхвърлят в живота, но не сам, а сред двестамилионна тълпа също такива нищожни опашатчета като мене. И не попадаме в парникови условия, а в киселинно-алкална среда, в която може да оцелее само един. И значи всичките тия двеста милиона почват битка за това единствено място. И всички освен един загиват. А този един става човек. И като се ражда, си мисли, че е единствен по рода си, но се оказва, че пак е един от двеста милиона.

— Що за глупости — възразих. — Хората на Земята не са двеста милиона, а четири милиарда.

— Така ли? — Лео спря и ме изгледа с недоумение. Но веднага намери с какво да възрази. — На цялата Земя — да. Но тук става дума не за цялата Земя, а само за нашата страна и точно затова епопеята се казва „Голямата зона“.

— Виж какво — казах му, — такива глупости дрънкаш, че чак главата ме заболя. Голямата зона, ПА, сперматозоиди. Какво общо има между тези понятия?

— Не разбираш ли? — попита Лео.

— Не — казах, — не разбирам.

— Добре — търпеливо каза Зилберович. — Ще се опитам да ти обясня. Цялата епопея и всеки роман поотделно — това са много най-различни пластове. Биологически, философски, социални и политически. Затова е смесицата от най-различни понятия. Освен това говорим за литература, изпълнена с голямо обществено напрежение. Затова вътрешноутробната част от човешкия живот се разглежда като предварителен арест. От предварителния арест човек попада в доживотен затвор. И единствено в смъртта възтържествува свободата.

— Е — въздъгнах. — Животът в нашите конкретно исторически условия може да се разглежда и като доживотен затвор. А тези сперматозоиди — те като живи хора ли се описват?

— Разбира се — каза Зилберович и кой знае защо, също въздъгна. — Обикновените хора се борят, за да влязат в затвора, а изгубилите борбата стигат до свободата. Разбираш ли?

— Да — казах. — Горещо-долу. Макар и трудно. Обаче ми обясни по-елементарно: този роман, всичките тези романи за съветската власт ли са, или против нея?

— Ама че си глупак! — възкликна Зилберович и се плесна по буца. — Разбира се, че са против нея. Ако бяха „за“, щях ли да ти разправам за тях?

Не искам да ме разбирате превратно, но когато Лео съвсем хлътна по този Леонардо Толстой и само ходеше при него и говореше само за него, го приех като неочаквана изневяра. Проблемът беше, че без сам да го съзнавам, бях свикнал Лео винаги да ми е подръка, като предан поклонник, когото можеш да пратиш за цигари или за водка и да го изхвърлиш от ума си, когато не ти е нужен. Бях свикнал с това, че

винаги може да ида при него, по всяко време, да му прочета нещо ново и да слушам възторзите му. А той изведнъж почна да се променя. Е, все така с желание ме изслушваше и дори ме хвалеше, но вече не беше същото. Вече не казваше: великолепно, гениално, потресно, а: добро е, бива, сполучливо е станало. Виж, Карнавалов...

И ми натрися някакъв цитат от Карнавалов.

Нещо повече — откакто стана приближен на самия Карнавалов, в отношението му към мен се появи някакво господарско снизхождение.

Всичко това си го спомнях в самолета, докато летях от Франкфурт за Торонто.

ГЕНИЯТ ОТ БЕСКУДНИКОВО

Колкото и да ревнувах и колкото и да криех завистта си зад сполучливи понякога, а понякога съвсем плоски шегички, откритият от Зилберович нов гений не напускаше въображението ми. И когато Зилберович с показна важност ме осведоми, че Сим Симич благодарение на неговата, на Зилберович, лична протекция се е съгласил да ме приеме, аз на свой ред с доста ирония благодарих за оказаната ми чест и му обясних, че да приемат някого се съгласяват обикновено много големите началници, а разните му там парнаджии и така нататък не се съгласяват да приемат, ами молят да се отбият при тях.

— Освен това съм виждал предостатъчно гении — казах му — и изобщо не ме интересуват. Но мога да дойда с теб просто от любопитство, не за друго.

Разбира се, рискувах, защото на Зилберович можеше да му щукне да не ме вземе, но, честно казано, рискът не беше голям.

На Зилберович му знаех и кътните зъби и ми беше ясно, че и на него му се иска да се изфука: и пред мен, и пред Сим Симич, като ни запознае. Защото все пак, макар да се прекланяше пред своя Леонардо, той от време на време си спомняше, че и аз не съм за изхвърляне.

Та значи една зимна привечер взехме едно шише „Кубанска“ и тръгнахме на майната си в Бескудниково.

Слязохме от влака на заледения перон: снегът ти се завира в яката, мрак (всичките лампи изпочупени), вони на замръзнала помийна яма и на нещо още по-гадно.

А после под акомпанимента на местните псета обикаляхме по някакви сокаци, където човек може да не си счупи краката само ако го бива в еквилибристиката.

В крайна сметка я намерихме тая детска градина и това мазе, вмирисано на мишовина и потни дрехи.

Та в една от стаите на мазето живееше този ярък гений, кумирът на Зилберович.

Стаята беше седем-осем квадрата. На стените имаше зеленикави тапети, на места смъкнати, на места — влажни, та заскрежени. Под тавана — прозорченце, че и с решетка, като в килия. Мебелировка: ръждясал железен креват, завит със сиво войнишко одеяло, небоядисана кухненска маса с две чекмеджета, като в горното имаше нож, направен от парче ножовка, алуминиева вилица, отдавна изгубила един от четирите си зъба, и канче, също алуминиево, с изчегъртаните върху него инициали на собственика: „С. К.“

Имаше и лавица над чешмата — най-обикновена дъска със закована ламарина, някога боядисана в синьо, но сега олющена. На лавицата имаше парче огледало колкото длан, част от самобръсначка (горната и ножчето, без дръжка), четка (пак без дръжка, само космите), а в една консервена кутия от шпроти се беше сгушило мокро парче сапун, ама толкова черен и миризлив, че и в съветските магазини трудно можеш да намериш такъв.

По стените — нищо, ако не се броеше една мъничка икона в единия ъгъл срещу вратата.

Имаше и две лампи. Едната, гола крушка, висеше от тавана, а другата, така да се каже, беше настолна. Всъщност не беше точно лампа, а някаква ужасяваща конструкция, направена от тел и увита с вестник, целия на кафяви петна. Трябва да спомена още и две очукани столчета, шкафче и една голяма ракла с катинар. В ъгъла до вратата имаше градинска мивка с алуминиев леген под нея и закачалка, на която висеше омацана с въглищен прах ватенка. Другата ватенка, малко по-чиста, беше на гърба на домакина. Освен нея той беше с ватирани гащи, валенки и галоши.

Беше висок, поизгърбен, с хлътнали страни и железни зъби.

— Симич, това е един мой приятел, запознайте се. Той впрочем, за разлика от теб, е член на Съюза на писателите — високо и както винаги малко нагло каза Зилберович.

— Симич неуверено ми подаде ръка и вместо „здравейте“ каза:

— Хубаво.

И ме погледна бързо и нащрек, както гледат бившите затворници.

Казват, че съвременните самолети си имали специална локаторна система за разпознаване на срещаните във въздуха обекти: свой — чужд.

При затворниците система няма, има усет, постиган с години.

Имам някои основания да си мисля, че Симич не ме взе за чужд. Макар че като за запознанство се държа доста странно. Без видима ирония, но с някакъв подтекст все пак почна да ме подпитва:

— Значи ей така, официално се водите писател? И даже си имате документ, че сте писател?

— Ами да — казах. — Да, водя се. И документ даже имам.

— И си пишете книгите направо на печатарската машина, така ли?

— Не — казах, — защо? Имам си пишеща машина, „Ерика“, и си тракам на нея — така пиша.

Зилберович усети, че разговорът ни кривва в неподходяща посока, и ни прекъсна:

— Симич, ти с тая перодръжка пишеш, нали?

Чак като попита, видях, че до лампата на масата има ученическа мастилница, от ония, дето не се разливат, и че от нея стърчи дебела дървена перодръжка с оглозган връх. За последно бях виждал такава в управата на един колхоз далече в целината.

— Да — каза Симич и ме погледна предизвикателно. — Точно с нея пиша.

— Симич — каза Зилберович, — нали ти подарих автоматична писалка. Къде е?

— А, писалката ли? — Той издърпа чекмеджето на масата и извади пластмасова кутийка, на която пишеше „Союз“.

— И защо пишеш с тоя боклук? — попита Зилберович.

Честно казано, понякога Зилберович и мен ме дразнеше, но в случая май не каза нищо чак толкова обидно. Сим Симич обаче, кой знае защо, изведнъж се ядоса и изгледа бедния Лео така, сякаш искаше да го изпепели.

— С такъв боклук — каза с омраза, — че и с по-голям боклук, даже с гъши и пачи боклук е написана цялата световна литература. Не на разни машини, не на ерики и мерики, а с точно ей такъв боклук!

После обаче омекна и дори позволи на Зилберович да отвори водката. Не пи почти никак обаче, ние със Зилберович излокахме всичко. Пиехме поред от чашата на домакина. И мезехме с топени сиренца с лук.

Мислех си, че сме установили добросъседски отношения, но когато Зилберович го помоли да прочете нещо, Сим Симич пак кипна и

като му се облеци, почна да обяснява, че нямал какво да чете, понеже не пишел нищо. И че ако от време на време драскал някои неща, драскал ги най-вече за самия себе си. Очевидно ми нямаше доверие.

Затова пък имаше на Зилберович, и то много, понеже му довери палещата тайна на раклата. Тайната беше, че всичките тринайсет написани канари и заготовките за четирийсет и седемте ненаписани бяха именно в тази ракла, заключени с огромния кофар. Което, разбира се, Зилберович (пръв пазител на тайни) ми каза във ветровитата нощ, докато се препъвахме по заледените улици към гарата.

— Разбра ли най-последно? — възкликна развълнувано Зилберович.
— Разбра ли, че Симич е гений?

— Мистър Зилберович — отговорих му с въпрос. — Бихте ли ми казали ей така, на пияна глава, но най-възпитано, какво е отношението ви към женския пол?

— Какво имаш предвид? — Лео спря и обърна към мен синьото си в мрака лице и дългия си нос.

— Имам предвид защо с тия външни данни и с тоя нос, който според легендите трябва да съответства на други телесни части, преследваш гении, а не жени? Бе честно ми кажи — педал ли си, или не ти става?

— Виж какво — каза Зилберович, потръпна от студ и си придърпа реверите. — Всичко ли трябва да знаеш?

— Не — казах. — Просто ми е интересно. Но можеш и да не ми отговаряш.

— Мога — каза той. — А мога и да ти отговоря. Или, по-точно, да те попитам. Ти например можеш ли да ми кажеш какво им е хубавото на жените и за какво ни са?

— Е, ама и ти си един! — Малко се обърках. — Не че е кой знае колко хубаво, обаче е интересно. Природата си го иска. Ти да не си идиот бе? — Ядосах се. — Не разбираш ли?

— Не — каза Зилберович. — Не разбирам. Мислиш, че не съм нормален ли? Нормален съм си. Става ми и всичко съм опитал. Съгласен съм, приятно е. Обаче за пет минути удоволствие толкова ангажименти — и преди, и след това...

— А ти не искаш да имаш ангажименти с жени, така ли?

— Не искам. — Зилберович тръсна глава.

— А с гении искаш?

— С гении искам.

— Идиот — казах му.

— Ти си идиот — отвърна ми той.

Това беше единственият път, когато се заинтересувах от личния живот на Зилберович.

ВОДАЧЪТ И СТАДОТО

Изобщо не възнамерявам да преразказвам цялата история на Симич, тя е много добре позната. За Карнавалов са написани хиляди, дори десетки хиляди статии, дисертации и монографии. Снимаха даже няколко документални филма и един игрален (доста слаб впрочем). Всички от моето поколение много добре помнят как Карнавалов почнаха да го публикуват в чужбина и как веднага стана световноизвестен. Цялата съветска власт — и Съюзът на писателите, и журналистите, и КГБ, и милицията — се вдигнаха с него на бой не на живот, а на смърт, но не можаха да направят нищо.

В самото начало, когато той публикува първата си канара, властите просто се объркаха. Беше по времето, когато нашето правителство кокетничеше със Запада, надяваше се да купи нещо оттам или да открадне нещо, и след историята със Солженицин и останалите избягваше каквито и да било скандали с писатели.

Затова нареждането беше с Карнавалов да се отнесат хуманно. Да поговорят с него, той да се покае в „Литературная газета“ и да обещае повече да не публикува на Запад. Така че когато следователят го привика за пръв път, разговорът беше кротък. Следователят се оказа невероятен почитател на литературния талант на автора на канари.

— Не съм специалист, разбира се — каза следователят, — аз съм обикновен читател. Но романът ви много ми хареса, наистина много. На някои страници даже плаках. — И дори подсмръкна и си избърса очилата, за да покаже как е плакал. — За жалост романът ви излезе в много неподходящ момент. В друго време дори щяхме да го похвалим, но сега, при това усложнено международно положение, враговете ни ще го използват за свои, зли цели, нали разбирате.

И за да не се случи това, следователят предложи Сим Симич незабавно и решително да се противопостави на международните империалисти на страниците на „Литературная газета“. Симич обеща да го направи, но щом се прибра, свика в котелното пресконференция за чуждите кореспонденти. И им държа изключително силна реч срещу

комунизма и комунистите, които наричаше или комунистически лапачи, или просто ламтежници.

Резонансът беше невероятен. Симич незабавно се прослави не само като най-добрия писател на света, но и като герой. Целият свят заговори за този храбър русин. И щом светът престанеше да говори и властите решаваха, че щом шумът стихне, ще се оправят със Сим Симич, той, хитрецьт му с хитрец, веднага публикуваше нова канара. Вдигаше се още повече шум, а вероятното му арестуване можеше да доведе до международен скандал, по-голям дори от нахлуването в Чехословакия или Афганистан. Властите се чудеха какво да правят. Предлагаха му даже да емигрира. Той не само не го направи, но понеже помнеше историята със Солженицин, се обърна към целия свят с молба никоя страна да не го приема, ако ламтежниците решат насила да го изхвърлят от родината му.

Властите се вбесиха — не знаеха какво да правят. Не можеха да го арестуват. Поклонниците на Карнавалов (вече бяха хиляди) наблюдаваха и неговата дейност, и тази на властите. Властите се опасяваха, че арестуването на Карнавалов може да доведе до открит бунт. Автомобилна катастрофа? Всички щяха да видят, че е съшита с бели конци. Оставаше само тайното експулсиране, обаче как и къде да го експулсират, след като всички западни правителства отказваха? И тогава КГБ проведе блестяща оригинална акция.

Арестуваха Симич в единайсет вечерта при пълна секретност. Изолираха близките и роднините, изключиха не само неговия телефон, но и телефоните на всички съседни. И нищо нямаше да стигне до медиите, ако пред входа на блока му случайно не бил минал един кореспондент от ЮПИ. И не видял как извеждат Симич от входа и как го натикват в колата. Докато обаче кореспондентът провери сведенията и ги предаде по телетайпа, Симич вече е със самолет над Холандия и го пускат на територията ѝ с парашут. Както стана ясно впоследствие, щом холандската полиция открива на територията на страната толкова необикновен десантник, се опитва същата нощ да го разкара в Белгия; белгийците обаче разбират по някакъв начин за замислената операция, съсредоточават войските си по границата и го изтикват обратно. И на холандците не им остава нищо, освен да изгубят играта с чест. На сутринта правителството излиза с декларация, че макар Нидерландия да е страна с незначителна територия, все ще се намери място за

писалището на господин Карнавалов. Впрочем само след няколко дни Карнавалов изказва желание да се пресели в Канада, доколкото природата на тази страна по му напомняла за страната, в която бил израсъл. Така че всичко свършва с всеобщо удовлетворение.

Май почнах да се отклонявам и да разказвам неща, които са известни на всички. А целта ми изобщо не е тази. Всъщност никаква цел нямам, а просто си спомням отделни моменти от отношенията помежду ни, при това не най-важните и често дори несвързани.

Все пак времето, когато се запознахме, беше, както почнаха да го наричат после, „пролетно“.

И снегът се топеше, и всичко се топеше и размекваше. Размекваха се даже бившите затворници. Дори най-твърдият от твърдите — Сим Симич.

Още няколко пъти му ходих на гости. И със Зилберович, и без Зилберович. Когато най-накрая разбра, че нямам никакви злостни намерения по отношение на особата му, Симич почна да ми се доверява и дори ми даваше да чета не само „ПА“, ами и глави от другите канари.

Отиваше в котелното да хвърля въглища, а аз седях на кухненската маса и четях в захлас.

Впрочем още тогава ми направи впечатление една глава от „ПА“. Беше дълга, стотина страници, и не пасваше на основния текст. В началото ѝ дори пишеше, че не била за любителите на лесни четива, а за любословния читател. Не знам от кой стар речник я беше изровил тая дума, той все четеше речника на Дал и други такива и все такива думи си вадеше. Та значи аз излязох достатъчно любословен и най-търпеливо изчетох цялата глава. Въпреки че не приличаше на глава от роман, а на научно изследване. Казваше се „Водачът и стадото“. И пак ставаше дума за прословутия сперматозоид, който надбягва останалите двеста милиона. И се казваше, че природата дели всички живи същества, като се почне от сперматозоидите и се стигне до висшите млекопитаещи, на водачи и членове на стадото. Много място беше отделено на поведението на овцете, на вълците, на гъските, на тюлените и естествено всички разглеждани от автора закони се пренасяха в човешкото общество. Където също имало природна подялба на водачи и стадо.

Та тогава ни беше първият сериозен спор със Симич, по този повод. Тъкмо се беше върнал от котелното, стоеше наред стаята и ядеше грис от канчето си. На мен не ми даваше, пък и аз, честно, нямаше да ям, дори да ми даде. Казах му, че главата много ми е харесала, но че все пак между света на животните и човешкото общество си има разлики, и то съществени. И макар че човекът също има стадно чувство, при него все пак са по-развити индивидуалните качества, стремежът към свобода например, и изобщо, така казах, хората не бива сляпо да се подчиняват на природата и човешкото общество трябва да се гради на основите на плурализма. Тази дума — плурализъм — тъкмо излизаше на мода в нашите кръгове и всички я употребяваха където им падне. Та и аз я употребих, без да мисля. Тогава не знаех, че е най-омразната му дума. Изказването ми го възмути до такава степен, че той чак щеше да се задави с гриса и затръска глава.

— Плуралистите! — кресна. — Че те са по-лоши и от ламтежниците! Не се чуваш какви ги дрънкаш! Ами вземи едно ято гъски например. Нали летят. И си имат водач. Ако си нямат водач, а всичките са плуралисти, ще се пръснат и всичките ще загинат.

— А, много несполучлив пример — възразих му. — Точно пък при гъските нещата не са така. При гъските първо една води ятото, после друга — абе, гъшешка демокрация.

— Гъшешки курешки! — ревна Симич. — Нищо хубаво няма в твоята демокрация! Ако лумне пожар например, всичките ти демократи и всичките ти плуралисти ще търсят някой, който да ги поведе и да ги изведе. Прехвалените ти демокрации отдавна вече се разлагат, загиват, затънали са в удоволствия и порнография. На нашия народ това отколе не му подобава. Нашият народ винаги въздига из недрата си оногова, който знае накъде да тръгне.

Тогава за пръв път заподозрях, че под „оногова“ той има предвид себе си.

Днес разправят, че се бил променил толкова, след като отишъл на Запад. Според мен си беше такъв. Един път (той между другото пак ядеше грис) говорихме за Афганистан и му казах, че тази война е ужасна. А той каза, че да, ужасна е, но е необходима. Защото когато изгоним ламтежниците, пак ще ни трябва излаз към Индийския океан.

Казах му:

— Симич, преди да мислиш за излаз към Индийския океан, що не вземеш малко да попочистиш пред това мазе? Дъски поне сложи, че в тая кал може да се удави човек.

Тези спорове бяха спорадични, разбира се. Защото бях толкова покорен и от канарите му, и от поведението му, че го бях издигнал високо над всички и се прекланях пред него.

ЛИРИЧНО ОТКЛОНЕНИЕ ЗА БРАДАТА

У него най-много ме стъписваше пълната липса на каквато и да било суетност и стремеж да публикува, да се прочуе, да получава хонорари, да живее в хубаво жилище, да яде и да се облича по-добре. И затова впоследствие, когато Симич, вече на прага на славата, почна да обръща внимание на външността си и даже си пусна брада, много се учудих. Брадата изобщо не му отиваше и дори противоречеше на вътрешния му облик. Но после трябваше да призная, че и в този случай той съвсем точно знаеше какво прави. Знаеше кога да е с брада и кога — не. Ако си беше пуснал брада, докато беше огняр, та ако ще до кръста, тя едва ли щеше да му донесе някаква полза. В краен случай жителите на Бескудниково щяха да го обявят за местния луд. Заради подобна репутация той в никакъв случай не би се примирил с неудобствата, свързани с една брада, още повече като се има предвид тогавашната му работа, при която брадата би била крайно пожароопасна. Но когато дойде славата, а с нея и тълпите поклонници и журналисти, когато дойде времето на снимките по кориците и на телевизионните интервюта, тогава брадата си дойде на мястото. Размножена от милиони телевизионни екрани, тя правеше неотразимо впечатление.

За брадата аз всъщност имам цяло изследване и всеки, който иска, може да го прочете в почти всяка библиотека по света. Но за онези, които ги мързи да ходят по библиотеки, ще обясня накратко, че според моите основателни убеждения брадата играе много важна роля при разпространението на напредничавите идеи и учения и обайването на умовете. Според мен марксизмът никога е нямало да покори масите, ако навремето Маркс е бил обръснат, та ако ще би и насила. Ленин, Кастро и Хомейни нямаше да могат да вдигнат революции, ако са били голобради. Вярно, в някои отделно взети страни властта и съответните територии са били завземани понякога от само мустакати или дори безмустакати. Но нито един безбрад досега не е бил провъзгласяван за пророк.

Тук трябва да отбележа, че брадите биват различни. За да изпъква, брадатият трябва да избягва и най-малкия намек за подражание. Никога не бива да се пуска брада, която може да се нарече Марксова, ленинска, хошиминска или толстоевска. В такъв случай може да ви причислят не към пророците, а само към последователите. Сим Симич добре разбираше тези неща, но не можа да намери оптималното решение веднага. Отначало попрекали и си пусна толкова дълга брада, че като ходеше, особено когато бързаше, си я настъпваше. Това беше и неудобно, и безсмислено, понеже на снимките в едър план брадата не влизаше в кадър. Наложих се да я подреже и оттогава за истински карнаваловска се приема брадата, която съвсем леко покрива коленете.

Може да попитате не отделям ли прекалено голямо внимание на брадата. Нали какъвто и идиот да е един пророк, главното у него не е външността, а мислите и идеите му. Това е обща заблуда, която от години — неуспешно обаче — се мъча да разобличи. Мислите и идеите на пророците са второстепенни. На първо място пророкът въздейства не върху мозъка, а на хормоналната сфера и точно затова му трябва брада и съответстващите ѝ жестове и гримаси. Възбудената сексуално тълпа погрешно приема, че е усвоила идеите, заради които трябва да срина черкви, да копае канали и да унищожават себеподобните си. Интересен е фактът, че макар да освобождават сексуалната енергия на масите, самите пророци много често са импотентни и говорят с тънки женски гласове. За Симич впрочем това твърдение е валидно само отчасти. Вярно, гласът му е тънък, но всичко останало, както съм чувал, си му е наред — и именно това, доколкото противоречи на концепцията ми, ми пречеше да го призная за истински пророк.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Разказвам за събитията, чийто свидетел съм бил, така непоследователно, понеже в резултат на всичко, което се случи с мен, изгубих вътрешното си усещане за разлика между минало и бъдеще.

Когато Симич се прочу, всички го признаха веднага и поголовно. Да се говори за него можеше само с най-възвишен тон, без да се допуска и най-малката критика. А пък когато се ожени за Жанета, тя изобщо не понасяше някой да каже дори че някоя отделна фраза или отделен ред на Симич не му е харесал. Всичко, което правеше Симич, беше дотолкова безусловно забележително, че дори определението „гениално“ изглеждаше недостатъчно.

Тя впрочем не го оцени веднага. Помня периода, когато той не само ме смая, но дори ме потресе с това, че хлътна по нея от пръв поглед и веднага реши да я съблазни със своя „ПА“ — лично ѝ го донесе в канцеларска папка с кафеникави връзки, за да го прочете.

Жанета вече не помни тия неща, но тогава се отнесе към „ПА“ много сурово.

— Кажи ми — питаше ме — защо пише толкова дълго и защо героите му са все безкрили, безгръбначни и духовно нищи? Към какво ни зоват, към какво ни водят? Защо изобразява целия ни живот само с черни краски? Не може ли да намери в него поне нещичко положително? Всички знаят, разбира се, че имаше отделни грешки и злоупотреби и партията го каза направо и открито. Но в края на краищата колко може да се пише за едно и също? Ами не всичко беше лошо все пак. Колко нови градове построихме, колко заводи, колко електростанции...

Подобни речи бях слушал от устата на Жанета много преди този разговор. Вярно, преди тя ги изричаше по-уверено. А сега у нея се бяха появили някакви съмнения в правотата на „нашето дело“. Незабелязано за самата себе си тя се отдалечаваше от едните идеали, но още не беше стигнала при другите.

Много добре си спомням как веднъж минавах покрай Строминка, нямах две копейки за телефон и реших да се отбия при Зилберович, без

да се обаждам предварително.

Качих се на четвъртия етаж и пред вратата на Зилберович почти се сблъсках с един човек — целият в бяло и ленено: ленени панталони, ленено сако, ленени обувки, намазани с паста за зъби, и шапка от началото на трийсетте години (откъде ли я беше изровил?) — и тя бяла и ленена.

— Добър ден, Сим Симич! — поздравих го.

Той ме погледна някак странно, все едно не ме позна, и без да отговори нищо, бавно, като сляп, заслиза по стълбището.

Отвори ми Клеопатра Казимировна. Беше ужасно развълнувана и шепнешком ми каза, че само преди минута „онова чучело“ направило на Неточка (така наричаше дъщеря си) предложение.

— Що за нахалство! — възмути се тя. — Няма никакво положение, пък и на тези години...

Колкото до годините, тогава Сим Симич беше само на четирийсет и четири, но изглеждаше много по-възрастен.

Клеопатра Казимировна ми каза, че Лео скоро щял да се прибере, а Неточка си била в стаята. И отиде в кухнята. Жанета, с басмен пеньоар, седеше на перваза и гледаше улицата (сигурно искаше да види как той излиза от входа).

На кръглата маса наред стаята имаше неотворена бутилка алжирско вино и комплект за маникюр — кутийката беше от червен плюш.

Обикновено Жанета не говореше много с мен, но сега изведнъж се разприказва и ми разказа подробно как Симич дошъл, как очевидно бил развълнуван, как седнал да пие чай и все се бавел да си тръгне и как накрая станал и най-старомодно и предложил ръката и сърцето си. А когато тя отхвърлила предложението му, се ядосал и й казал, че горчиво ще съжалява за решението си, защото скоро той щял да се прочуе в цял свят.

— Представяш ли си — каза ми развълнувано, възмутено и някак странно неуверено. — Щял да се прочуе в цял свят! Представяш ли си?

— Представям си — казах.

— Защо? — учуди се тя. — На света има десетки, стотици хиляди писатели и всеки се надява да се прочуе в цял свят.

— Така е — казах. — Всеки се надява. Но някои от тях все пак не се надяват напразно. Нали прочете какво е написал — че само един от

двеста милиона сперматозоида става човек.

— И мислиш, че Симич е този един? — попита тя с насмешка, зад която се криеше съмнение.

— Той е много упорит — отговорих уклончиво.

— Той е луд — каза тя. — Знаеш ли какви ми ги надрънка? Че бил едва ли не от царски произход. Той? Тоя счетоводител с тъпата шапка!

Мисля, че отдавна е забравила тези си думи; а пък аз никога не бих се осмелил да ѝ ги напомня.

ИМАТЕ ЛИ АЙДЕНТИФИКЕЙШЪН?

Пътувахме по местното шосе № 4, като стриктно спазвахме инструкциите: отпред синият шевролет със зацапани с кал номера, отзад аз с взетата под наем тойота. Както ми беше наредено, се стараех да спазвам дистанция, да не се приближавам много до шевролета, но и да не го изпускам от очи.

Мислех си къде ли гледа канадската полиция и защо не ѝ прави впечатление, че номерата са кални, след като, ако се съдеше по повехналата трева, в околностите на Торонто отдавна не беше валило. И, разбира се, мислех за Симич, за странните му чудачества и навици и за цялата тази идиотска игра на шпиони, в която трябва да пускаш перденцата и да цапаш номерата.

„На Джо Неуловимия ще ми се прави“ — помислих, понеже се сетих за вица за каубоя, дето бил неуловим, понеже никой изобщо не мислел да го гони.

Шофьорът на колата пред мен си знаеше работата. Поддържаше една и съща скорост, не правеше резки маневри и достатъчно навреме даваше мигач.

След едно градче, май се казваше Лорънсвил, започваше голяма борова гора, оградена с желязна мрежа. Карахме покрай мрежата няколко километра и после шофьорът на шевролета даде десен мигач.

Входът за гората правеше впечатление само с това, че беше почти незабележим. Но в самото му начало на оградата беше закачена голяма бяла табела със следния текст:

ATTENTION!!!

PRIVATE PROPERTY!

TRESPASSING STRICTLY PROHIBITED!

VIOLATORS WILL BE PROSECUTED!^[1]

Очевидно това предупреждение не се отнасяше за шофьора на шевролета.

След още няколко километра сух, посипан с чакъл път най-после спряхме пред зелена желязна врата — от двете ѝ страни в гората се точеше също такава зелена желязна ограда. По-точно спрях само аз с

тойотата. Пред шевролета вратата се отвори, а пред мен успя да се затвори.

Естествено се позачудих, но реших да не проявявам нетърпение и почнах да оглеждам вратата. Над нея имаше широка извита като арка ламарина и на тази ламарина с големи руски букви пишеше:

ОТРАДНОЕ

Бях чувал, че Симич е нарекъл имението си така. Още не си бях допушил цигарата, когато вратата пак се отвори и вкарах колата. Но пак спрях. Защото зад вратата имаше бариера и шарена караулка, от която излязоха двама кубански казаци — единият бял, другият негър, и двамата с дълги мустаци и дълги шашки на кръста.

При по-внимателен оглед белият се оказа Зилберович.

— Браво бе! — казах му. — Какъв е тоя маскарад?

— Имате ли айденфикейшън? — попита той, без да показва никакви признаци, че ме познава.

— На̀ ти айденфикейшън — казах и му тикнах под носа среден пръст.

Негърът хвана шашката си, а Зилберович се намръщи.

— Трябва да покажете някакъв айденфикейшън.

През това време негърът отвори багажника на колата ми, но като видя там само резервната гума, бързо го затвори.

— Виж какво, Лео — казах сърдито на Зилберович. — Заради тебе съм на път цели шестнайсет часа, разкарай се с идиотските си шеги.

— Покажете айденфикейшън — настойчиво потрети Лео и хвърли поглед към негъра, който се беше приближил и ме гледаше не особено доброжелателно.

— Добре де — предадох се. — Щом толкова настояваш да играеш тая странна игра, на̀ ти документ. — И му дадох шофьорската си книжка, отворена, разбира се.

Тоя я проучи внимателно. Като на пропуска на свръхсекретно учреждение. Няколко пъти ме свери със снимката и снимката с мен. И чак след това разпери ръце за прегръдка.

— Добре дошъл, приятелю!

— Майната ти! — викнах, дръпнах си книжката и го блъснах настрани.

— Добре де, стига си се сърдил — каза той и ме затупа по гърба.
— Знаеш, че КГБ преследва Симич, а кагебейците могат да гримират всеки така, че да прилича на всеки. Хайде с мен. Да влезем да поседнем, от път идваш. Ей, Том! — обърна се той към черния казак на английски. — Паркирай колата му до конюшната.

[1] Внимание!!! Частна собственост! Минаването строго забранено! Нарушителите се наказват! — Бел.авт. ↑

В ИМЕНИЕТО

Имението по нещо приличаше хем на Творческия дом на писателите в Малеевка, хем на правителствената почивна станция в Барвиха, където веднъж попаднах по случайност.

Дълга триетажна сграда с висок полукръгъл вход с колони. Пред входа — доста голям, настлан с червени тухли площад; от него във всички посоки тръгваха асфалтирани алеи, покрай които бяха засадени брезички. Вляво от сградата имаше две спретнати къщички с мънички прозорци, отдясно — черквица с три скромни вити кубенца; имаше и още някакви постройки, по-далече. А още по-далече под лъчите на залязващото слънце проблясваше езеро.

На площада имаше нашарен стълб и на него шперплатова табела, на която пишеше СССР.

— Какво значи Си-Си-Си-Пи? — попитах Зилберович.

— Какво Си-Си-Си-Пи? — не ме разбра той.

— Ами това, дето го пише на стълба.

— А, това ли? — Зилберович се засмя. — Ей това емигрантите — все на английски да четете. Това не е на английски, приятелю, на руски е. Ес-Ес-Ес-Ер.

— Да не сте го отмъкнали от съветската граница?

— А, не. Том го направи. Спокойно, всичко ще разбереш.

Някакво същество от женски пол в много изрязан отгоре и отдолу червен сарафан стоеше с гръб към нас и поливаше леха хризантеми с маркуч. Никога не бях виждал по-безобразна фигура — състоеше се най-вече от огромен задник, а всичко останало като че ли израстваше от него съвсем случайно.

Зилберович ме остави, промъкна се до този задник и се впи в него с две ръце.

— Олеле! — писна собственичката на задника и се обърна. Беше млада жена със селско лице, цялото в лунички. — А, вий ли сте, господарю — каза и се усмихна доста глупаво. — За вас все майтап, ама после Том мене пита отдека са ми синките.

— Ми ти ела и ще ти ги напудрим — засмя се Зилберович, пошляпна я дружелюбно и ми каза: — Това е Степанида. Стеша. Жената на Том. Той не може да устои пред това произведение. — И пак пошляпна произведението.

— Ма то вие мъжете, господарю, все за това мислите — каза Стеша все така усмихната. — Нищичко друго не гледате на жените.

Продължихме и казах на Лео, че като гледам, едновременното му отношение към половия въпрос май се е променило.

— А, не — смути се Лео. — Не се е променило. Обаче тук, разбираш ли, живеем уединено, скучно е и понякога на човек му се ще да се повесели.

— Ами Том какво казва?

— Нищо не казва — безгрижно отвърна Лео. — Том е човек с широка душа.

Приблжихме входа и оттам излетя още едно същество и се хвърли на гърдите ми. Беше доста огромна овчарка. Вече се канех да се простя с живота си, когато усетих, че ме ближе по носа.

— Плурчо! — викна Зилберович и дръпна кучето от мен. — Голяма гад си, мръсно! Какво куче си ти бе? С право те кръсти Плуралист тебе Сим Симич.

— Плуралист ли? — попитах зачудено.

— Ами да — каза Зилберович. — Ближе всички навсякъде. Истински плуралист. Е, за да не го обиждаме, му казваме Плурчо.

След Плурчо на стълбите излезе руска красавица с червен копринен сарафан, батистена забрадка, сахтиянени чепички и с дебела светлоруса плитка, грижливо увита на главата.

— Скъп гост ни прати Господ! — каза тя и лъчезарно ми се усмихна.

Това беше Жанета.

Тя изтича надолу по стълбите и както е прието сред уважаващите руските обичаи чужденци, се разцелувахме три пъти.

— Изобщо не си се променила — казах ѝ.

— Нямам време да се променям — отговори тя. — Тук всички работим по шестнайсет часа на ден. Ти обаче си побелял и си надебелял.

— Да — признах печално. — Което си е право, право си е.

— Е, заповядай на трапезата да хапнем каквото Бог дал.

Качихме се по стълбите и влязохме в просторен вестибюл с колони. Направо имаше широка, покрита с килим стълба, която водеше към каче с фикус, отдясно имаше двойна стъклена врата с някакви шарени завески отвътре, над вратата висеше разпятие.

Жанета се прекръсти. Зилберович си свали кубанката и също се прекръсти. Учудих се, като видях, че е съвсем плешив.

— Защо не се кръстиш пред разпятието? — погледна ме накриво Жанета. — Да не си войнстващ безбожник?

— Не — казах. — Не съм войнстващ, а лекомислен.

В трапезарията попаднах в обятията на Клеопатра Казимировна; също като мен и тя беше доста понапълняла през тези години. Беше с тъмнозелена рокля, малко по-светла престилка и бяло боне.

Лео си закачи шашката на една кука до вратата.

Седнахме в ъгъла на незастланата, голяма, за дванайсет души дъбова маса. Столовете също бяха от дъб.

Клеопатра Казимировна веднага донесе от кухнята котленце шчи, а Жанета раздаде дървени гаванки и лъжици. После ме попита:

— Какво ще пиеш? Квас или компот?

— Друго нещо няма ли? — попитах нащрек.

Зилберович ме настъпи по крака и ми намигна.

— Алкохол в този дом няма — сухо каза Жанета.

— Е, вие може и да нямате — казах. — Но аз си имам.

И се наведох към куфарчето си, където беше купената още на франкфуртското летище немска водка „Горбачов“.

— В този дом не се пие алкохол — спря ме Жанета.

„О, Господи!“ — помислих с униние, но не възразих. Зилберович ме бутна с коляно. Разбрах го и поисках квас — отдавна бях забравил вкуса му.

За мое учудване шчите бяха абсолютно безсолни и почнах да оглеждам масата.

— Какво ти трябва? — попита Жанета.

— Сол.

— Не употребяваме сол, понеже Сим Симич има диабет и е на безсолна диета.

— Ах, да! — казах разочаровано. — Забравих. Аз пък, да ви кажа, съм на солена диета.

— Да де — засмя се добродушно Жанета. — Солена и алкохолна.

— Точно така — потвърдих. — И освен на тях, на тютюнева.

— Между другото — забеляза тя — в дома не се пуши.

— Няма нищо — успокоих я. — Сега е топло, мога да пуша и навън.

След щчите ядохме булгурена каша с мляко; в нея липсата на сол се усещаше по-слабо.

Клеопатра Казимировна подробно ме разпитваше за живота в Германия, за жената и децата, как сме, що сме. Обясних ѝ: синът учи в реалшуле, дъщерята в гимназията, аз работя, жена ми ми помага и ходи на пазар.

— Научила се е да кара кола ли? — попита Клеопатра Казимировна.

Казах, че не, не се е научила, кара колело.

— Колело? — обади се Жанета. — Ама това е много неудобно. Вятърът може да ти вдигне роклята, може и между спиците да я вкара.

Уверих я, че жена ми не я грози такава опасност, понеже кара по джинси.

— Джинси? — смая се Жанета. — Ти ѝ разрешаваш да носи джинси?

— Че тя не ми иска разрешение — казах. — А и не виждам нищо лошо в джинсите.

— Неточка стана много строга напоследък — забеляза Клеопатра Казимировна с нещо средно между гордост и извинение.

— Да, строга съм — твърдо каза Жанета. — Жената трябва да носи дрехите, които ѝ е предписал Бог.

На което отбелязах, че според сведенията, с които разполагам, Бог е сътворил жената гола, а колкото до джинсите, сега ги носят всички, и мъже, и жени, и хермафродити.

Понечих да кажа още нещо по този повод, но Зилберович така ме настъпи, че почти изпищях, смених темата и деликатно попитах защо го няма стопанина.

— Той вече вечеря — каза Лео.

— Но ще дойде ли, или аз да ида при него?

Жанета и майка ѝ се спогледаха, а Лео се засмя.

— Сим Симич — каза Жанета — след вечеря не се занимава с работа.

— Обаче — казах със сдържано недоволство — аз не съм дошъл по моя работа.

— След вечеря той не се занимава с никаква работа — повтори Жанета. — Нито с чужда, нито със своя.

— Да, приятелю — потвърди Зилберович. — Сега той изобщо не може да те приеме. Сега учи наизуст речника на Дал, а след това ще слуша Бах, преди лягане винаги слуша Бах, без Бах не може да заспи.

Отместих кашата, станах и казах:

— Ще ме прощавате, обаче... И вие на първо място, Клеопатра Казимировна, и ти, Жанета, но просто не разбирам що за отношение е това. Аз не съм ви се натрапил на гости. Нямам време. Предстои ми далечно и може би дори много опасно пътешествие. Дойдох само защото Лео много настояваше. Не съм спал цяла нощ, пътувам дотук шестнайсет часа с прехвърляния...

— Успокой се де, успокой се. — Зилберович ме хвана за ръката и ме задържа да седна. — Добре де, пътувал си, уморен си. Ще си починеш. Докато Нетка ти постеле, ние с теб ще си поприказваме... — И пак ми намигна и хвърли поглед към куфарчето ми. — После ще си легнеш, ще се напиш и утре заран всичко ще е наред.

Отнякъде отгоре се лееше тиха мелодия. И нали съм си познавач, веднага познах „Добре темперирано пиано“.

НА БЯЛ КОН

Проклетият му Зилберович! Не му ли стигна „Горбачов“, дето го донесох, та донесе и 0,75 бърбън и заяви, че според американците бърбънът бил най-добрата напитка на света. Те обаче тази най-добра напитка я разреждат с много сода, а ние я пихме направо и замезвахме с кисели краставички.

Разбира се, глупаво и дори кощунствено е да се разрежда такава напитка, но да се смесва с водка май също не си струваше.

Успях да си отлепя очите и се огледах.

Лежах на дървен нар с твърд дюшек. В някакво странно помещение — нещо средно между затворническа и монашеска килия. В единия ъгъл имаше иконостас, в другия — леген и селска градинска мивка (дали не беше същата, отпреди над двайсет години, която бях виждал в мазето на Симич?). Малкото прозорче беше под самия таван и през него нахлуваха някакви гадни звуци. Някакъв мръсник биеше барабан и надуваше тръба. Що за нахалство, моля ви се! Че може ли толкова рано...

Погледнах си часовника и се вцепених. Дванайсет без двайсет, а аз още да спя. И то в дом, в който стопанинът и всичките му помощници работят от тъмно до тъмно.

Господи, защо пих толкова? Защо не мога и аз като хората, като американците например, да си наляя съвсем мъничко, да наляя и сода и да поведем спокоен, кротък, уравновесен разговор например за Данте или за данъците?

Впрочем и нашият разговор беше посвоему интересен. Отначало Лео се правеше на важен и тайнствен, но после, като се напорка, се изпусна за някои неща от тукашния живот.

Живеели много затворено. Симич ежедневно пишел по двайсет и четири страници. Понякога работел в кабинета си, понякога, докато се разхождал из имението. Та докато се разхождал, пишел вървешком в бележника си. Щом свършел поредния лист, го хвърлял, без да гледа къде, а Клеопатра Казимировна и Жанета веднага го прибирали и го подреждали при другите. Ще изпреваря малко нещата и ще ви кажа, че

впоследствие видях как става това. Симич се разхожда с тефтера, а жена му и тъща му кротко го следват по петите. Щом той хвърли поредния лист, те го хващат, веднага го прочитат и Жанета незабавно оценява написаното по еднобалната система: „Гениално!“. Шепне, за да не пречи на Симич.

Навремето по същия начин оценяваше Ленин. Като бяхме още в университета, веднъж ми даде една негова брошурка (май беше „Държавата и революцията“), та там на полетата беше написала „гениално“ почти срещу всеки ред.

И все пак не си струва да смесва човек водка с бърбън. Главата ме цепеше, дори ме споходиха мисли, че е време да се откажа от пиянството. Дори се захлех, че ще се откажа. Само да пийна едно срещу махмурлука — и веднага се отказвам.

Барабанът все биеше и тръбата ручеше, пречеха ми да се съсредоточа.

Стъпих на столчето и се надигнах до прозорчето. Погледнах и не повярвах на очите си. На площада пред къщата, точно под шарения стълб с табелата „СССР“ стоеше съветски войник в пълна униформа и с автомат на рамо. Отчаяно тръснах глава. Какво ставаше? Дали съветските войски бяха нахлули в Канада, или вече почваше делирът?

Погледнах малко по-встрани и видях негъра Том със саксофон и Степанида с барабан, по-голям и от задника ѝ. Предположих, че досега не са свирели, а само са настройвали инструментите.

После се появиха две руски красавици с пъстри сарафани и забрадки. Едната носеше погача, а другата чинийка със солница.

После... Не разбрах точно как стана. Отначало май се чу звън на камбана, после Том затръби нещо бравурно, а Степанида удари барабана. И в същия момент на алеята откъм далечните постройките се появи чуден конник в бели одежди и на бял кон.

Саксофонът пееше, барабанът биеше, песът се дърпаше на синджира си пред стълбището и лаеше. Конят се дърпаше напред, хапеше мундщука и тръскаше глава, конникът го сдържаше и се приближаваше бавно, но неумолимо като съдбата.

Както вече казах, беше целият в бяло. Бяла наметка, бяла камизола, бели панталони, бели ботуши, бяла брада, а на кръста — дълъг меч в бяла ножница.

Отворих прозорчето докрай и си подадох главата, та по-добре да виждам и чувам. Вгледах се внимателно и видях, че конникът е Сим Симич. Лицето му беше одухотворено и строго.

Симич се приближи до часовия. Саксофонът и барабанът млъкнаха. Симич изведнъж посегна, замахна — и над него в слънчевите лъчи блесна дълъг тесен меч. Изглежда, щеше да отсече главата на нещастния войник.

Замижах. Когато отново отворих очи, видях, че войникът е вдигнал ръце и е хвърлил автомата. Но Симич още държеше меча над главата му.

— Отговори! — чух звънък глас. — Защо служеше на ламтежническата власт? Отговори срещу кого беше вдигнал оръжие?

— Прости, господарю — отговори войникът с гласа на Зилберович. — Не по своя воля служих, сатанинските ламтежници ме принудиха.

— Кълнеш ли се занапред да служиш само на мен и храбро да се сражаваш с ламтежниците комунисти и следовниците им плуралисти?

— Тъй вярно, господарю, вричам се да ти служа срещу всичките ти врази и да бдя над границите руски, та никой ненавистен омразник да не ги премине.

— Целувай меча! — заповяда господарят.

Зилберович коленичи и целуна отпуснатия меч, а Симич мина въображаемата линия на границата, след което двете хубавици (вече нямах съмнения, това бяха Жанета и Клеопатра Казимировна) му поднесоха хляб и сол.

Симич топна залък, поднесе на девиците ръка за целувка, пришпори коня и бързо се отдалечи по една от страничните алеи.

С това церемонията очевидно свърши и всички участници се пръснаха.

Докато си обувах гащите, дойде Зилберович, още с униформата и пак с автомата.

— Много спиш — каза ми с укор. — Дори репетицията не видя.

— Видях я — отговорих. — Всичко видях. Само че не разбрах какво означава.

— Как така да не си разбрал? — каза Зилберович. — Че какво толкова има за разбиране? Симич тренира.

— Да не се надява да се върне на бял кон? — попитах с насмешка.

— Надява се, приятелю. Разбира се, че се надява.

— Ама това е смешно дори да си го помисли човек.

— Виждаш ли, приятелю — като внимателно подбираше думите си, каза Зилберович. — Навремето ти видя Симич в мазето, беден и гладен, с цяла ракла, натъпкана с никому ненужни канари. Тогава плановете му също ти се сториха смешни. А сега виждаш, че правият е бил той, а не ти. Защо тогава да не предположиш, че той и сега вижда по-надалече от тебе? Гениите винаги виждат онова, което не ни е дадено да видим на нас, обикновените смъртни. На нас ни е дадено единствено да им се доверяваме или да не им са доверяваме.

Признавам, че думите му почти не ме засегнаха. Едновременното му високо мнение за мен отдавна се бе стопило. Той издигаше Симич до облаците, а мен ме поставяше на едно равнище със себе си, дори малко по-ниско. Защото все пак служеше на гений, а аз си бях самосиндикален. Но понеже знаех, че е празноглавец, не му се разсърдих. Погледнах си часовника и попитах Зилберович как мисли, дали ще има билети за полета в шест направо на летището, или трябва да се обадя да си резервирам?

Зилберович ме погледна смаяно, а може би смутено (така и не разбрах точно как) и каза, че днес просто няма как да замина.

— Защо? — попитах.

— Защото Симич още не е говорил с теб.

— Е, имаме още достатъчно време.

— Ти може и да имаш достатъчно време — каза Зилберович. — Но той няма. Той искаше да те приеме на закуска, обаче ти спеше. А неговото време е разпределено до минутка. В седем става. Половин час тича около езерото, десет минути — душ, петнайсет минути — молитва, двайсет минути — закуска. В осем и петнайсет сяда да пише. В дванайсет без четвърт вече е на Глагол...

— Какво, какво?

— Глагол. Конят. Точно в дванайсет е репетицията за влизането в Русия. После пак работа до два. От два до два и половина обядва.

— Идеално — възкликнах. — Да ме приеме на обяд.

— Не може — въздъхна Зилберович. — На обяд преглежда газетата.

— Каква газета бе?

— Вестника — малко ядосано каза Лео. — Нали го знаеш, че си пада по старите думи.

— Но след обяда все има свободно време, нали?

— След обяда четирийсет минути се занимава със Степанида, учат руски, после половин час спи, защото трябва да си възстанови силите.

— Ами след като се наспи тогава.

— След това има пак малко гимнастика, душ, чай и работа до седем. След това е вечерята.

— Пак с газета?

— Не, с далекообразопоказвателя.

— Ясно — казах. — Гледа си телевизия за кеф. А аз да го чакам, така ли?

— Ама моля ти се! — Зилберович размаха ръце. — Какъв кеф?! Той гледа само половин час. Само новините. После пак работи до десет и половина.

— Да ме приеме след десет и половина тогава. И ще мога да си замина утре сутринта.

— От десет и половина до единайсет и половина чете речника на Дал, после му остава половин час за Бах и си ляга. Не се вълнувай толкова, приятелю. Утре сто на сто ще те приеме. Просто гледай да станеш за закуска.

— Ама големи нахалници сте! — изръмжах ядосано.

— Защо?

— Е, няма да говоря за всички, обаче ти си абсолютен нахалник, а пък твоя Симич — три пъти по-голям. Не стига, че ме накара да дойда от другия край на света, ами и ще ми се прави на не знам какво си. Имал режим, време нямал. Че и аз нямам време.

— Така е — оживи се Зилберович. — Твоето време обаче ти трябва само на тебе, а неговото е нужно на цялото човечество.

Тук вече съвсем побеснях. Между другото не мога да понасям, като ми говорят за народа и за човечеството. И казах на Зилберович, че щом Симич е нужен на човечеството, да си общува пряко с него. А аз веднага тръгнах за летището. И че между другото се надявам, че всичките ми транспортни разходи ще бъдат възстановени.

— За това няма какво да се безпокоиш, приятелю, той всичко разбира и ще плати. Но недей да правиш глупости. Ако си заминеш, той така ще се ядоса, направо не можеш да си представиш.

В края на краищата ме уговори и останах.

Следобед със Зилберович ходихме за гъби, после се къпахме в истинска руска баня с парилня и дървени тасчета. Като влязохме в предбанника, видях в ъгъла десетина брезови метлички, избрах си една и попитах Зилберович да взема ли и за него, или едната ще ни стигне да се нашибаме и двамата.

— Аз не ща — Лео се усмихна малко странно. — Вече съм нашибан.

Не разбрах шегува ли се, що ли, но когато се съблече, видях, че кльощавият му гръб е целият на малиновочервени резки.

— Какво ти е? — попитах изумено.

— Абе Том — беззлобно каза Лео. — Не си знае силата.

— Не разбирам. Бихте ли се?

— Не — печално се усмихна Лео. — Не сме се били. Той ме би. С пръчки.

— Как така? — смаях се. — Как така ще те бие с пръчки? Как си позволява такова нещо?

— Е, той не е виновен. Симич ме наказа с петдесет удара.

Тъкмо си бях събул лявата обувка и замръзнах с нея в ръка.

— Да — каза Зилберович някак предизвикателно. — Симич въведе телесни наказания. Но аз сам съм си виновен. Той ми нареди да отида до пощата да изпратя един ръкопис на издателя му. А аз се отбих в едно ресторантче, пийнах му и забравих ръкописа. Пред пощата си спомних за какво съм тръгнал, върнах се, обаче ръкописа вече го нямаше.

— Ама той в един-единствен екземпляр ли беше?

— Ха! — каза Зилберович. — Ако беше в един екземпляр, направо щеше да ме убие.

Стъписан от всичко това, мълчах. А после треснах с обувката по лейката.

— Лео! — казах. — Не мога да повярвам в тия идиотщини! Това е варварство! Не мога да си представя как в наши дни, в една свободна страна може да бият един умен, фин, мислещ човек като теб в конюшната като някой крепостен. Ами че това не е само физическа

болка, това е обида за човешкото достойнство. И ти дори не възрази, така ли?

— Възразих аз, и още как! — развълнувано каза Лео. — На колене стоях пред него. Умолявах го: „Симич, казвам му, това е за пръв и последен път. Кълна се в честта си, никога няма да се повтори.“

— И той? — попитах. — Не се ли смили? Не му ли трепна сърцето?

— Ха, ще му трепне — каза Зилберович и избърса сълзата от лявото си око.

Толкова бях развълнуван, че скочих и почнах да тичам насамнатам с обувката в ръка.

— Лео! — казах. — Това не може да продължава така. Трябва да туриш точка. Незабавно. Не бива да позволяваш на никого да се държи с теб като с безсловесно добиче. Виж какво, приятелю, обличаме се и тръгваме. — Седнах на пейката и почнах да си обувам обувката.

— Къде? — не ме разбра Лео.

— Към летището. И оттам — в Мюнхен. Не се притеснявай за пари, пари имам. Ще те закарам в Мюнхен, ще те уредя в радио „Свобода“, ще плямпаш срещу Съветския съюз и никой няма да посмее да те бие.

Лео ме погледна и се усмихна тъжно.

— Не, приятелю, никаква „Свобода“! Моят дълг е да съм тук. Разбираш ли, Симич е доста своенравен човек, но нали знаеш, всички гении си имат странности и всички ние трябва търпеливо да се съобразяваме с тях. Знаем, знаем — забърза той, за да ме спре да възразя. — Не ти харесва, че казвам „всички ние“, защото те слагам на едно равнище с мен. Но аз не те слагам. Аз разбирам, че имаш някакъв талант. Но и ти трябва да разбереш, че между таланта и гения има пропаст. Не току-така цяла Русия се прекланя пред него.

— Цяла Русия? Да се прекланя? — казах. — Ха-ха-ха! Че в Русия отдавна са го забравили.

Лео ме погледна внимателно и поклати глава.

— Не, приятелю, грешиш. Не само че не са го забравили, а дори напротив, влиянието му върху хорските умове расте с всеки ден. И книгите му не само се четат. Има тайни групи, в които ги изучават. Той има привърженици не само сред интелигенцията, но и сред работниците. И в партията, и в КГБ, и в Генералния щаб. Ако искаш да

знаеш — Лео погледна към вратата и зашепна в ухото ми, — миналата седмица дойде...

И вече със съвсем едва чут шепот ми каза името на един наскоро посетил Америка член на Политбюро.

— Е, лъжеш! — казах.

— Да пукна, ако лъжа! — Лео се облеци.

На следващата сутрин станах рано. Пред сградата бяха спрели две коли с вашингтонски номера. Едната беше лека кола, а другата бус с надпис „AMERICAN TELEVISION NEWS“. Някакви хора размотаваха кабели и вкарваха апаратура в къщата. Само един стоеше, без да прави нищо, и пушеше пура.

— Джон? — учудих се. — Вие ли сте? Какво правите тук? И за телевизията ли работите?

— О, да — каза Джон. — Работя за всички. А вие какво правите тук? Мислех, че вие вече много, много далече. Ако сте намислил отказвате се, плаща много-много голям неустойка.

— Не се безпокойте — казах му. — Имам още цяла седмица до заминаването.

— Не се безпокоявам. — Джон се усмихна. — Знам, че купили билет. Аз не дошъл за вас, а за малък интервю от господин Карнавалов.

След тези думи влезе в къщата да ръководи подреждането на техниката, а аз реших да се разходя край езерото.

Тук срещнах тичащия за здраве Симич — той ми кимна, без да спира, все едно всеки ден се срещаме на тази алея.

Когато се прибрах за закуска, около масата под ръководството на Джон се суетеше целият отбор оператори, осветители и звукотехници.

На масата се бяха събрали всички домочадци: Клеопатра Казимировна, Жанета, Зилберович, Том и Степанида. Всички изглеждаха развълнувани, а при появата ми дори като че ли се смутиха, но скоро всичко стана ясно.

Въпросът беше, както много учтиво ми каза Жанета, че ей сега щели да снимат Сим Симич в характерна домашна обстановка, на закуска, сред най-близките му, и понеже не съм се числял сред най-близките, ще бъда ли така любезен да си закуся в стаята?

Обидих се и понечих да си тръгна. В края на краищата какво чаках? Да ми платят пътуването ли? Достатъчно бях обезпечен, за да не завися от такава жалка сума.

И вече вървах към вратата, но точно тогава тя се отвори и първо на една количка вкараха Джон — нагъзен, със сини джинси, лепнал очи до камерата, — а след Джон се появи и самият Сим Симич по анцуг. Вървеше бързо, все едно не вижда никакви камери, а вървешком мисли великите си мисли.

Когато стигна до масата обаче, тутакси се преобрази и почна да се държи като истински кавалер: целуна жена си, после целуна ръка на Клеопатра Казимировна, ръкува се със Степанида, потупа Том по рамото, кимна на Зилберович, а на мен каза:

— А, да, виждали сме се.

После седна на мястото на стопанина, предложи всички да се помолят на Бога и зави с тънък глас: „Господи, иже еси на небеси...“

— Окей, окей — прекъсна го Джон, — стига толкова, без това превеждаме нали английски. Сега вие малко яде и говори. И ако може — малко усмивка.

— Никакви усмивки — сърдито каза Симич. — Светът загива. Западът предава на ламтежниците комунисти страна след страна, железните челюсти на комунизма вече са опрели в гърлото ни и скоро ще ни изтръгнат гръкляна, а вие игра си играете. Вие живеете прекалено благополучно, вие сте се изнежили, вие не разбирате, че за свободата човек трябва да се бори, да се жертва.

— И как точно да се борим? — възпитано попита Джон.

— На първо място трябва да се откажете от всичко ненужно. Всеки трябва да има само това, което му е крайно необходимо. Ето, вижте мен. Аз съм световноизвестен писател, но живея скромно. Имам само този дом, две къщички за гости, баня, конюшня и една мъничка пърквица.

— А езерото в имението ваше ли е?

— Да, имам и едно малко скромно езерце.

— Мистър Карнавалов, кой според вас е най-добрият писател на света в момента?

— А вие не знаете ли?

— Досещам се, но бих искал да отговорите вие.

— Виждате ли — каза Симич, като помисли малко. — Ако ви кажа, че най-добрият писател на света съм аз, ще е нескромно. А ако ви кажа, че не съм аз, няма да е вярно.

— Мистър Карнавалов, всички знаят, че имате милиони читатели. Но има и хора, които не четат книгите ви...

— Въпросът не е в това, че не ги четат, а че не ги дочитат докрай. — Симич се навъси. — И че някои, без да са ги дочели, ги хулят.

— Но има и хора, които ги дочитат, но не споделят идеите ви.

— Глупости! — нервно възкликна Симич и тропна с вилицата по масата. — Глупости и простотии. Какво значи дали споделяли, или не споделяли? За да споделя идеите ми, човек трябва да има малко повече мозък от една патка. Мозъците на ламтежниците комунисти са задръстени от идеология, а пък плуралистите изобщо нямат мозък. И едните, и другите не разбират, че аз казвам истината и само истината и че провиждам на много десетилетия напред. Вземете него например. — Симич ме посочи с пръст. — И той се води нещо като писател. Но не вижда нищо след днешния ден. И вместо да седне и да работи, заминава не знам къде си, в така нареченото бъдеще. Исква да разбере какво ще стане след шейсет години. А аз не искам да ходя никъде. Аз знам какво ще стане.

— Много интересно! — възкликна Джон. — Много интересно! И какво ще стане?

Симич се навъси, отмести гаванката и почна да изтърсва трохите от брадата си.

— Ако светът не възприеме това, което казвам — почна той, втренчен право в камерата, — нищо хубаво няма да стане. Нито тогава, нито после. Ламтежниците ще погълнат и целия свят, и самите себе си. И всичко ще бъде завладяно от китайците.

— Ами ако светът все пак се вслуша във вас?

— О, тогава... — Симич живна и въпреки принципите си дори се усмихна. — Тогава всичко ще е прекрасно. Тогава ще се почне всеобщото изцеление — и ще почне отпървом в Русия.

— Как виждате Русия на бъдещето? Надявате ли се, че там ще възтържествува демократичното управление?

— В никакъв случай! — разгорещено възрази Симич. — Вашата прехвалена демокрация не е за нас, русите. Всеки глупак да може да изказва мнението си и да обяснява на властите какво трябва или не трябва да направят — това не е за нас. На нас ни трябва един управник, който да има неоспорим авторитет и съвсем ясно да знае накъде да вървим и защо.

— Мислите ли, че има такива управници?

— Може и да няма, но ще има — каза многозначително Симич и се спогледа с Жанета.

— Много извинявам — каза Джон, след като помисли. — Конкретно някой имате предвид, или това само теория?

— Ох, по дяволите! — кипна Симич, плесна се по коляното, стана и нервно закрачи покрай масата. — Виждате ли, ако ви кажа какво мисля, веднага ще се надигне ужасен вой, плуралистите от цял свят ще се нахвърлят върху мен като озверели псета. Ще кажат: Карнавалов иска да стане цар. А аз не искам да съм цар. Аз съм творец. Мисля творчески. Мисля с образи. Взимам един образ, обмислям го и го претворявам на хартия. Ясно ли ви е?

— О, да — неуверено отговори Джон. — По принцип ми е ясно.

— Значи така. Не искам да ставам цар. Не съм приключил още с творческите си задачи. Но понякога историческите условия се подреждат така, че човек е принуден да поеме дълга, който му вменява Господ. И ако на света няма друг подходящ човек, човек се съгласява.

— Ако ви възложат този дълг, няма ли да откажете?

— Бих отказал, ако има поне един човек, на когото да се има доверие. Но няма никого. Само нищожества. И ако Господ възжелае да напише една страница от историята с ей тази ръка — Симич вдигна високо вилицата, — тогава, е...

И не довърши, и лицето му стана тъжно: очевидно се беше усъмнил, че Господ ще избере именно неговата ръка.

— Е, стига толкова — каза той смирено, но веднага впрочем заговори повелително: — Каквото е писано, ще стане, а сега закуската свърши, време е за работа.

Джон го попита може ли да го снима, докато работи, и Симич, каза, че щял да си работи, а те да го снимали, бил свикнал да работи в трудни условия и камерите не му пречели.

— Симич! — Тръгнах към него. — Докато те снимат, да вземем да поговорим все пак, а?

— Не мога — отвърна Симич. — Бездруго загубих прекалено много време.

На следващия ден изобщо не ме пуснаха на закуска, понеже при Симич дойде конгресменът Питър Блох и двамата проведоха на масата кратки преговори по въпросите на ядреното разоръжаване.

Не издържах, избухнах и заявих на Зилберович, че заминавам.
— Почакай де, почакай — примоли ми се Зилберович? — Ще се
опитам да оправя нещата.

СЕКС-БЪЧВАТА

След пет минути се върна унил. Не, днес Симич изобщо не можел да ме приеме. Били му изгубили толкова време, че бил написал само четири страници. Може би щяло да се наложи да се откаже дори от следобедната си почивка и от уроците със Степанида. Единственото удоволствие, което можел да си позволи, бил Бах, и то само защото без Бах не можел да заспи. А ако не се наспял, следващият ден бил провален.

След като изслушах тази информация, тръгнах към килията си да си събирам багажа, без да кажа нищо.

„Мръсници гадни! — възкличавах мислено, докато хвърлях в куфара разни мръсни чорапи и омачкани ризи. — Времето му било скъпо на него, мойто не е ли скъпо? И си мислят, че ще кисна тук да чакам да ми платят билета! Дръжки! Не ми трябват парите ви. Сам ще си го платя, не съм толкова беден. Обаче няма да остана тук и секунда повече. Стига! Край!“

И тъкмо да затворя куфара, но видях, че ми ги няма чехлите. Къде ли ги бях забутал?

Заоглеждах стаята и в този момент вратата се отвори и на прага с метла в ръка се появи Степанида.

— Ой, господарю! — възкликна тя. — Вий туканка ли сте?

— Какво искаш? — попитах грубо.

— Ми да позабърша малко, да пооправя. Мислех, че сте оданади, пък вий туканка да сте били. Ми аз по-после ша дода.

На лицето ѝ беше изписана характерната за нея кретенска усмивка.

— Я чакай — казах, — да си ми виждала чехлите случайно?

— Чехли? — повтори тя и се замисли, все едно ѝ бях заръчал да докаже Питагоровата теорема. — А, да! — сети се най-после. — Слипърс, нали? Ония червеникавите, с плоската подметка. М'че как, знам ги де са. Под кривата ги наврях, та да не въвоноят всичко. Джъст а момънт.

Коленичи и се завмъква под кревата, като се прицели към мен с неопикуемия си задник. Късата ѝ пола се набра нагоре и се видяха полупрозрачни бикини с фини дантелки.

О, Господи! Винаги съм бил равнодушен към тази част от женската конструкция, но такова изкушение не бях преживявал. Двете изпълнени със загадъчна енергия полукълба ме привличаха като магнит.

Докато се борех с изкушението и се мъчех да откъсна очи от тях, раздразнено я попитах какво толкова се тутка.

— Ей сегинка, господарю! — чух мелодичния ѝ глас изпод кревата. — Ей сегинка, да ми свикнат оченцата с тъмното.

— Какво тъмно бе? — казах и се наведох, та да надникна и аз под кревата, но изгубих равновесие и се хванах за полукълбата ѝ, които веднага се разтрепериха.

— Ох, господарю! — възкликна тя уплашено. — Ама какво ми правите?

— Нищо, нищо — задъхвах се и усещах как фината дантела се смъква от нея като пяна. — Стой кротко. Свиквай с тъмното. Ей сега ще ти стане хубаво! Ей сега ще ти стане светло! Светло е вече, нали? — шепнех и усещах как под лудешкия ми напън тя се отпуска и се стапя като масло.

Трябва да кажа, че съм човек със здрави морални устои. И че всички знаят, че съм образцов съпруг. Но в онзи момент просто се бях побъркал и не можех да се овладя.

После се търкаляхме на кревата, дюшекът се скъса, перушинки се разхвърчаха из цялата стая, лепнеха по потните ни тела. Изгубих всякакъв контрол, стених, виех, скърцах със зъби. Тя също ми чуруликаше нежни думи: наричаше ме и миличък, и златцето ми, и разбойник, и нахалник, и гъделичкаше гордостта ми, като повтаряше, че с такъв мъжкар не била лягала никога.

Отлепихме се един от друг чак по обяд — едва се завлякох до масата, изцеден и останал без сили. Явно изглеждах зле, защото Жанета ме попита да не съм се разболял; проникателният ѝ брат не каза нищо, но от подхилкващата му се физиономия разбрах, че се сеца какво е станало.

Беше ми неприятно, че се е сетил, и мислех да си тръгна следобед, но, първо, няхах сили, и, второ, тя беше обещала да дойде и

през нощта. И дойде — Том се бил наляокал с бърбън и заспал.

Беше истинска сексбомба. Или ако отчетем особеностите на телосложението ѝ, секс-бъчва. Бъчва, натъпкана със секс като с динамит, без ни най-малкия признак за какъвто и да било интелект. Но ме потресе така, че си изгубих ума и бях готов да забравя и семейството си, и плановете си и да остана тук, и впит като паяк в Степанида, да умра от изтощение.

Дори се зарадвах, когато разбрах, че на закуска Симич пак няма да може да говори с мен, понеже от издателството му пратили коректури, а той нямал друго време да ги прочете освен на закуска.

Преди обяд обаче, тъкмо бях пуснал Степанида да си върви, дотича развълнуваният Зилберович и каза, че Симич ме викал веднага.

ДОБРЕ

Симич работеше толкова увлечено, че не ме чу как влизам. Наведен, той пишеше нещо, впрочем не с перодръжка, а с химикалка „Паркер“. Перодръжката, същата, с изгризания край, която навремето ми беше направила впечатление, стърчеше заедно с други перодръжки, писалки и моливи от алуминиевото канче с изчегъртаните на него инициали „С. К.“

Симич държеше паркера в юмрук, все едно е длето, и пишеше, като натискаше с рамо и късаше хартията. Не виждах какво точно съчинява, но щом изчегъртваше поредната фраза, той вдигаше химикалката като за удар, застиваше и мърдаше устни, докато я препрочете. И щом я препрочетеше, тръсваше глава и възкликваше:

— Добре!

И с рязък удар, все едно забиваше пирон, слагаше точката.

После следващата фраза и пак:

— Добре!

И пак точка.

Гледах го със завист. Личеше си, че работи уверен в себе си майстор. Беше ми неудобно да го прекъсна, но пък и да му стоя зад гърба беше глупаво. Изкашлях се, после пак. Най-после той ме чу, трепна и се обърна.

— А, ти ли си? — И нетърпеливо добави: — Какво искаш?

Казах му, че не искам нищо, че съм дошъл да си вземем довиждане и да чуя той какво иска.

— Добре — каза той и си погледна часовника. — Имаш седем минути и половина.

— Симич! — креснах извън себе си от негодувание. — Ще ме прощаваш, ама това твойто си е чисто нахалство! От дни кисна тук, понеже си ме повикал, а ти имаш само седем минути и половина за мен?

— Бяха седем и половина. — Той пак си погледна часовника. — Сега са само седем. Но ще стигнат. И не се пали толкова. Срещата ни ще е полезна и за теб. Ще вземеш с теб „Голямата зона“.

— „Голямата зона“? — учудих се. — В Мюнхен?

— Не в Мюнхен — в Москва две хиляди и... коя година беше? Четирийсет и втора, нали? Там ще я занесеш.

— Как? Всичките шейсет канари?

— Е, шейсет още не съм написал. — Симич се понамръщи. — Постоянно ме прекъсват. Написал съм само трийсет и шест.

— И искаш от мен да влача тия трийсет и шест буци в бъдещето? Защо? Не вярваш ли, че дотогава ще са излезли?

— Ще са излезли, разбира се — каза Симич. — Но ме е страх, че може да променят нещо и да ги осакатят. А искам всичко да е точно.

— Това го разбирам — съгласих се. — Но трийсет и шест просто не ми е по силите. Имам херния, с повече от пет не мога да се справя.

— Знам аз. — Симич се усмихна самодоволно. — Това, с което се справям аз, за другите е непосилно. Но ще се справиш и ти, ще се справиш.

Отвори една пластмасова кутийка и извади от нея тънка черна пластинка. Беше обикновен флопи диск от домашен компютър с явно много големи възможности.

— Ето ти ги — усмихна се Симич. — Всичките трийсет и шест. Няма да се изкилиш.

— И какво да правя с това там?

— Виж, това не знам — въздъхна Симич. — Зависи от това как ще е. Ако всичко е публикувано, ще изчетеш изданията и ще оправиш грешките...

„Да го духаш — помислих си. — Да ги изчета и трийсет и шестте си е работа за цяла година, а аз отивам само за един месец...“

— Ако няма грешки, дай диска в музея на Карнавалов...

— Ами ако няма музей? — попитах с предпазливо ехидство.

— Ако няма — кипна той било заради моите думи, било заради неблагодарните потомци, — значи там все още управляват ламтежниците. Тогава... — той се разтрепери целият и закрачи из стаята, — тогава значи следното. Намираш някакъв бъдещ компютър, слагаш му диска и почваш да копираш колкото можеш повече екземпляри и да ги разпространяваш колкото по-широко, толкова по-добре. Просто така ги раздавай. Нека хората да четат, да знаят какво представляват лакомите им управници.

— Симич — казах тихо. — Как да разпространявам? Ами че нали ако ламтежниците още управляват, ще ме арестуват, може даже и да ме разстрелят.

Изказването ми беше изключително непредпазливо. Още не бях свършил и той вече беше почервенял, трепереше и размахваше юмруци.

— Младежо! — викна така, че чак стъклата на прозорците зазвънтяха. — Срамота, младежо! Русия загива! Ненаситните ламтежници вече гложат костите на половината свят, трябват жертви, а тебе те е страх за кожицата ти!

Като видя колко съм смутен обаче, бързо омекна и продължи:

— Добре де, разбирам. Слабостта на духа е порок, свойствен на много хора. При тебе е, защото не вярваш в Бога. Ако вярваше в Бога, щеше да знаеш, че страданията укрепват духа ни и ни пречистват от злото. И щеше да знаеш, че земният ни живот е само временна разходка и че там е почивка вечна и вечно блаженство. Помисли за това. А сега тръгвай... А, щях да забравя. На ти една бележчица. Вземи и нея и ще я дадеш там на когото трябва, лично. Но изобщо да не си помислил да я отваряш и да я четеш.

И ми връчи дебел плик с печат от червен восък. На плика с големи букви пишеше:

ДО БЪДЕЩИТЕ УПРАВНИЦИ НА РУСИЯ

После викна:

— Лео!

Вратата веднага се отвори и влезе Лео, облечен обикновено, с джинси и фланелка, от ония, дето американците им викат „ти-шърт“. На фланелката беше изобразен Симич.

— Лео — каза Сим Симич и кимна към мен. — Той си тръгва. Изпрати го до монреалския друм.

— Симич — каза Лео доста свойски, — да вземе да хапне с нас на обяд, пък после да върви, а?

— Не — решително отсече Симич. — Ще яде, като хвъркне. Няма какво да си губи времето.

На следващата сутрин кацнах в Мюнхен и пуснах писмото до бъдещите управници в първото кошче за боклук. Флопи диска го задържах и аз не знам защо.

ДЪЛГО ИЗПРАЩАНЕ

Не знам как е при другите народи, но ние, руснаците, се изпращаме дълго и сериозно. Независимо дали човек тръгва на война, или на околотско пътешествие, дали отива в съседния град в командировка за няколко дни, или при роднини на село, но изпращането е дълго и пълно с традиции.

Поетът казва: „... и сбогом си навек вземете, когато тръгвате за миг“.

И ние точно така правим. Събираме гости, прием, вдигаме наздравици за заминаващите и за оставащите. Преди да се излезе, е прието за малко да се седне и да се помълчи. А след това на гарата, на пристанището или на летището се целуваме до безкрай, плачем, даваме глупави заръки и махаме с ръце.

Вкъщи, когато някой заминаваше някъде, мама не метеше, докато заминалият не пратеше телеграма, че е пристигнал благополучно.

За някои това може да са глупости, но на мен целият този ритуал, основан на вековни традиции и навици, ми харесва и ми се струва, че е изпълнен с висш смисъл. Защото никога не знаем кое от сбогванията ни ще се окаже последно.

„... и сбогом си навек вземете, когато тръгвате за миг...“

Накратко, изпращането си беше както си му е ред. С блини, хайвер, шампанско и водка. Струпа се толкова народ — и руски, и неруски, че почти всички седяха по двама на стол. Ние естествено не бяхме казали на гостите нищо нито за това колко ще ме няма, нито къде отивам, но пък се държахме толкова глупаво, тайнствено и многозначително, че те нямаше как да не почнат да се чудят дали не се каня да прелетя Атлантическия океан с балон, или пък да прекарам известно време сред афганистанските въстаници.

Аз не отричах и не опровергавах тези предположения, което доведе до още по-нелепи такива, включително това, че просто мисля да се затворя вкъщи, да се направя, че ме няма, и да си пиша новия роман.

Сред гостите беше и Руди, който (трябва да го отбележа специално) се държеше съвсем коректно и нито с дума, нито с намек не издаде осведомеността си.

Изпращането мина добре, макар че беше малко дълъжко. Успяхме да изпроводим последния гост в три без четвърт, а в шест и петнайсет жена ми вече ме беше вдигнала.

Можете да си представите състоянието ми, когато, все още неизтрезнял, с главобол и киселини влачех към колата куфара, натъпкан с подаръци за предполагаемите ми приятели-потомци.

Жена ми току ме изпреварваше и ме кълнеше, че съм вървял много бавно, и ми се стори малко странно, че толкова бърза да ме разкара. Лесно ѝ беше на нея, тя носеше само малкото куфарче, в което набързо бях нахвърлял най-необходимото на първо време: потници, гащета, чорапи и разни неща, с които човек се бръсне, реши се, реже си ноктите и си мие зъбите.

Всъщност време имаше достатъчно, но когато се доვлякохме до колата, стана ясно, че вечерта съм забравил да изключа фаровете и акумулатора все едно го няма. Извикахме такси, но малко преди летището попаднахме на задръстване: полицията беше спряла движението, защото два автобуса се бяха сблъскали.

С две думи, стигнахме минути преди последното повикване на пътниците.

Толкова ми беше гадно, че докато вдигах куфара на кантара, насмалко не паднах. А когато служителката на „Луфтханза“ ме попита какво място искам, „раухен одер ниht раухен“, ѝ казах „раухен“, при което ѝ дъхнах така, че тя според мен за известно време изпадна в кома. Полицаят, който ме опипа, май също се попритесни — видях го как, докато изпълнява служебния си дълг, все много усърдно се обръща настрана.

ЛИЦЕ В ИЛЮМИНАТОРА

Не можах да огледам отвън летателния ни апарат. Не само защото няхах време, но и защото пасажерите влизаха в него през ръкав, каквито днес има във всички съвременни летища.

Отвътре си беше самолет като самолет: седалки, колани, илюминатори и стюардеси.

Пътниците бяхме малко. Десетина-дванайсет или петима-шестима (все още май виждах двойно).

Седнах до прозореца, като прекрачих през коленете на някакъв млад пъпчивец. Въпреки че беше с големи тъмни очила, лицето му ми се стори познато, но не отдадох на това никакво значение. Когато съм поркан, поне половината срещнати ми се струват познати.

Сложих куфарчето в краката си и загледах навън. Там си беше нормално като за преди полет. Разни хора със сини гащеризони оглеждаха и зареждаха каквото трябва, а един с преносима радиостанция и слушалки говореше нещо по микрофона.

Трябва да съм задрямал.

Когато се събудих за първи път, фантастичната ни таратайка вече рулираше към пистата.

Спря, тръгна, пак спря.

Погледнах през илюминатора и видях, че сме по средата на доста дълга опашка самолети, чакащи разрешение да излязат на пистата. Предната половина на опашката беше извита надясно, което ми даваше възможност да огледам самолетите пред нас. Първи бяха два самолета на „Луфтханза“, после един на „Алиталия“, след него един на израелската „Ел Ал“, след това един български Ту-154, една английска „Каравела“ и още един немски „Боинг“. Когато най-послед завихме и ние, видях, че точно зад нас, навел към бетона делфинската си човка, все едно души следите ни, завива гордостта на съветския „Аерофлот“ — Ил-62, номер 38276.

Въпреки влошеното ми като цяло в резултат на алкохолизма състояние на паметта, запомних номера веднага. Първата част на числото се умножава на средната цифра и получаваш: $38 \times 2 = 76$. Да не

запомниш толкова просто нещо трябва да си съвсем маразматик, а аз, слава Богу, още не бях.

Не можех да видя какво става в ила, разбира се, но пък и не се опитвах. Просто гледах самия самолет, общия му контур, и изведнъж ми се стори, че зад един от илюминаторите виждам долепеното до стъклото лице на... кого, а? Ама разбира се, на Льошка Букашов.

Гледах го и неволно се усмихнах. Спомних си времето, когато в Москва непрекъснато ме следваха коли, натъпкани с агенти на КГБ. Двигателите им бяха мощни, форсирани, и почти никога не успявах да се откъсна от тях.

Сега обаче ситуацията се беше променила. Сега дори Букашов да искаше да ме проследи, нямаше да успее. Той все още щеше да оглежда околностите на Мюнхен — а нашата машина вече щеше да е извън Слънчевата система.

Съобщение по радиото прекъсна мислите ми. Командирът на полета хер Ото Шмит поздрави пътниците, помоли ни да затегнем коланите и да не пушим до светването на таблото. Пожела и на нас, и на себе си успешен полет и изрази надеждата, че там, където скоро ще пристигнем, и нас, и чудесния ни космоплан няма да ни изкльопат разни динозаври или чудовищни мутанти, евентуално разплодили се на Земята след някоя ужасна ядрена катастрофа. Естествено всички пътници се засмяха, аз също, но, честно ви казвам, тая шега малко ме попритесни.

Междувременно ни дадоха разрешение за излитане, машината забуча, после тежко потегли напред и с ужасен вой започна да гълта пистата.

Минахме покрай подредените на опашка самолети, мернаха се постройките на летището, претъпканата с шарени коли автострада се появи и изчезна някъде далече надолу. Видях завоя на река Изар, четирицилиндровата сграда на „БМВ“, двата купола на Фрауен Кирхе, а после подробностите почнаха да се размиват, да се сливат, очертанятията на езерата и горите се свиваха, все едно гледах през обърнат наопаки бинокъл и бързо въртях фокуса.

Сбогом, Мюнхен! Сбогом, Германия! Сбогом, досегашен мой живот! Сбогом, скапан двайсети век!

ВТОРА ЧАСТ

ПОЛЕТЪТ

Подозирам, че читателите на тази книга се интересуват от подробностите на космическите пътешествия: безтегловността, звездните пейзажи, сблъсъците с метеорити, срещи и сражения с представители на чужди цивилизации.

Уви, нищо такова нямаше по време на нашето пътуване. На който са му интересни такива неща, да чете научнофантастични романи, мен те изобщо не ме интересуват. Аз описвам само това, което стана, и нищо повече.

А това, което стана, всъщност дори не е много за разказване. С удоволствие бих пропуснал някои подробности, но изключителната ми честност не ми позволява да се отклоня дори малко от фактите.

И така, съвсем честно, имам доста смътни спомени за самия полет. Защото щом излетяхме, пак заспах. После ме събуди стюардесата — буташе количка с напитки. Усмихна ми се в пълен синхрон със служебните си задължения и ме попита какво ще пия. Аз, разбира се, казах: водка. Тя пак ми се усмихна и ми подаде пластмасова чашка и някаква подигравка (петдесетграмово шишенце „Смирнофф“). И тъкмо да забута количката си по-нататък, аз нежно я докоснах по лакътя и я попитах на деца до колко години се полагат такива порции. Тя имаше чувство за хумор и веднага, със същата усмивка, извади второ шишенце. Аз също се усмихнах и доведох до знанието й, че когато съм си купувал билета и съм платил доста солидна сума в брой, са ми обещали неограничено количество напитки. Тя се учуди и се изказа в смисъл, че неограничени количества каквото и да било в природата няма. Така че би искала да знае все пак какво количество от тези шишенца ще ме удовлетвори.

— Добре — казах. — Дайте десет.

Названият от мен брой изобщо не може да се определи като невъобразим. Но като порови в количката си, стюардесата намери само още пет, а за останалите отиде някъде напред и се върна.

Когато наредих всички шишенца пред мен, съседът ми, който си беше поръчал доматиен сок, свали тъмните си очила и почна с интерес

да следи действията ми. След което се извини и попита наистина ли възнамерявам да погълна това огромно количество водка. Обясних му, че половин литър е първоначалната и така да се каже, естествена норма за всеки руснак.

Без очила лицето му ми се стори още по-познато отпреди. Сто на сто го бях виждал някъде. И като цокнах две от шишенцата, си спомних къде точно. В Мюнхен, на централната гара. Там до касата бяха налепени снимките на левите терористи — за всеки полицията даваше по петдесет хиляди марки.

Сега едни от тези петдесет хиляди седяха до мен.

Полицията естествено винаги предупреждава гражданите много да внимават с терористите и да не предприемат нищо спрямо тях, но аз си помислих, че ще се оправя с този сополко и без полиция. Дори да имаше оръжие, едва ли щеше да може да го употреби. Впрочем в момента не се нуждаех от германски марки, така че като цокнах още две шишенца, казах на съседа си, че съм го познал. Той взе да отрича.

— Стига си дрънкар глупости — казах му. — Вие, терористите, сте ми съвсем ясни, обаче изобщо не мисля да те предавам на властите, първо, защото не съм доносник и, второ, поради липсата в момента на немска полиция тук.

Той сведе очи и скришом ми стисна ръката. После тихо каза, че тяхната партия ценяла благоденствието у хората и че никога нямало да забрави услугата, която съм му направил. Попитах го що за партия е това и той с желание ми обясни, че партията им се казвала „Мисъл — идея — действие“. Целта ѝ била да низвергне прогнилата капиталистическа система и да я смени с прогресивната комунистическа. Понеже били наясно, че пропагандата на новите идеи трябва да е действена и нагледна, членовете на Изпълнителния комитет на партията били провели няколко изключително успешни акции: нападнали една американска военна база и по присъда на революционния нелегален съд екзекутирали двама известни бизнесмени и един прокурор.

— За жалост — обясни ми терористът — действията ни все още не се разбират достатъчно от народните маси. Покварени от лицемерните отстъпки на капиталистите и продажността на профсъюзните лидери, работниците и селяните още не осъзнават

изцяло класовите си интереси и не искат да се вдигнат на обща борба за окончателното възтържествуване на комунистическите идеали.

— Да, прав сте — съгласих се. — Хората не искат да се борят, понеже живеят прекалено добре. Оядох се.

— Не е само това — възрази терористът. — За пасивното отношение на народа към революцията до голяма степен допринася антикомунистическата пропаганда. Тя хитро използва грешките, допуснати в Съветския съюз и в страните от Източна Европа, и обрисова комунизма само в черни краски. Надявам се, че ще успее да спра тези злостни клевети.

— По какъв начин? — попитах го.

Младежът с желание ми обясни, че така били решили другарите му в борбата. Като научили, че пътешествията във времето са вече възможни, те решили да изпратят един от най-активните си членове в бъдещето, та хем да се отърве от полицейските копои, хем да види победилния комунизъм с очите си и да донесе убедителни доказателства за пълното му и абсолютно превъзходство над всички останали системи.

На въпроса ми откъде са събрали пари за билет, той с усмивка ми припомни неотдавнашното дръзко ограбване на Дюселдорфската банка, при което бяха убити един касиер и двама полицаи.

И без да чака следващия ми въпрос, ми обясни, че партията им практикува убийствата единствено като изключителна мярка, допустима само в периоди на изостряне на класовата борба и за висши цели. И че щом комунистическата система победи, всички затвори незабавно ще бъдат унищожени и никога вече няма да има смъртно наказание.

Аз естествено го попитах като как приблизително си представя живота в бъдещото комунистическо общество.

Младежът си го представяше съвсем не приблизително, а съвсем ясно. И веднага ми разказа, че хората на бъдещето щели да живеят в малки, но уютни градчета, всяко под огромен стъклен купол. И в тези градчета целогодишно щяло да грее слънце (когато естественото слънце залезело, автоматично щели да се включват заменящите го кварцови светилници). И естествено в тези градове щяло да има много чудесна зеленина, покрай улиците щели да растат палми и платани.

— При комунизма — каза той — всички ще са млади, красиви, здрави и влюбени. Ще се разхождат под палмите, ще разговарят на философски теми и ще слушат тиха музика.

— Няма ли да има болести, старост и смърт? — попитах го.

— Точно това е въпросът, няма да има! — разпалено ме увери младежът. — Нали ви казах, всички ще бъдат млади, здрави, красиви и, разбира се, безсмъртни.

— Много интересно — казах. — И как мислите да го постигнете?

— Не мислим — бързо възрази терористът. — Ние сме хора на действието. Нашата задача е борбата. Проблемите на здравето и вечната младост ще ги решават учените.

Върнах се на климата в градовете на бъдещето и отбелязах, че сигурно ще е много приятно да се живее в идеални условия с постоянно светещо слънце и под палми, но пък няма ли да има и хора, които да обичат снега, студа и зимните спортове?

За такива хора, каза той, също щели да се създадат всички условия. В специално заделени участъци на слънчевите градове за тях щели да се насипят възвишения от изкуствен сняг. И там те щели да могат да се пързаят, колкото си щат, на сложени върху плазове столове-люлки.

Попитах го и дали при комунизма всеки ще може да чете каквото си иска. Той малко се учуди на въпроса ми и каза, че високоидейните и високонравствени книги естествено ще са общодостъпни чрез широката мрежа обществени библиотеки.

Междувременно ни донесоха обяда (пиле, салатата, сирене, десерт и портокалов сок). С такова мезе беше грехота да не пийне човек. Цокнах още три шишенца и тръгнах из салона да се запозная с другите пътници.

Една четирийсетинагодишна жена с жълтеникаво лице се надяваше в бъдещето да я излекуват от рак.

Един представител на много важна фирма искаше да разбере дали сред шейсет години газопроводът Уренгой–Западна Европа още ще работи.

На опашката пред клозета срещнах един съотечественик, който отиваше в бъдещето с надеждата, че там монархията се е възстановила.

След като пообщувах с тези и с други хора, се върнах на мястото си и оправдах още две шишенца „Смирнофф“. Дали от изпитото, дали от незабележимото, но съществуващо все пак космическо люшкане, умът ми се разбълника, така че следващата част на полета я помня на откъслечи. От време на време бях дотолкова не на себе си, че — срамота! — реших, че блесналата зад илюминатора Проксима Центавър е Полярната звезда. Впрочем всичките тези космически обекти — големи, средни и малки — изобщо не ми направиха кой знае какво впечатление.

Понеже през живота си съм виждал предостатъчно чудесни творения на природата и на човека. Виждал съм Елбрус и Монблан, Кремъл, кулата в Пиза, Кьолнската катедрала, Бъкингамския дворец и Бруклинския мост. И макар да знаех, че като ги гледам, трябва да изпитвам нещо необикновено и съответно да говоря възвишено, не изпитвах нищо необикновено — но говорех възвишено, разбира се.

Като бях в Париж например, ми показват някаква сграда и казват: „Виж, това е Лувърът!“ Погледнах и си помислих: „Добре де, Лувърът, какво толкова?“

Същото си мислех и докато гледах прелитащите покрай нас звезди, планети, астероиди и студени канари и каменни буци: какво толкова?

Но един космически обект все пак порази въображението ми и сега ще ви разкажа за него.

ВИДЕНИЕ

Почти в края на полета, когато вече влязохме в зоната на земното привличане и се влачехме със скорост осем километра в секунда, хер Ото Шмит събщи по радиото, че дясно на борд се намира космически обект с вероятно изкуствен произход. Всички се лепнаха за прозорците. Аз също (добре, че седях отдясно). Видях относително кръгла буца, нещо като гигантски аквариум с диаметър шейсет-седемдесет метра, а може и повече (в космоса всички размери са относителни), с някакви чудновати антени, люшнати от космическия вятър чаршафи на слънчевите батерии и много големи илюминатори — приличаха на лунни кратери.

Всички илюминатори бяха черни — освен един. Но в него видях видение, което ми се стори наистина фантастично. Видях голяма кръгла стая, ярко осветена от голям кристален полилей. Целият под беше покрит с персийски килим, стените бяха с орехова ламперия. До илюминатора имаше прекрасно старинно писалище, а на него — няколко телефона, всеки с различен цвят. От едната страна на писалището имаше голям глобус, а от другата — телевизор. Имаше и още неща, главно покрай стените: кожен диван, масичка, бюст на Ленин на червена поставка. Като цяло всичко това приличаше на кабинета на някой много голям съветски началник, но кабинет с малко необичайна форма, разбира се.

Отначало ми се стори, че в кабинета няма никого, но изведнъж видях как някъде от дълбините му изплува и започва да се приближава някаква огромна риба. По-точно стори ми се, че е риба, но по-отблизо рибата се оказа човекоподобно същество с дълга брада. Съществото — със стари маратонки, изтъркани джинси и малиновочервен пуловер — лениво размахваше ръцете си плавници и бавно се придвижваше в пространството, като постепенно се приближаваше до илюминатора, без обаче да гледа към него. Гледаше някъде надолу и мърдаше устни — очевидно говореше с някого или си говореше самò.

Скоростта ни по отношение на това странно съоръжение беше почти нулева и затова се виждаше съвсем ясно как човекът мърда

устни, мръщи се и от време на време заповедно размахва пръст.

Внезапно той вдигна глава (може би случайно), трепна и като замаха и зарита в пространството като неопитен плувец, се доближи до илюминатора.

— Ей! Ей! — почнаха да му викат пътниците около мен (все едно можеше да ги чуе!) и замахаха с ръце.

Той успя да се справи някак с проблема с придвижването, хвана се за някаква скоба и долепи лице до стъклото на илюминатора. Гледаше ни с такова отчаяние, каквото може да се види единствено на лицето на човек, очакващ да го екзекутират.

Но онова, което най-много ме поразя и смая, беше, че този изтощен, оплешивял и брадат човек по нещо приличаше на охранения, доволен, гладко избръснат и уверен в себе си Льошка Букашов. Естествено разбирах, че това изобщо не може да е Букашов. Букашов беше останал някъде в далечното минало. Но щом си помислих това, забелязах, че човекът ме гледа. Боже мой! Побиха ме тръпки. В никакъв случай не можеше да е Букашов, но нямаше как да не е той. И явно ме позна. Гледаше ме, потрепери, после затрепери целият и почна да жестикулира отчаяно, сякаш искаше да ми каже нещо. Ръката ми инстинктивно се вдигна, за да му отговоря, но в същия миг, изглежда, се включиха двигателите с обратна тяга, защото космическият дом с брадатия си затворник подскочи в пространството и бързо започна да се отдалечава и да се смаява като изпуснато детско балонче.

Исках да обсъдя видяното със съседа си, но той като че ли не беше видял нищо. Във всеки случай, когато се обърнах към него, той държеше молив и четеше някаква брошура, подчертаваше някои редове и си правеше бележки в полето. Наведох се да видя корицата. Той четеше Ленин — „Държавата и революцията“ — в превод на немски.

Това, че този човек е зает с толкова мирно и обикновено занимание, ме успокои и реших, че сигурно съм задрямал и на пияна глава всичко ми се е присънило.

С надеждата да се поосвестя цокнах последното шишенце „Смирнофф“, обаче то ме замая още повече и заспах.

НОМЕР 38276

Събуди ме тишина и не разбрах веднага какво става. Машината ни вече не бучеше, не съскаше и не се тресеше. Повечето пътници бяха станали и заедно с чантите, куфарчетата и папките си мълчаливо се бяха струпали между седалките.

Хем пиан, хем още сънен, аз не можах веднага да си спомня откъде, къде и защо летя с тях. Но щом погледнах навън, веднага си спомних.

През илюминатора видях обрасло с пожълтяла трева поле, напукани писти и рульожки и зад тях голямо здание от стъкло и бетон. Под козирката му с големи букви пишеше:

МОСКВА

Под надписа имаше някакви портрети, а над козирката, в лъчите на горещото юлско слънце, ярко блестеше рубинена звезда.

Е, можех ли да остана спокоен? Невероятно развълнуван, аз скочих и в този момент по радиото съобщиха, че служителите от летището не могат да намерят подходяща стълба за нашия космоплан, така че молят всички ни да не се притесняваме, да не се тълпим пред вратата и че ще ни съобщят кога ще слезем.

— Е, трябваше да се очаква — каза младият ми съсед, докато си сядаше на мястото. — Нашият космоплан сигурно вече е остарял за тях и просто нямат подходящи приспособления.

Не отговорих. Гледах през илюминатора и не можех да откъсна поглед от това, което виждах. До нашия космоплан, точно до него, беше спрял много очуканият и силно наклонен наляво самолет Ил-62, номер... 38276.

Какво можеше да означава това?

Нищо не разбрах. Не разбирах как така тази допотопна таратайка, която не можеше да достигне дори скоростта на звука, може да е стигнала тук преди нас.

И изведнъж се сетих: провокация! Да, разбира се — целият този полет в бъдещето си беше хитро натъкмена провокация.

Ама как ни бяха изработили, а?

Значи и Руди, който ме уверяваше, че пътешествията във времето вече били реалност, и фройлайн Глобке, и Джон, и арабските похитители, и Льошка Букашов, и целият екипаж на самолета, дето ни го пробутаха за космоплан, всички бяха действали по един и същ щателно разработен в КГБ сценарий и ме бяха докарали в Москва, само че не в две хиляди и не знам коя си година, ами в тази, сегашната.

И аз, глупакът му с глупак, да се хвана на тая тъпа въдица.

Изтрезнях веднага и трескаво почнах да търся изход от положението. Обаче какво можех да измисля?

Потиснах първия панически импулс да побягна, да се скрия в клозета или да се завра под седалката. От малък знам, че в критични моменти глупавите действия по-бързо те водят към края. Но какво да направя? „Нападни екипажа! — подсказа ми дяволът ми, но не беше много сигурен. — Нападаш екипажа, взимаш заложници и искаш самолетът незабавно да се върне в Мюнхен.“ Отхвърлих и тази идея като неосъществима. Нямах нито бомба, нито пистолет, нито джобно ножче дори, нищо, с което да мога да заплаша екипажа. И докато обмислях положението и гледах навън, изведнъж забелязах, че портретите на фронта на аерогарата изобщо не са онези, с които се сбогувах, когато излитах оттук преди няколко години. Не ги виждах добре през запотеното стъкло, но в тях имаше нещо непривично.

Бяха пет.

Най-отляво беше нарисован мъж, който приличаше на Иисус Христос, но не във вретище, ами с костюм с жилетка, вратовръзка и май дори с ланец. До него беше Карл Маркс. Двата портрета вдясно изобразяваха Енгелс и Ленин. Но ме потресоха не портретите на основоположниците на единствено правилния научен светоглед и дори не и Иисус Христос (макар да не му беше мястото в тази компания), а персоната, изобразена на средния портрет. Този брадат човек във възширока униформа с маршалски пагони, с разкопчано копче на яката, приличаше... на кого, кажете?... Да, да! На него, на Льошка Букашов, с когото пихме бира в Английския парк, който само преди три часа гледаше как излитам от мюнхенското летище и когото май току-що бях видял в странния космически апарат. Този Льошка, макар да беше с брада, приличаше повече на истинския Льошка, понеже

изглеждаше охранен и самоуверен също като в живота; вярно, погледът му беше мъничко по-пронизващ, отколкото в действителност.

Стиснах се за главата и застенах.

„Божичко! — помислих си. — Какво става? Защо непрекъснато ми се привижда този проклетник Букашов? Наистина ли вече ме хваща делирът?“

„Добре де — казах пак на себе си. — Да допуснем, че не съм бил в космоса, а съм летял на най-обикновен боинг. Да допуснем, че Проксима Центавър и космическият аквариум, в който плуваше Букашов, са само оптични измами, разработени в лабораториите на КГБ. Но какво означават тези портрети? Пак ли само номера, за да ме заблудят? Не може да бъде.“

Властите в родината ми открай време се бяха отнасяли най-сериозно към това къде, кога, какви и в какъв ред да се окачат портрети; в миналото за всякакви волнодумства по въпроса се даваха доста сериозни присъди. Честно казано, просто не можех да повярвам, че тези портрети са закачени само за да преметнат един попаднал в капана глупак като мен. Но какво можеше тогава да означава всичко това? Какво излизаше? Че Льошка е летял на ила по-бързо, отколкото аз на боинга? Че за три часа полет е успял да стане маршал, да си пусне брада, да вземе властта и да накачи портретите си? Идиотски предположения, но нищо по-правдоподобно не ми хрумваше.

Докато напъвах празната си глава, до космоплана се приближиха две тромави транспортни средства, боядисани в жабешкозелено — някакви странни комбинации между бронетранспортър и локомотив. Със сигурност поне ги задвижваше пара — от комините над предниците им излизаха бели кълбета. Щом бронетранспортърите спряха между нас и кипнатия ил, люковете им се отвориха и от тях заизскачаха военни по къси гащета и с къси автомати. И бързо заобиколиха самолета и насочиха оръжията си към нас.

В същия момент захърка и радиото и хер Ото Шмит ни съобщи, че московските власти така и не са намерили стълба, така че ще трябва да слезем по аварийната, за което той, командирът на полета, се извинявал от името на екипажа и на цялата компания „Луфтханза“.

Всички вече толкова искаха да слязат, че им беше все тая дали ще го направят по аварийната стълба, или ще се спуснат по въже.

Забелязах обаче, че на никого освен на мен портретите не му правят никакво впечатление.

Опашката тръгна напред. Взех си куфарчето и се наредих последен. Предпоследен беше младият ми съсед.

Пред отворения люк двете стюардеси, уморено усмихнати, ни пожелаваха приятно прекарване и ни напомняха, че обратният полет е точно след един месец.

Често казано, много се вълнувах — не знаех какво ме чака долу. Затова, докато минавах покрай стюардесите, помолих едната да ми даде още някое смирнофче и зяпнах срещу нея, та да ѝ покажа, че отвътре направо ме е изгорило.

Тя отначало не ме разбра, а когато ме разбра, доста хладно ми обясни, че компанията обслужва пътниците само по време на полета и че полетът вече е свършил.

Пак зинах и се затупах по гърдите, обяснявах и с думи, и със знаци, че много я моля, понеже имам копфшмерце, главоболие сиреч, обаче тя се отнесе към обясненията ми равнодушно като самата природа.

Междувременно, докато се опитвах да ѝ обясня проблема си, останалите пътници вече бяха слезли от самолета. Погледнах през отворения люк и веднага се дръпнах назад. Земята беше далече, а стълбата изглеждаше ама абсолютно ненадеждна. После от къде на къде, след като съм платил толкова пари, трябва да слизам като маймуна? Но пък като видях какво става долу, съвсем ми призля. Слезлите вече пътници бяха заобиколени от десетки военни, които бяха насочили автоматите си към тях. И военните един по един вкарваха пътниците в единия бронетранспортьор.

— Давай, давай, по-живо! — подвикваше един набит офицер с четири звездички на пагоните, очевидно капитан.

Бронетранспортьорът пъшкаше и пухтеше, и поглъщаше пътниците, които безропотно се качваха в него. Само един се опита да се възпротиви — моят съсед-терорист.

— Геносе! — викна той на капитана. — Их бин айн комунист. Не трябва давай-давай, трябва дружба-мир. Не трябва давай-давай.

— Как така да не трябва? — зачуди се капитанът. — Трябва си то, трябва си. — И се засмя и така изрита терориста в задника, че той влезе във вратата на бронетранспортьора като топка, бита от дупка.

После капитанът ме погледна въпросително. Притесних се и неволно отстъпих назад, но гърбът ми се опря в нещо желязно. Обърнах се и потреперих. Зад мен, опрял автомата си в гръбнака ми, стоеше незнайно как озовал се тук късокрак боец, стоеше и без да мига, ме гледаше с дръпнатите си азиатски очи.

Разбрах всичко и тръгнах към люка, за да се смъкна, и тогава чух отдолу нещо, което ме слиса.

— Рамазаев! — викна капитанът. — Няма да закачаш писателя, той не е от наш'те.

— Слушам! — отвърна Рамазаев, шмугна се покрай мен и се засмъкна по стълбата като маймуна.

И още преди да се зачудя откъде знаят, че съм писател, Рамазаев и командирът му скочиха в бълващата пара машина, тя изсвири тревожно и потегли.

Не знаех какво става и погледнах стюардесата. Тя ми се усмихна — и изведнъж ми мушна в ръката едно шишенце „Смирнофф“.

— Данке шон — казах ѝ и понечих тутакси да отворя подаръка, но видях, че долу се появява нова група военни: трима мъже и две жени. — И те бяха с къси панталонки и поли, но платът беше по-качествен, отколкото на първата група. И всички освен един бяха с кепета. Звездите на пагоните на тримата мъже и на едната жена очевидно бяха генералски; другата жена, по-младата от двете, беше само капитан. Единият от генералите явно имаше духовен чин. Носеше тъмно, но много късо, само до коленете расо с лампази под кръста, носеше и монашеска шапка, но с голяма козирка, а на гърдите му блестеше голяма, най-вероятно сребърна звезда. На края на всеки лъч на звездата имаше кръстове. Също такава звезда имаше и на шапката му. Жената-генерал също имаше лампази на полата, но като цяло униформата ѝ не беше нещо кой знае колко странно.

Генералите бяха целите накичени с ордени, а капитанката имаше само два медала. Всички явно бяха подстригани много късо, понеже дори на жените не им се подаваше косата изпод кепетата.

СЪРДЕЧНО ПОСРЕЩАНЕ

Те се приближиха до стълбата, спряха и ме загледаха изотдолу, присвили очи срещу слънцето и приветливо усмихнати. Аз също им се усмихнах неуверено и си останах на мястото — не знаех какво да правя. И така стояхме и се гледахме, докато напред не излезе очевидно най-важният генерал — беше най-висок, най-охранен и на пагоните му имаше не по една звезда, като на другите, а по две.

— Ами хайде де, Виталий Никитич — каза той с дълбок бас. — Слизайте, чакаме ви.

От това обръщение заключих, че не само знаят каква е професията ми, но и името ми.

Колебаех се, понеже не виждах как ще слеза. После събрах смелост, плъснах се по корем и най-унизително — с гъза напред — бавно запълзах към отворения люк. Отдолу сигурно изглеждаше страшно смешно. Впрочем и отгоре също (едната от стюардесите не се сдържа и се изкикоти).

Когато краката ми увиснаха над бездната, внезапно ме обзе панически ужас, усетих, че се свличам, че не мога да намеря никаква опора с безпомощно увисналите си крака. Вкопчих се с нокти в гумираната пътечка, но тя беше прекалено хлъзгава. И може би щях да се бухна долу и с това приключението ми да се свърши, но стюардесите запищяха, все едно ги колят, привлечен от писъците им, от пилотската кабина изскочи лично хер Ото Шмит и в последния момент ме хвана за ръцете. Докато ме държеше, най-последно успях да напипам с крак пречката на стълбата.

— Форзихт, форзихт^[1] — развълнувано повтаряше хер Шмит.

И пусна едната ми ръка, а когато стиснах с нея въжетото, пусна и другата.

Започнах предпазливо да слизам, а онези долу изведнъж заръкопляскаха. Помислих си, че ми се подиграват, и се ядосах. Ядът ми даде сили и изминах остатъка от пътя вече много по-уверено, още повече че колкото по-близо бях до земята, толкова спускането ми беше

по-безопасно. След мен пуснаха на пистата и куфарчето ми — на една връв.

Не изключвах възможността, че незабавно ще ме арестуват. Но не се случи нищо подобно. Щом стъпих на твърда земя, военните пристъпиха към мен и видях, че ордените и медалите им са от пластмаса. Главният генерал беше най-отпред — подаде ми меката си ръка, усмихна ми се и каза:

— Слаген.

Помислих си, че се казва Слаген, и му казах и мойто име, макар че той го знаеше. После напред пристъпи следващият генерал, стисна ми ръката и също каза: „Слаген.“ Реших, че вторият Слаген е брат на първия, и се представих и на него. За голяма моя почуда и двете жени и свещеникът също се оказаха „Слагеновци“.

След като се представих на всички, настъпи неловка пауза, но после главният генерал даде знак на придружителите си, те се престроиха и жената-капитан се озова между мен и главния.

— Е, Виталий Никитич — каза генералът все така усмихнат. — Позволете ми от името на нашата малка комписовска делегация сърдечно да ви поздравя с пристигането ви. Както са казвали едно време — добре дошли на родна земя! — И разпери ръце, все едно щеше да ме прегърне, но веднага ги отпусна.

Още преди да успея да отговоря, капитанката отвори уста:

— Виталий Никитич, комсър Смерчов сърдечно ви поздравява с „добре дошъл“ в родината.

— Разбрах — казах. — Не съм глух.

— Той казва, че не е глух — каза капитанката на генерала.

— Кажи му — каза генералът, — че се радвам, че на неговата възраст изглежда толкова добре и че дори чува.

Докато жената неизвестно защо повтаряше думите му, ги гледах и се чудех: защо си мислех, че на четирийсет години, и то ненавършени, трябва да съм глух? След като изрази задоволството си от състоянието ми, генералът помоли за позволенията ми да ми представи всички членове на делегацията.

— Аз — каза — съм Смерчов, Кому-не-Иванович.

— Кому-не-Иванович? — повторих учудено.

Капитанката преведе (ако повтарянето на същите думи на същия език може да се нарече превод) думите ми на генерала, той се засмя

(другите генерали също се засмяха) и ми обясни, че някои от подчинените му го наричали зад гърба му Кому-не-Иванович, макар той всъщност да бил не Кому-не-Иванович, а Комуний Иванович. Освен това каза, че бил генерал-лейтенант от литературните войски, Главкомпис на републиката и председател на Юбилейния петоъгълник.

След което Комуний Иванович ми представи останалите членове на делегацията (прилагам имената и длъжностите им по реда на представянето):

1. Дзержин Гаврилович Сирوماхин, генерал-майор от БЕЗО, първи заместник на Главкомписа по БЕЗО. Втори член на Юбилейния петоъгълник.

2. Пропаганда Парамоновна Коровяк, генерал-майор от политическите войски, първи заместник на Главкомписа по въпросите на политическото възпитание и пропагандата. Трети член на Юбилейния петоъгълник.

3. Отец Звездоний, генерал-майор от религиозните служби, първи заместник на Главкомписа по въпросите на духовното охранване. Четвърти член на Юбилейния петоъгълник.

4. Искрина Романовна Полякова, капитан от литературните служби. Пети член и секретар на Юбилейния петоъгълник.

Въпреки че Искрина Романовна повтаряше дума по дума всичко, което казваха членовете на делегацията, не можех да ги разбера. Не разбрах например какво означават всичките тези звания и длъжности, защо имената им са толкова странни, какво значи Главкомпис, за какъв Юбилеен петоъгълник става дума и изобщо какво става. Пък и в самия език, доколкото забелязах, през тези години се бяха появили много нови думи, понятия и изрази. След като представи себе си и придружителите си, Комуний Иванович попита (а капитан Полякова преведе) имам ли някакви въпроси.

Въпроси имах толкова, че не знаех с кой да започна. И за начало попитах що е това Юбилейният петоъгълник и чий юбилей ще се чества. Комуний Иванович мило ми обясни, че Юбилейният петоъгълник е специално назначена от Творческия петоъгълник комисия, на която е възложено да подготви и проведе на най-високо идейно равнище моя юбилей.

— Моят юбилей? — попитах недоумяващо. — О, да, скоро правя четирийсет. Бях забравил.

— Четирийсет? — Смерчов се спогледа с придружителите си. — Не, Виталий Никитич. — Усмихна ми се снизходително. — Не правите четирийсет. Ставате на сто.

Отначало се смаях, но после загрях.

— Да бе — казах. — Вярно, че стават сто. Изобщо не се сетих. Ако се бях сетил, можех и сам да го сметна.

Дори се разсмях и целият Петоъгълник доброжелателно се разсмях заедно с мен. Помислих си колко странно нещо е времето и задърдорих някакви безсмислени думи и междуметия от типа на: „Ох!“, „Ах“, „Виж ти!“ и „Ама нямаше нужда!“.

— Я ми кажете — попитах след това генерала — откъде всъщност знаете за мен?

Те не реагираха, все едно не ме чува, но след като Искрина Романовна повтори въпроса ми, дружно се заусмихваха, а Комуний Иванович разпери ръце.

— Ама моля ви се, Виталий Никитич, как така няма да знаем за вас, нали подробно изучаваме произведенията ви още в предкомоба!

— Комсър Смерчов казва — повтори преводачката, — как така няма да знаем за вас, след като подробно изучаваме произведенията ви още в предкомоба.

— Къде, къде? — попитах.

— В предкомоба — повтори тя. — Не сте ли учили в предкомоб?

— Какво значи това?

— Предкомоб — това е предприятие за комунистическо обучение.

— А, ясно — казах. — И вие всички сте изучавали произведенията ми в предкомоба?

— Естествено, Виталий Никитич. Всеки предкомобовец задължително минава през курса по предварителна литература.

Абе жена ми май все пак е права, че непрекъснатото пиене влияе пагубно върху умствените способности. Докато задавах въпроси и получавах отговори, разбирах все по-малко, а фактът, че имало, видите ли, някаква предварителна литература, ме докара направо до униение.

— Добре де — казах. — Много се радвам, че толкова добре сте усвоили предварителната литература в предкомоба, обаче не мога да разбера как така разбрахте, че ще дойда.

Членовете на делегацията се спогледаха, после Комуний Иванович се усмихна и разпери ръце.

— Защо имате толкова лошо мнение за нас, Виталий Никитич? Не отричаме, че в работата на разузнавателните ни органи все още има известни недостатъци, но няма мислите, че след шейсет години същите тези органи няма да могат да се справят с такава, да го кажа направо, елементарна задача?

— Трябва да тръгваме вече — намеси се мълчалият досега Дзержин Гаврилович. — Напича ‘щото. Направо като в Хонолулу. — И се подсмихна, и погледна Комуний Иванович.

— Е, в Хонолулу — отвърна Комуний — трябва да е по-прохладничко. Все пак море, нали, влага и откъм океана духа. А нашият климат е континентален.

Разбрах намека и оцених осведомеността им. И чак сега се сетих какво всъщност е станало. Най-самонадеяно си мислех, че съм изпреварил Букашов, а всъщност той беше кацнал тук с допотопния си ил преди шейсет години и естествено отдавна беше умрял. Но отчетът му за срещата ни в Мюнхен и за пътешествието ми в бъдещето беше отдавна получен и разгледан.

Да ви кажа, странно и загадъчно нещо е това времето.

Спомних си и видението си в космоса ѝ си помислих, че все пак най-вероятно е било халюцинация.

Все още ме притесняваше портретът на фронта на аерогарата, прекалено ми приличаше на Букашов. От друга страна, членовете на Юбилейния петоъгълник също като че ли ми бяха познати. Ще изпреваря събитията и ще ви кажа, че после, в Москва в бъдещето, срещам много хора, които ми приличаха на хора, които бях срещал в миналото. Понякога толкова ми приличаха, че се втурвах към тях да ги поздравя — и естествено всеки път се озовавах в небрано лозе. Както разбрах впоследствие, комплексът външни човешки черти по принцип е природно ограничен, само вътрешната същина на личността е неповторима. Между другото и в миналото, и в бъдещето, и в настоящето съм срещал много съвсем повторими хора. Докато си мислех за тези неща, ме поканиха в сградата на летището, където (така каза Комуний Иванович) с нетърпение ме очаквали мои читатели и почитатели.

Тръгнахме. Искрина Романовна вървеше между мен и Комуний Иванович, от лявата страна на Комуний Иванович се клатушкаше като патка тлъстата късокрака Пропаганда Парамоновна, вдясно от мен, изпълнал рамене, крачеше със строева стъпка Дзержин Гаврилович, а след него се кандилкаше, като биеше единия си крак в бетона и в същото време потреперваше, кривеше се и тръскаше чорлавата си брадица, като при това правеше разни гримаси и намигаше, отец Звездоний.

Попитах Комуний Иванович защо като ми говори, използва преводачка.

— Нали — казах му — говорим един и същ език?

Той учтиво изчака да му преведат, след което обясни, че макар наистина да използваме едни и същи думи, всеки език, както е известно (това пък точно не ми беше известно), има не само речниково, но и идеологическо съдържание и преводачката е точно затова — да прехвърля разговора от едната идеологическа система в другата.

— Впрочем — добави той бързо — ако това ви притеснява, можем да опитаме да минем без превод. Ако възникнат някакви затруднения, Искрина Романовна е на вашите услуги. Други въпроси имате ли?

— Кажете ми, ако обичате — казах ужасно развълнувано, — каква е политическата система в държавата в момента?

Смерчов се спогледа с придружителите си, спря, сложи ръка на рамото ми и тържествено заяви:

— Няма никаква политическа система, Виталий Никитич. За пръв път в историята на нашата страна и на цялото човечество ние изградихме безсистемно и безкласово комунистическо общество.

— Сериозно?! — Плеснах с ръце. — Нима сте построили истинския комунизъм?

— Разбира се, че истинския — потвърди Смерчов.

— Няма да е лъжлив я — обади се Дзержин Гаврилович и ме изгледа някак особено.

— Нима, нима, нима това наистина се сбъдна? — Не можех да се спра. — А пък аз не вярвах! Съмнявах се! И колко глупости написах!

— Вярно е, написали сте — строго каза Пропаганда Парамоновна.

— Е, написал — написал — енергично ме защити Дзержин Гаврилович. — Това е било отдавна и е много възможно тогава Виталий Никитич да е бил попаднал под чуждо влияние.

Това твърдение ме учуди и възразих в смисъл, че в миналия си живот повече или по-малко съм избягвал чуждите влияния.

— Знаем — каза Дзержин Гаврилович. — Вие винаги сте се отличавали със самостоятелност в съжденията, но в живия живот, разбирате ли, има хора, които ни въздействат хипнотично. Може да се отнасяте дори с ирония към такъв човек, но щом той ви каже нещо, дори да си гризете ноктите от яд, сте готов да тръгнете чак накрай света.

— Дори в някоя забутана дупка като Торонто! — весело добави Смерчов.

„По дяволите — помислих си, — за какво намекуват? Че знаят всичко за мен ли?“ Ами да, бяха имали достатъчно време да ми струпат огромно досие. Защо обаче ровеха това отдавна отишло си минало и какво искаха да измъкнат от него?

— Значи казвате — върнах се към одевешната тема, — че комунизмът все пак е построен? Да си призная, не очаквах. Никога не ме е бивало в светогледите. Нагласата на ума ми, нали разбирате, е ненаучна и на изпитите по марксизъм-ленинизъм все тройки изкарвах. Но не ме разбирайте погрешно, много се радвам, че всичко се е получило и че не съм бил прав. И слава Богу, че не съм бил прав.

— На кого слава? — учудено попита Пропаганда Парамоновна.

— Той каза: „слава Богу“ — повтори думите ми Искрина Романовна.

— Няма никакъв Бог — подрипна отец Звездоний и тропна с десния си крак. — Абсолютно никакъв Бог няма, не е имало и няма да има. Има го само Гениалисимуса, който е там, горе — Звездоний вирна пръст към небето, — който не спи, работи, гледа ни и мисли и се грижи за нас. Слава на Гениалисимуса, слава на Гениалисимуса — задърдори той като побъркан и почна да прави някакви странни движения с дясната си ръка. Все едно се кръстеше, но някак различно: с пет пръста и по следната схема — челото — лявото коляно — дясното рамо — лявото рамо — дясното коляно — челото.

Всички други също спряха и също заповтаряха тези движения, като мърмореха: „Слава на Гениалисимуса, слава на Гениалисимуса.“

Гледах ги смаяно и дори с известно опасение. Помислих си да не би да са мръднали от жегата.

— Виталий Никитич — чух загрижен шепот. — И вие трябва да се презвездите.

Шепнесе ми преводачката. Погледнах я и ѝ показах със знаци, че не знам как да се презвездам. Но като видях как учудено ме гледа Пропаганда Парамоновна, почнах да местя ръка нагоре-надолу, което очевидно не я удовлетвори.

Щом този странен и неразбираем ритуал приключи, всички се успокоиха и продължихме да вървим.

По пътя Комуний Иванович ми обясни, че построяването на реалния комунизъм е станало практически възможно в резултат на Великата августовска комунистическа революция, подготвена и осъществена под личното ръководство и с личното участие на Гениалисимуса.

— Разбирате, надявам се — каза той, — че Гениалисимусът е нашият любим, скъп и единствен вожд.

— Разбирам — казах. — Почти. Но не разбирам точно какво ще рече самата дума — Гениалисимус. Име ли е, звание ли е, или длъжност?

— Всичко заедно — каза Смерчов. — Разбирате ли, всички ние, комуняните, имаме имена, с които са ни нарекли при раждането ни, после ги сменяме, при звезденето, със звездни имена. Тези имена са свързани с насоката на дейността на всеки комунянин. А името Гениалисимус е възникнало съвсем естествено. Въпросът е там, че Гениалисимусът е едновременно Генерален секретар на нашата Партия, има воинското звание генералисимус и освен това е всеотрядно гениален. Като вземат предвид всичките тези звания и особености, хората почват да го наричат „нашият гениален генерален секретар и генералисимус“. Както се знае обаче, нашият вожд е и изключително скромен човек. И непрекъснато ни молеше да го наричаме някак по-просто, по-кратко и по-скромно. И в края на краищата се роди това съвсем простичко и естествено име — Гениалисимус.

До аерогарата уж не беше кой знае колко далече, но по пътя Смерчов успя да ми разкаже как и защо е била вдигната Великата августовска революция.

И научих следното: докато Гениалисимусът бил още обикновен генерал от държавна сигурност, той често мислел защо толкова добре и толкова научно разработената теория за изграждането на комунизма не работи. Многократно и най-внимателно той проучил всички научни първоизточници и теоретични разработки и открил грешките, допуснати в строителството на комунизма. Предишните партийни и държавни ръководители често били вулгаризирали великото учение и се опитвали да изградят комунизма, без да се съобразяват с местните и общите условия. Навремето дори великият Ленин предполагал, че комунизмът може да се изгради веднага на цялата планета чрез световна революция. После било решено, че първата фаза на комунизма — социализмът — може да се изгради и в една отделно взета страна. И това било направено. Преходът от социализъм към комунизъм обаче се оказал много по-сложен, отколкото изглеждало отначало. Всички опити да се изгради комунизъм в една отделна страна се оказали неуспешни. Като анализирал тези опити и развил теорията революционно, бъдещият Гениалисимус стигнал до единствено правилното заключение — че неуспехите се коренят в това, че предишните строители, поради вулгаризаторските си идеи, са прибързвали, не са отчитали нито мащабите на страната, нито неблагоприятните климатични условия, нито изостаналостта на значителна част от многонационалното население. И в крайна сметка бъдещият Гениалисимус стигнал до простото, но гениално решение, че комунизмът може и трябва като начало да се изгради в един отделно взет град.

И това станало! За кратък исторически период комунизмът бил построен в Москва, която станала първата на света отделна комунистическа република (съкратено МОСКОРЕП).

— Прощавайте — казах, — обаче не разбрах точно. Москва вече не е ли в Съветския съюз?

— Не само е, но и все така е негова географска, историческа, културна и духовна столица — гордо заяви Смерчов. — Но нашият любим Гениалисимус с характерната за него прозорливост разработи теория, според която е възможно мирното съвместно съществуване на две обществени системи в рамките на една държава.

— Аха! — Зарадвах се, че вече май разбирам нещо. — Като в Китай значи. Те също разработваха теорията за двете системи.

Очевидно бях казал нещо не на място, защото членовете на делегацията се спогледаха доста странно.

— Е, и вие сега... — каза отец Звездоний.

— От думите ви лъха на метафизика, хегелианство и кантианство — каза Пропаганда Парамоновна с усмивка.

— Не, недейте така — бързо се намеси Дзержин Гаврилович. — Виталий Никитич казва това, което мисли. Нали така, Виталий Никитич?

— Разбира се — бързо се съгласих и го погледнах признателно.

— А колкото до Китай — снизходително каза Смерчов, — наистина не си струва да сравняваме тази страна с великия Съветски съюз. Китай включва социалистически територии и такива зловредни огнища на капиталистическо разложение като Хонконг, Тайван и остров Хоншу. Докато Съветският съюз, който като цяло е социалистически континент, има комунистическа сърцевина, която стана могъщ и вдъхновяващ пример за всички народи, недостигнали още този стадий. Съгласете се, че разликата е принципна.

Докато приближавахме аерогарата, аз все по-внимателно се вглеждах в окачените на фронта портрети и попитах Смерчов кой е онзи, който прилича на Исус Христос.

— Как така кой? — учуди се Смерчов. — Точно Исус Христос е.

— Но ние му се кланяме — завъртя се и тропна с крак отец Звездоний — не като на някакъв си там син Божи, а като на първия комунист, велик предшественик на нашия Гениалисимус, за когото навремето Христос правилно е казал: „след мене иде по-силният от мене“.

Аз знаех абсолютно сигурно, че тези думи не са на Христос, а на Йоан Кръстител, но за всеки случай не възразих.

На тухлената стена на аерогарата видях стар, почти изтрит надпис: „Внимание! Вратата се отваря автоматично!“ Но никаква врата нямаше, само дупка в стената.

Смерчов спря и ме пусна да мина напред. Прекрачих през отвора и веднага гръмна музика и огромна тълпа дружно заразмахва червени знаменца, лозунги, портрети на Гениалисимуса и... не повярвах на очите си... мои.

Дзержин веднага изскочи напред и почна да си пробива с рамо път през тълпата, след него, също разблъсквайки хората, тръгна Смерчов, а след Смерчов — аз.

Лозунгите бяха горе-долу следните:

ДА ЖИВЕЕ ГЕНИАЛИСИМУСЪТ!

ДОБРЕ ДОШЪЛ!

НИЕ СМЕ НАЙ-ДОБРИТЕ!

НАШАТА СИЛА Е В ПЕТЕДИНСТВОТО!

СЛАВА НА КПГБ!

ДА ИЗУЧАВАМЕ И ПРЕИЗУЧАВАМЕ ПРЕДВАРИТЕЛНАТА
ЛИТЕРАТУРА!

Още преди да успея да се ориентирам, се озовах на някакъв подиум, като на сцена, на маса, покрита с червена хартия. Членовете на комписовската делегация насядаха от двете ми страни приблизително в същия ред, както докато вървахме. Искрина Романовна се настани зад лявото ми рамо и ми прошепна, че ще ми помага, ако нещо не ми е ясно.

Комуний Иванович стана и вдигна ръка. Музиката спря. Разнесоха се бурни аплодисменти. Смерчов с рязко движение на ръката спря и тях.

— Скъпи комуняни и комунянки! — развълнувано почна той. — Гениалисимусът лично ми възложи да ви представя нашия скъп, уважаем, окъснял гост. — Пак гръмнаха дружни аплодисменти. — Цели шейсет години, като храбро преодолява безброй изключителни трудности, той пътува закъм нас от своето далечно минало, за да види с очите си и нас, и нашите дела и от името на отишлите си поколения да се поклони дълбоко на нашия любим Гениалисимус заради неговата неуморна дейност за благо на нашия народ и на цялото човечество.

Честно, вече не си спомням точно какво говореше. Помня само, че оцени много високо литературните ми постижения, в които, както се изрази, смело съм бичувал пороците на съвременното ми социалистическо общество, за което съм бил несправедливо наказан от култистите, волунтаристите, корупционистите и реформистите, проникнали в партийните редове. Въпреки това моята храбра и справедлива критика на отделни недостатъци била изиграла скромната си, но все пак положителна роля в движението, което в края на краищата завършило с Великата августовска революция.

Речта на Смерчов многократно се прекъсваше от най-бурни аплодисменти, при което публиката всеки път скандираше и името на Гениалисимуса, и моето.

Като цяло посрещането беше толкова затрогващо, че просто не мога да го опиша. Един след друг на трибуната се качваха най-различни хора: работници, инженери, студенти.

Под грохота на барабани в залата беше внесено знамето на една гвардейска част, която, както се оказа, носела моето име.

Пионери ми поднесоха огромен букет, вързаха ми червена връзка и рецитираха стихове, от които съм запомнил само следното четиристишие:

*И всеки пионер във Москореп
гори от плам в живота да сполучи!
Четем ний книгите ти ред по ред,
по карцевски работим и се учим.*

С други думи, всички изказващи се ме поздравяваха и обещаваха да работят, да се учат, да носят военската си служба и да живеят по карцевски. Някои може би попрекалиха с похвалите, но си признавам, че въпреки това ми беше много, наистина много приятно и от време на време дори се просълзявах.

Всички много често цитираха Гениалисимуса (Гениалисимусът казва, Гениалисимусът отбелязва, Гениалисимусът неведнъж посочва), но колкото и да е странно, му приписвах изказвания, крилати фрази и поговорки, които (знаех го със сигурност) съвсем не бяха измислени от него.

Сред изказалите се бяха Дзержин Гаврилович и отец Звездоний. След ласкателните комплименти по мой адрес първият призова москореповци в чест на пристигането ми да повишат още повече комунистическата си бдителност.

— Ние — каза той — изобщо не се съмняваме, че Виталий Никитич идва при нас с чисти намерения. Но трябва да помним, че по същия начин в обществото ни могат да проникнат и скрити врагове.

Речта на отец Звездоний беше пълна с цитати от Светото писание, което, както излизаше според него, беше съчинено от

Гениалисимуса.

Примитивните комунисти в миналото, каза Звездоний, не били запознати с основополагащото учение на Гениалисимуса и затова без достатъчно основания не приемали възможността за такива днес съвсем неоспорими явления като непорочно зачатие, възкресение, възнесение и второ пришествие. Днес съвременните постижения на науката и религията убедително доказват възможността за тези явления. „Ето всички виждате с очите си нагледен пример за това. Виталий Никитич, както знаем, е умрял отдавна. Но сега той възкръсна и ни се яви. И ако сред вас се намери някой, както казва Гениалисимусът, Тома Неверни, е, той може да дойде, да пипне Виталий Никитич и да се увери, че ни се е явил в плът.“

После се изказа ръководителят на отряда на космонавтите Прогрес Анисимович Миловидов и съобщи за проведения по времето на отсъствието ми уникален космически експеримент. Преди девет месеца космонавтите Ракета и Хелий Солнцеви под наблюдението на летящия заедно с тях доктор Пирожков осъществили зачатие в състояние на безтегловност и детето щяло да се роди само след броени дни — според доктор Пирожков щяло да е момче. Космонавтите се надявали да се роди на 67-ия партиен конгрес и вече му били избрали име — Конгрес.

Миловидов прочете телеграмата, която ми бяха изпратили: „Поздравяваме любимия на всички ни предварителен писател със завръщането му. Завършваме важен биологогенетичен експеримент. Слава на Гениалисимуса. Солнцев, Солнцева, Пирожков.“

Всичко, което видях и чух на този митинг, беше страшно интересно, но доста изморително. Затова се зарадвах, когато Смерчов ми каза, че основната част на митинга вече свършвала и оставало той само да прочете Указа на Върховния петоъгълник.

Тъй като този указ ме засягаше непосредствено, съм го запомнил дума по дума. Ето какво се казваше в него:

„Като се имат предвид изключителните заслуги в делото на създаването на предварителната (предкомунистическа) литература, а също така и неналичието в действията му на престъпни намерения, изостаналостта на светогледа му и поради давност, нареждам:

1. Виталий Никитич Карцев да бъде изцяло реабилитиран и от този момент да се смята за пълноправен гражданин на носителката на

орден «Ленин» Московска червенознаменна комунистическа република.

2. Реабилитираният Карцев да бъде произведен в чин младши лейтенант в литературните служби и да му се присвои звездното име Класик.

3. Във връзка с приближаващата стогодишнина от раждането на Класик Никитич Карцев юбилеят му да се обяви за всенароден празник.

4. Задължавам Юбилейния петоъгълник да организира подготовката за юбилея на високо идейно-политическо равнище, като във всички трудови колективи се проведат тържествени митинги, събрания и читателски конференции със задължително повторно изучаване на основните трудове на Юбиляря.“

Указът естествено беше подписан лично от Гениалисимуса.

Под звуците на музиката ми връчиха паспорт, военна книжка и още някакви удостоверения и хартийки, които напъхах в куфарчето.

Невероятният митинг завърши с кратък концерт, воден от една девойка с чин лейтенант. Момиченца с пачки от марля изпълниха танца на лебедчетата. После беше ред на двама акробати — братя Нежданови. Докато те се подмятаха, премятаха и подскачаха, към сцената се приближи възпълна дама с червени бузи и потънали в мас очички.

Кълна ви се, познах я веднага! Бях я познавал през целия си предишен живот, от раждането си, та докато не емигрирах. Тя изобщо не се променяше, винаги си беше на тази възраст, със същата фигура и със същата черна кадифена рокля. Сега роклята беше доста по-къса, отколкото на времето, значително над коленете, но със същото като в миналото голямо деколте.

Срещата с тази дама толкова ме развълнува, че забравих за братя Нежданови и гледах само нея. Щом акробатите свършиха номера си, дамата в черно се качи на сцената, застана по средата и сложи голите си ръце на пищния си бюст.

— А сега — каза водещата — народната артистка на Москорец Зирка Нечипоренко ще изпълни украинската народна песен...

— „Гандзя“! — викнах и заръкоплясках.

Членовете на президиума ме изгледаха с недоумение. Забелязах, че и публиката като че ли се удиви. Певицата също ме погледна. Но

водещата не се обърка, дари ме с усмивка и обяви:

— Правилно — „Гандзя“!

Зирка Нечипоренко врътна задник, хвърли ми палав поглед и като закърши пръсти, жизнерадостно завреця:

*Як на мэнэ Гандзя глянэ,
В мэнэ зразу сэрце вьанэ.
Ой, скажите ж, добри люды,
Що зи мною тепер будэ...*

Докато слушах певицата, се чувствах едновременно уморен и покъртен до умиление. Най-после, макар и късно, го бях получил — заслуженото признание. Всъщност наистина, какво бях заслужил, какво бях постигнал в предишния си живот? Само това, че ме заклеймяваха като хулиган, алкохолик, контрабандист, сексуално извратен, прислужник на чуждите разузнавания, лакей на международния империализъм, спекулант, черноборсаджия, паразит, клеветник, мръсна свиня, вълк в овча кожа, псе, което лае по всички, безродник, Юда, продал родината за трийсет сребърника. Да ви кажа, наистина вече не мога да си спомня всички обидни епитети, с които ме награждаваха в миналото култистите, волунтаристите, корупционистите и реформистите. Сега обаче бях напълно възнаграден с любовта и признателността, които виждах у комуняните и у членовете на комписовската делегация, които веднага почнаха да ме наричат с новото ми име Класик (освен Дзержин Гаврилович впрочем, който почна да ме нарича „драги ми“). И затова, когато ми предложиха да отговоря на изказванията, ужасно се развълнувах.

Излязох на трибуната, помълчах, вгледах се в тези красиви, любознателни, одухотворени лица.

— Здравей, племе младо, непознато... — почнах и изведнъж не издържах и се разплаках.

Най-вероятно беше резултат от вълнението, от умората и от преливането. Но от всичко това изпаднах в истинска истерия. Едновременно и плачех, и се смеех, и треперех. Опитах се да се овладеея, стегнах се — и изведнъж стана нещо невероятно. Тялото ми

някак олекна, полетях към тавана и бавно заплувах над главите на присъстващите.

[1] [Vorsicht](#) (нем.) — внимателно. — Бел.авт. ↑

КАБЕСЕН

Събуди ме рязка миризма. Някой ми даваше студена вода, друг някой ми тикаше в носа памуче с амоняк.

Огледах се и видях наведеното над мен лице на Дзержин Гаврилович. Щом видях, че съм се свестил, той се наведе още по-близо и прошепна:

— Само един въпрос: къде е ключът от касата?

Огледах се по-добре и видях, че сме в някаква малка стаичка, нещо като медицински пункт, и че и другите комписовци са тук.

— Извинете — казах с невероятно отпаднал глас. — Цялото това вълнение...

— Нищо, нищо — каза Смерчов. — Случва се. Сега ще ви заведем в хотела, в най-добрия ни хотел, там ще се успокоите, ще си починете и ще се оправите.

Изглежда, бързаха. Беше ми неудобно да ги бавя, но в резултат на всичките тези вълнения (пък и време беше вече) изпитвах определена нужда, по-точно две нужди, така че малко смутено попитах къде е клозетът.

— Клозет? — Смерчов смръщи чело и погледна въпросително Искрина Романовна.

— Класик Никитич има предвид кабесена — усмихна се Искрина Романовна.

— А, кабесенът — въздъхна Смерчов. — Разбира се, че кабесенът. Как не се сетих! Е, това е естествено. Както е казал Гениалисимусът, нищо човешко не ни е чуждо. — Той захихика.

Искрина Романовна предложи да ме заведе и аз тръгнах, като си взех и куфарчето, понеже още не се бях отървал от социалистическите си навици и ме беше страх някой да не го свие. По пътя Искрина Романовна ми обясни, че кабесен означава Кабинет за естествени нужди. Когато стигнахме до вратата на кабесена (имаше си табелка с надпис), Искрина Романовна загрижено се осведоми по каква нужда ми е нужно това заведение, по голяма или малка. Изчервих се и попитах от какво е предизвикан интересът ѝ към такива всъщност

интимни подробности. Тя отговори, че не пита от празно любопитство, а защото иска да ми помогне при оформянето на естествените ми нужди. Какво значи това разбрах след малко.

Искрина Романовна влезе в кабесена заедно с мен и отиде до седналата в единия ъгъл интелигентна на вид дама с бяла престилка и с очила, вързани на врата ѝ с връзка за обувки. Дамата ми даде някаква бланка на сивкава хартия, в която трябваше да посоча фамилното и звездното си име, дата и място на раждане и целта на посещение на кабесена (в тази графа по указание на Искрина Романовна написах „предаване вторичен продукт“). Разписах се, написах и датата, след което Искрина Романовна излезе, а на мен вече ми беше разрешено да си свърша работата, като използвам дългия ред необходими дупки, разположени право пред очите на дамата.

Дамата ме притесняваше, понеже възнамерявах да направя и друго нещо освен описаното в бланката. Ако читателите не са забравили (аз не бях), в джоба ми трябваше да се намира шишенцето „Смирнофф“, което ми беше дала стюардесата, и беше крайно време да го употребя. Но когато отидох до най-далечната дупка, обърнах към дежурната другата си страна и си бръкнах в джоба, не намерих никакво шишенце. И в другия джоб го нямаше. Даже си извадих джобовете да проверя не са ли скъсани. Не бяха.

Оставаше ми само горчиво да се усмихна. Може и да бяха построили комунизма, обаче все така джобеха. Някой мръсник се беше възползвал от момента, когато бях изпаднал в безсъзнание. Значи не току-така се бях разтревожил за куфарчето. Толкова се разстроих, че вече не се притеснявах, нагласих куфарчето пред мен и пристъпих към нуждите си под наблюдението на дежурната.

Загледах се в отдавна небоядисваната стена и графитите на нея. Имаше един призив, написан с химически молив: „Пролетарии от всички страни, гъзоизбърсвайте се!“

Трябва да ви кажа, че този надпис ме подразни. Никога не си бях мислил, че и при комунизма хората ще са способни на такъв вид шегички. Надписът обаче беше много избледнял и си помислих, че може да не е скорошен, а още от моето време. И ми стана малко неудобно за отминалото поколение, което не беше могло да измисли нищо по-остроумно. Под надписа видях още една дума, трибуквена. Беше написана нечетливо или някой се бе опитал да я замаже, но не

съвсем успешно, защото си личеше и под замазката. Беше думата „СИМ“. Като я разчетох, чак се разсмях, с което привлякох учудения поглед на дежурната.

— Смешно ми е — казах ѝ, — понеже тук пише „Сим“, а аз имах познат, който се казваше така.

Стори ми се, че думите ми я учудиха още повече, че може би дори я изплашиха. Тя ме изгледа някак странно, после погледна към вратата и вдигна пръст пред устата си.

Не разбрах нищо, но си помислих, че по принцип авторът на настенното съчинение е прав и че трябва да последвам призива му.

„А дали имат хартия?“ — помислих разтревожено. По времето на развития социализъм, доколкото си спомнях, в обществените тоалетни никога нямаше хартия и строителите на светлото бъдеще се сблъскваха с определени затруднения. Огледах се със съмнение и незабавно се убедих, че за тези шейсет години наистина са настъпили коренни промени към по-добър живот. Хартия имаше! И то не някакви си нарязани парченца, а цяла ролка, намотана на специално закрепено за пода устройство. Това е то комунизмът! Вярно, хартията беше вестникарска. И все пак щом някой беше рязал вестниците, беше ги лепил и навивал, значи грижата за човека в комунистическото общество наистина беше на високо равнище. Хванах крайчеца на ролката и го дръпнах. И видях нещо, за което, честно казано, не бях подготвен. Ролката не беше направена от вестници — самата тя беше вестник.

Не мога дори да опиша потреса си. Когато тръгвах на това далечно пътешествие, аз естествено бях готов за най-неочаквани неща. Очаквах да науча за някакви невъобразими научни открития, за кацането на космонавти на Марс или на Юпитер, мислех си, че Москва много ще се е променила. Че към небосвода ще се издигат прекрасни светли сгради, между които ще хвърчат някакви необикновени летателни апарати; не ми беше трудно да си представя и разни други чудеса на бъдещето. Но никога не си бях и помислял, че хората от бъдещето ще намерят толкова просто до гениалност решение на затрудненията с тоалетната хартия.

Разбира се, започнах нетърпеливо да преглеждам вестника, за да почерпя възможно повече сведения за обществото, в което се бях озовал. Вестникът си се казваше пак така — „Правда“. Около половин

метър беше зает от изображенията на ордените, с които бе награден за дългогодишната си неуморна дейност за превъзпитаването на трудещите се. Под името на вестника пишеше, че е орган на Комунистическата партия на държавна сигурност. Това значи означаваше съкращението КППБ, което бях видял на един от лозунгите.

Около метър и половина бе посветен на Гениалисимуса. Най-отгоре имаше голяма снимка до кръста, в пълна униформа и с ордени, окичили гърдите му от яката до пъпа. Под снимката имаше кратка медицинска справка за здравето на Гениалисимуса. Отначало се разтревожих, помислих си, че Гениалисимусът се е разболял, но после видях, че справката съдържа положителни сведения, които вероятно се публикуваха ежедневно. Пишеше, че след плодотворна работна нощ Гениалисимусът се чувствал добре. Сърцето, стомахът, бъбреците, черният дроб и белите му дробове функционирали отлично. След като направил препоръчаните му от лекарите физически упражнения и хапнал скромна вегетарианска храна, Гениалисимусът отново се заел със своя ежедневен титаничен труд за благо на цялото човечество. Следваха укази, подписани от Гениалисимуса. За преименуването на река Клязма в река Карл Маркс. За награждаване с ордени и медали на редица трудововъзпитателни учреждения. В тях пишеше горе-долу следното: „За големи заслуги в делото за превъзпитание на трудещите се и внедряването в съзнанието им на комунистическите идеали награждавам...“ Следваше дълъг списък на лагери с общ, строг и специален режим, надзорни учреждения и всякакви затвори, сред които видях и Лефортовския червенознаменен академичен затвор „Ф. Е. Держински“. Имаше най-различни телеграми, които Гениалисимусът разпращаше с десетки до разни конгреси, конференции и съвещания. Нямах много време, но прочетох една от тях. Беше адресирана до конгреса на някакви донори, които, както се казваше, с благородната си и самопожертвувателна дейност допринасяли изключително много за изпълнението на набелязания от партията курс към всеобхватна икономика и всеобща преработка на биологичните отпадъци. Целият вестник беше изключително интересен. Имаше статия за ползата от спестовността. Фейлетон за младежите, които носели дълги панталони и поли и се увличали по буржоазни танци. Карикатури, басни и бележки на фенолога. Нямах

време да чета всичко това, така че се помъчих да доловя главното. От статията „Защо обичаме Гениалисимуса“ например научих, че той е всенароден вожд и заема пет висши длъжности: Генерален секретар на ЦК на КПГБ, Председател на Върховния петоъгълник, Върховен главнокомандващ, Председател на Комитета за държавна сигурност и Патриарх на цяла Русия. Научих още, че понеже се намирала в някакви си три кръга на враждебност, страната преживявала временни затруднения и че на територията на Афганистано-Пакистанската народнодемократична република временно е разположен ограничен контингент съветски войски. Научих и че цялата страна успешно се възстановява от тежките рани, нанесени ѝ в резултат на наскоро приключилата Велика бурятско-монголска война.

Не успях да прочета нищо повече, понеже в кабесена дотича Искрина Романовна.

— Класик Никитич, още ли клечите? Чакат ви, а вие си четете вестника!

Много се притесних.

— Искрина Романовна — казах ѝ, — ама как така влизате тук дори без да почукате? Неудобно ми е да говоря с вас от това положение.

— Какво значи неудобно? — попита тя. — Ние нямаме такива скрупули — удобно, неудобно. Но хората ви чакат и това наистина е много неудобно.

Все пак я помолих поне да се обърне и забързах. Не ми се щеше да се разделям с вестника и с удоволствие бих го взел, но отвратителната възрастна дама не откъсваше поглед от мен, пък и всъщност нямаше къде да го сложа. Толкава ролка не можеш да си я пъхнеш в пазвата, а пък куфарчето ми и без това беше натъпкано до дупка.

Така че след като употребих портрета на Гениалисимуса и част от справката за здравето му, си взех куфарчето и забързах навън.

В КРЪГОВЕТЕ НА ВРАЖДЕБНОСТТА

В опразненото от външна публика помещение наистина ме чакаха — и дори изглеждаха изнервени — Смерчов и заместниците му.

— Всичко наред ли е? — попита Смерчов и без да изслуша отговора ми, каза, че трябвало да тръгваме за града, прекалено много сме се били забавили тук.

Поинтересувах се къде ми е багажът и ми казаха, че ще си го получа на друго място.

Излязохме.

Слънцето висеше в зенита и напичаше невероятно. До разнебитения тротоар се готвеше за заминаване колона от два бронетранспортъра (един отпред и един отзад) и четири парокामीона с високи очукани канати, на които с големи букви пишеше „ДЕЛЕГАЦИОНЕН“. В каросериите бяха натоварени хора, очевидно същите, които преди малко толкова сърдечно ме бяха посрещнали в сградата на аерогарата. Бяха натъпкани толкова плътно, че приличаха на четири многоглави организма с унили, равнодушни към всичко лица. Помахих им, но никой дори не опита да ми отговори, може би защото им беше трудно да си измъкнат ръцете.

Предният бронетранспортър даде сигнал и цялата колона, като изпускате кълбета пушек и пара, бавно се отлепи от тротоара. В последния камион видях затиснатата с гърди до канатата бедна Гандзя. Страдалческото ѝ лице беше покрито с едри капки пот и на него беше изписано покорно търпение. Срегнах погледа ѝ и ѝ помахих специално. Тя ми отговори с кисела усмивка и се обърна, явно не ѝ беше до мене.

Колоната се изтегли, пушекът се разсея и на площада останаха няколко бронетранспортъра и петнайсетина леки коли, едни парни, други с газгенератори.

Смерчов ми обясни, че трябвало да минат на парна и газгенераторна тяга, след като култистите, волунтаристите, корупционистите и реформистите в резултат на хищническа експлоатация на природните ресурси окончателно изтощили

нефтените залежи в Баку и Тюмен. Сега бензиновите двигатели се използвали само във военната техника и в специалните транспортни средства.

Отидохме до единия бронетранспортър, пред който стоеше младеж с къс излинял комбинезон и танкистски шлем.

Той беше водачът на това тремаво транспортно средство и колкото и да е странно, се казваше само Вася.

Вътре беше почти тъмно и горещо като в сауна. Щом седнах до Вася, веднага се облях в пот и се уплаших, че това ще е последното ми пътуване — просто нямаше да го понеса.

Смерчов и спътниците му се настаниха отзад на дълги дървени пейки, разположени отстрани.

Вася затвори бронираната врата, изсвири със свирката, задърпа някакви лостове и потеглихме.

След няколко сложни маневри на нещо като детелина Вася най-после изкара бойната си машина на широкото шосе, което в предишния си живот познавах като Ленинградско. За толкова години шосето беше станало абсолютно негодно. На места асфалтът се беше напукал, на места се беше надул, а на места изобщо го нямаше. Вася изкусно лавираше между дупките, но от време на време или се разсейваше, или не можеше да се справи с управлението, така че пропадахме в разни ями и после излизахме от тях.

От двете страни на шосето имаше железобетонен зид, висок около два метра и половина, с три реда бодлива тел отгоре.

Пътят като цяло беше пуст и спокоен. Но от време на време иззад зида долитаха тухли или павета. Една тухла улучи покрива на бронетранспортъра и се пръсна с такъв грохот, все едно беше артилерийски снаряд.

— Пак тия семити — каза Вася без никакви емоции.

— Семити ли? — повторих. — Тоест евреи?

— Кои? — учуди се Вася.

— Имало е такъв народ в миналото — обясни на Вася отец Звездоний, като се наведе към него. — Много лоши хора. Разпънали са Христос. Но при нас, слава на Гениалисимуса, ги няма. Виж, в Първия кръг все още се срещат.

Попитах какво е това Първият кръг. Тук се включи Смерчов и каза, че комунизмът, построен в пределите на Голяма Москва,

естествено поражда не само възхищението, но и завистта на отделни групи население, които живеят извън нея. И съответно е разбираемо, че в отношенията между комуняните и хората, които живеят извън Москорец, възниква известно напрежение и дори враждебност, които, както много точно е отбелязал Гениалисимусът, имат пръстеновидна или кръгообразна структура. В Първия кръг на враждебност влизали съветските републики, които комуняните наричали синовни, във Втория — братските социалистически страни, а в Третия — вражеските, капиталистическите.

— Неофициално — обясни ми Смерчов — за кратко ги наричаме Синовния кръг на враждебност, Братския кръг на враждебност и естествено Вражеския кръг на враждебност. А още по-често просто Първия, Втория и Третия кръг.

— Ами тези седем — попитах, — щом не са евреи, какви са?

— Първо — усмихна се Смерчов, — не се-, а симити, и второ, това са хора, за които изобщо не си струва да се говори.

— Е, за някои си струва — обади се Дзержин, но не доразви мисълта си.

Транспортъорът се движеше бавно. Може би пред нас имаше други машини — не можех да видя напред през тесния мръсен визьор, но спирахме доста често и после със скърцане потегляхме пак. Затова пък на стената, отделяща пътя от Първия кръг, можех да видя безбройни портрети на Гениалисимуса, по-често само отделни техни части все пак. Ту брадата, ту ботушите, ту лампазите.

Видях и много лозунги и призови, сред които и вече известни ми, и нови. Като например този:

**СЪСТАВНИТЕ ЧАСТИ НА НАШЕТО ЕДИНСТВО СА:
НАРОДНОСТ, ПАРТИЙНОСТ, РЕЛИГИОЗНОСТ,
БДИТЕЛНОСТ И ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ!**

Попитах Смерчов откога религиозността се води съвместима с комунистическата идеология. Намеси се отец Звездоний и каза, че привличането на религията в строителството на комунизма е една от задачите, поставени от Гениалисимуса през Августовската революция. В миналото вулгаризаторите не отчитали огромните възпитателни възможности на църквата и упражнявали непрекъснат натиск върху вярващите. Сега църквата била по-малка сестра на партията и й били дадени огромни права и възможности с едно само условие: да

проповядва не вярва в Бог, който, както е известно, не съществува, а в комунистическите идеали и лично в Гениалисимуса.

Попитах още защо има органи на държавна сигурност и безопасност (БЕЗО, както ги наричаха), след като самата партия, доколкото може да се съди по сегашното ѝ име, се занимава с държавната сигурност.

— Няма ли тук някакво противоречие? — попитах.

— Никакво противоречие няма — решително възрази Смерчов. — Партията е ръководната и направляваща сила, а БЕЗО е служба. Не е ли ясно?

Като си спомням сега първия си ден в Москореп, си мисля, че макар наведнъж да ми се струпаха толкова много противоречиви и съвсем неочаквани сведения, все пак доста бързо почнах да се ориентирам в някои неща. Например сам, без ничия помощ се сетих, че думата „комсър“ означава „комунистически съратник“, „компис“ — „комунистически писател“, поздравът „слаген“ се разшифрова като „Слава на Гениалисимуса“, а пък защо вместо „О, Боже!“ възкликваха: „О, Гена!“, даже няма смисъл да ви обяснявам. Един въпрос обаче беше много съществен за мен: по какъв начин в Москореп се спазва основният принцип на комунизма: от всекиго според способностите, на всекиго според потребностите. Попитах Смерчов и той каза, че естествено именно този принцип се спазва най-непосредствено.

— Значи — попитах — всеки може да влезе в който си иска магазин и съвсем безплатно да си вземе всичко, което му трябва?

— Да — каза Смерчов, — всеки човек може да влезе където иска и да излезе оттам съвсем безплатно. Но ние нямаме магазини. Ние имаме прекомхрани, тоест предприятия за комунистическо хранене, като бившите столове. Те се разполагат в меобнатите, тоест в местата с обществено натрупване. Освен това имаме широка мрежа пукомрази — пунктове за комунистическо разпределение по местоработата на комуняните. Там всеки комунянин получава всичко, от което има нужда в границите на пълното задоволяване на потребностите.

— Ясно — казах. — А кой определя потребностите? Самият той?

— Ама това си е чиста метафизика, хегелианство и кантианство! — радостно възкликна Пропаганда Парамоновна.

Смерчов обаче не почна да дава определения, макар да каза, че въпросът ми му изглежда направо странен.

— Защо отделният човек сам да определя потребностите си? Той може да не е достатъчно подготвен. Може да има, така да се каже, някакви неизпълними желания, които да смята за потребности. Може и луната да иска да свали от небето. Не, така не може. За определянето на потребностите на всеки гражданин навсякъде има Петоъгълници, както Върховен, така и местни. В тях влизат нашите партийни и религиозни активисти, служители на БЕЗО и други. Преди да се определи какви потребности има даден човек, трябва да се изяснят неговите индивидуални, физически и морални особености, теглото му, ръстът му, идейните му възгледи, отношението му към труда, степента на участие в обществения живот. Естествено е, че човек, който се труди усърдно, изпълнява производствените задачи, провежда обществена работа и прилежно изучава трудовете на Гениалисимуса, естествено е, че потребностите на такъв човек са много по-големи, отколкото на някой лентяй или нарушител на обществената дисциплина.

— Е, нарушители в Москореп на практика няма — каза Дзержин Гаврилович.

— Нарушители няма — съгласи се Смерчов. — Но все пак не всички се трудят еднакво. Едни изпълняват плановете двеста процента, а други само сто и петдесет и да смятаме, че потребностите им са еднакви, ще е просто несправедливо, нали?

ВТОРИЧНА ПРОВЕРКА

Доколкото можах да определя, някъде на кръстовището на нашето шосе със стария околоръстен път, построен още по мое време, движението се забави. Лепнах се за стъклото, примигах да махна солената пот и видях, че пътят тук е широк и на него в няколко колони са се строили дълги опашки паро- и газоавтомобили, при което очевидно се подреждаха по големина: най-големите бронетранспортъри в една колона, по-малките в друга, съвсем малките коли — в трета.

Нашата лента обаче си оставаше свободна. Отначало си помислих, че просто имаме късмет, но после се сетих, че тя очевидно не е предназначена за всички, а може би само за такива важни персони като мен.

Впрочем почти веднага разбрах, че има и по-важни особи. Внезапно се раздаде страшен вой и Вася светкавично измести тежкия ни транспортъор на банкетата, така че почти се сринахме в канавката.

Междувременно воят бързо се усилваше и видях кортеж, каквито бях виждал и в предишния си живот. Покрай нас с огромна скорост, с рев на високоговорител и мигащи лампи, заобиколена от ескорт мотоциклетисти, премина дълга колона стари автомобили. Първата и втората кола приличаха на зиловете от моето време, но вторият зил беше съединен с карация след него черен автобус с червени и жълти маркучи. След автобуса летеше още един зил със стърчащи във всички посоки дула на картечници.

Докато тази кавалкада минаваше, всичките ми спътници се презвездиха, а Смерчов въздъхна и ми прошепна:

— Той минава!

— Кой? — попитах. — Гениалисимусът ли?

Вася високо се разсмя на думите ми, а Смерчов отговори много сериозно:

— Гениалисимусът не пътува. Това е председателят на Редакционната комисия.

Потеглихме пак. Скоро отново спряхме и Смерчов каза, че трябва да слезем за някои формалности.

Излязох от тази душегубка облян в пот и едва жив. Носех си куфарчето, а огромният ми куфар беше възложен на грижите на Вася. Докато си бършех потта, видях, че се намираме пред не много висока, но дълга сграда; малките ѝ прозорци бяха с плътни щори, а пред железната врата стояха двама автоматчици. На една табела пишеше:

ПУНКТ ЗА ВТОРИЧНА ПРОВЕРКА

Пред входа пъшкаше голям парен камион с ремарке, натоварен с мокри чамови дъски. Едното колело на ремаркетото беше свалено и двама души с омацани с грес къси комбинезони се трудеха над също сваления ресор: единият държеше дълъг секач, а другият удряше по него с голям чук. При това водеха някакъв неразбираем поне за мен разговор. Онзи, който държеше секача, извъртя неестествено глава, та да погледне небето изпод дългата козирка, и каза:

— Днеска май няма да има кино.

Другият също изви шия и се съгласи:

— Да, много е ясно.

И докато правеше това заключение, не улучи секача и удари колегата си по пръста. Той заподскача от болка и на познат ми до последната дума предварителен език дръпна такава колоритна тирада, че сърцето ми просто не можа да не се възрадва.

Спътниците ми се спогледаха. Вася изхъмка, Смерчов се навъси, жените се направиха, че не чуват, а отец Звездоний измърмори нещо осъдително и се презвезди.

През това време Дзержин отиде при автоматчиците. Единият взе за почест, а другият отвори вратата.

Просторното помещение, в което влязохме, приличаше на фойе на голям хотел, където се очаква важна, може би дори международна конференция. От дясната страна бяха наредени масички и на тях бяха наслагани буквите на руската азбука.

Ние със Смерчов отидохме до масичката с буквата „К“. Една жена, подполковник, без да ме погледне, записа трите ми имена — вместо малкото звездното, разбира се, и попита коя година съм роден.

— Хиляда деветстотин четирийсет и втора — отговорих.

— Хиляда деветстотин четирийсет... — Тя почна да пише и изведнъж избухна: — Какви са тия глупости? Да не си мислите, че си

нямаме друга работа? Цял лист похабих заради вас! Ще напиша до местоработата ви и ще ви накажат.

И понечи да изхвърли листа в кошчето, но Смерчов я спря и ѝ зашепна нещо.

Тя го слушаше навъсено, после на лицето ѝ се изписа изумление и тя ме погледна и плесна с ръце.

— О, Гена! Нима това сте вие? Бе гледам аз, че лицето ви ми е познато. Ами нали току-що ви гледах по телевизията. Невероятно! И как изглеждате само! Нима сте на цели сто години? Повече от шейсет не може да ви даде човек. В Третия кръг сигурно само витамини ядете.

— В Третия кръг — отбеляза Пропаганда Парамоновна — трудещите се ядат изключително вторичен продукт.

— Да, да, разбира се — побърза да се съгласи с нея регистраторката. — Разбира се, че ядат вторичен продукт. Но съм чувала, че бил витаминизиран.

След като документите бяха попълнени, ми казаха да отида в дъното на помещението при една дълга, покрита с поцинкована ламарина маса — на такива маси според мен патологоанатомите разфасоват покойниците. На тази в ролята на покойника беше куфарът ми, вече отворен и отчасти даже изкормен. Дисекцията се извършваше от един едър и доста охранен майор от, както разбрах, митническите служби.

Майорът ме позна веднага. Подмилкваше ми се и непрекъснато се извиняваше.

— Моля за извинение, виноват, много се извинявам за безпокойството, по принцип в никакъв случай не бихме ви проверили, но просто поради незнание може да пренесете нещо, което, нали разбирате, извинете още веднъж.

И като се извини още няколко пъти, ме осведоми, че в багажа ми са намерени някои неща, които не са разрешени за внос в Москореп.

— Например? — попитах, като се мъчех да се държа невъзмутимо.

— Например ето това — каза митничарят, взе фотоапарата „Никон“ и го отвори.

— Какво правите! — викнах. — Осветихте лентата! Тук не може ли да се снима?

— Ама моля ви се, моля ви се! — уплашено каза майорът. — Разбира се, че може. Особено пък вие. Вие можете да правите всичко освен онова, което не може. Заповядайте. — Той побутна фотоапарата към мен. — Снимайте, колкото желаете. Аз извадих само ей това, а останалото можете да си го използвате.

— Вие да не сте ненормален? — попитах го. — Какво да правя с това без това? Да забивам пирони? Да чупя орехи?

— В името на Гениалисимуса! — той сложи ръка на гърдите си. — Можете да правите с това нещо всичко, което искате, в рамките на потребностите си. Извинявам се много, у нас е разрешено да се ползват фотоапарати, но не и светлочувствителни елементи.

И при тези думи извади и останалите шест филма, които си бях купил от Кауфхоф, преди да замина.

— Интересно — казах. — Що за глупави правила? В Москореп изобщо нищо ли не може да се снима?

Митничарят погледна с недоумение първо Смерчов, после пак мен и каза:

— Извинете, не ви разбрах. В Москореп може да снимате каквото си искате, когото си искате и където си искате. Само че без лента.

— Ама как така? — попитах объркано. — Нали видях вестника ви. Там има снимки. Снимки без лента не стават.

— Съвсем правилна забележка! — Митничарят захихика. — Но снимките във вестниците са за държавни потребности, а вашите потребности са лични. Фотографите знаят какво могат да заснемат, а вие, ужасно се извинявам, може и да не знаете. И поради незнанието си можете да фотографирате някои, нали разбирате, неприятни страни в нашата действителност и чрез това да привлечете вниманието на службите на БЕЗО. Защо ви е, недейте.

При споменаването на БЕЗО се обърнах към Сиромехин — той стоеше точно зад мен.

— Съгласете се с него, драги ми — каза ми Дзержин Гаврилович. — По-добре е да се отстъпи част и да се запази цялото, отколкото да се изгуби всичко.

Митничарят явно реши, че спорът е свършил, отмени филмчетата настрана и продължи работата си. Веднага ми се наложи да разбера, че мога да ползвам касетофона си, но без касетките и

батериите. Той извади батериите и на портативния ми транзистор „Грундиг“. Колкото до бележниците и химикалките, майорът се посъвещава с някого по телефона и после великодушно ми ги остави. След това обаче измъкна на бял свят флопи диска с канарите на Симич.

— Какво е това?

— Това? — учудих се. — Не знаете ли?

Митничарят се спогледа с генералите и сви рамене.

— Никога не съм виждал такова нещо.

— Но нали имате компютри?

— Разбира се, че имаме — каза Смерчов. — Но не са такива, нашите са големи.

— Но това не е компютър — опитах се да обясня. — Това е като лента за компютъра.

— И за какво служи? — попита митничарят.

— Казах, че ей това нещо се слага в компютъра и на него се записват най-различни програми и текстове.

— А тук какво е записано? — попита митничарят и вдигна флопи диска към светлината очевидно с надеждата да види там някакви букви.

— Тук са записани романите на един предварителен писател. Не може да не го знаете. Карнавалов.

— Карнавалов? — Митничарят погледна въпросително Смерчов, който му отговори със свиване на рамене.

— Как? — удивих се. — Никога ли не сте чували за Карнавалов?

Митничарят се смути, а Комуний Иванович се изчерви.

— Но не сте ли изучавали Карнавалов в предкомобовете?

Излезе, че не са. И че не са и чували за него. Гледай ти! Кой би могъл да си представи такова нещо? Пък аз си мислех, че в бъдещето хората могат да забравят всекиго, но не и Симич. Бедният Симич. Струваше ли си толкова да се пъне с неговите канари, щом след шейсет години никой не знаеше за тях?

При това положение защо да споря за нещо, изгубило всякаква цена с времето? И когато митничарят сложи флопи диска настрана, не възразих. В края на краищата не бях дошъл тук да разхвърлям неизвестни на никого канари. По-добре щеше да е да раздам своите книги.

И точно тогава се стигна и до моите книги. Бях ги сложил на дъното на куфара. Митничарят се поинтересува какви книги са това и аз с гордост му казах, че са моите.

— Вашите? — учуди се той.

— Ами да — казах. — Моите. Какво ви учудва?

— Виждате ли — намеси се Комуний Иванович да ми помогне. — Класик Никитич...

— Вижте какво — прекъснах го, — спрете да ме наричате толкова идиотски. Ако изобщо не можете да минете без такива прякори, ме наричайте просто Класик или Класика, но без Никитич.

Друг път можеше и да не избухна. Но бях страшно ядосан от всичките тези странни и непонятни церемонии, от които бях поотвикнал, докато живеех в ужасното капиталистическо общество.

— Добре, добре — веднага се съгласи Смерчов. — Щом искате, ще ви наричаме само Класик. Искрах просто да кажа, уважаеми Класик, че в нашето общество няма частна собственост. При нас всичко принадлежи на всички. И тези книги също не може да са ваши, нали разбирате.

Бях измъчен. Болеше ме глава. От умора, от жегата, от това, че не бях спал и че цяла вечност не бях пил. И от всички противоречиви впечатления през този ден.

— Разберете — казах на Смерчов, — каквото и да ми приказвате, тези книги са си мои. Мои собствени. Не само защото ми принадлежат като вещи. Но и защото аз сам, със собствената си ръка, ей тази — за по-голяма убедителност размахвах ръка под носа му, — съм ги написал. Вярвам, всички сте съгласни, че тая ръка си е моя собствена и принадлежи на мен, а не на всички.

— Ама вие сте били голям собственик! — кокетно отбеляза Пропаганда Парамоновна и поклати глава.

— Вижте какво — примолех се едновременно и на митничаря, и на всички комписовци. — Да ме побъркате ли искате? Защо не ми разрешавате да взема книгите си? Та аз няма да ги продавам, няма да печеля от тях. Може пък просто да ги подаря.

— Вие мислите да ги разпространявате? — ужасено попита Пропаганда Парамоновна.

— Какво значи да ги разпространявам? — възразих. — Не да ги разпространявам, а да ги подарявам. Искате ли да подаря една на вас?

— На мен? Защо? — Пропаганда уплашено се дръпна. — Не, не ми трябва, аз изобщо не чета на предварителен език.

Виждах, че всички са изнервени. Трудно им беше да общуват с мен. Но и аз не съм от желязо. Още повече че денят беше страшно тежък. Като не можех да издържа повече цялата тази глупост, аз просто седнах на пода, стиснах главата си с ръце и се разплаках. От дете не бях плакал, а тези комуниани за един ден два пъти ме докараха до сълзи.

Смерчов бутна Искрина Романовна в ребрата и тя се хвърли към мен.

— Недейте така! Какво ви стана? Защо плачете? Успокойте се. Недейте да плачете. Недей, миличък, недей, Клашенка...

Клашенка? Сетих се, че това трябва да е умалително от Класик. И изведнъж ми стана толкова смешно, че плачът ми от само себе си премина в кикот. Не можех да спра, давех се от смях, търкалях се по пода. Всички комписовци ме гледаха объркано, някой предложи да викнат лекар.

— Не ми трябва лекар — казах, станах и изгупах панталона си. — Мина ми. Всичко разбрах и нищо не искам. Можете да хвърлите книгите ми на боклука, ако щете, само ми обяснете защо ви е толкова страх от тях. Нали казахте, че сте ги чели в предкомобовете.

— Не сме ги чели, а сме ги изучавали — приятелски ми се усмихна Смерчов. — Тоест някои може да са се запознавали и по-подробно, но като цяло учителите ни разказваха накратко за темите, които засягат, и идейно-художественото съдържание.

— Аха, разбрах! — казах разочаровано. — Изучавали сте книгите ми, но те са си забранени за четене както и преди.

— В никакъв случай! — решително възрази Смерчов. — Защо мислите толкова лошо за нас? Тук нищо не е забранено. Просто нашите потребности от предварителна литература са изцяло удовлетворени.

— Още повече че предварителната литература често изобщо не е била на идейна висота — отбеляза Пропаганда Парамоновна. — В нея е имало много метафизика, хегелианство и кантианство.

— И даже много кощунства срещу нашата комунистическа религия — подкрепи я мълчалият досега отец Звездоний.

— Партията отдавна осъди метода на социалистическия реализъм, който са използвали предварителните писатели, като

неправилен и вреден — каза Пропаганда Парамоновна. — Правилен е само един метод — методът на комунистическия реализъм.

— И изобщо — каза Смерчов — трябва да разберете, скъпи наш Класик, че за този исторически промеждутък, който отделя нашето време от вашето, нашата литература се е развила дотолкова, че в сравнение с нея всичките ваши писания и писанията на съвременниците ви изглеждат просто жалки и безпомощни.

— Да, да, да, да — каза Звездоний и всички тъжно закимаха.

— Е, все пак не всички — пак ме защити Сиромахин. — Той има една чудесна книга, която в някои неща, бих казал, дори се приближава до ранните образци на комреализма. За жалост — обърна се той към мен — вие не сте взели точно нея. Но ние ще я намерим...

— И ще я поправим — подсказа Смерчов.

— Е, да, мъничко ще я поправим и може би дори ще я преиздадем.

Не разбрах за коя книга става дума. Но вече не исках да питам нищо. Не исках и да се боря. Затова, докато ми изземаха картите на Москва, фланелките с надпис „Мюнхен“ и дъвките, дори не попитах защо, беше ми писнало.

И когато ми дадоха да подпиша списъка на иззетите неща, го подписах, без изобщо да го преглеждам.

ПО ТРИМА

Но това не беше последното ми изпитание.

След митницата продължихме и скоро спряхме до една врата с табелка:

ПУНКТ ЗА САНИТАРНА ОБРАБОТКА.

Смерчов се извини и каза, че санитарната обработка е абсолютно необходима, понеже в Москореп се взимали най-строги мерки да не би от враждебните кръгове да проникнат някакви епидемии.

Искрина Романовна предложи да пази ценните ми вещи и аз ѝ дадох силно олекналото куфарче, часовника и портфейла си.

Комписовците останаха пред вратата, а аз влязох в съблекалня с дълги дървени пейки. На една от тях се събличаха шофьорите на парния камион с ремаркетото и най-дружелюбно си говореха на съвсем чист предварителен език, като през две-три секунди упоменаваха Гениалисимуса и най-вече майка му.

Палецът на единия шофьор беше превързан с черен изолирбанд.

Аз също почнах да се събличам. Колкото и да е странно, въпреки непоносимата жега навън тук си беше направо студено и веднага посинях и настръгнах.

Една жена с бяла престилка скучаеше зад някаква дървена преграда.

Шофьорите ѝ дадоха дрехите си, тя им даде по едно тасче и те продължиха навътре. Аз също отидох при нея, оставих си дрехите и получих тасче. Беше мокро и хлъзгаво.

В следващата стая чакаше жена с голяма машинка, предназначена вероятно за стригане на овце, а не на хора. Тя ми предложи да се подстрижа, аз седнах, поприкрих се с таенето и я помолих да ме подстриже средно високо. Без да каже нищо и без да ме завие с нищо, тя тутакси прекара една широка черта от челото чак до темето ми.

— Мадам! — Чак скочих. — Какво правите? Да не сте луда? Казах ви как да ме подстрижете.

Отначало тя дори не разбра какво искам от нея, а след това ми обясни, че всички граждани на Москореп се подстригват само нула номер с цел борба с вредни насекоми и че косата се предава в съответните пунктове за преработка.

Беше ми обидно да си изгубя хубавата прическа, но в сравнение с останалото това беше най-малката беда.

Тръгнах нататък и скоро стигнах до врата, на която пишеше:

ЗАЛА ЗА ПОВЪРХНОСТНО МИЕНЕ

До табелката имаше документ, озаглавен „ПРОЧЕТИ И ЗАПОМНИ“. Това бяха правилата за поведение на къпещите се. Бяха съставени от възвишени изрази и се придружаваха от епиграф уж от произведенията на Гениалисимуса: „У човека всичко трябва да е прекрасно: и лицето, и дрехите, и тялото.“

Правилата почваха със съобщение за огромните и постоянни грижи, които Гениалисимусът и ръководената от него партия ежедневно полагат за гражданите на комунистическата република. Благодарение на тези грижи практически всеки комунянин бил получил възможност изцяло и редовно да удовлетворява потребностите си в повърхностно миене.

Но, както непрекъснато учел Гениалисимусът, спестовността трябвало да стане навик, да стане втора, а дори и първа природа на всеки комунянин. Когато пристъпвал към миене, човек трябвало да избягва прахосничеството и да изразходва вода само в границите на естествената си потребност, която се изчислявала съвсем просто. За целта трябвало теглото в килограми да се умножи по ръста в сантиметри и полученото произведение да се раздели на коефициента 2145. В резултат получаваме съответстващия на реалните потребности на индивида брой тасообеми вода миялна. Малко се разтревожих, че преди да пристъпя към повърхностното си миене, ще се наложи да правя непосилни за мен математически изчисления, но видях приведената таблица и се успокоих — там всичко беше пресметнато. При моя ръст 165 сантиметра и тегло 78 килограма потребността ми се удовлетворяваше точно с шест тасообема.

Правилата също така посочваха, че на потребителите на пунктовете за повърхностно миене се забранява:

1. Да се мият с дрехи.

2. Да свирят на музикални инструменти.
3. Да удовлетворяват естествените си нужди.
4. Да повреждат комунистическото имущество.
5. Строго се забранява възникнали конфликти да се решават с помощта на тасове и други оръдия за миене.

Докато четях инструкцията, покрай мен отначало минаха двама мъже, после една жена, после цяло семейство — мъж, жена и момче, после още две жени, всички голи естествено. Все пак се поколебах и попитах следващия — един дебеланко, къде е мъжкото отделение. Той се учуди:

— Ти от кое село си дошъл бе, приятел?

— От Щокдорф — отговорих.

— От Шатроторф?

— Не от Шатроторф, а от Щокдорф — поправих го.

— Не съм чувал такова село — каза дебелакът. — Къде е? Далече ли?

— На шейсет години отгук.

Той ме погледна все едно съм пълен идиот и каза, че деленето на различните предприятия на мъжки и женски съществувало още в кръговете на враждебността, а тук било пълно равенство и разликата между мъжете и жените била практически заличена.

Неволно наведох очи и видях, че на тоя дебелак разликата наистина му е доста заличена.

В самата зала за повърхностно миене не видях нищо интересно. Баня като баня. Дълги каменни седалки, чешми в стените, пара, екот на гласове. Мъжете и жените се къпеха заедно; това ме беше учудило само защото ставаше в Москва. Иначе такова свободно смесване на половете бях виждал още преди шейсет години в Третия кръг.

Залата беше голяма, с колони. На една от тях видях стрелка и под нея надпис: „Удовлетворяване на сексуалните потребности — зад ъгъла“. И все пак колко невероятни промени бяха настъпили за времето на отсъствието ми! Впрочем под споменатия надпис беше изчегъртано с пирон „СИМ“. Пак си спомних за Симич и си помислих, че не би било зле да го доведе в тази смесена баня, та да види какви са ги измислили тия ламтежници. Представих си как щеше да се разфучи.

Направих няколко крачки в указаната от стрелката посока и от парата пред мен изникнаха шофьорите, които вече бях видял на два

пъти. Държаха пластмасови чашки с нещо тъмно и с очевидно похотливи цели обикаляха някаква кльоца, която, колкото и да е странно, беше почти облечена. Онова място ѝ беше покрито с мушамено листче, а на зърната на гърдите имаше някакви звездички. Въпреки игривите цели и тримата гледаха сърдито.

Мислех да ги подмина, но шофьорът с превързания пръст ме спря с въпроса:

— Чичка, идваш ли за трети?

Друг път бих се обидил на обръщението „чичка“, че даже щях и да го фрасна. Но сега дори се зарадвах, че светата традиция да се пие по трима е доживяла заедно с мен до комунизма. Ароматът на люшкащата се в чашките течност, който стигаше до ноздрите ми, не беше много апетитен. Но ароматът не е важен. Само от полъха на нещата, които ми се е налагало да лоча, и кон може да припадне. А в момента бих пил дори газ. Но пък бях толкова уморен, че от една чашка сигурно щях да падна и да не стана. Затова овладях желанието си и с ръка на гърдите казах наставнически на шофьорите:

— Извинете, момчета, но не пия. И вас ви съветвам да не пиете. Алкохолът разрушава черния дроб и уврежда умствените способности.

Шофьорите се спогледаха.

— Ние не сме пияници — неуверено каза превързаният. — Не те каним да пиеш.

— А за какво? — попитах учудено.

Те пак се спогледаха, а кльоцата захихика.

— Гледай го бе! — озадачено каза превързаният. — За какво, за какво... Не знаеш ли за какво са ей тия като нея? Ела зад ъгъла да се удовлетворим.

— Трима с една жена? — Не вярвах на ушите си. — Та това си е живо порно! Как може да се допуска такава безобразие, такава мръсотия! Та нали живеете при комунизма, хората са гинели за него под куршумите, изгаряли са ги живи, измръзвали са до смърт в блатата!

И въпреки умората си им разказах накратко за Октомврийската революция, за Великата отечествена война, за Ленинградската блокада и за големите обекти на социалистическото строителство.

— А вие не цените нищо от това! — възкликнах, изплюх се и си тръгнах.

— Я чакай, чичка! — догони ме превързаният. — Какво се запени такъв? Да не си чалнат? Какви развратници сме ние? Не ние, тия женски са развратниците. По-рано взимаха по половин чашка сапун. — И разлюля чашата. — И не беше зле. Хем удовлетвориш потребността, хем остава и да се измиеш. А сега по-малко от три не щат и се налага да се събираме по тройки.

Стана ми неудобно, че не съм се ориентирал в ситуацията. Извиних се, но казах, че за жалост не мога да участвам, понеже, първо, обикновено не изневерявам на жена си и, второ, понеже нямам сапун, забравил съм си го в багажа. На което шофьорът отговори, че потребността от сапун се удовлетворява тук, на място, и ми показва една будка в ъгъла, където една гола дебелана раздаваше чашки на къпещите се. Новият ми познат ме заведе при нея, получих си чашката, подуших я и я дадох на шофьора.

Божичко, колко ми беше благодарен!

— Виждам, че си чужденец и нашият живот не ти е много ясен, чичка — каза ми той. — Значи ако ти дотрябва нещо, направо ме намираш. Аз бачкам в седма комколона, всички ме познават. Звездното ми име е Космий, обаче всички ми викат Кузя, както си бях. Така че ако ти дотрябва нещо, кардан там, коляно, идваш в колоната и ти намирам каквото искаш.

Благодарих му и тръгнах да търся вода. Навсякъде по стените и колоните имаше надписи от рода на:

ВОДАТА Е ИЗТОЧНИК НА ЖИВОТ
ВОДАТА Е НАРОДНО БЛАГО

ПРАХОСНИЦИТЕ НА ВОДА СА ВРАГОВЕ НА НАРОДА
С ЕДИН ТАСООБЕМ МОЖЕ ДА СЕ НАПОИ ЦЯЛ КОН

А като приближих стената с чешмите, видях плакат, от който мъж, приличащ на червеноармеец от времената на Гражданската война, ме сочеше с пръст и твърдеше: „Ти изразходва тас в повече!“

— Не съм — казах. — Още нито един не съм налял.

Червеноармеецът, разбира се, беше само нарисуван, но изглеждаше толкова истински, че под погледа му направо настръхвах. удовлетвориш потребността си само с една трета, тоест от полагащите ми се шест таса използвах само два. Помислих си, че за такава икономия може би ми се полага дори някакъв орден. Впрочем реших да не си го искам и тръгнах към изхода.

Там ми върнаха дрехите. Бяха още горещи от парата. Копчетата на сакото се бяха стопили. Но ципът на панталоните беше оцелял, понеже беше метален.

КЛЕТВАТА

В просторната светла зала Дзержин Гаврилович Сиромахин ми честити банята. Беше сам. Останалите си били тръгнали.

— Е, а сега, драги мой, последната формалност и отиваме да си почиваш.

Влязохме през една врата с табелка: „Кабинет за удовлетворяване на ритуални потребности“. Уплаших се, че пак ще има нещо неприлично, но сгреших.

Зад една дълга маса на столове с високи облегалки, под голям портрет на Гениалисимуса седяха три дебели лелки и трите с генералско звание. Очевидно бяха някакъв вид съд. Изглеждаха достатъчно строго, но старшата (тя седеше по средата) все пак ми каза комплимента, който вече бях чул — че добре съм се запазил за възрастта си.

Веднага след това обаче лицето ѝ стана сурово и тя заяви, че след като стъпвам на основната свещена територия на Москореп, трябва да положа клетва като гражданин на комунистическата република. И заповяда:

— Повтаряйте след мен!

Разбира се, не помня цялата клетва. Помня само, че почваше с благодарност към Гениалисимуса за оказаната ми чест. Като комунистически гражданин аз се заклевах да спазвам най-строга дисциплина в производството, в бита и в обществения живот, да изпълнявам и преизпълнявам производствените планове, да се боря за всяческа икономия и цялостна вторична преработка, свято да пазя държавната, обществената и професионалната тайна, тясно да сътруднича с органите на държавна сигурност и да им съобщавам за всички известни ми антикомунистически заговори, действия, казвания или мисли.

Послушно повтарях почти всичко предидущо, но тук спрях и погледнах съдийките.

— Знаете ли — казах им. — Нещо няма да се получи. Не мога да доноснича.

— Как така да не можете? — учуди се главната съдийка. — Нали можете дори романи да пишете, както знам.

— Да де — казах, — но романите не са нищо. И все пак не са доноси.

— Недейте така — успокой ме тя. — Доноси се пишат много по-лесно. Не е нужно да измисляте нещо, каквото чуете, това донасяте. Кой къде какъв виц е казал, кой как е реагирал. Съвсем е просто.

— За вас може и да е просто — избухнах, — но за мен не е. И в онзи живот не бях слушалка, а сега пък изобщо няма да стана.

Трите жени се спогледаха.

— Дзержин Гаврилович — каза сърдито старшата. — Що за зелен комсър ни водите? Защо не го обработихте предварително? Поговорете с него и после, когато го уговорите, ще го доведете пак.

Видях, че Дзержин е притеснен. Щом излязохме в залата, той ме хвана за ръката и ме повлече към един ъгъл.

— Да не сте се побъркали, драги ми? — зашепна ми той и се заоглежда боязливо. — Как можахте да ми погодите такъв номер? Как можахте да кажете такава нещо?

— Че какво толкова съм казал? — попитах.

— Нима дори не разбирате какво казахте? Вие демонстративно отказвахте да сътрудничите на органите и дори казахте една дума — „слушалка“. Не зная къде сте я чули. Това е остаряла, ужасна дума. При нас, разбира се, има пълна свобода в границите на разумните потребности, но за такива думи наказват не само в кръговете на враждебността, но и тук. Така че хайде да се върнем и вече без номера.

— Не — казах твърдо. — Независимо дали ви харесва, или не, но аз изобщо не пристигнах тук, за да стана доносник.

— О, Гена! — възкликна той. — Колко дълбоко са залегнали у вас социалистическите предразсъдъци! Толкова ли е трудно да се повторят някакви си думи? Това е само ритуал. Ще се закълнете, че ще доносничите, а няма да го правите. Или ще пишете лъжливи доноси и ще ги давате право на мен. А пък аз няма да ги предавам нагоре.

— Знаете ли какво ще ви кажа! — възмутих се вече съвсем. — За какъв ме мислите? Ако комунизмът ви е такъв, че не можете без доносници, изобщо не искам да остана във вашата Московска република дори и час повече. Веднага си заминавам за Щокдорф.

— Ами заминавайте си — внезапно се разсърди той. — Ей сега ще наредя да ви върнат нещата и можете да си тръгвате. Щом не ви е интересно да видите как живеем... Всъщност това май изобщо не ви е нужно. Вие сте си свикнали да си измисляте романите и значи и за нас ще измислите разни нелепици и небивалици. Е, това не е нещо ново. Толкова клевети вече са изсипани отгоре ни. Една повече, една по-малко...

И се обърна към прозореца обиден и огорчен.

На мен също ми стана неприятно. Не обичам да обиждам хората. А освен това си помислих, че наистина дойдох тук, рискувайки, така да се каже, дори живота си, а сега още от прага да се обърна и да се махна, без дори да надникна какво има зад него...

— Добре — казах. — Да ви вземат дяволите. Съгласен съм. Но отстъпвам за последен път.

— Браво! — Сиромахин чак подскочи от радост. — Знаех си, че сте разумен човек и ще постъпите правилно. А колкото до доносите, ще ви кажа една тайна: те няма на какво да се пишат. Положението с хартията в Москвореп е... ка-та-стро-фал-но.

ТРЕТА ЧАСТ

НАСЛАДА ОТ ЖИВОТА

— Ама хубаво ме изиграхте вчера — казах и погледнах Смерчов от страни и изотдолу. — Помислих си, че комунизмът ви наистина е онзи, който видях вчера, а той е съвсем различен.

— Е, нали сте хуморист. Искахме да ви покажем, че и ние имаме чувство за хумор.

Вървахме по широка палмова алея. Днес Смерчов не беше в униформа, а с лек светъл костюм и със също толкова светли сандали. Слънцето беше в зенита и светеше ярко, но не заслепяваше, грееше, но не печеше. По палмите бяха накацали някакви невероятни красиви птици и пееха с наистина райски гласове.

Всъщност дори не вървахме, а летяхме, като само от време на време се отблъсквахме от земята. Изпитвах необикновена лекота и го казах на Смерчов.

— Не се ли сецате защо? — попита с усмивка той.

— Защо? — попитах.

— Нашите учени изобретиха устройство, което отслабва силата на земното привличане.

— Чак дотам ли са стигнали? И защо са го направили?

— Просто така. Та на хората да им е приятно да живеят.

Летяхме покрай високи светли здания. Напомнях ми за някои от небостъргачите в Ню Йорк, но бяха много по-светли и някак въздушни. И бяха съединени с прозрачни галерии, в които също растяха палми и глицинии.

Навсякъде се чуваше смях на жени и влюбени.

Срещу нас също така леко, както и ние, летяха руменобузи младежи и девойки с одухотворени лица.

Всички момичета бяха с къси полички като за тенис, със загорели стройни крака. И всички ядяха сладолед и ми хвърляха влюбени погледи, всички ме искаха и аз също исках да поговоря с тях за нещо възвишено.

Хората се въртяха на въртележките покрай алеята, люлееха се на люлки и летяха във въздуха с някакви оранжеви лодки.

В небето се рееше огромно синьо парче плат, на което пишеше:

НАСЛАДАТА ОТ ЖИВОТА Е ОСНОВНАТА
И ЕДИНСТВЕНА ГРИЖА НА ВСЕКИ КОМУНЯНИН

Обикаляхме вече няколко часа, а слънцето все така си стоеше в зенита, без да помръдва, не ни заслепяваше и не печеше.

Попитах Смерчов как така и той пак ме погледна с мила усмивка.

— Не се ли сетихте? Това е изкуствено слънце.

— Изкуствено? — повторих.

— Разбира се. И целият ни климат също е изкуствен.

— Как успяхте да го постигнете?

— Много лесно — каза Смерчов. — Съвсем просто е. Целият град е покрит с купол от планински кристал.

— И какво, нямате сезони ли?

— Нито сезони, нито сутрин, вечер и нощ, при нас няма такова нещо. Тук винаги е ден и винаги е лято.

— Но как спят хората на толкова светло?

— Много просто. Който иска да спи, може да си дръпне щорите. Впрочем — уточни той — нашите хора обикновено не спят.

На въпроса ми защо Смерчов ми обясни, че хората не спели, защото не искали да губят време. Животът бил толкова хубав, че искали да му се наслаждават всяка минута и всяка секунда.

— А кога работят? — попитах.

Никога — беше отговорът.

Сред хората, които срещяхме, имаше мнозина, които познавах от предишния си живот, дори такива, които бяха умрели тогава. Всички ми махаха дружелюбно и аз също им махах, без изобщо да се учудвам, че ги виждам. Разбирах, че съм в рая, макар и рай, сътворен не от Бога, а от хората. Разбирах, че щом тези хора са успели да направят изкуствено слънце и да отслабят земното притегляне, няма нищо чудно, че са се научили да възкресяват мъртвите. Впрочем алеята до известна степен приличаше и на гигантски супермаркет, и от двете ѝ страни имаше безброй щандове и в тях бяха подредени изящно всякакви колбаси, сирена, филета от моруна, нарязана на тънки филийки съомга, черен и червен хайвер, стриди, скариди, миди и какво ли не още.

И още — всякакви плодове и зеленчуци, и обикновени, и южни, портокали, мандарини, ангинари, авокадо, банани и ананаси.

И естествено всякакви вина, коняци, водки, сокове, газирани напитки и безброй марки бира в бутилки, кутийки, бъчвички, с други думи, всякакви стоки като в щокдорфския супермаркет, е, може би малко по-малко.

Но в нашия супермаркет все можеш да видиш купувачи (понякога в събота се натрупват опашки и по петима-шестима души), а тук никой не взимаше нищо, всички минаваха покрай щандовете и изобщо не ги поглеждаха. Само девойките от време на време грабваха по някой сладолед или шепа фурми и със смях политаха нанякъде.

— Защо никой не купува нищо? — попитах Смерчов, смаян от всичко видно. — Пари ли нямат?

— Разбира се, че нямат — отговори Смерчов със загадъчна усмивка.

— Аха — казах, — разбирам. Лично аз при социализма няхах, а и при капитализма не ми стигаха.

Думите ми го развеселиха и той се засмя, само че, кой знае защо, беззвучно. И докато се смееше, вежливо ми обясни, че тук няма пари, защото не са нужни. Тук всеки взема каквото и колкото иска, и съвсем безплатно, но никой не взема нищо, защото хората вече отдавна и изцяло са удовлетворили потребностите си и от всички тези деликатеси, дето се казва, им се повдига. И не искат да ядат нищо друго освен сладолед и фурми.

— Значи и аз мога, да си взема каквото искам и колкото си искам? — попитах недоверчиво.

Смерчов ми отговори утвърдително.

Тогава отидох до близкия щанд и отначало неуверено, а после все по-разпалено почнах да си избирам продукти: две литрови бутилки шведска водка „Абсолют“, щафета шпек, една дълга франзела, няколко пъстърви, пакет очистени скариди, грозд банани и разни консерви с пастет, хайвер, кондензирано мляко, грах, аспержи и още някакви. Едни неща си пъхах по джобовете, други в пазвата, в ръцете ми също имаше цял куп продукти, висок чак над главата ми вече, почвах да изпускам някои, но все не ми стигаше.

Вдигнах глава да видя къде мога да закрепя още една кутия кондензирано мляко и изведнъж видях Руди — плуваше във въздуха със своя ягуар и с едната си ръка ми махаше, а с другата прегръщаше фройлайн Глобке.

И аз понечих да му махна и щом мръднах ръка, цялата Вавилонска кула, която държах, рухна, всичките пакети и консерви паднаха на земята, но без никакъв грохот. Изплаших се и почнах да ги събирам, помислих, че веднага ще ме арестуват или ще почнат да ме укоряват: „Гражданино, не ви ли е срам да се отнасяте така варварски с народните блага?“

— Стига си събирал от земята! — чух познат насмешлив глас. — Не е хигиенично.

Вдигнах глава и видях Льошка Букашов с бял костюм и без брада. До него беше Жанета с прозрачни дрехи и го прегръщаше. Той й разказваше, че Ленин бил сифилитик, а тя се смееше високо и развратно.

— А Лео къде е? — попитах я.

— Ето го — каза тя и видях Лео: целуваше се с жена ми на една пейка.

Стана ми неприятно, но не много неприятно, само мъничко. Подскочих лекичко, заплувах във въздуха и отидох при тях.

— Не те ли е срам? — казах на жена си. — Да се целуваш с друг, и то пред мен! Пък и знаеш, че той изобщо не получава удоволствие от това.

— Глупости! — каза Зилберович с гласа на Симич. — По-рано, когато живеех при социализма, не получавах удоволствие от нищо освен от романите ти. А сега получавам удоволствие от всичко освен от романите ти.

— Видя ли? — казах на жена си. — Той ме обижда и не чете романите ми, а ти се целуваш с него.

В този момент над мен се наведе Смерчов и ми прошепна:

— Класик Класикович, не се дръжете като назадничав собственик. Тук никой не е собственик на нищо. При нас всички жени принадлежат на всички и вашата също принадлежи на цялото ни общество. Ела с мен в банята, миличка — каза той на жена ми, вдигна я на ръце и заплува нанякъде с нея.

Хукнах след тях, но почувствах, че вече не летя, а тичам с мъка през някаква разорана нива, краката ми затъват в разкаляната пръст, а земното притегляне явно пак се беше включило на пълна мощност.

Смерчов с жена ми на ръце летеше над земята, а аз вече дори не тичах, а направо се влачех в калта, но все пак постепенно ги настигах

— и тогава пред мен се появи отец Звездоний по дълга нощница и със свещ в ръка.

— Няма бог — тихо каза той. — Има само Гениалисимус, пак Гениалисимус и никой освен Гениалисимуса.

— Я се разкарай с твоя Гениалисимус! — викнах и го блъснах да го отместя от пътя си.

Но той не помръдваше, наведе лицето си към мен, разтресе рядката си брада, намигаше ми и ми се хилеше. Изобщо не можех да го заобиколя, а жена ми отлиташе все по-далече и по-далече със Смерчов и тогава в пълно отчаяние дръпнах Звездоний за брадата, ухапах го по носа и се събудих с възглавницата между зъбите.

СЪБУЖДАНЕ

След като се събудих, още дълго хапах възглавницата. Накрая се опомних и се огледах. Около мен беше тъмно и тихо, тихо и тъмно. Тъмно като в рог.

Обърнах се по гръб и си помислих: „Господи, защо все така става? Защо, когато сънувам, че съм в родината си, винаги ми се случва нещо лошо и неприятно и искам да избягам, и се будя целият в пот?“

Толкова ми беше криво, че реших да събудя жена си и да я попитам какво може да означава този сън. Жена ми много я бива да тълкува сънища и освен това вярва, че безсмислени сънища няма, че те винаги ни носят някакво съобщение, което просто трябва да се разгадае правилно.

Протегнах ръка и опипах леглото, но до мен нямаше никого. Учудих се какво е станало, защо посред нощ жена ми не е до мен, къде може да е?

Но в същия миг си спомних някои неща и сам не си повярвах. „Глупости — казах си. — Всичко това са пълни глупости, нищо подобно няма и не може да има. Аз си лежа в Щокдорф в собствения си креват, ето го прозорецът, светлината вече прониква през щорите. Сега ще ги вдигна и ще видя двора си, трите криви брезички до оградата и петела да ходи из двора.“

Отидох до прозореца, дръпнах щората и видях площад „Революция“ и паметника на Карл Маркс. Вярно, Маркс го познах доста трудно — за шейсетте години на отсъствието ми гълъбите бяха обработили главата му така, че беше съвсем побеляла.

Точно срещу Маркс, през улицата, в градинката пред Большой театър стоеше в цял ръст друг брадат мъж с военна униформа и ръкавици в ръце. Това естествено беше Гениалисимумът. Сградата на Большой театър ме стресна с нещо. Не разбрах отначало с какво точно, а после се сетих: на фронта на ги нямаше конете, все едно никога не бяха стояли там.

Слънцето вече беше високо.

По проспект „Маркс“, забулени в кълбета пушек и пара, се точеха най-различни превозни средства, а по тротоарите вървяха тълпи с подкъсени военни униформи. Почти всички носеха или влачеха по земята багаж.

Все пак май се бях наспал и си бях отпочинал. Сега можех да изляза да се разходя и да видя какво представлява този град след шейсетгодишното ми отсъствие.

Бързо се облякох и влязох в банята. На крана за топла вода беше вързана табелка: „Потребностите от топла вода временно не се удовлетворяват“. Измих се със студена и излязох в коридора. Възрастната дежурна спеше с глава на бюрото. На пода лежеше книга — беше я изпуснала. Вдигнах я и погледнах заглавието. Казваше се: „Въпросите на любовта и пола“. Авторът беше самият Гениалисимус. Внимателно оставих книгата на бюрото и като се мъчех да стъпвам възможно по-тихо, тръгнах към асансьора.

Той обаче беше заключен с голям катинар. До катинара, на мрежата на асансьора, беше вързана с канап картонена табелка: „Слизокачвените потребности временно не се удовлетворяват“.

Намерих някакво стълбище и с негова помощ удовлетворих слизопотребността си. Стълбището очевидно не беше главното, защото попаднах не пред хотела, а в някакъв двор.

ДЪЛГОГАЩНИК

Мечтаех за глътка чист въздух, но в носа ме удари такава воня, че насмалко щях да падна. Няма да я описвам подробно, но миризмата беше като в отдавна нечистен, но често употребяван нужник.

В двора към една тъмнозелена будка се виеше дълга опашка и военни и от двата пола, предимно нисши чинове, си дишаха във вратовете; всички носеха пластмасови бидончета, стари тенджери и нощни гърнета.

Над покрива на будката се издигаше плакат в грубо скована рамка. На плаката беше нарисуван работник с лице, изразяващо уверен оптимизъм. В мускулестата си ръка държеше огромно нощно гърне. Текстът под плаката гласеше:

ПРЕДАВАШ ЛИ ПРОДУКТ ВТОРИЧЕН,
ЩЕ СЕ СНАБДЯВАШ ТИ ОТЛИЧНО

— Какво дават? — попитах една късокрака лелка, която току-що беше минала през будката. Носеше бидонче, а на ушите ѝ висяха големи пластмасови обици.

— Не се дава, а се предава — каза тя и ме огледа от главата до петите прекалено подробно.

— А какво се предава? — попитах.

— Как какво? — учуди се тя на неосведомеността ми. — Говна, какво друго.

Помислих си, че ми се подиграва, но като се имаше предвид вонята, с която постепенно почвах да свиквам, работникът на плаката и общият вид на опашката, реших, че може да говори и сериозно. Но непредпазливо попитах:

— А защо ги предават?

— Как така защо ги предават? — разкреця се тя. — Ти побъркан ли си бе? Не знаел за какво ги предават! Че и дълги гащи навлякъл. Срамота! Пък после разправят — младежите били не знам какви си. Че какви да са, като гледат от такива като теб!

— Точно така! — каза един попрегърбен петдесетинагодишен мъж. — И аз го гледам, че не е облечен като хората.

Надойдоха още хора, минали през будката, дойдоха и няколко от опашката. Всички бяха недоволни от любопитството ми и от дългия ми панталон и даже се чуха възгласи да ме набият. Лелката обаче каза, че нямало да е зле да ме набият, но все пак щяло да е по-добре просто да ме отведат в БЕЗО.

— Ама моля ви се, граждани! — развиках се и аз. — Защо в БЕЗО, какво общо има БЕЗО? Добре де, не съм разбрал нещо в живота ви, виновен ли съм за това? Току-що пристигнах и съм, така да се каже, чужденец.

Някой от тълпата викна, че щом съм чужденец, значи точно в БЕЗО трябва да ме заведат, обаче останалите не подкрепиха призива му, пък и при думата „чужденец“ хората почнаха да се пръскат.

Само лелката с обиците не се успокояваше и се опитваше да ги спре, като обясняваше, че изобщо не съм чужденец.

— Знам ги аз чужденците! И езика им знам! — викаше тя на притихналата опашка. — Чужденците само повтарят: „би-те-дрите“, а тоя си говори съвсем като нас.

Докато опашката обмисляше думите ѝ, реших да не чакам да стане някоя беля, полекичка се отдалечих, измъкнах се от двора и излязох на една улица, която навремето се казваше „Николска“, а после „25-и октомври“. Бях много горд, че веднага я познах. Погледнах ъгъла на първата пресечка, за да се убедя в правотата си, и направо замръзнах. На табелата на стената с бели букви на син фон пишеше: УЛИЦА „КАРЦЕВ“! Въпреки дори толкова сърдечното посрещане, с което предния ден ме бяха развълнували комуняните, все пак не можех да повярвам, че заслугите ми са оценени толкова високо от потомците. Дори си помислих, че е може би някаква тъпа шега и че табелата с името ми е закачена само на тази стена. Но като минах по улицата чак до Червения площад, видях същите табели и на други сгради. Бях много горд и едновременно с това настроен войнствено. Дори си помислих дали да не се върна в приемателния пункт за вторични продукти, да намеря оная гадна лелка, дето уж много разбирала чужди езици, да я довлека тук и да ѝ дам да разбере кого ще тормози с идиотските си подозрения. Но като ленив и незлопаметен, веднага се отказах от тази идея. Още повече че ме очакваха нови впечатления.

Ако почна подробно да описвам чувствата си, породени от всичко, което видях през първия ден на пребиваването си в Москореп,

ще трябва прекалено често да пиша, че бях удивен, изумен, поразен, потресен, смаян и така нататък. И наистина, представете си, че излизате на Червения площад и не виждате там нито храма „Василий Блажени“, нито мавзолея на Ленин, нито дори паметника на Минин и Пожарски. Виждате само ГУМ, Историческия музей, Лобното място, статуя на Гениалисимуса и Спаската кула. При което звездата на кулата не е рубинена, а ламаринена или от пластмаса. И часовникът показва единайсет и половина, въпреки че още е осем без четвърт. Попогледах часовника и разбрах, че е спрял.

Спрях някакъв комсър, който буташе на количка чувал стърготини, и го попитах къде е всичко? Той се учуди на въпроса ми, огледа ме от главата до петите, като особено дълго гледа панталоните ми. А после ме попита от кой кръг идвам. Избегнах прекия отговор и казах, че съм латвиец.

— То си личи — каза комсърът. — По акцента.

За мое удоволствие той се оказа (което, както забелязах впоследствие, беше доста рядко при комуняните) доста осведомен и словоохотлив. Без да спира да се оглежда, ми обясни, че всичко, за което питам, още по времето, когато парите съществували, било продадено на американците от корупционистите, а може би и от реформистите.

— Как? — възкликнах. — Нима тези народни врагове са продали даже мавзолея на Ленин?

— По-тихо! — Той вдигна пръст пред устата си, но преди да си тръгне, шепнешком каза, че не само мавзолея, но и онзи, който бил в него, ги продали на някакъв нефтен магнат, който изкупувал мумии по цял свят и вече бил събрал колекция, в която освен Владимир Илич влизали Мао Дзъдун, Георги Димитров и четирима египетски фараони.

Исках да го попитам кой е този магнат, но човекът внезапно се уплаши от нещо, хвана количката и бързо я забута към сградата, където навремето беше хотел „Москва“. Вдигнах рамене и тръгнах в същата посока с намерението да изляза на Большой театър, пред който от прозореца бях видял заинтересувалия ме паметник на Гениалисимуса.

Въпреки че основната тълпа работници и служачи вече видимо я нямаше, на проспект „Маркс“ (той между другото си се казваше пак така) имаше предостатъчно хора. Както и в съня ми, много от тях ми

приличаха на най-различни предишни мои познати. Понякога даже толкова, че почти се хвърлях към някой от тях с разтворени обятия, но после веднага се освестявах и си напомнях, че мога да намеря познатите си (и то ако имам късмет) единствено в гробищата.

Както бях забелязал от прозореца, всеки носеше по нещо. Кой гърне, кой мрежа, кой торба. Един комсър буташе стар телевизор без екран, друг се беше изгърбил под чувал въглища, а някаква дама крепеше на главата си раиран матрак с жълти петна и стърчаща от дупките слама. Навсякъде, изпреварвайки минувачите, търчаха деца. На гърбовете им имаше чанти, а в ръцете — метлички, с които махаха толкова дружно, че от прахоляк не можеше да се диша.

Не издържах и хванах едно от ученичетата за врата.

— Защо търчиш и махаш с тая метла, та само прахоляк вдигаш?
— изръмжах.

— Ами какво да правя? — захленчи то, докато се мъчеше да се измъкне. — Бързам за предкомоба, а до първия час остават само десет минути.

— Ами бягай да учиш тогава — казах му. — Няма какво да вдигаш прах. За тая работа си има чистачи.

— Какви? — учуди се момчето. — Какви чистачи?

Разбрах, че очевидно пак съм се изложил.

— Най-обикновени — изсумтях, пуснах момчето и тръгнах към площад „Свердлов“, който сега се казваше площад „Четирите подвига на Гениалисимуса“. Пластмасовото изваяние на извършителя на четирите подвига се извисяваше по средата му. Паметникът беше висок три метра и половина, без да се брои постаментът. Гениалисимусът беше с лъснати ботуши и шинел, оставен от скулптора разкопчан вероятно за да се виждат многобройните ордени, с които бяха окичени широките гърди на монумента. Като потупваше с ръкавиците по десния си крак, Гениалисимусът с бащинска усмивка гледаше проспекта, движещите се парни камиони и замръзналия на отсрещната страна Карл Маркс. Обиколих около статуята, опитах да преброя ордени на гърдите й, на сто четиридесет и няколко се обърках, махнах с ръка и тръгнах по улицата, която в моето време се наричаше „Пушкинска“, а сега — „Предварителните замисли на Гениалисимуса“.

Още през тази моя първа разходка забелязах, че наред с булевардите, улиците и уличките, запазили предишните си имена, са се появили много други, отразяващи постиженията на комуняните и още повече, посветени на едни или други страни от дейността на Гениалисимуса. Така изобщо не се учудих, като видях, че бившият Пушкински площад се нарича „Литературните дарби на Гениалисимуса“. И паметника видях, естествено не на Пушкин, а на Гениалисимуса. Впрочем Пушкин също го имаше.

Тукашният пластмасов Гениалисимус беше същият калибър като онзи пред Большой театър, но с лятна униформа и без ръкавици. В лявата си ръка държеше пластмасова книга, на която можеше да се прочете „Избрано“. Дясната му ръка беше положена бащински на къдравата глава на юношата Пушкин, който беше със съвсем лилипутски ръст; но другите лилипути в груповата статуя бяха още по-малки. Сред представителите на предварителната литература се открояваха Гогол, Лермонтов, Грибоедов, Толстой, Достоевски и разни други от по-късните времена. Приятно ми е да ви съобщя, че намерих и себе си в тази група. Стоях зад Гениалисимуса и се държах с една ръка за левия му ботуш. Не намерих сред лилипутите Карнавалов и още веднъж се убедих, че в дваисет и първи век изобщо са го забравили. Открих един брадат с размерите на мишка в групата на предварителните писатели от моето време, но това явно не беше Карнавалов, а вероятно професор Синявски.

След като обиколих паметника, се озовах отново пред ботушите на Гениалисимуса и на пиедестала прочетох отдавна познатите ми думи: „И паметта за мен в народа ще е свята — че с лирата си светли чувства будех аз.“^[1]

През това време на площада спря голям червен паробус. От него се изсипа цяла орда момчета и момичета во главе с една жена с лейтенантски пагони. Децата веднага се развикаха и почнаха да се блъскат, но жената (разбрах, че това беше учителката) се отдалечи на две-три крачки от тях, изпъна дясната си ръка настрани и изкомандва:

— В две редици, строй се!

Децата дисциплинирано се строиха, подравниха се, изпънаха се при командата „мирно“ и се отпуснаха при „свободно“.

— И така, деца — почна учителката, — пред вас е паметникът на нашия любим вожд, учител, баща на всички деца и приятел на цялото

прогресивно човечество Гениалисимуса. Паметникът е изработен от висококачествена пластмаса от колектива на Червенознаменния отряд на народните комунистически скулптори и е одобрен от Редакционната комисия и Върховния петоъгълник. Иванов, колко паметника на Гениалисимуса има в Москва?

— Сто осемдесет и четири! — викна Иванов.

— Правилно! Сто осемдесет и четири. И сто осемдесет и петият сега се монтира на Ленинские гори — Гениалисимус. Всички паметници на нашия любим вожд отразяват едни или други страни на неговата гениалност. Един паметник му е издигнат като на гениален революционер, друг като на гениален теоретик на научния комунизъм, трети като на гениален практик и така нататък. А този паметник е издигнат в чест на неговите гениални литературни дарби. Семьонова, колко тома наброяват събраните съчинения на Гениалисимуса?

— Шестстотин и шестнайсет — бързо отговори Семьонова.

— Грешка. Вчера излязоха още два. Комков, стига си се въртял. И така, деца, този паметник е скулптурна група, чиято централна фигура е самият Гениалисимус. Второстепенните фигури са на неговите литературни предшественици, представители на предварителната литература. Интересното е, че всяка статуя на предварителен автор е изработена в строго съответствие със съотношението на мащаба на дарбата на дадения автор и мащаба на дарбата на Гениалисимуса.

Щом чух това, веднага отидох зад Гениалисимуса и пак огледах жалката си фигурка. Като цяло бях разочарован. Отношението на масата ми към масата на Гениалисимуса не беше много ласкателно за особата ми.

Върнах се отпред, продължих да слушам учителката и извлякох много полезни сведения. Научих, че общата маса на всички предварителни писатели, взети заедно, е равна на масата на Гениалисимуса. Освен това Гениалисимусът представлявал един вид могъщо дърво, израсло от ненужните вече леторасли. Също както дърво влагата, Гениалисимусът бил поел в себе си и преработил всичко ценно, създадено от предварителната литература, след което потребността от същата изобщо отпаднала.

— И наистина — каза учителката, — погледнете дори само думите, изсечени на пиедестала: „И паметта за мен в народа ще е

свята...“ Кой от предварителните писатели би могъл да го каже толкова просто, толкова скромно и толкова гениално?

— Пушкин — обадих се неочаквано за самия себе си.

Някое от децата изхихика, но веднага млъкна. Учителката ме изгледа намръщено от главата до петите и се обърна към учениците.

— Деца, бързо в паробуса! Отиваме да разгледаме Паметника на Научните открития на Гениалисимуса.

Децата започнаха да влитат в паробуса като пчели в кошер.

Преди да се вмъкне след тях, учителката се обърна и още веднъж ме огледа от горе до долу. После каза високо и ясно:

— А вие, дългогащник такъв, по-добре си дръжете езика зад зъбите.

И като леко полюшваше издулия късата ѝ пола задник, се скри в паробуса.

Погледнах панталоните си и пак не разбрах какво не им харесват тукашните хора. Панталон като панталон. Много приличен даже. Щом искат да си ходят по къси гащи, нямам нищо против, но какво са се заяли с мене?

[1] Превод Е. Багряна. — Бел.прев. ↑

СВИНСКО ВЕГЕТАРИАНСКО

Усетих, че съм гладен, и почнах да се оглеждам къде ще мога да хапна.

На отсрещната страна на улицата видях заведение, чиято врата непрекъснато хлопаше, защото хората постоянно влизаха и излизаха. В тази сграда между другото навремето имаше закусвалня, после млечен бар и сега в нея, изглежда, също се намираще нещо подобно.

Високо под покрива на сградата видях изображението на познатия ми вече работник, който в едната си мускулиста ръка държеше лъжица, а в другата — вилица. На вилицата дори беше набодено нещо, но какво точно, не разбрах. Работникът се усмихваше приветливо, а думите под него бяха:

ПРЕДАВАШ ЛИ ПРОДУКТ ВТОРИЧЕН,
ЩЕ СЕ ХРАНИШ ТИ ОТЛИЧНО

Табелата пред входа гласеше: „ПРЕКОМХРАН «ЛАКОМЧО»“. Като помислих малко, си спомних, че думата прекомхран означава предприятие за комунистическо хранене.

Докато претичвах през улицата, насмалко не ме прегазил огромен парокамион с ремарке. Като натисна всички спирачки, водачът спря огнедишащата си машина и ме засипа с такива цветисти псувни, че веднага познах, че е Кузя, шофьорът, с когото бях говорил в банята. Той, изглежда, не мислеше да се ограничава само с думи и вече летеше срещу мен, вдигнал манивелата над главата си.

— Кузя! — викнах уплашено. — Не ме ли позна?

— А, ти ли си, чичка? — Кузя отпусна манивелата, но изглеждаше разочарован, че такава засилка е пропаднала за нищо. — Къде зяпаш, като пресичаш? Ако не те прегазят, сто на сто ще ти счупят главата. Там при вас, в капитализма, може и да е по-лесно. Там сигурно само камили и мулета ходят по улиците, а тук имаме техника, както виждаш.

Попита ме как съм, не ми ли трябва някаква помощ и пак ми напомни, че ако ми потрябват някои нещица, като парен котел, цилиндри или нещо подобно, смело мога да се обръщам към него.

След това подкара камиона, а аз този път благополучно пресякох и се приближих до прекомхрана.

Опашката беше малка, не повече от шейсетина души.

Един възрастен сержант с окъсана гимнастърка и червена лента на ръкава стоеше пред входа и дупчеше с кондукторски клещи някакви сивкави хартийки, които му подаваха всички.

Докато чаках на опашката, прочетох закачената на стената обява, в която се казваше, че общите хранителни потребности се удовлетворяват само след предявяване на справка за предаден вторпродукт.

Пак тук бяха поместени и Правилата за поведение в Предприятията за комунистическо хранене. В тях се казваше, че благодарение на неуморните грижи на КПГБ и лично на Гениалисимуса за редовното и качествено хранене на комуняните в тази област са постигнати много и забележителни успехи. Храната ставала все по-добра, по-качествена и по-диетична. И че в резултат на научното разработване на рационалното хранене на комуняните са постигнати големи успехи в борбата със затлъстяването.

По-долу пишеше, че в прекомхрана се забранява:

1. Храненето с върхни дрехи.
2. Свиренето на музикални инструменти.
3. Качването краката на маси и столове.
4. Разсипването по масите, столовете и пода на недоядената храна.
5. Чопленето на зъбите с вилица.
6. Поливането на съседите по маса с течни храни.
7. Строго се забранява решаването на възникващите конфликти чрез остатъци от храна, тенджери, лъжици, вилици и друго държавно имущество.

За да бъде справедлив, трябва да кажа, че опашката вървеше доста бързо. Хората един подир друг тикаха на сержанта с лентата хартийките си, той ги дупчеше и те влизаха.

Аз нямах такава хартийка, но когато наближи и моят ред, зашарих по джобовете си. Намерих само някакво парченце от вестник „Зюддойче Цайтунг“ отпреди шейсет години. Сгънах го на две и го подадох на сержанта, който го продупчи, без изобщо да го погледне.

Доволен, че социалистическо-капиталистическите ми номера все още минават, влязох.

Помислих си, че първичният продукт мирише почти като вторичния.

На стената срещу входа висеше голям портрет на Гениалисимуса и неговата максима: „Ние не живеем, за да ядем, а ядем, за да живеем.“

Прекомхранът приличаше на социалистически стол на самообслужване: високи стойки, никакви столове и подът посипан със стърготини. Покрай лявата стена зад преграда от пластмасови тръби имаше дълъг тезгях с наредени на него блюда, такива, че като ги погледнеш, веднага да ти се доще да излезеш на чист въздух. Но, първо, бях много гладен, а, второ, бях пристигнал тук, за да проуча всички особености на живота, включително и системата на хранене.

Наредих се на опашката за тезгяха заедно с всички и скоро стигнах до закаченото на стената меню, което прочетох с голямо любопитство. Блюдата бяха четири, изброени в следния ред:

1. Шчи хранителни „Ода“ с оризов бульон.

2. Свинско вегетарианско витаминизирано „Прогрес“ с гарнитурa зеле задушено.

3. Кисел овесен млечен „Гвардейски“.

4. Вода натурална „Свежест“.

Моля читателите да ме извинят, че привеждам толкова подробно всички правила, списъци и менюто, но според мен, за да се добие повече или по-малко пълна представа за обществото, в което се намирах, това е необходимо.

Две млади комсърки с не особено чисти престилки бързо обслужваха клиентите. На мен, както и на другите, ми беше дадена пластмасова табла с комплект от всички гореизброени блюда. Двете чинии, двете чаши и лъжицата (всичките също пластмасови) бяха прикачени към таблата със стоманени синджирчета. Още две синджирчета (може би за вилица и нож) висяха празни. Помирисах храната отблизо и, честно казано, се понамръщих и си помислих, че в някои случаи човек може да утоли глада си и само с мирисане.

Но, повтарям, тук ме бе довел не само гладът, но и изследователското ми любопитство.

Намерих място на една стойка, на която само една дама бавно дояждаше овесения си кисел. Попитах дали мога да застана до нея и

когато тя промърмори нещо неразбираемо, видях, че е същата онази лелка, дето разбираше чужди езици. Ако се съдеше по изпълнения с неприязън поглед, който ми хвърли, тя май също ме позна.

Щом опитах шчите, веднага се сетих, че гордото им име е съкращение от „лобода“ — бях я ял почти всеки ден през периода на разцвета на колхозната система. Бях толкова гладен, че успях да хапна две-три лъжици, но вегетарианското свинско „Прогрес“, което беше направено от нещо като пресована ряпа, честно, не можах да преглътна. Тоест отначало преглътнах една хапка, но тя веднага реши да си излезе, така че едва я отнесох до кабесена и там капризният ми организъм безмилостно я изхвърли.

ДВОРЕЦЪТ НА ЛЮБОВТА

На излизане от кабесена се сблъсках с лелката, която отбираше от чужди езици. Изглежда, специално ме чакаше. Защото щом ме видя, закрепця пискливо и недружелюбно, така че цялата зала да я чуе:

— Аааа, не ти харесва наш'та храна, а?

Не отговорих нищо и излязох на улицата. Тя се измъкна след мен. Тръгнах по бившата улица „Горки“, която сега се казваше проспект „Първи том на Събраните съчинения на Гениалисимуса“. (По-късно разбрах, че в комунистическа Москва има 26 проспекта на отделни томове от съчиненията на същия автор.)

Лелката се повлече след мен и замърмори:

— Гледай го па тоя бе! Дълги гащи носи, не ще да си предава говната, не харесва храната ни.

Обърнах се и й казах:

— Виж какво, лелче. Остави ме на мира, за Бога, и без тебе ми е гадно.

На нея сякаш само това й трябваше.

— Охоо, вижте го бе! — закрепця тя, за да привлече вниманието на околните. — Дълги гащи носи, не ще да си предава говната, храната не му харесвала, че и бог някакъв споменава! Гадело му се! От нащ'то свинско му се гадело!

Не издържах и й казах:

— А бе я се е... в...! — И минах на другия тротоар.

Моля да ме извините за този толкова груб израз. В предишния си живот никога не бях казвал нещо такова на дама. Но тази идиотка направо ме изкара от нерви.

Вървах по проспект „Първи том“. Бях разстроен. Не ми беше уютно в това комунистическо царство. Разбира се, бях дошъл тук само за месец, но се боях, че няма да мога да издържа и толкова на вегетарианско свинско.

Не, не че исках някакви предимства. Исках да бъда като всички тук. И, разбира се, да не се забърквам в нищо. Моята работа беше да съм обективен и безпристрастен регистратор на факти. И за тази цел

бях готов на всякакви най-неочаквани и рисковани изпитания. Пък и никога не съм бил особено придирчив към храната — но организмът ми просто не приемаше това комунистическо свинско и шчите „Ода“.

Може би виновен беше светогледът ми. Той ми беше изостанал още когато живеех при социализма. А после, когато попаднах в капитализма и ежедневно се подлагах на пагубното разлагащо влияние на буржоазната пропаганда и храна, това може би се беше отразило не само на мислите, но и на стомаха ми и той се беше изнежил.

Може би не обяснявам всичко това много научно, но настроението ми, както ви казах, беше скапано.

В това настроение вървах от онази страна на проспекта, където при социализма беше Елисеевският магазин.

Въпреки мрачното си настроение се оглеждах, забелязвах някои неща и си ги отбелязвах.

Учуди ме например, че улица „Немирович-Данченко“ си е останала непреименувана, въпреки че този древен деец, както се знае, е един от родоначалниците на метода на социалистическия реализъм, осъден решително от партията и сменен с комунистически реализъм. Но когато стигнах до бившия Съветски площад, се учудих още повече. Познатият ми още от стари времена паметник на Юрий Долгоруки на коня го нямаше. Тоест самият кон си беше там, но го беше яхнал не Юрий Долгоруки, а Гениалисимусът. В едната си ръка държеше своя книга, а в другата — меч. А площадът сега се казваше „Научни открития на Гениалисимуса“.

Казано откровено, не ми стана съвсем ясно какво отношение има този паметник към научните открития. Е, за книгата — да допуснем. Но какво общо имаха конят и мечът?

После вниманието ми беше привлечено от сградата, в която навремето беше ресторант „Арагви“. Сега там нямаше никакъв ресторант, разбира се, но на фронта под самия покрив с еднометрови букви беше написано:

ДВОРЕЦ НА ЛЮБОВТА

Признавам, че не разбрах веднага какво означава това. Но като наближих сградата, видях вдясно от масивната врата табелка, на която прочетох буквално следното:

ДЪРЖАВЕН ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН ПУБЛИЧЕН ДОМ „Н. К. КРУПСКАЯ“

НОСИТЕЛ НА ОРДЕН „ЛЕНИН“

— Охо! — казах си. — Това вече го приемам за комунизъм!

Настроението ми се повиши чувствително.

Помислих си, че това заведение работи само вечер, но прочетох, че сексуалното обслужване на населението се провежда от 8,30 до 17,30 с обедна почивка от 13 до 14 часа.

Погледнах си часовника. Беше точно девет и четирийсет и две. Не най-подходящото време за тия работи, но впрочем защо пък не?

На равнището на втория етаж висеше плакат, изобразяващ работника с вдигнат юмрук. Надписът под плаката ми беше почти познат:

ПРЕДАВАШ ЛИ ПРОДУКТ ВТОРИЧЕН,
ЩЕ СЕ СЕКСУВАШ ЗА ОТЛИЧЕН

Видях закачени и правилата за поведение в ДЕПДНКК (така съкратено се наричаше това странно предприятие). В тях се казваше, че сексуалното обслужване на посетителите се провежда както по колективни заявки на предприятия, учреждения и обществени организации, така и индивидуално.

Неволно си спомних шофьора Кузя и неговия приятел, които в пункта за миене се опитваха да ме придумат да участвам в най-гадна оргия. Ама че хора! Защо да се занимаваш в група с такова интимно нещо, след като си има съвсем узаконени форми на индивидуално удовлетворение на потребностите?

Така си мислех, докато четях правилата, от които научих, че обслужването се провежда само след предявяване на справка за предаден вторичен продукт и че в ДЕПДНКК се забранява:

1. Довеждането и обслужването на външни партньори.
2. Обслужването с връхни дрехи.
3. Обслужването в коридорите, на стълбите, под стълбите, в кабесенитс и др. места, освен на определените специално за тази цел.
4. Използването на самоделни противозачатъчни средства, а също така и на оръдия на садизма и мазохизма.
5. Свиренето на музикални инструменти.
6. Повреждането на комунистическото имущество.

7. Строго се забранява решаването на възникналите конфликти с помощта на сексоборудване.

Тук, също като в прекомхрана, на вратата стоеше чичка с лента на ръкава и с кондукторски клещи. Подадох му същото парче вестник, но от другата страна и той, също като прекомхрановския дежурен, го продупчи, без да гледа.

Вътре приличаше на нещо като поликлиника. Широк коридор, покрит с линолеум, и стени, боядисани с тъмносиня блажна боя. От двете страни на равни разстояния бяха бежовите врати на кабинетите, а вляво от входа, веднага зад очуканото стълбище, имаше дървено гише със стъкло прозорче и надпис: РЕГИСТРАЦИЯ.

Срещу мен с куп канцеларски папки идваше млада жена с бяла престилчица, която едва покриваше оръдието ѝ за производство.

— Слаген! — каза ми тя.

— Слаген — казах и аз и се опитах да я хвана за нещо. Но тя ловко ми се изплъзна, погледна ме според мен много учудено и недоволно и се заизкачва по стълбите, като ми предостави възможността да я видя откъм най-добрата ѝ страна.

— Като не щеш, не щеш — казах и отидох на регистрацията, където седеше възрастна жена с очила с рамки, изрязани от картон, и плетеше нещо. Беше ми малко неудобно, но преодолях смущението си и ѝ казах, че бих искал да се обслужа.

Без да каже нищо, тя ми тикна в ръката някакъв лист. Беше бланка естествено, впрочем относително къса. Докато отговарях на въпросите, попълних трите си имена (вместо малкото звездното, разбира се). За да не привличам внимание, намалих възрастта си точно с шейсет години. В графата „венерически заболявания“ естествено написах „не“.

Върнах бланката на регистраторката. Тя я наниза на един дълъг ръждясал шиш, остави плетката, излезе от гишето и без да каже и дума, тръгна по коридора, като дрънчеше с връзка ключове.

Отвори ми врата №6, пусна ме да вляза и си тръгна все така без да каже нищо. Затворих вратата и се огледах. Стаята беше малка, с един прозорец без завеси. В ъгъла имаше тясно легло, покрито с мушама, а до него пластмасова кофичка. Не се виждаха никакви възглавници и одеяла. Над кревата в рамка висеше портрет на

Гениалисимуса: разкопчан, с космати гърди, а под портрета имаше изречение на Гениалисимуса:

ЛЮБОВТА Е БУРНО МОРЕ

По стените бяха накачени плакати. А до вратата в дървена рамка висеше някакъв текст. Това бяха комунистическите обещания на колектива труженички в ДЕПДНКК. В чест на 67-ия конгрес на КПГБ колективът обещавахе:

1. Да повиши трудовата дисциплина и културата на удовлетворяване на нарасналите потребности на клиентите.

2. Да повиши ежедневната пропускаемост на всяко легломясто с не по-малко от 13%.

3. Да повиши събирането на генетичен материал с 6%.

4. Да работи с икономисани материали.

5. Да изучи и конспектира книгата на Гениалисимуса „Сексуалната революция и комунизмът“. Изпитът да се вземе с не по-малко от мн. добър (5).

6. Редовно да издава стенвестник.

7. Всички труженички да покрият нормите за значката „Готов за труд и отбрана на Москореп“.

8. Да проявява висока бдителност и своевременно да информира органите на БЕЗО за подозрителни клиенти.

Като видях, че никой не бърза да ме обслужва, започнах да разглеждам плакатите.

На тях бяха изобразени картини от ежедневната дейност на работничките в учреждението. Среща на директора на ДЕПДНКК, два пъти Героя на комунистическия труд, Заслужил работник на сексуалната култура и член на Върховния петоъгълник Венера Михайловна Спермина с избирателите — трудещите се от Първи завод за сачмени лагери. Колективът на ДЕПДНКК на бригада за вадене на цвекло. На Първомайската манифестация. Сексинструктор 2-ри клас Еротина Керестеджян чете лекция на тема: „Гениалисимусът — любимият ни мъж“.

След като разгледах всички плакати, седнах на ръба на леглото и зачаках.

Никой не идваше.

Тъкмо се наках да отида да видя какво става, когато вратата се отвори и надникна регистраторката.

— Свършихте ли вече? — попита тя и ме погледна над очилата си.

— Какво да съм свършил? — попитах и аз.

— Как така какво? — каза тя строго. — Това, за което дойдохте.

И без да изслуша отговора ми, хлопна вратата.

Настигнах я в коридора.

— Защо се подигравате с мен? — Хванах я за лакътя. — Как мога да свърша, след като не дойде никой?

Тя ме погледна някак учудено.

— А вие кого чакахте?

Беше мой ред да се учудя.

— Как така кого? — казах. — Чаках някоя от обслужващия персонал.

Според мен тя пак не разбра нищо. Дълго и внимателно ме гледа, все едно съм побъркан, а после каза:

— Комсър клиент, вие да не сте паднали от луната? Не знаете ли, че общите потребности на клиентите са на самообслужване?

— Ей го! Ей го! — чух див вопъл и видях как в заведението се втурва жената с чуждите езици. А сега и с двама милиционери.

ВЪТСИГ

— Ей го! Ей го! — крещеше тя. — Диверсант! Шпионин! Дълги гащи носи, говна не предава, гади му се от храната, пък говори досущ като нас.

— Добре, добре, уважаема — каза по-якият милиционер; с полегатото си чело приличаше на питекантроп. — Ще се оправим и без вас. — И се обърна към мен. — Потребкарта имате ли?

— Имам — казах и извадих пробитото вече от две страни парче от „Зюддойче Цайтунг“.

Да се надявам, че този номер ще мине и за трети път, и то пред тези двамата, беше наивно и глупаво, но аз често постъпвам по вдъхновение и обикновено то не ме лъже.

Този път ме излъга.

Питекантропът взе листчето, повъртя го в ръце, доближи го до очите си, отдалечи го — на лицето му се изписа крайно недоумение, после го подаде на другаря си, който също беше як, но не чак толкова. Той погледна листчето и дори неизвестно защо го духна. После попита възпитано:

— И на к'ъв език е надраскано туй?

Като се направих на учуден, казах, че според мен от пръв поглед е ясно, че туй е написано най-вече на китайски.

— И вие разбирате китайски? — попита той, както ми се стори, с уважение.

— Естествено, че разбирам. Че кой не разбира китайски?

— Ш'трябва да дойдете с нас — каза другият, якият.

— Къде? — поинтересувах се.

— Знаеш ти къде. Във вџтсига.

Сетих се, че вџтсигът трябва да означава вътрешна сигурност, и се подчиних.

Местният участък на вџтсиг беше в другото крило на същата сграда.

Дежурният зад дървената преграда беше с три звезди на пагоните. Четирима сержанти играеха домино в ъгъла на стаята.

— Ние такавата — каза питекантропът, — ’фанахме китаец, комсър дежурен.

— Какъв китаец? — учудено го погледна дежурният.

— ’Ми обикновен китаец — каза питекантропът. — Дълги гащи носи, говна не предава, говори по нашенски, ама чете на китайски. Ей на. — И подаде на дежурния парчето вестник.

Дежурният дълго разглежда странната хартийка, въртя я и тъй, и инак, мръщеше се, мърдаше устни, дори я погледна срещу светлината, очевидно за да види дали няма някакви водни знаци. Накрая каза:

— А тука защо пише хиляда деветстотин осемдесет и две? Това да не е стар вестник?

— Ами да — отвърнах. — Стар, от музея.

— Ясно — каза дежурният и отвори една дебела тетрадка, на чиято корица пишеше: „Книга за регистрация на нарушителите на комреда“. После взе една дървена перодръжка (за последен път бях видял такава преди шейсет години в канчето на Симич) и я топна в стъклената мастилница. — Фамилията?

— Карцев — отговорих.

— Гле’й ти — каза дежурният. — Фамилията китайска, пък като нашите. Вие сега как сте дошли — с шпионски цели или просто така?

Тук вече, честно казано, се поуплаших. Ще вземат да ме обвинят в шпионаж и после не мога се отърва.

— Добре, момчета — казах. — Стига вече глупости. Не съм китаец. Това беше шега.

— Шега? — повтори дежурният и се спогледа с питекантропа. — Какво значи това шега? Значи не сте китаец?

— Разбира се, че не съм китаец. Вие не сте ли виждали китайци? На тях очите им са дръпнати и черни, а моите са кръгли и сини.

— А, значи не си бил китаец, а? — вбеси се изведнъж дежурният. — Щом като не си китаец, другояче ще си приказваме с тебе. Тимчук! Я го фрасни по нашенски, по комунистички!

Юмрукът на Тимчук беше като парен чук. Ослепях не само от удара, но и от гняв. Като плюех кръв и без да виждам нищо, скочих срещу Тимчук и сигурно щях да му издера цялата мутра, ако го бях докопал, но в този момент се включиха и играчите на домино. Всички заедно ме хванаха, извиха ми ръцете зад гърба и ме повалиха на пода.

— Гадове? — крещях аз. — Какво правите?

Притиснаха носа ми във вонящия грапав под. Ритах, дърпах се и пицях от болка, докато ми извиваха ръцете.

— Мръсници! Бандити! Че и комунисти ще ми се пишете!

— Комсър дежурен — чух гласа на Тимчук. — Чухте ли, вика срещу куманистите.

Исках да възразя, че не съм против всички комунисти, а само срещу лошите комунисти, че съм за добрите комунисти. Но ми извиха ръцете още повече и през собствения си вой чух около краката ми да щракат ножици.

— Сега го вдигнете да стане — каза дежурният.

Пак се озовах пред него, пребит и мръсен. Кръвта от разбития ми нос и сцепените устни се стичаше на една струя по брадичката ми и на големи капки капеше на ризата ми. Чудесните ми панталони, купени от Кауфхоф преди да замина, сега бяха жалко подобие на къси гащета с криво изрязани крачоли и висящи парчета.

— Бащино и звездно име? — попита дежурният.

— Разкарай се, гнидо! — казах и го заплюх с кръв във физиономията.

Нали казват, че преди смъртта си човек виждал целия си живот като на кино. Докато Тимчук замахваше, и аз видях такова кино. Беше някак особено. Виждах сякаш всички кадри едновременно. Виждах се и като доматоподобно малко уродче, как ме показват на майка ми веднага щом ме е родила, и в същото време се видях в детската градина, в президиума на Съюза на съветските писатели, в мюнхенската бирария и дори в ковчега, докато ме носят към гроба, само че не познах кой ме носи.

— Спрете! Спрете! — чух звънък глас, събудих се от видението и видях Искрина Романовна — тя буквално висеше на вдигнатия юмрук на Тимчук.

— Спрете! — повтаряше тя. — Да не сте посмели да го биете!

Дежурният може би разбра, че е допуснал някаква грешка, но понеже не искаше да си го признае, попита Искрина Романовна какво ми е толкова важното, че да не могат да ме бият.

— Вие знаете ли кой е той? — продължаваше да негодува Искрина. — Ами че той е...

И се наведе към дежурния и му каза нещо на ухо.

Ситуацията рязко се промени. Дежурният изскочи иззад преградата и почти ми падна в краката, умоляваше да пощадя и него, и дечицата му, каквито може би нямаше. До него се тресеше от страх Тимчук, за секунди станал дребен и нищожен.

Естествено отрязаните крачоли ми бяха върнати веднага и с поклон, а появилата се незнайно откъде милосърдна сестра ми оказа първа помощ — залепи ми носа и устните с някаква лента, която миришеше на катран.

— Да тръгваме! — Искрина Романовна ме дърпаше за ръката, а дежурният все още ми се мотаеше пред носа, кланяше се и молеше да го пощадя.

— Да тръгваме де! — настояваше Искрина.

— Ей сега — казах, издърпах си ръката от нейната и забих лакът в муцуната на дежурния така, че носът му стана на кървав фонтан.

— На ти на тебе пък по социлистицки! А на тебе, гад — обърнах се към Тимчук, — по китайски.

И го фраснах в зурлата и сам изпицях кански от болка — мутрата на Тимчук явно беше от тухли.

КАК МИРИШЕШЕ МАМА

— Е, разказвайте — строго каза Искрина Романовна, когато се прибрахме в хотела. — Как попаднахте във вѣтсиг? Защо ви заведоха там?

Беше ми ужасно неудобно. Попипах подутия си нос с прѣст и казах, че съм искал просто да се поразходя, да видя с очите си как живеят простите комуняни.

— А как ви пусна дежурната?

— Не ме е пускала. Тя спеше и аз тихичко минах покрай нея.

— Спяла, видите ли! — възмути се Искрина. — Ето до какво води загубата на бдителност! Такива хора нямат място в Москореп.

— Но тя не е виновна! — възкликнах, уплашен, че дежурната ще пострада заради мен. — Сигурно е била уморена и просто е задрямала. А аз минах много тихо. Дори се събух, та да не ме чуе.

За събуването излъгах естествено.

— Добре, разказвайте по-нататък. — Искрина седна на фотьойла и ме загледа строго като съдия.

Разказах всичко, както си беше. За опашката в двора и за скандала с жената, която знаела чужди езици. За паметника на Гениалисимуса и за прекомхрана.

— А какво правехте в Двореца на любовта?

Съвсем се притесних.

— Вие пък — казах, — всичко искате да знаете. Там е работата, че нищо не правех. Защото нямаше с кого. Дори като дете не се увличах от подобно самообслужване. А пък на моята възраст ми е отвратително дори да мисля за това.

— Никой не ви е карал насила — рязко каза тя. — Трябваше да разберете дори само по това как ви посрещнахме, че можете да разчитате на повече. Местата, които сте посетили, са предназначени за комуняни с общи потребности. За вас с решение на Върховния петогълник са постановени повишени потребности.

— Благодаря — казах доста хладно. — Аз обаче, ако искате да знаете, по принцип съм против неравенството. И щом съм попаднал

тук, не искам никакви привилегии. Искам да съм като всички.

— Ама вие наистина сте много изостанал! — възкликна тя раздражено. — Какво значи като всички? За какво неравенство говорите? При нас всички са равни. Всеки комунянин се ражда с общи потребности. Но после, ако се развива, усъвършенства се, изпълнява производствените задачи, спазва дисциплината, разширява кръгозора си, тогава естествено потребностите му нарастват и това се отчита. Виждам, че още изобщо не разбирате нашия живот и че е по-добре засега никъде да не ходите сам. Още повече че трябва да се подготвите за юбилея си.

— Стига с тоя юбилей! — кипнах. — Не искам никакви юбилеи. Много добре знаете, че изобщо не съм на сто години, а на много по-малко.

— Вярно, изглеждате много по-млад — съгласи се тя. — Но все пак ставате именно на сто години. Утре ще бъде публикуван указът на Върховния петоъгълник за всенародно празнуване на юбилея ви. Това е събитие с огромно политическо значение, а вие се държите съвсем лекомислено. Затова Творческият петоъгълник ми възложи да се преместя при вас и да ви проведе курс по интензивна индивидуална подготовка.

Погледнах я недоверчиво.

— Не ви разбрах. Какво значи възложили ви да се преместите при мен? Да живеете в моята стая?

— Ами да — каза тя. — Във всеки случай дотогава, докато не почнете сам да се ориентирате в нещата. Има достатъчно място за двама.

— Място има, разбира се. Кажете тогава да донесат походно легло.

— Защо? — учуди се тя. — Това легло е достатъчно широко. Надявам се, че не хъркате много силно.

— Не знам — казах несигурно. — Обикновено не хъркам, но... Вижте — казах развълнувано. — Все пак не разбирам нещо. Вие можете да ме смятате за стогодишна развалина, но аз не мога да спя в едно легло с жена като безчувствен пън. Може да ме обземат някои... как да го кажа... желаня и... искам да кажа, че не гарантирам за себе си.

За пръв път, откакто се бяхме запознали, тя се засмя и каза, че съм не само изостанал, а и просто глупав. Естествено, като сме лягали в едно легло, тя не мислела да ме подлага на непосилни изпитания. Напротив, Творческият петогълник ѝ бил препоръчал да удовлетворява повишените ми потребности веднага щом възникнат.

— Между другото — каза тя делово, — вероятно ще трябва да включим в интензивния курс някои неща и в това отношение. Подозирам, че представите ви за секса са също така дивашки, както и за всичко друго.

— Възможно е — съгласих се доста объркан. — Те всъщност наистина са ми малко дивашки. А вие можете да спите с когото ви падне и дори да получавате удоволствие от това, така ли?

Стори ми се, че въпросът ми я засегна и дори малко я обиди.

— Аз не спя с когото ми падне — каза тя, — а само по решение на ръководството. А удоволствието, което получавам, е като от всяка общественополезна работа.

Трябва откровено да кажа, че много се развълнувах. Крачех из стаята и се чудех как да се отнеса към всичко това. Аз също никога не съм се отказвал от общественополезната работа в тази насока, но все пак си има някакви понятия за съпругеска вярност. Може и да не съм бил винаги морално устойчив и със Степанида например не издържах, но все пак се опитвам да не изневерявам на жена си без крайна необходимост. И се опитах да обясня тези неща.

— Уважаема Искрина Романовна... — почнах.

— Можеш да ми казваш просто Искра — прекъсна ме тя с усмивка. — Или дори писенце, ако ти харесва.

Веднага естествено си спомних идиотския си сън, в който Смерчов нарече жена ми писенце и после я грабна и я отнесе, и попитах:

— Тук при вас на всички ли им викат писенце?

— Не, защо? Просто аз се казвам Искра и писе звучи почти еднакво.

Продължавах да крача из стаята и я гледах вече с нови очи. Всичките ѝ заоблености и хлътнатинки си бяха където трябва, коленцата ѝ бяха кръгли и загорели от слънцето. Разбира се, като изключително верен съпруг, не би трябвало да забелязвам такива неща.

Но пък като законопослушен гражданин не можех да не се подчиня на такъв важен орган като Върховния петоъгълник.

— Ами, Писе — казах плахо. Щом са ни възложени такива задължения, дай да почнем да ги изпълняваме веднага.

— Добре — съгласи, се тя, премести се от фотьойла на ръба на кревата и почна да разкопчава гимнастърката си. Видях жалко пластмасово медальонче — звезда със заоблени лъчи.

И изведнъж се изплаших. Изплаших се, че няма да съм в състояние да оправдая надеждите на Петоъгълника. Защото все още страдах от социалистическо-капиталистическите предразсъдъци, че преди такива работи човек трябва малко да подгрее. Да пийне нещо, да порецитира Пушкин и Есенин и изобщо, че за начало все трябва поне някакви въздишки, намеци, милувки.

— Добре — казах. — Ей сега. Само почакай да се обръсна, че много бода.

Извадих куфарчето си изпод кревата, сложих го на шкафчето и като обърнах гръб на Искра, почнах да ровя в него. Бръсначката сигурно беше някъде на дъното. Бързах, нервничех и почнах да хвърлям направо на пода слипове, потници, чорапи...

— Какво е това? — попита Искра.

— Кое?

— Дето го държиш.

— Това ли?

Държах тоалетен сапун „Нивеа“.

— Сапун — казах. — Тоалетен сапун.

— Сериозно? — Стори ми се смутена от нещо. — А защо е твърд? Замразен ли е?

— Защо да е замразен? — попитах неразбиращо. — Най-обикновен твърд сапун.

— Интересно — каза тя още по-смутено. — А може ли да го помириша?

Разбира се.

Подхвърлих ѝ сапуна през леглото. Тя сръчно го хвана, вдигна го до лицето си и изведнъж извика:

— Ах!

— Какво ти стана? — уплаших се аз.

Тя седеше като вцепенена, притискаше сапуна до лицето си, миришеше го и не отваряше очи.

— Искра! — разтревожих се. — Искрина! Искрина Романовна, какво ви стана?

Тя бавно отвори очи и ме погледна така, сякаш в първия момент не ме позна.

— Така миришеше мама! — тихо каза Искра и се усмихна срамежливо.

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

СЛАВА

Всички средства за масова информация в Москореп говорят само за мен. По-точно, за мен и за Гениалисимуса. Започват винаги с него.

В началото на сутрешната програма по всичките дванайсет канала на москорепската телевизия говорителите Семьонов и Малявина тържествено четат бюлетин за състоянието на здравето му, което винаги е над всякакви похвали. Пулсът и кръвното му налягане винаги са мъничко по-добри, отколкото трябва. Белите дробове, черният дроб и бъбреците работят превъзходно, анализите на кръв и урина са отлични. Вестниците и телевизията мълчат по въпроса за възрастта на Гениалисимуса, а хората, които питах (Искра, Смерчов и Сиромахин), само вдигат рамене и казват, че никога не са се интересували от това и че по принцип броят на преживените от Гениалисимуса години няма никакво значение, защото той е вечно жив.

Казах на Искра, че по мое време вечно живи са се водели само мъртвите, например Ленин. Тя с основание отбеляза, че в такова твърдение няма никакъв смисъл, понеже вечно живи могат да са само тези, които живеят вечно.

Казах, че историята познава много владетели, които са се водели вечно живи или безсмъртни, но че в края на краищата всички те се умирали. Забележката ми я разсърди.

— Как може да правиш такива сравнения! — възмутено възкликна Искра. — Нима не разбираш, нима не чувстваш, че никога досега не е имало човек като Гениалисимуса? Нашата преса ненапразно го нарича човека на всички времена.

Понечих да възразя, че лично аз съм надживял мнозина вечно живи, които впоследствие си умираха най-обикновено от инфаркти, инсулти, бъбречна недостатъчност или преплитане на червата. Въздържах се обаче от тази си забележка, понеже от опит знаех, че подобни мисли във всички времена се водят бунтарски, пък и аз самият си бях патил от тях.

Сега също ще се въздържа от такива твърдения и ще се позова само на официалните съобщения за живота на Гениалисимуса. Той е ръководител на само на Москорец и на Първия кръг на враждебността — народите на другите два кръга също го смятат за свой вожд и учител. Те го обожават и вярват, че ръководени от неговите идеи, някой ден и те ще си изградят такъв прекрасен живот като на комунистите. Те знаят, че той винаги мисли за тях, че внимателно наблюдава живота им до най-малките подробности и че посвещава цялото си време на борбата за всеобщо благо. Тази борба, доколкото разбрах, се състои изцяло в писане на отговори на поздравленията, които трудещите се от цял свят редовно пращат на вожда си по повод рождения му ден, написването на поредното съчинение или награждаването му с някакъв орден (което става почти всеки ден). Освен това той ежедневно разпраща по всички краища на света най-различни послания, приветствия и призови към участниците във всякакви движения, конгреси и конференции.

Сред обикновените смъртни обаче несъмнено най-прочутият съм аз. По телевизията говорят за мен от сутрин до вечер. Вестник „Правда“ ежедневно ми посвещава почти по два линейни метра във всяка ролка. Лингвисти, литературоведи и критици разказват за житейския ми път, творческите ми постижения и борбата ми с бившите корупционисти в пространни статии и разгърнати рецензии. Вярно, не назовават никакви мои книги и не привеждат никакви цитати. Понякога дори стигат до странното твърдение, че съм бил първият, който отразил (макар и не много сполучливо) в литературата образа на Гениалисимуса, което, честно казано, изобщо не си спомням. И въпреки че никога не съм ламтял за слава, да ви кажа, приятно е, като включиш телевизора, веднага да си чуеш името. Или да си видиш снимката във вестника-ролка. Приятно е да научиш, че в чест на настъпващия ти юбилей трудещите се поемат комунистически обещания за по-голям добив на въглища и стомана, обещават да потребяват по-малко първичен продукт и да предават повече вторичен. За кратко време станах толкова прочут, че въпреки жестокия недостиг на хартия буквално ме затрупваха с писма и телеграми, а излезех ли навън, ръката ми се подуваше от автографи и ръкостискания.

Веднага трябва да ви кажа, че повече нямах никакви неприятности с дрехите. На другия ден след злополучната ми разходка

из Москва Искрина ми донесе къси униформени панталони и гимнастърка с пагони на младши лейтенант. Не кой знае какво звание, но му се зарадвах, понеже в предишния си живот не бях успял да се издигна и до ефрейтор. А сега, докато се разхождах по улиците, току си поглеждах раменете, за да се уверя, че звездичките ми са си на мястото.

Изобщо житейските радости се познават в сравнението. Ако първата сутрин от пребиваването си в Москореп не бях тръгнал да се разхождам, никога нямаше да разбера колко по-приятно е да си комунянин с повишени потребности, отколкото да се ползваш от общите такива.

В хотел „Комунистически“, където сме настанени с Искрина, разполагаме с удобна светла стая, застлана с килим, и с две картини на стените — Гениалисимусът сред природата в мирна обстановка и в разгара на някакво сражение, с бойна униформа, как протегнал ръка напред сочи на воините си пътя към победата. Имаме и чудесна баня. Вярно, топла вода няма, но пък навън е толкова горещо, че с удоволствие взимам студен душ. Колкото до потребностите, научих, че ръководството на Москореп ги дели на няколко категории. Общите потребности са дихателни, хранителни (твърдо- и течнo-), дрешни (облекло) и жилищни. С тях се удовлетворяват без изключение всички комуняни и правото им на тези потребности е посочено в член първи на Конституцията на Москореп: „Всеки човек има право да диша въздух, да се засища с храна и да удовлетворява жаждата си, да покрива тялото си със съответстващите на сезона дрехи и да живее в затворени помещения.“

Тези потребности са установени научно и се удовлетворяват изцяло. Потребностите, чието удовлетворяване обаче не е задължително, се определят според заслугите. Те са съответно: повишени, висши и извънкатегорийни. Хората, които попадат в посочените разреди, се оплакват, че потребностите им невинаги се удовлетворяват. Понякога се наблюдават отделни недостатъци (като в нашия хотел) в снабдяването с топла вода и електричество, проблеми с асансьорите и така нататък.

Лично аз не се оплаквам. Обслужването в хотела е прилично, почти като при капитализма. Всяка сутрин червендалестият келнер Пролетарий Илич (Искрина го нарича Проша) вкарва в стаята ни

количка със закуската: шунка с яйца, масло, червен хайвер, топли хлебчета и ябълков конфитюр, обаче, кой знае защо, истинско кафе няма, както и истински сапун. Проша винаги ме пита: „Какво кафе ще обичате, царевично или ечемичено?“ Казвам му, че предпочитам кафе от кафе. Той широко отваря уста и се смее изкуствено. Явно са му обяснили, че съм хуморист и непрекъснато пускам шегички, а пък той, като истински комунянин, е длъжен да има чувство за хумор. Казвам му, че изобщо не се шегувам и че в моите социалистическо-капиталистически времена кафето се е правело от кафе, но той си мисли, че и това е шегичка, и пак се смее.

Сменят ни чаршафите всеки ден, а вечер си оставям обувките в коридора и сутрин ги намирам лъснати.

Дежурната по коридор Еволюция Поликарповна ми се усмихва нежно, за да ми покаже уважението, почитта и дори обичта си.

Обядваме и вечеряме в ресторанта на хотела. Там е светло и уютно, свири тиха музика. Целият този живот има само един съществен недостатък: в Москореп има строг сух закон. Чух, че някои комуняни, за да не нарушават закона, ядели паста за зъби, но на мен нещо не ми хареса.

ПЪРВИТЕ ДНИ

Между нас казано, не съжалявам, че се събрах с Искрина. Тя се оказа малко глупавичка и малко свадлива, но пък този недостатък е характерен за жените във всички времена и народи. Освен за убедените феминистки, разбира се, които по достойнствата си се доближават до мъжете, а в някои случаи дори ги превъзхождат.

Външно Искрина много ми харесва. Отначало малко ме притесняваше, че е остригана до кожа, и я попитах що за мода е това и не е ли по-красиво жените да са си с нормална коса. Тя каза, че комуняните си пускали коса само през зимата, а през лятото, с оглед борбата за цялостно преработване, задължително я предавали в пунктовете за вторични суровини.

— И какво правят там с нея? — попитах. — Дюшеци ли тъпчат?

— Не, защо — простодушно отговори тя. — Според мен нищо не правят. Просто я трупат на склад. Виж, вторичният продукт е друго нещо. Него го изнасяме в страните от Третия кръг.

— Защо? — попитах.

— По договор. Навремето корупционистите са подписали с тях договор за доставка на газ, обаче газ отдавна няма. И нашите учени преоборудвали газопровода и... — Тя не издържа и се разсмя. Попитах я какво му е смешното. Тя се изчерви и не искаше да ми каже. Все пак накрая успях да изкопча, че сега комуняните на шега наричали бившия газопровод „Ленин“ говнопровод „Ленин“.

Между другото тя упорито ме нарича с неизвестно защо харесалото ѝ име Клаша. Казвам ѝ — що за идиотско име, Клаша, къде си чувала за такова мъжко име? А тя ми казва, че това си било най-обикновено нежно обръщение. Нямало да ме нарича Класик я! Бързо се съгласих, че и Класик е идиотско име, но че не искам да съм нито Клаша, нито Глаша.

— Щом толкова искаш непременно да ми лепнеш някакво идиотско име, казвай ми поне Талик, така ми казваше жена ми.

— Изобщо не ме интересува как ти е казвала твойта бабичка — отвърна тя. — Нищо, което е било преди мен, не ме засяга.

Мекият ми син халат отначало беше осъден като безумно пражосничество. Всички ли в Третия кръг ходели с такива халати? Отговорих, че не знам как е сега, но че по мое време са ходели мнозина.

— Е, затова сте я докарали дотам — каза тя.

Като всички комуняни, тя смята, че благосъстоянието на хората в Първия кръг на враждебност е по-ниско, отколкото в Москореп, във Втория по-ниско, отколкото в Първия, а пък в Третия изобщо цари пълна нищета.

— Виж сам... — Тя облече халата и почна да надига полите му. — Виж колко излишен плат има и тук, и отдолу. Ще стигне за двама, дори за трима души.

Въпреки тази своя комунистическа пестеливост обаче тя почна да облича халата все по-често и все по-рядко го сваляше. Покрай което обсеби и чехлите ми, макар също да й бяха големи. Халатът си има колан с пискюли, но тя не обича да го връзва. Когато се ядосам за нещо, халатът лекичко се разтваря и показва — съвсем мъничко — онова, което е под него. Тя бързо разбра, че този елементарен номер ми въздейства безотказно — веднага се хвърлям върху нея като побеснял.

— Олеле, дядко! — пищи тя и ме отблъсква наужким. — Ама какво правите? На вашите години може да ви прилошее, дядко!

— Сега ще ти дам аз не тебе един дядко! — ръмжа аз и после като в мъгла гледам лицето ѝ — затворените очи и прехапаната долна устна.

— Видя ли — каза ми тя един път. — Права бях, че си дивак.

— На мен пък ми се струва — отвърнах, — че изпълняваш задълженията си по-ревностно, отколкото ти е възложено.

— Когато му се струва така, човек трябва да се презвезди — отговори тя малко смутено.

АВГУСТОВСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

От онова, което научавам от Искра, от телевизията или от вестниците, е трудно да се изгради някаква пълна представа кога точно е избухнала Августовската революция и коя точно е била причината ѝ, но от откъслечните сведения, с които успях в крайна сметка да се сдобия, разбрах следното: Преди революцията Москореп изобщо не е съществувала и Съветският съюз е бил управляван от престарели дъртаци. Те, разбира се, не били открай време чак толкова престарели. Вземали властта обикновено все още здрави и пълни със сили. И всеки път почвали да подмладяват кадрите. Докато ги подмладявали обаче, обикновено успявали да остаряят и помъдрели от възрастта, стигали до заключението, че най-прогресивната форма на управление е маразматичната. И се вкопчвали в постове си и ги държали до смърт. Новото поколение управници пак почвало да подмладява кадрите и пак не успявало. Благодарение на добрите условия на живот и успехите на медицината всяко следващо поколение вождове било по-старо от предишното. Стигнало се дотам, че от дванайсетимата последни членове на Политбюро седмина довършвали дейността си в състояние на пълен маразъм, двама се придвижвали с инвалидни колички, един бил изцяло парализиран, един глух като пън, а най-главният управлявал останалите вече шеста година в коматозно състояние.

И точно тогава Гениалисимусът провел революцията, която се явила резултат от така наречения „заговор на сърдитите генерали от КГБ“.

Много се интересувах от подробностите, но Искрина, както разбрах, не я биваше много в историята, понеже беше посветила времето си почти изцяло на изучаването на предварителния език.

За онези времена тя бе слушала само от баба си, която ѝ разправяла, че генералите до един били млади, енергични — и всичките хубавци. Че като дошли на власт, те решили незабавно да ликвидират безстопанствеността, бюрократизма, корупцията, кражбите, връзкаството, деребейството, култовщината, празнословията, славословията, празнодумството, волнодумството,

парадността, пиянството, нехайството и немарливостта, започнали да затягат трудовата дисциплина и да се борят за изпълняване на производствените планове. Били невероятно енергични, срещали се с масите, държали речи, но най-много се трудел самият Гениалисимус. Той пътувал из цялата страна и призовавал да се увеличи нефтодобивът, стоманодобивът и памукодобивът, проучвал проблемите на яйце- и овцевъдството. И понеже страната е огромна и човек не може да бъде навсякъде, той решил да се възползва от най-новите постижения на техниката и започнал да прави редовни инспекционни обиколки с космически апарат. И наблюдавал отгоре придвижването на войските, работата в кариерите и откритите мини, дърводобива и строителството на отделните обекти. Вниквал във всичко. Понякога дори, като забележел, че някъде работниците почиват прекалено дълго уж за по цигара, пращал заповед направо от космоса: началникът на този и този обект да се уволни, да се понижи или направо да се даде на съда. Или пък като видел например някой автомобил да кара с превишена скорост или да предприема неправилно изпреварване, записвал номера и съобщавал на контролните органи.

— Занимавал се е с такива дреболии? — попитах Искрина.

— Защо да са дреболии? — недоволно възрази тя. — Той се е занимавал с всичко. Не забравяй, че по негова идея и под Негово ръководство сме построили комунизма. При това само за една година след Августовската революция. Тези космически инспекции се оказали толкова ефективни, че накрая било взето решение Гениалисимусът да остане в космоса завинаги и властта да се раздели на небесна и земна. Гениалисимусът осъществява отгоре общото ръководство, а със земните задачи се занимава Върховният петогълник и Редакционната комисия.

ПОСТРОЯВАНЕТО НА КОМУНИЗМА

От Искрина научих и че върху програмата за построяване на комунизма в един отделно взет град се трудили не само московчани, но и трудещите се на целия Съветски съюз. С тяхна помощ били издигнати нови сгради и столицата цяла година се запасявала с всичко необходимо. От цялата страна се стичали продоволствени запаси и стоки от леката промишленост.

Били поканени чужди специалисти, включително немски колбасари, швейцарски сиренари и френски моделиери.

Още много преди обявяването на комунизма в московските складове били доставени запаси пепси-кола, най-различни видове италианска пица, американски хамбургери, дъвки, специално поръчани на Запад джинси, фланелки с надпис „I Love Communism“ и изработена в Германия двупластова тоалетна хартия — и на цветчета, и релефна.

Едновременно с това били взети мерки Москва да се изолира от пристигащите от Първия кръг на враждебността, особено от жителите на Калининска, Ярославска, Костромска, Рязанска, Тулска и Калужка област, които под предлог посещение на забележителностите и музеите на столицата в края на всяка седмица предприемали срещу Москва хищнически набези, като опразвали магазините, предназначени за снабдяване на московчани, до шушка. За да ги лиши от предлог за посещения, правителството изнесло извън московска територия Постоянната изложба на постиженията на народното стопанство, Третяковската галерия, кремълската Оръжейна палата, музея за изобразителни изкуства „Пушкин“ и музея на Лев Толстой (днес Музей на предварителната литература). Същото било направено и с гарите, на които дотогава жителите на отдалечени от Москва райони трябвало да се прехвърлят на други влакове. Работниците от Люберецкия комбинат за железобетонни изделия започнали производството на шестметрови елементи за ограда около Москва. Колективът на ленинградския Кировски завод произвел за същата цел толкова бодлива тел, че с нея земното кълбо можело да се омотае

четири пъти. Трудещите се от Германската демократична република (Втори кръг на враждебност) споделили опита си в минирането и в разставянето на автоматични стрелящи установки, усъвършенствани до такава степен, че избивали дори случайно прелитащите над оградата врабчета.

Освен това бил проведен качествен подбор на хората. Месец преди настъпването на комунизма от Москва били изселени асоциалните елементи, включително алкохолиците, хулиганите, тунеядците, евреите, дисидентите, инвалидите и пенсионерите. Студентите били пратени на далечни бригади, а учениците — в пионерски лагери.

В деня на обявяването на комунизма всички магазини се пръскали от най-различни стоки и храни.

От разказите на баба си Искрина помнеше, че в първия ден на комунизма дори най-съзнателните трудещи се проявили абсолютна несъзнателност и въпреки че денят бил работен, не отишли на работа, а хукнали по магазините да грабят каквото им падне без оглед на потребностите си.

Тълпите били ужасни и в резултат само в смоленския гастронорм били стъпкани четиринайсет души — починали на място, а в елисеевския магазин изпотрошили всички витрини, преобърнали всички щандове и извадили окото на управителя.

Най-голямото нещастие се случило в ГУМ, където под напора на тълпата перилата на мостчето на третия етаж се откъртили и хората падали отгоре, като убивали и онези, върху които падали, и себе си.

За възстановяване на реда комунистическите власти били принудени да повикат армията. В Москва влезли танковете на гвардейските Кантемировска и Таманска дивизия и за три дни било обявено военно положение.

След това към населението на Москореп се обърнал лично Гениалисимусът. Казал, че при въвеждането на комунистически ред в републиката били допуснати отделни недоглеждания, пропуски и грешки. Подложил на решителна критика и осмял волунтаристите, които решили ей така, без никаква подготовка, да въведат дивашки комунизъм. Казал, че след като хората не могат самички трезво да преценяват потребностите си, последните вече ще се определят от Върховния и от местните петогълници, но и че дори ограничените

потребности няма да могат да се удовлетворяват, ако не се въведат строги икономии на първичния продукт и пълна преработка на вторичния.

Попитах Искрина защо никой не иска от нас да предаваме вторичния си продукт. Тя каза, че комуняните с повишени потребности са освободени от това задължение, а и канализационната система на хотела била направена така, че да преработва вторичния продукт автоматично.

— Но онези хора — попитах, — виновните за безредиците през първия ден, са били наказани, нали?

— Разбира се! — каза тя. — Председателят на държавния комитет по удовлетворяване на потребностите и началникът на Вътсиг били осъдени и...

— ... и разстреляни! — сетих се.

— Какво говориш! — възрази Искрина. — Как така разстреляни? Смъртното наказание в Москореп е отменено за вечни времена. Ние имаме само едно наказание — изгонване в Първи кръг. И те били пратени там.

— Жалко — казах. — Разбирам, че при комунизма отношението към хората трябва да е хуманно, но и хуманизмът си има граници и не бива да се злоупотребява с него.

— Не се вълнувай толкова, глупчо. — Искрина ме погали по главата. — В Първи кръг смъртното наказание не е отменено и никога не е било отменяно.

КОМУНЯНИТЕ

На другия ден Искрина ми съобщи още нещо потресаващо. Оказа се, че в Москореп не само че няма смъртно наказание, но дори смъртността сред редовите комуняни на практика е ликвидирана.

— Как така? — не повярвах. — Да не искаш да кажеш, че комунянските учени са изобретили еликсира на живота!

Този въпрос малко я смути. Тя поусуква малко, после каза, че да, с еликсира също били постигнати определени успехи, но ликвидирането на смъртността било постигнато по по-сигурен и икономичен начин. Просто тежко болните, а също така пенсионерите и инвалидите, ако, разбира се, не били членове на Редакцияната комисия или на Върховния петоъгълник, се изселвали в Първи кръг и свършвали живота си там. А тук оставали само редки случаи на смърт при злополука и съответно от инфаркти и инсулти. Впрочем и тези случаи били единични, тъй като хората със сърдечносъдови заболявания също своевременно се извеждали извън Москореп, а пък ако някой припаднел или имал апандисит, бърза помощ пак го карала там.

— Значи в Москореп изобщо няма сърдечноболни, хипертоници, инвалиди и старци? — попитах.

— Точно така — потвърди тя. — Освен това нямаме кучета, котки, хамстери, костенурки и всякакви други непродуктивни животни. Навремето хората са ги отглеждали и това е било много глупаво. Защото от тези животни няма никаква полза, а пък потребяват първичен продукт.

— Значи сте ги унищожили?

— Е, защо говориш така? — възмути се тя. — Защо да сме ги унищожили? Те също са експулсирани в Първи кръг.

— Експулсирали сте хамстерите и костенурките? А там какво са направили с тях?

— Не знам — неохотно призна тя. — Може би са ги изiali. Понеже, разбираш ли, нашето население е удовлетворено изцяло с първичен продукт, а при тях има дефицит.

МОСКОРЕП

Обикновено Искрина говори с мен на предварителния език, който е учила не от художествената литература, а от уводните статии на „Правда“ от предкомунистическия период. Трябва да призная, че този език не ми е съвсем ясен. Затова винаги ѝ предлагам да говори на комунистически, в който вече отбелязвам известен напредък.

За ученето на езика много ми помага телевизията. Тук впрочем тя е само кабелна. Мислех си, че това е направено за по-добро качество, но истинската причина се оказа много по-сериозна. Въпросът беше, че още преди Августовската революция американците внедрили спътниковата телевизия и съветските телевизори можели да хващат техните програми...

— Но с въвеждането на кабелна телевизия тази идеологическа диверсия е била спряна, нали? — сетих се аз.

— Не съвсем — усмихна се Искрина. — Те разработиха нова провокация и с помощта на разположена на Луната лазерна апаратура понякога показват упадъчните си филми направо на небето, като използват вместо екран облачната покривка.

— Как така? — не повярвах. — Нима това е възможно?

— За съжаление е възможно — каза Искрина. — Ние, разбира се, се борим с това. Дългите козирки на шапките например бяха препоръчани от органите на БЕЗО, та хората да бъдат защитени от облъчване. Някои несъзнателни индивиди обаче се опитват да надничат изпод тях. И се налага да се борим и по други начини.

— А, ясно — казах. — Който много си извива врата, та да гледа изпод козирката, накрая му го извиват. — И показах с ръце как точно.

— Колко си изостанал! — Искрина чак плесна с ръце. — Нашето общество е хуманно, такива неща не се правят. Просто разпръсват облаците. Вярно, това се отразява отрицателно на климата и реколтата, но за нас на първо място е идеологическата борба, а добивите — на второ.

— Това го разбирам. И по мое време беше така.

Все пак е много добре, че Искрина е с мен. Благодарение на нея вече знам, че на кръгове е разделен не само външният свят, но и територията на самата Москореп — на три кръга на комунизма, които заради съответното съкращение — КК, комуняните разговорно наричат къки. Първата къка е разположена в пределите на бившето Булварное колцо, втората — в тези на бившето Садовое, а в третата влиза цялото пространство между Садовое колцо и бившия Московски околоръстен път, който сега се нарича Магистрала на славата.

Макар да няма съвсем ясно разграничение, може да се каже, че комуняните с повишени потребности като цяло са съсредоточени в Първата къка, а тези с общи потребности — във Втората. В Третата къка живеят предимно комуняни със самоудовлетворяващи се потребности. Тук, на периферията на Москореп, се допускат изключително смели икономически експерименти. На комуняните от Третата къка е разрешено да гледат по балконите зеленчуци и дребни продуктивни животни: прасета, кози и овце. Ако експериментите се отчетат като сполучливи, възможно е положителният опит на периферийните комуняни да бъде разпространен и в централните къки.

ЦЪРКВАТА

Комунистическата реформирана църква е учредена с Постановление на ЦК на КПГБ и Указа на Върховния петоъгълник „За консолидация на силите“. И в двата документа се посочва, че култистите, волунтаристите, корупционистите и реформистите са се борели с религията вулгарно. Че са притеснявали вярващите, накърнявали са чувствата им и не са оценявали огромната полза, която вярващите могат да допринесат, ако бъдат признати за равноправни членове на обществото. Документите тържествено провъзгласяват присъединяването на Църквата към държавата при едно задължително условие: отказ от вярата в Бог. (Това условие е внесено в окончателния текст от Редакционната комисия.) Целта на Реформираната църква е възпитанието на комуняните в дух на комунизъм и пламенна любов към Гениалисимуса. За тази цел в трудовите колективи и в храмовете се провеждат редовни проповеди, а също така и служби в чест на Августовската революция, рождения ден на Гениалисимуса, Деня на Комунистическата конституция и т.н.

Църквата, разбира се, си има светци: свети Карл, свети Фридрих, свети Владимир, в календара ѝ са включени много герои от всички революции (на първо място героите от Августовската, разбира се), от войните и героите на труда.

Църквата внушава на паството, че истински праведник е онзи, който изпълнява производствения план, спазва трудовата дисциплина, слуша началството и проявява непрекъсната бдителност и непримиримост към всички прояви на чужда идеология. Освен това Църквата непрекъснато се бори за разпространяване на нови комунистическо-религиозни обреди сред комуняните.

ЗА БРАКА И СЕМЕЙСТВОТО

Мъжете могат да встъпват в брак на 24 години, а жените — на 21. Браковете се сключват по препоръка на местните петоъгълници. Препоръка се дава само на лица, които изпълняват производствените задачи, провеждат активна обществена работа и не употребяват алкохол. Браковете се сключват временно за четири години. Впоследствие със съгласието на петоъгълника могат да бъдат удължени с още толкова, но в случай на антиобществено поведение на единия от съпрузите могат да бъдат разтрогнати и по-рано. След преминаване на продуктивната възраст (за жените 45, за мъжете 50 години) браковете се разтрогват автоматично.

Попитях Искрина има ли сред комуняните хора, които се обичат и искат да живеят заедно, но нямат препоръки, или такива, които искат да продължат съвместния си живот и след брачната възраст.

Тя каза, че естествено има.

— И как се справят с положението?

— Как да се справят? Просто си живеят заедно. Ако имат къде. А ако нямат, се срещат по градинките и входовете.

Колкото до лицата, които нямат достатъчно показатели за встъпване в брак, те се ползват от различни видове периодично сексуално обслужване. Потребностите им се удовлетворяват от летящите бригади на Двореца на любовта по месторабота най-често след работно време или през обедната почивка.

ВЪЗПИТАНИЕТО НА КОМУНЯНИТЕ

Разказът ми за нравите и обичаите на комуняните няма да е пълен, ако не се спра на темата за възпитанието, което се осъществява по следния начин.

Щом се роди, комунянинът бива подложен на обряда на звездене.

После минава през два стадия: предварителен в детската градина, където му дават първите уроци по любов към родината, партията, църквата, държавна сигурност и Гениалисимуса. Детето учи стихчета и песни за Гениалисимуса, като същевременно се обучава в работата на секретен сътрудник на БЕЗО. В непринудена весела обстановка децата се учат да се следят взаимно, да донасят едно за друго и за родителите си на възпитателите и за възпитателите — на директорите на детските градини. Два пъти годишно детските градини се проверяват от комисии по всеобщото комунистическо възпитание — на членовете на тези комисии може да се донася за директорите. В детските градини доносите на питомците са само игра и обикновено никой не им обръща сериозно внимание, с изключение на случаите, когато децата разкриват някой сериозен заговор.

В предкомобите децата вече се учат да съставят писмени доноси, като преподавателите по литература държат тези съчинения да се пишат на правилен руско-комунистически език, да са интересни по форма и дълбоки по съдържание.

Децата, разбира се, изучават и общообразователни предмети, но основно внимание се отделя на изучаването на трудовете на Гениалисимуса и за Гениалисимуса.

Обучението в предкомоба е задължително десетгодишно. Децата влизат в предкомоба на осем години и го завършват на осемнайсет.

На завършилите успешно се връчва едновременно диплома за завършване на предкомоб, паспорт, партийна и военна книжка и удостоверение на секретен сътрудник на държавна сигурност.

— Ами тези, които не завършват успешно? — попитах.

— Тях ги изхвърлят в Първия кръг — каза Искрина.

БЕЗХАРЛИТ

За хода на подготовката за празнуване на юбилея ми научавам не само по телевизията и не само от вестник „Правда“, чиято нова ролка намирам винаги в кабесена в хотела, но и от Комуний Иванович Смерчов и Дзержин Гаврилович Сиромахин.

Двамата генерали всеки ден ми се обаждат по телефона или идват лично и ми разказват къде какво става и какви успехи са постигнати от трудещите се на Москореп и Първи кръг във връзка с юбилея ми.

Дзержин докладва с някакво особено подхилване, но пък Комуний го прави винаги сериозно и дори малко високопарно. Изрежда ми разни цифри, колко, къде и какво е произведено, колко нови бригади са поели предюбилейни обещания и как интензивно комуняните изучават произведенията на Гениалисимуса.

Един ден му казах, че щом комуняните държат да посрещнат моя юбилей, би трябвало да се запознаят не само с произведенията на Гениалисимуса, но и с моите. Че те вероятно не могат да се сравняват с онова, което пише Гениалисимусът, но че все пак комуняните може би ще открият и в тях някакви полезни сведения.

— Да, да, да — съгласи се с мен Смерчов. — Това е отдавна назряло. И се разглежда от ръководството. Засега обаче може би да се запознаете със своите комунистически наследници, да разберете как живеят, как се трудят и как развиват заложените от вас традиции.

— Разбира се — казах. — Отдавна трябваше да го направя. Дори се чудех защо още не сте ми предложили.

— Просто мислехме, че трябва да се починете. Пък и освен това нали карате нещо като меден месец. Между другото харесва ли ви нашата Искрина? Мнозина наши комсъри я хвалят за изключително високата култура на обслужване.

Изгледах го доста учудено. Какво означаваше всичко това? Да го фрасна — не вървеше. Генерал все пак.

— Чуйте ме — казах на Комуний — и запомнете веднъж и завинаги. Няма да позволя на никого да прави такива долни забележки

за Искрина Романовна в мое присъствие.

— Ама моля ви се! Моля ви се! — Смерчов чак се уплаши. — Нищо лошо не исках да кажа. Аз лично не съм се обслужвал при нея, но други хора...

Е какво да му кажа, като не разбира?

— Добре — прекъснах го. — Точка на темата. Значи кога можем да посетим вашите комписи?

— Още сега, ако искате — каза Смерчов.

На улицата ни чакаше Вася, но не с бронетранспортър, а с обикновен черен паромобил.

Излязохме на проспект „Маркс“, който премина в улица „Афоризмите на Гениалисимуса“, и при библиотека „Ленин“ (за мое най-голямо учудване тя все още носеше старото си име) завихме на проспект „Четвърти том“, бивш „Калинински“. По пътя Смерчов ми разказа, че цялата работа на Съюза на комунистическите писатели по личното указание на Гениалисимуса и в съответствие с постановлението на ЦК на КПГБ „За преустройството на художествените организации и засилване на творческата дисциплина“ е реорганизирана из основи. Навремето писателите си работели въкъщи, което противоречало на общите принципи на комунистическата система и унижавало самите писатели, като ги поставяло в положението на някакви си откъснати от народа надомници. Освен всичко друго това предизвиквало справедливото недоволство от страна на останалите трудови маси, които трябвало да работят в колхозите, заводите, фабриките и учрежденията. Като се възползвали от изключителното си спрямо всички останали положение, писателите почвали работа, когато им скимне. Някои честни писатели честно се трудели по цял работен ден, но други определяли продължителността на работния си ден произволно, както им се харесва.

Комисията, която разгледала дейността на Съюза, разкрила въпиещи злоупотреби, включително и това, че някои писатели не били написали нищо буквално от години. При това тези безделници смятали за направо героичен девиза на един от представителите на предварителната литература — „Нито ден без ред“.

— Представяте ли си що за издевателство над нашите труженици е това! — възкликна негодуващо Смерчов. — Това е все едно, както

правилно, изключително мъдро и съвсем навременно каза нашият Гениалисимум, все едно нашите героични селскостопански труженици да почнат да отглеждат по един житен клас на ден. Просто невероятна глупост, нали?

Съгласих се, но попитах какви са все пак нормите за комунистическите писатели.

— Различни са — отговори Смерчов. — Всичко зависи от качеството. Който пише качествено, има по-малка норма, който пише с ниско качество, трябва да навакса с количество. Едни работят по принципа „по-добре по-малко, но по-хубаво“, други според принципа „по-добре по-лошо, но повече“. Но най-важното е, че сега писателите са приравнени към другите категории комслужещи. Сега те също като всички идват на работа в девет, разписват се и сядат по бюрата си. От един до два имат обедна почивка, в шест е краят на работния ден и вече могат да си почиват с чувството за изпълнен дълг. Интересно ли ви е? — попита ме за всеки случай.

— Безумно интересно — отговорих съвсем искрено. — Не бях чувал нищо подобно.

— Ама, разбира се — радостно каза Смерчов. — Разбира се, че не сте чували. Мисля, че имаме още много неща, за които никога не сте чували.

И веднага ми разказа някои неща за структурата на Съюза на комунистическите писатели. Той се състои от две Главни управления, които на свой ред се подразделят на обединения на поетите, прозаиците и драматурзите.

— А критиците в какво обединение са? — попитах.

— В никакво — каза Смерчов. — С критиката се занимават пряко службите на БЕЗО.

— Много се радвам да го чуя — казах развълнувано. — По мое време тези неща бяха направо идиотски. Тогава органите на държавна сигурност също се занимаваха с критика, но по същество просто дублираха органите на писателския съюз.

— Отдавна и завинаги сме отrekli тази порочна практика — намръщено каза Смерчов.

Зададох му някои второстепенни въпроси, като: кой жанр в момента е най-модерен — прозата? поезията? драмата?

— Всички, всички жанрове без изключение — каза Смерчов. Ние нямаме модерни и немодерни жанрове. Който жанр ти се удава — в него пиши за нашия славен, за нашия любим, за скъпия на всички ни Гениалисимус.

— Прощавайте — прекъснах го. — Май не разбрах нещо. Нима всички писатели — до един — трябва непременно да пишат за Гениалисимуса?

— Какво значи „трябва“? — възрази Смерчов. — И защо „непременно“? Те имат свобода на творчество. Но сами са решили така и сега създават невиджан в историята, грандиозен по мащабите си колективен труд — многотомни събрани съчинения с общото название „Гениалисимусиана“. Този труд трябва да отрази всеки миг от живота на Гениалисимуса, да разкрие изцяло всичките му мисли, идеи и действия.

— А нямате ли детски и юношески писатели?

— Разбира се, че имаме? Детските писатели описват детските години на Гениалисимуса, юношеските — юношеството му, а възрастните — периода на зрелостта му. Толкова ли е сложно?

И ме погледна някак странно. Стори ми се, че подозира, че съм или идиот, или шпионин. За да разсея подозренията му, обясних, че в литературата на зрелия социализъм наистина е имало най-различни ограничения, но че тогава правилата не са били толкова добре обмислени. Че нашите писатели също са описвали живота на вождовете и работата на какви ли не промишлени и селскостопански механизми, но все пак някои са се изхитрили да пишат романи или поеми за любовта, за природата и неща от този род.

Смерчов каза, че в това отношение не се е променило нищо и че всеки комунистически писател, разбира се, може да пише за пламенната си любов към Гениалисимуса съвсем свободно. И че също така свободно може да пише и за природата, за това какви огромни промени са настъпили в нея в резултат на издигнатите под ръководството на Гениалисимуса снегозадържащи заграждения, на новозасадените гори, новите канали и обръщането на река Енисей, която сега се влива в Аралско море.

Понечих да го попитам за съдбата на другите сибирски реки, но паромобилът спря пред някаква сграда — според мен преустройства из основи бивш Дом на литераторите.

Сега табелата беше друга:
СЪЮЗ НА КОМУНИСТИЧЕСКИТЕ ПИСАТЕЛИ
носител на орден „Ленин“
БЕЗХАРТИЕНА ЛИТЕРАТУРА (БЕЗХАРЛИТ)
ГЛАВНО УПРАВЛЕНИЕ

На въпроса ми като какво ще е това безхартиена литература Смерчов с усмивка отговори, че това е литература, която се пише без хартия.

Наистина заинтригуван влязох през вратата, отворена ми от Комуний.

Да, да, това беше отдавна познатото ми преддверие на Дома на литераторите. Навремето отвътре го охраняваха едни гадни лелки, които искаха всеки, който влиза, да си показва членската карта. Сега лелките ги нямаше. Вместо тях имаше двама автоматчици, които, щом видяха Смерчов, взеха „за почест“.

— Този е с мен — кимна Смерчов към особата ми и влязохме без проблеми.

Стените на преддверието бяха чисти, но голи, ако не се броеше портретът на Гениалисимуса, който съчиняваше нещо, и стенвестникът „Нашите постижения“, на който успях да хвърля едно око.

От него научих, че комунистическите писатели не само пишат, но и непрекъснато изучават живота и заздравяват връзките си с масите, като ходят по бригади в селското стопанство, метат градските улици или работят в строителството.

В един изключително хаплив фейлетон се критикуваше някакъв компис, който само за един месец закъснял за работа цели три пъти.

Не успях да прочета нищо повече, понеже Смерчов ме повлече натам, където по мое време се намиреше ресторантът.

Там обаче нямаше никакъв ресторант — имаше дълъг широк коридор с врати от двете страни като в Двореца на любовта.

— Е — каза Смерчов, — да вземем да влезем например тук.

Бутна една от вратите и влязохме в някаква баня. Тоест поне отначало ми се стори, че е баня. Защото всички в помещението (четиридесетина души) бяха голи до кръста. Всички седяха по двама на чин и пръстите им удряха някакви клавиши.

А пред тях на едно бюро седеше военен в пълна униформа — подполковник.

Като ни видя, подполковникът като че ли се обърка, а после кресна, та чак ни проглуши:

— Стани! Мирно!

Затропаха и застъргаха столове, голите веднага наскочаха и застанаха мирно, само някакъв цайс на най-задния чин продължаваше да барабани по клавишите като луд, без да обръща никакво внимание на командата. При това въртеше остриганата си нула номер глава, правеше странни гримаси, плезеше се, хъмкаше и току изхлипваше.

Подполковникът гледеше уплашено ту нас, ту цайса; накрая извика:

— Охламонов, спрете! Чувате ли ме, Охламонов?

Охламонов обаче явно не чуваше. Съседът му го сръга, после го задърпа за ръката; друг му се притече на помощ. Охламонов се дърпаше като луд и пръстите му тракаха по клавишите.

В края на краищата успяха да го откъснат от работата му и той чак сега видя, че всички са застанали мирно, и се изпъна и той, но очите му все попоглеждаха към чина, а пръстите му все едно подскачаха по клавишите.

— Комсър класик на предлитературата — тънко, ясно и високо ми докладва подполковникът. — Писателите-разработчици от подразделението за безхартиена литература разработват темата за комунистическия труд. Работата върви точно според графика. Закъснели, отсъстващи и болни няма. Подполковник Сучкин.

— Свободно, свободно! — казах и магнах на всички да седат.

Под дружния трясък на клавишите подполковникът ми обясни, че неговият отряд се състои от начинаещи писатели или, както още ги наричали, подписатели или подкомписи. Самият той бил техен ръководител и длъжността му била писател-наставник. В топло време подкомписите работели голи до кръста, за да се избегне преждевременното износване на дрехите им. Всички подкомписи били още само сержанти. Засега нямали достатъчно писателски стаж, така че не им било разрешено да излагат мислите си непосредствено на хартия. Но те разработвали различни аспекти на различни теми на компютъра, след това разработките им отивали при комписите и те вече създавали произведенията на хартия.

— Сигурно никога не сте виждали компютър? — осведоми се подполковникът.

— О, не сте прав! — веднага се намеси Смерчов. — Класик Никитич не само е виждал компютър, но дори е написал някои от съчиненията си на компютър.

— Всъщност да — казах, — да. — Осведомеността на Смерчов вече не ме учудваше. — Някои неща наистина съм написал на компютър, само че моят не беше такъв, той имаше екран, на който виждах какво пиша, и освен това с печатащо устройство, на което тутакси разпечатвах написаното.

— Видяхте ли! — радостно възкликна подполковникът. — Вашето древно устройство е било прекалено претрупано и неудобно. А при нас, както виждате, няма никакви екрани, никакви печатащи устройства, нищо ненужно.

— Това наистина е интересно — казах, — но не разбирам как вашите сержанти пишат, как виждат написаното?

— Ами никак — каза подполковникът. — Това не е нужно.

— Как така да не е нужно? — учудих се. — Как може да пишеш, без да виждаш какво пишеш?

— А защо да го гледаш? — на свой ред се учуди подполковникът. — За това си има общ компютър, който събира всички материали, съпоставя ги, анализира ги и от всичко написано избира най-художествените, най-вдъхновените и най-безукорни в идейно отношение думи и изрази, след което ги преработва в единен високохудожествен и идейно издържан текст.

Трябва да призная, че никога не бях чувал за такъв вид колективно творчество. Доця ми се естествено да задам още няколко въпроса на подполковника, но Смерчов си погледна часовника и каза, че било време да тръгваме; всичко, което не ми било ясно, той щял да ми го обясни с удоволствие.

Според мен подполковникът се зарадва, че се махаме. Пак изкомандва: „Стани! Мирно!“ (Охламонов, разбира се, пак не стана), ние със Смерчов казахме довиждане на сержантите и излязохме.

— Е, разбрахте ли нещо? — попита Смерчов, както ми се стори, с насмешка.

— Не съвсем — признах. — Все пак не можах да разбера къде отива текстът, който пишат сержантите.

— Ето тук — каза Смерчов и ми посочи една врата с надпис

ОТДЕЛ ЗА ЕЛЕКТРОННА ОБРАБОТКА НА ПРЕДВАРИТЕЛНИТЕ
ТЕКСТОВЕ
ВХОД САМО С ПРОПУСК „Д“

Двама сурови автоматчици на пост внимателно наблюдаваха всички, които приближаваха до вратата.

Попитах Смерчов защо са тези строги мерки и той с желание ми обясни, че точно тук се намирал съвършено секретният компютър, който запомнял и анализирал текста, написан от първичните писатели, избирал най-сполучливите в идейно и художествено отношение фрази и съставял общата композиция.

— Разбирате — каза Смерчов, — че враговете ни много биха искали да проникнат тук и да вкарат в този електронен мозък идеологическите си постановки.

— А много врагове ли имате? — попитах.

— Намират се — каза Смерчов и се усмихна така, сякаш беше доволен, че съществуват врагове. — Впрочем — побърза да се поправи — има врагове, а има и просто незрели хора, които, без още да са овладели дори основите на новия светоглед, нали разбирате, изказват порочни мисли. Някои — без да спира, той обърна глава към мен, усмихна се и дори успя да направи нещо като непохватен поклон, — без да разбират взаимовръзката между явленията, не могат да се ориентират кое в природата е първично и кое — вторично.

— И в Москореп ли има такива хора? — попитах невярващо.

— Да — каза той и на лицето му се изписа тъга. — За жалост имаме такива хора. Но — пак побърза да се поправи Смерчов — ние зорко наблюдаваме всички и всеки поотделно и правим голяма разлика между хората, които изказват враждебни възгледи умишлено, и онези, които ги допускат поради незнание.

Замълчах си. От думите му ми стана крайно неприятно, защото в тях се намекваше за едно мое изказване. А това изказване беше известно единствено на Искрина.

ПЪРВИЧНОТО Е ВТОРИЧНО

Беше след вечеря. Седяхме си в стаята и за голямо неудоволствие на Искрина аз гледах телевизия. Тя всъщност е на мнение, че прекарвам прекалено много време пред телевизора, вместо да правя нещо друго. Сещате се какво друго. С това друго тя ме кара да се занимавам толкова интензивно, че останах съвсем без сили. Понякога дори гледам телевизия само и само за да не правя другото. Тук впрочем послъгвам, понеже всички предавания наистина са страшно интересни. Дори това, което гледах в момента — репортаж от конгреса на някакви донори. Провеждаше се, доколкото разбирах, в Колонната зала на Дома на съюзите. В президиума и в залата седяха мъже и жени на най-различна възраст и с много ордени. Всички бяха, както разбрах, донори четвърта степен, тоест хора, които редовно и в големи количества предават на държавата кръв, вторичен продукт, коса и сперма или, казано на научен език, генетичен материал.

Конгресът протичаше много оживено. Донорите споделяха опита си, разказваха как изпълняват плановете индивидуално, семейно и бригадно. Докладваха с колко процента са преизпълнили досегашните си обещания и обещаваха в бъдеще да постигнат още по-големи успехи.

Докато гледах всичко това, Искрина нервничеше и на няколко пъти мина между мен и телевизора с незавързан халат. При това тъпото ѝ пластмасово медальонче се люшкаше на гърдите ѝ като махало на часовник.

— И защо гледаш тия глупости? — не издържа тя накрая. — Не ти ли омръзна?

— Остави ме на мира и не ми пречи! — казах ѝ.

— Добре, добре, няма — покорно се съгласи тя, но след минутка пак цъфна между мен и екрана. — Как може да ти е интересно пък това?

— Разбира се, че ми е интересно — казах. — Никога не съм виждал, нито пък съм чувал такова нещо.

— Как така да не си чувал? По твое време не е ли имало донори?

— За имане имаше — казах, — но по мое време никой не се беше сетил за такова тотално предаване на вторичен продукт.

Тя почна да ме разпитва, според мен не дори толкова от любопитство, колкото за да отвлече вниманието ми от телевизора и да ме вкара в кревата. Аз обаче с точно противоположната цел почнах най-добросъвестно да ѝ разказвам.

— Виждаш ли — казах ѝ, — както знаеш, аз съм живял в две исторически формации. Та значи при капитализма предаването на вторичен продукт беше организирано много лошо, по-точно казано, изобщо не беше организирано. Е, в даването на кръв или генетичен материал все пак имаше що-годе някаква организация, но всичко останало, така да се каже, отиваше на вятъра. При социализма организацията беше много по-добра. Събирахме трохи, остатъци от храна, пишехме за това в централните вестници, излизахме по телевизията, така че все пак имаше някакъв резултат.

Разказах на Искрина, че дори в Дома на писателите до метростанция „Аеропорт“ на всеки етаж имаше кофи за хранителни отпадъци. Вярно, не миришеха много приятно, но всички разбираха, че вършим нужно и полезно дело. А сега, казах, всичко това се прави със замах и както трябва.

— Разбира се — каза тя. — Ние сме много по-напред от вас в много отношения.

— Наистина сте по-напред — съгласих се, — но все пак не сте дообмислили някои неща.

— Какво имаш предвид?

— Имам предвид, че от комуняните се иска да предават много вторичен продукт, а осигуряването с първичен не е достатъчно.

Мисля, че думите ми не ѝ харесаха. Тя започна нервно да подръпва медальона си и попита:

— Нима нещо не ти стига?

— На мен ми стига — казах, макар, честно, и на мен да не ми стигаха някои неща. — Но аз не мисля за себе си, не мисля само за себе си, а за всички. Не може да се иска от хората невъзможното. Все пак не може да има вторично без първично.

Тя реагира на думите ми много странно. Пребледня и каза никога вече да не казвам такова нещо.

Учудих се и попитах защо. Нима съм казал нещо скандално? Нали всички знаят — още Маркс го е казал, — че първичното е първично, а вторичното — вторично.

— Глупости! — викна тя ужасно развълнувана. — Това е метафизика, хегелианство и кантианство! Не знам какво е казал Маркс, но Гениалисимумът учи и това е крайгълният камък на учението му, че първичното е вторично, а вторичното е първично.

При което ме погледна така, че изобщо не си отворих устата. От собствен опит знаех, че някои гениалисимуми толкова обожават изказванията си, че са готови да режат главите на несъгласните с тях.

— Добре де — казах, — разбрах. Прощавай, ако съм сбъркал нещо.

И за да сменя темата, я попитах защо винаги носи медальона.

Тя каза, че не било медальон, а Знак за принадлежност — давали ги на всички веднага след обряда на звезденето.

— И какво има вътре?

— Вътре ли? — повтори тя и кой знае защо, пак се развълнува. — Защо мислиш, че вътре има нещо?

— Просто така — казах. — Защото прилича на муска. А в муските винаги има нещо. Кичур коса например или снимка на любимия.

— Що за глупости! — нервно възрази тя. — От къде на къде ще нося нечия снимка? Нищо няма вътре. Това си е най-обикновен Знак за принадлежност като на всички комуняни. И нищо друго.

Реакцията ѝ ме поучуди. Не можех да разбера защо всяка моя дума толкова я изнервя. Тогава реших, че е от женската ѝ неуравновесеност. Сега обаче, след намеците на Смерчов, си помислих друго. Дали тя не доносничеше за мен?

РАЗКРИТАТА ТАЙНА

Смерчов ми предложи да пийнем царевично кафе и влязохме в писателския упопот (удовлетворяване на повишени потребности). Там, на относително чистите маси, седяха само полковници и генерали. Въпреки ниското ми звание, всички веднага станаха и ме посрещнаха с дружни аплодисменти.

Веднага забелязах Дзержин Гаврилович в ъгъла — махаше ни приветливо за поздрав.

Дзержин седеше с някакъв много млад генерал — ако не беше званието му, щях да кажа, че е на два̀сет и пет, но дори като се вземеше предвид и званието, не можех да му дам повече от трийсет. Лицето му ми се стори много познато, но разбирах, че това впечатление е измамно. Тук вече бях срещнал много хора, които ми напомняха за други, от предишния ми живот. Казах на двамата генерали: „Слаген“, и те ми отговориха със същото. Смерчов каза, че бързал за не знам къде си и затова ме предавал на грижите на Дзержин Гаврилович.

— Добре — каза Дзержин и когато Смерчов си тръгна, ми представи младия генерал като Едисон Ксенофонович Комаров.

— Много, много се радвам! — каза той, докато енергично тръскаше ръката ми. — Както казват вашите немци, зер ангенем. Аз впрочем много обичам немския, въпреки че няма с кого да си говоря.

— Вие също ли сте писател? — попитах го.

— О, найн! — горещо и весело запротестира той. — Аз работя в съвсем друга област. Макар че професиите ни в много отношения си приличат.

— Тоест? — попитах.

— Аз съм биолог и работя върху създаването на новия човек. Разликата е, че вие създавате своите герои със силата на въображението си, а аз — с помощта на съвременната наука.

— И що за герой създавате?

— Някой път с удоволствие и ще ви разкажа, и ще ви покажа. Щом се поосвободите тук, заповядайте при мен в Комнаком...

— Къде? — попитах изненадано.

— Комиш! — викна младият човек на немски и се засмя. — За пръв път виждам човек, който да не знае какво е Комнаком.

— На Класик това може да му се прости — отбеляза Дзержин Гаврилович. — Той пристигна съвсем наскоро и още не се е ориентирал.

— Натюрлих — съгласи се младият човек и ми обясни, че Комнаком ще рече Комунистически научен комплекс и че той, Едисон Ксенофонович, е негов генерален директор.

— И там правите биологични експерименти? — попитах.

— Правим най-различни експерименти — каза той. — В Комплекса са съсредоточени всички науки и като директор ръководя всичко, но лично аз се занимавам изключително с биология. Заповядайте, ще ви покажа. А сега, ще ме прощавате, трябва да тръгвам.

Той ми стисна ръката, ръкува се и с Дзержин Гаврилович и изчезна.

Останахме само двамата и Дзержин Гаврилович дълго ме разпитва за впечатленията ми от видяното в Безхарлит.

Одобрих изцяло равнището на техническото оборудване на комунистическите писатели, ала същевременно предпазливо изказах съмненията си относно творческата свобода, с която се ползват същите.

— Учуди ме — казах, — че всички непременно трябва да пишат така наречената Гениалисимусиана. Изобщо не се съмнявам в многобройните достойнства на Гениалисимуса, но все пак ми се струва, че писателите биха могли да работят и върху някои други теми.

Думите ми, изглежда, не се понравиха на Дзержин Гаврилович.

— А кой ви е казал, драги ми, че всички непременно трябва да пишат именно Гениалисимусианата? — попита той и се намръщи. — Смерчов ли?

— Ами да — признах и се уплаших да не би да изложя Комуний Иванович. — Той ми каза.

— Що за глупости! — разгорещено се възмути Дзержин. — Та това си е направо клевета! И вие, такъв умен и наблюдателен човек, как можахте да повярвате на такива идиотщини?

— Че как да не им повярвам! — попитах. — Нали съм съвсем нов тук.

— Повярвайте тогава на мен — решително каза Держин. — Репутацията ми е на много прям и правдив човек. Повярвайте ми — всичко, което ви е казал уважаемият Комуний Иванович, са само глупости и измислици. Нашите подкомписи имат такава свобода, каквата не е имал никой и никога. И пишат не каквото им се заповядва, а абсолютно всичко, което си искат. Ако искат, пишат в прослава на Гениалисимуса, ако искат, го очернят. Няма никакви ограничения.

— Странно, странно — казах, малко смутен от толкова противоречиви твърдения. — Но това, което Смерчов и Сучкин ми казаха за компютъра, който обработва всички написани текстове и избира най-доброто в идейно и художествено отношение, то вярно ли е?

— Е, то вече е вярно, разбира се — съгласи се доволно Держин. — Компютърът ни наистина е невероятен. Най-добрият на света. Впрочем — той ме погледна право в очите — той е моя рожба. Лично го изобретих.

— Вие?! — Насмалко да се задавя с кафето.

— Да, аз. Защо, не ви ли се вярва?

— Не-не — казах смутено. — Но пък... Щом сте изобретили толкова сложно техническо устройство, значи сте изключително надарен изобретател.

— Да-а-а — лениво се съгласи Держин. — Ако ще говорим без фалшива скромност, аз наистина съм изключително надарен изобретател. Между другото искате ли да видите как работи моят компютър?

— А може ли? — попитах с недоверие.

— Що за въпрос! — Держин разпери ръце. — За някои може и да не може, но за вас може, разбира се. Още повече че Гениалисимусът лично нареди да ви запознаем с всичко най-напредничаво в републиката.

Признавам, че бях много поласкан от неизменното внимание на Гениалисимуса към особата ми.

Излязохме от упопота и тръгнахме право към вратата, зад която се намираше уникалното електронно устройство.

Часовите взеха за почест.

Зад вратата имаше относително малка стая, в която стояха още двама часови, а зад едно бюро под портрета на Гениалисимуса седеше младолик дежурен — майор. Щом видя Дзержин, майорът скочи и като заекваше от възмущение, докладва, че по време на дежурството му на охраняемия обект няма никакви произшествия.

— Браво, браво — каза Сирوماхин. — А пък ние с Класик решихме да проверим как работи машинката. Дайте книгата за посетители.

Книгата — подвързана с червен плат тетрадка — беше съвсем нова: никой преди мен не я беше ползвал. Попитах какво трябва да напиша.

— Ами напишете там, че след като сте огледали машината, се задължавате да не разказвате на никого за конструкцията и принципа ѝ на работа.

Това не ми се стори кой знае колко обременително. В крайна сметка, както вече казах, не разбирам нищо от компютри, така че дори да ме измъчват, не мога да издам никакви тайни, свързани с тях.

След като написах каквото трябва и се подписах, Сирوماхин заповяда да отворят една врата, която досега не бях забелязал. Беше желязна и тясна, като врата в подводница.

Сирوماхин първо смъкна от нея голям печат от червен восък, след това почна да върти някакви ръчки и да набира разни цифри на два диска.

— Направо като в Швейцарската банка — обадох се.

— Сериозно? — Стори ми се, че Дзержин ме изглежда някак странно. — Наистина ли прилича?

— Мисля, че прилича — отговорих. — Макар че, да си призная, никога не съм влизал в Швейцарската банка.

— Никога не сте влизали в Швейцарската банка? — повтори Сирوماхин.

— Никога — потретих. — Това учудва ли ви?

— Мен никога нищо не ме учудва — каза Дзержин Гаврилович. — Просто си мислех... имам сведения, че сте влизали.

— Уви — казах. — Уви! Сведенията ви не са верни.

— Странно... — Той все още не можеше да се справи с вратата. — По принцип сведенията ми винаги са си съвсем верни. А може би

сте били по някакъв друг начин, а? — Той спря да върти дисковете и ме погледна втренчено.

— Какво имате предвид? — попитах.

Имам предвид, че някои хора с вашата професия имат силно развито въображение и с негова помощ могат да проникнат навсякъде, дори в Швейцарската банка. Това вярно ли е, или не?

— В известен смисъл е вярно, разбира се — съгласих се. — Човек може да проникне в банка с помощта на въображението си, но виж, да изнесе оттам нещо някак си не се получава.

— Е — усмихна се Держин, — за изнасяне си има други хора, но да проникнеш мислено и отдалече, да видиш къде какво има, това не всеки го може.

Накрая успя да се справи с ключалката, вратата се отвори с ръждиво скърцане и влязохме в слабо осветено коридорче — в дъното му имаше още една врата, същата като първата. Първата я затвориха зад нас и Сиромахин чак след това отвори втората.

— А сега — каза той тържествено — дайте си ръката и затворете очи. И се опитайте да включите въображението си. После, когато отворите очи, ще е интересно да сравним онова, което сте си въобразили, с това, което ще видите.

Предвкусвайки нещо необикновено, аз с желание се включих в играта. Честно стиснах очи и неуверено запристъпвах напред, воден за ръка от Держин.

Вратата зад нас се затвори с грохот.

Держин пусна ръката ми и аз се опитах да си представя къде се намирам. Въобразих си голяма зала, осветена с луминесцентни лампи. Безброй зеленикави екрани, пъстри примигващи индикатори и мълчаливи хора в снежнобели престилки, които натискат разни копчета.

— Отворете очи! — нареди Держин Гаврилович.

Мисля, че всички познавате усещането, когато вървите в тъмното по стълбище и сте сигурни, че има още едно стъпало, и стъпвате — и няма никакво стъпало. Много гадно усещане, дори ако не си изкълчите крака.

Та значи представете си какво изпитах, когато отворих очи и видях, че съм в мъничка стая, осветена само от гола четирийсетватова крушка, и че няма не само компютър или нещо от този род, но няма

нищо — дори стол. Единствено неизмазани, грубо варосани тухлени стени и двајсетина щръкнали от едната стена голи жици.

— Какво е това? — попитах смаяно.

— Това е гениалното ми изобретение — каза Сирوماхин и се усмихна самодоволно.

— Искате да кажете, че няма никакъв компютър?

— Нищо не искам да кажа — вдигна рамене Сирوماхин. — Според мен това, което виждате, или, по-точно, това, което не виждате, няма нужда от никакви думи.

— Не-не, чакайте — почнах развълнувано. — Все пак не разбирам. Нима това означава, че всичко, което пишат вашите сержанти, не се фиксира никъде и по никакъв начин?

— Много подходяща дума употребихте — зарадва се Дзержин. — Именно. Нищо не се фиксира никъде. Прекрасно, точно и много добро определение: не се фиксира.

— И сержантите не знаят нищо?

— Е, драги ми, защо имате толкова лошо мнение за нас? Нашето общество е интересно с това, че всички знаят всичко, но всички се правят, че никой не знае нищо. Стана ли ви ясно?

— Не — признах.

— Добре, ще се опитам да ви обясня. Доколкото ми е известно, по ваше време е имало, грубо казано, две категории писатели. Писатели, които хората са искали да четат, и писатели, които хората не са искали да четат. Тези обаче, които хората са искали да четат, не са били публикувани, а тези, които са публикували, никой не ги е чел. Прав ли съм?

— Почти — казах неуверено. — Не беше съвсем така, но в общи черти...

— Именно в общи черти имам предвид — каза Дзержин. — Значи така. Тогавашните корупционисти избират съвсем неправилна, необмислена, да го кажем направо, недалновидна тактика. Забраняват едни писатели и с това им създават евтина популярност и възбуждат още по-голям интерес към драсканиците им. Други, напротив, издават в огромни тиражи, но абсолютно безсмислено, понеже никой не ги чете. Прахосва се невероятно много хартия и пари също. Ами представете си. По ваше време, за да се платят на някой правоверен писател хиляда рубли, е трябвало да се похарчат поне сто хиляди за

издаване на книгата му. А колко хартия отива на вятъра! Ужас! Сега положението е значително по-просто. Сега разрешаваме на всички писатели да пишат всичко, каквото искат. Ето например имаме един Охламонов...

— Да, да — казах. — Направи ми впечатление.

— Естествено. Той винаги прави впечатление. Как мислите, какво пише?

— Честно, трудно ми е да кажа... — Запънах се. — Но изглежда, как да го кажа... вдъхновен.

— Естествено — засмя се Держин. — Всички луди са вдъхновени. Та този вдъхновен значи непрекъснато пише едно и също: „Долу Гениалисимуса! Долу Гениалисимуса! Долу Гениалисимуса!“ И така всеки ден по осем часа.

— И вие знаете това и го търпите? — попитах изумен.

— Е, ако това беше на хартия, едва ли щяхме да го търпим, но моето изобретение ни помага да гледаме на тези неща през пръсти.

— Чакайте — казах потресено, — ако всички писатели знаят или поне се досещат, че онова, което пишат, не излиза никъде, защо тогава го правят?

— Ех, драги ми — уморено се усмихна Держин. — Много добре знаете, че има хора, на които само им дай да пишат нещо. А пък какво излиза и дали излиза, изобщо не ги интересува.

ДЗЕРЖИН

Стояхме и мълчахме. Гледах голите жици, стърчащи от стената, и изведнъж забелязах, че точно под тях с доста големи букви е написана онази къса дума, която вече бях срещал: СИМ.

Попитах Сиромахин какво означава тази дума. Той се подсмихна и на свой ред ме попита какво мисля аз по този повод. Казах, че не знам. Че срещам тази дума вече на няколко пъти, понякога на най-неподходящи места.

— А по-рано никога ли не сте я срещали? — попита Дзержин с някакво спотаено лукавство.

— Срещал съм я — казах. — Познавах един писател. Той се казваше така — Сим. Но доколкото разбирам, тази дума — посочих стената — няма никакво отношение към него.

— А защо мислите, че няма?

— Защото никой тук не познава този писател.

— Така ли мислите? — Дзержин ме гледаше все със същата странна усмивка. — А какво ще кажете, ако разберете, че е точно обратното, че този ваш Сим всички го познават, че мнозина дори се прекланят пред него и че онези хора, които наричаме симити, са негови привърженици? Какво ще кажете, а? — повтори той настойчиво.

— Ще кажа, че това са глупости. Сим Симич Карнавалов е живял през миналия век.

— Да де — каза Сиромахин замислено. — Маркс пък е живял през по-миналия, но още има останали марксисти.

И при тези думи сви устни и направи такава гримаса, все едно искаше да покаже, че не точно е недоволен, но е учуден от толкова продължителното оцеляване на марксистите.

Мен обаче жизнеността на марксизма изобщо не ме учуди. Учуди ме нещо съвсем друго.

— Извинете — казах на Сиромахин. — Май не ви разбрах. Искате да кажете, че в Москорепа има много привърженици на Сим Симич Карнавалов?

— И не само в Москореп, а и в Първи кръг — каза Дзержин Гаврилович. — И ще ви кажа, че симитите са много повече от марксистите. И не само много повече — почти всички хора, които виждате, всъщност са тайни симити.

— А какви са те всъщност? — попитах.

— Стига да ви е интересно — каза Дзержин, — мога да ви разкажа накратко.

Разбира се, че ми беше интересно, и ето какво научих от Дзержин Гаврилович.

Движението на симитите се заражда още приживе на Сим Симич (и на мен). Тогава впрочем това още не е движение, а многобройна, но нееднородна тълпа поклонници. След това се сформира малък кръжец гимназисти, които създават нелегална организация и я наричат СИМ. По време на следствието те отричат каквато и да било връзка на името на организацията си с името на Карнавалов и твърдят, че съкращението СИМ се разшифрова като Съюз на истинските монархисти. При обиските обаче от почти всички членове на организацията са иззети отделни канари от „Голямата зона“, а от един дори неговата собствена работа — структурно-лингвистичен анализ на „ПА“. Този кръжец естествено е разпердушинен, но веднага почват да се сформират други, а впоследствие и дружества и обединения и всичките почват да се наричат СИМ, макар че разшифроват думата по различен начин. Като експулсирали Карнавалов, тогавашните власти се надявали, че движението ще спре от само себе си, но много сбъркали. Движението не само не спряло, а напротив, достигнало размах, който реално застрашавал сигурността на държавата. Симитите се събирали, четели произведенията на Карнавалов, изучавали ги, конспектирали ги, преписвали ги и ги разпространявали. За да приключи с всичко това, БЕЗО (тогава още се наричала КГБ) трябвало да положи много големи усилия. В крайна сметка всички организирани симити били разгромени. Към настоящия момент практически всички произведения на Сим били иззети и унищожени. Възможно било някъде в Първи кръг някой все още да крие някоя и друга книга на Сим, но в Москореп това било абсолютно изключено.

— Значи все пак сте се справили с това движение — казах удовлетворено.

— Ами! — Дзержин се усмихна горчиво. — Напротив, то почна истински именно след като го разгромихме. Нещо повече, прие такива форми, с които изобщо не можем да се борим. Движението няма никаква организационна структура, никой не влиза в него, но и никой не излиза. Няма никакви групи, никакви списъци. Всеки, който си поиска, може да се смята за симит, но никой не го признава.

— Тогава откъде знаете, че симитите изобщо съществуват?

— Е, това е лесно — каза Сирوماхин и посочи стената. — Все пак някой го пише това, нали? Виждате, че това е много секретно помещение. Едно от най-секретните в Москореп. И все пак някой е проникнал тук и е написал съкращението... Ех, само това да беше! — Той махна с ръка. И ми разказа една вече съвсем невероятна история.

Сравнително неотдавна било забелязано, че и в книгите, и в статиите в пресата, и в официалните заявления и личните писма комуняните са започнали често и в редица случаи съвсем не на място да употребяват думи като СИМптом, СИМбиоза, СИМпатия, завиСИМост, ноСИМ, коСИМ, търСИМ, като в същото време се появили много неграмотни хора, които почнали да пишат СИМафор, СИМантика и дори СИМдром. Редакционната комисия и БЕЗО трябвало да приложат много усилия за разобличаването и прекратяването на подобни диверсии.

— Но сега вече всичко е наред, нали? — попитах.

— Почти — каза Дзержин. — За жалост в нашия език има една дума, която не може да бъде отменена дори от Редакционната комисия.

— Че нима може да има такава дума? — учудих се.

— Да, може — тъжно каза Сирوماхин. — И тази дума е ГениалиСИМус. Разбирате ли какво става? Всеки човек, който устно или писмено употребява думата ГЕНИАЛИСИМУС, употребява в същото време и думата СИМ.

На въпроса ми какви са целите на симитите Дзержин каза, че те се надяват в Русия да се възстанови самодържавието или, както го наричали някои, симодържавието.

— Не може да бъде! — възкликнах. — Нима дори днес, в двайсет и първи век, има хора, които вярват в необходимостта от монархия?

— Разбира се! — отговори Дзержин с някакво неясно за мен въодушевление. — Монархическата идея си е съвсем жива и дори

много популярна. Ако се вгледате достатъчно внимателно в нашите комуняни, ще прочетете в очите им надеждата, че някога монархията ще бъде възстановена.

— Странни неща ми казвате — въздъгнах. — И кого искат за цар тези ваши симити?

— Не се ли сецтате?

— Не.

Сиромахин отиде до вратата, погледна през ключалката и като се убеди, че от другата страна няма никого, пристъпи към мен и каза:

— Сим Карнавалов.

— Карнавалов? — повторих учудено. — Че той не е ли умрял още миналия век?

— Виждате ли, Христос е умрял преди две хиляди години, но хората все още очакват завръщането му.

ОНЯ МИГ ЧУДЕСЕН

Понякога невежеството на Искрина ме смайва. Цялата предкомунистическа история за нея е плетеница от някакви странни събития, които са се случили едва ли не по едно и също време. Толкова бях свикнал с това, че дори не се учудих, когато ме попита дали съм познавал Пушкин лично. Обясних ѝ, че просто е нямало начин да го познавам, понеже съм роден сто, че и повече години след смъртта му, в съвсем друга епоха. Тя много се учуди, като разбра, че Пушкин е живял още по времето на царската власт.

— А какъв чин е имал?

Казах ѝ, че е бил камерюнкер, според днешните звания нещо като младши лейтенант.

— Само? — учуди се тя. — Тогава защо са го печатали?

— Защото е бил велик поет.

Тя почна да ме убеждава, че това не може да е вярно, че велики са само генералите, а не младшите лейтенанти.

— Така ли? — попитах малко сърдито. — Ами аз?

— С теб нещата още не са ясни. Като ти издадат книгата, веднага ще те повишат. А той с този чин ли си е умрял?

— Да — казах. — Но в онези времена за писателите са съдели не по званието, а по дарбата им.

— А кой е определял степента на дарбата им?

Казах, че са я определяли читателите.

Тя не ме разбра и попита по какъв начин са я определяли.

— Много просто. Четели стихотворенията и казвали: Браво! Много хубаво! Гледай го ти тоя Пушкин! Блазе му! А ако нещо не им харесвало, казвали: тъпотии, бездарник. Та горе-долу така определяли дарбата.

Тя пак не ме разбра и поиска да ѝ разкажа за какво например е писал този Пушкин. Казах ѝ, че е писал за най-различни неща и например за любовта.

— За любовта към царя ли?

— За нея също е писал — казах. — Но е писал и за любовта към жената. Например това:

*Запомних оня миг чудесен,
когато се яви пред мен —
като видение небесно,
на хубост гений въплътен...^[1]*

Тя слушаше, скрила лицето си в ръце, и когато свърших, дълго мълча. А после попита на кого е посветено това стихотворение.

— Ако те интересува името — казах, — на Ана Петровна Керн.

— Тя какъв чин е имала?

— Стига с тия глупости! — кипнах аз. — Никакъв чин не е имала. Била си е най-обикновена жена, без никакви звания.

— Ама как така? — Искрина се развълнува още повече. — Нали той я нарича гений!

— Да, нарича я „на хубост гений въплътен“.

— Точно така, гений. Но той не може да нарече гений когото му падне.

— Стига вече де! — Почвах да губя търпение. — Какво значи „когото му падне“? Той не е нарекъл гений когото му падне. Нарекъл е така една-единствена жена на света.

— Ето, видя ли! Значи все пак е била единствена на света. И освен това е била гений. Значи е била нещо като Гениалисимуса.

— О, Господи! — изстенах отчаяно. — Какво общо има тук вашият Гениалисимус? Че тя е много над него! Тя е била богиня. А вашият Гениалисимус...

Видях как ме гледа и се запънах. Гледаше ме с ужас.

— Извинявай — побързах да се поправа. — Не исках да кажа нищо лошо за Гениалисимуса. Разбирам, че той е велик политически деец, приятел на човечеството, преобразовател на природата и изобщо всеотраден гений, но Пушкин според днешните стандарти е бил недоразвит човек и за него гений е била Ана Керн.

— Всъщност да... — каза тя и подръпна медальона на гърдите си. — След като е живял толкова отдавна, сигурно не е знаел много

неща. Но на мен ми се стори... извинявай... че като че ли си съгласен с него за някои неща.

— Разбира се — казах. — За някои неща съм абсолютно съгласен с него. Тъй като също в известен смисъл съм човек със стари разбирания, понякога си мисля, че човек всъщност е роден не само за да преизпълнява производствените планове, да потребява първичен продукт и да предава вторичен, но и да се стреми към някои наистина съвсем безполезни неща, като например любовта, красотата, вдъхновението и... Впрочем защо ли ти ги разправям тия неща? Никога ли не си чувала за това? Нима в Москореп нямате нито един побъркан, който да пише в рими нещо за чувствата си?

— Нямаме. Всички, които не са ни нужни, са изгонени в Първи кръг; чувала съм, че там още имало такива хора. А тук няма.

— Да бе — казах. — Забравих. Вие нямате пенсионери, инвалиди, крадци, кучета, котки, поети, луди...

— Не одобряваш ли това? — попита тя. Все така си подръпваше медальона.

Понечих да ѝ отговоря, но нещо в медальона ме стресна. Спомних си как миналия път случайният ми въпрос за предназначението на това съвсем невинно на вид украшение я обърка. И сега изведнъж съвсем ясно разбрах, че тя носи тази евтина дрънкулка не просто като украшение, а защото ѝ е нужна за нещо друго. За какво друго си беше съвсем ясно и единствено такъв вечно доверчив кретен като мене не би се сетил още отначало. Сега обаче съвсем ясно разбрах, че това изобщо не е дрънкулка, а микрофон.

— Защо млъкна? — попита тя. — Говори ми. Много хубаво говориш.

— Сериозно? Хубаво? — повторих почти механично. — За какво точно говорех?

— За поетите, за любовта...

— А, да — казах разсеяно. — Вярно. Но трябва все пак да имаш предвид, че аз съм много изостанал човек. Живял съм през миналия век при социализма и дори при капитализма, много слабо познавам прогресивните учения и изобщо, нали разбираш, вече съм на сто години, склероза, маразъм и така нататък, пък и още на млади години някои хора казваха, че съм глупак.

— Не! — решително възрази тя. — Не си глупак. Ти си много умен. И казваш неща, които никога не съм чувала от никого.

Спомних си как навремето един човек със сив костюм ми каза по време на разпит: „Ако бяхте глупак, щяхме да ви простим. Но вие не сте глупак и много добре разбирате какво точно съдържат писанията ви.“ Но той не беше прав, защото аз наистина бях глупак. Ако бях умен, щях да се правя на глупак. Но аз бях глупак и затова се правех на умен. За шейсетте, че и отгоре години оттогава обаче все пак бях поумнял. Така че най-убедително започнах да уверявам Искрина, че съм глупав и изостанал. Което, както ми се стори, малко я разстрои.

[1] Превод Л. Стоянов. — Бел.прев. ↑

ХАРЛИТ

Оказа се, че в Москореп все пак има и литература на хартия. Но тя се създаваше на друго място. Доколкото си спомнях, по мое време в тази трийсететажна сграда се помещаваше Съветът за икономическа взаимопомощ. Сега там се намираше Главното управление на хартиената литература (ХАРЛИТ).

— Значи имате две литератури? — попитах Смерчов, когато той ме откара там.

— Разбира се! — усмихна се той благожелателно. — Естествено, че имаме две. По ваше време е имало само една, така ли?

— Е, не съвсем — казах. — По мое време също имаше две литератури — съветска и антисъветска. Вярно, и двете бяха хартиени.

Както разбрах още във фойето, с хартиената литература се занимаваха комписи с по-висок ранг от онези с безхартиената. Във всеки случай всички, които видях в сградата, ако не броим охраната, бяха поне лейтенанти и всички ходеха с папки под мишница.

Сградата на Харлит се различаваше от сградата на Безхарлит и с техническото си обзавеждане — два от шестнайсетте асансьора дори работеха. Качихме се с единия от тях на шестия етаж, тръгнахме по застлан с червена пътека коридор и спряхме пред една масивна врата с табелка:

Главкомпис на Москореп к. К. И. Смерчов

Влязохме в просторна приемна. На едно бюро под голям портрет на Гениалисимуса седеше секретарка — старши лейтенант.

Щом ни видя, тя веднага скочи, застана мирно и докладва на Смерчов, че участниците в летучката са се събрали и чакат.

— Добре — каза Комуний Иванович и отвори с крак една врата, тапицирана с изпокъсана черна кожа.

Кабинетът беше по-голям и от приемната. Гениалисимусът ме гледаше от натуралистично изрисуван портрет — примижал самодоволно и опрял ръка на една колона от книги. На всяка книга със златни букви пишеше: „Пълни събрани съчинения“.

Точно под портрета имаше голямо бюро с много канцеларски принадлежности и няколко телефона — всеки с различен цвят. До предната страна на бюрото беше опряна дълга маса, покрита със зелено сукно. На нея, отворили вече бележниците си, седяха остригани офицери по ризи с къси ръкави.

Щом влязохме, всички скочиха и почнаха да ме аплодират; Смерчов се присъедини към аплодисментите. Аз също им поръкоплясках малко, а после ги обиколих всичките, стиснах им демократично ръцете, представих се и накрая седнах до Смерчов.

Докато се настанявахме, влезе секретарката заедно с още една жена. Носеха подноси с чаши чай.

На мен и на Смерчов ни дадоха месингови подложки за чашите и лимон, а за офицерите нямаше нито подложки, нито лимон.

Попитах Смерчов шепнешком какво е това разделение и дали то не означава, че комсърите офицери не обичат чай с лимон. Смерчов разпери ръце и също шепнешком ми отговори, че може и да обичат, но засега нямат такава необходимост. Преди да открие съвещанието, Комуний Иванович накратко ми обясни с какво се занимават той и подчинените му.

Като главен компис на републиката той ръководел създаването на хартиената Гениалисимусиана и координирал работата на различни комписовски подразделения. На подразделението, което се било събрало в момента, била възложена отговорната задача да създаде тома „Тревожни години“ — за героичното участие на Гениалисимуса в Бурятско-монголската война. Вече били написани осем от предполагаемите деветдесет и шест глави и днес...

— Днес, момчета — каза Смерчов съвсем неофициално, — пристъпваме към разработката на нова глава — „Нощ пред битката“. Става дума за битката за Улан Уде. Няма смисъл да ви обяснявам колко голямо, бих казал дори огромно политико-възпитателно значение трябва да има тази глава, сами го разбирате. В периода на тази наистина историческа битка, както знаете, Гениалисимусът е бил още обикновен генерал. Но, разбира се, още тогава той е проявил изцяло своите, така да се каже, пълководчески таланти. И значи ни трябва следното... Кой се занимаваше с природните картини? Ти ли, Жуков?

— Тъй вярно! — Жуков скочи.

— Сядай, сядай. Значи така, Жуков: тъй като ни предстои описанието на нощта пред, така да се каже, решаващото, нали, сражение, трябва, разбираш, съответно да се използват силни в художествено отношение средства, нали така? Ти умееш да описваш природата, отръки ти иде, така да се каже. От друга страна обаче, се увеличаш от природата и забравяш за политическия и военния момент. Понякога даже се получават разни абстрактни картини, като вземеш да описваш луната, облаците, реката, разни славейчета и така нататък. Не че се получава лошо, само по себе си е добро, обаче понякога не пасва на момента. Сега значи помисли хубавичко и разбери едно. Това не ти е просто някаква си нощ, а нощта, така да се каже, пред най-важната битка. В описанието на природата трябва да има повечко, така да се каже, тревожно. Ако ще изобразяваш луната, значи тя да се показва само от време на време, а пък още по-добре да е закрыта от черни, дори по-силно ще се изразя, със зловещи облаци да е покрита. И там естествено всякакви нощни звуци, шумолене там, пукане. Никакви славеи — те ще са, като стигнем до описанието на победата, там си описвай славеи колкото си щещ. Сега ни трябва някакви такива, нали разбираш, тревожни птици. Гарвани например. Гарваните нощем грачат ли?

— Съвсем не, комсър генерал, не грачат! — Жуков пак скочи. — Грачат денем и вечер, нощем мълчат.

— Е, като не грачат гарвани, значи тогава ще изобразиш някакви нощни птици, бухали там, не знам, ти си реши.

— Воден бик ще изобрази, комсър генерал. Водният бик пици много тревожно.

— Отлично — удовлетворено каза генералът. — Умник си ни ти. А гарваните можем да ги тикнем в сутрешната панорама — как преди боя се събират и си мислят, разбираш, как ще си похапнат. Добре, мисля, че разбра задачата си. Минаваме към следващия въпрос. Я да видя какво съм записал? Аха. Мисли пред боя. Значи разяснявам ситуацията. Предстои тежко сражение с бурятско-монголските агресори. И Гениалисимусът естествено е обзет от най-различни мисли. Не мрачни мисли, разбира се, той като истински оптимист вярва в окончателната победа, но в този момент мислите му трябва да са мъдри, дълбоки, бих казал дори философски. На тебе ти го казвам това, Савченко. Ти си ни философът, ти имаш думата. Значи описваш

мислите на Гениалисимуса, като не забравяш, че основните му мисли са велики и гениални. И главните, така да се каже, идеи в тези мисли преди боя трябва да получат отражението си. Трябва да се отрази естествено и характерният за Гениалисимуса исторически оптимизъм. Той може да мисли например така: е, може да загина, но пък животът ми няма да отиде нахалост, ще го отдам за общото щастие, нали така? Ясно ли ти е?

— Ясно — спокойно отговори Савченко.

— Нататък. За описанията на разните му там военни подготовки, дислокации на частите, описанията на видовете оръжия и тям подобни не се тревожа. Малевич — генералът посочи един от полковниците, — ти си специалист по тия неща, бивш щабен офицер, ще се справиш отлично, а ти, Щукин, ще се справиш със сапърните моменти, разбираш ги.

Летучката привършваше. На двамата коректори беше дадено нареждане да не допускат граматични грешки, а на поета Мерзаев беше възложена специалната задача да снабди бъдещата глава с цветисти епитети и ярки метафори.

Накрая летучката свърши и Комуний Иванович пожела на всички плодотворно творческо настроение и високи трудови успехи.

Офицерите организирано излязоха от кабинета заедно с бележниците и моливите си и ние със Смерчов останахме сами.

— Е — каза Комуний Иванович, — видяхте как работим. Много е трудно да се ръководи такъв голям колектив. Един пише едно, друг — друго, често написаното изобщо не си пасва, налага се да нареждам да го преправят. Вашите произведения колко души ги писаха?

— Как така колко! — учудих се. — Аз сам си ги пиша.

— Сам? — изуми се Смерчов. — Съвсем сам? И сам сте описвали и природата, и любовта, и изживяванията на героите, и сте следили да не допуснете идейни грешки?

— Е, което не съм правил — не съм — казах. — Тоест, разбира се, опитвах се да направя героите си непоклатими в идейно отношение, но понеже самият аз не бях много идейно устойчив, те понякога се получаваха доста порочни.

— Така си и мислех — каза Смерчов и поклати глава. — Е, за сам човек е просто невъзможно да напише голямо произведение, което да е едновременно и високохудожествено, и високоидейно. Но

спокойно. Ще ви дадем цяла бригада писатели. Вие само ще им давате указанията, те ще пишат, а вие ще се подписвате.

Още преди да успея да отговоря с шега на предложението му, вратата се отвори и в кабинета нахълта Сирوماхин, целият потен. Пошушна нещо на Смерчов, а после ми каза, че трябва незабавно да ме заведе в Кремъл.

ПЕТА ЧАСТ

В КРЕМЪЛ

Пристигнахме в Кремъл в края на работния ден, почти в пет и половина.

Забелязах, че Дзержин и тук е свой човек.

Вървахме по дългите широки коридори, постлани с червени пътеки, през някакви зали с огромни прозорци и тежки кристални полилеи, големи картини и нечии бюстове, мраморни, а понякога и бронзови, по ъглите. Мъчех се да се сетя къде ли е Георгиевската зала и къде — Грановитата палата, но не можех да се съсредоточа и да се ориентирам.

Много от вратите се охраняваха. Когато минавахме през тях, автоматчиците тракаха токове и вземаха за почест.

Накрая стигнахме в много просторна стая с дълга зелена маса по средата. На лявата стена имаше портрет на Гениалисимуса в цял ръст, с мундир и лъснати ботуши. Той гледаше отсрещната стена, от която пък го гледаха възхитено Христос, Маркс, Енгелс и Ленин.

В ъгъла, зад голямо бюро с много телефони и дори уредба седеше секретарка на средна възраст и с полковнишки пагони. Тя отговори на поздравите ни с дружелюбна усмивка, излезе през една тапицирана с кожа врата, върна се веднага и ни покани в кабинета.

Кабинетът беше голям, старинен, от едновременния живот. Със скъпи мебели, кожени дивани и фотьойли и дълга заседателна маса. Друга маса — писалищна — с десетина различни на цвят телефони стоеше в отсрещния ъгъл и на нея, под портрет на Гениалисимуса до кръста — разгръщаше ролка „Правда“ — седеше представителен възрастен човек с абсолютно плешив полиран череп и с маршалски пагони.

Когато стана да ни посрещне, се учудих, че не е по къси гащи като всички, а със светлосин сукнен брич с червени лампази и високи ботуши. На синия му кител имаше много ордени, включително най-високите. Дзержин ни запозна и разбрах, че се намирам пред първия заместник на Гениалисимуса по БЕЗО Главен маршал на Москореф, петкратен Герой на Москореф и Герой на комунистическия труд Берий

Илич Взросли. Берий Илич ме прегърна като роден син, потупа ме по рамото, каза: „Значи това сте вие!“, обърна се към Дзержин Гаврилович и попита как върви подготовката за юбилея ми. Дзержин докладва, че подготовката върви успешно, трудещите се съревновават и поемат комунистически обещания, че Редакцияната комисия е готова да публикува книгата ми в масов тираж, но...

— Точно за това „но“ ще си поговорим — прекъсна го маршалът.

Посочи ми един кожен фотьойл, седна на друг срещу мен, а Дзержин се настани на дивана.

Отначало маршалът попита как се чувствам и дали ми харесва тук.

Огледах пак кабинета и казах, че ми харесва, голям е и е просторен.

— Не — каза Берий Илич, — не ви питам за кабинета, а изобщо. Харесва ли ви в Москореп?

— И изобщо ми харесва — казах. — Много е интересно.

— И времето ли ви харесва?

— Да, харесва ми. Чудесно комунистическо време. Слънчево, без нито едно облаче.

— Вярно — съгласи се той. — Хубаво лято е. Но има и заоблачавания за жалост. Борим се с тях, но невинаги успешно. Понякога се задържат прекалено. Впрочем без облаци също не е много хубаво. Горещо е. Не мислите ли?

Казах, че да, мисля, че е доста горещо.

— Да — каза той, — да, горещичко е. Това лято не е много обичайно за нашия климатичен пояс. Много по-приятно е, разбира се, когато слънцето свети, но не заслепява, грее, но не пече безмилостно. И да има финикови палми и девойки с къси роклички за тенис да ядат сладолед и да те гледат влюбено. Нали? — И ме погледна така, сякаш виждаше до дъното на душата ми.

Изпотих се. Боже мой! Какво ставаше? Откъде можеше да знаят за съня ми? На никого не бях разказвал за него, дори на Искра. Нима въпреки изостаналата си техника можеха да наблюдават даже чуждите сънища?

— Е, можем някои нещица — подсмихна се маршалът, като ми даде да разбера, че може не само да вижда чуждите сънища, но и да чете мисли.

— И книги можем да четем — обади се Дзержин, с което вече съвсем ме шашардиса.

Откровено казано, направо ме достраша.

— Разбира се — продължи маршалът, — в реалния живот не всичко става така, както в сънищата, или поне не става толкова лесно. Нашият комунизъм също не се получи точно такъв, какъвто го планирахме. Маркс малко ни подведе. Сбърка.

— Само с две фази — намеси се Дзержин. Трябва да отбележа, че той се чувстваше съвсем свободно пред маршала.

— Да — каза маршалът, — с две. В световноисторически мащаб това не е чак толкова съществено, но за нас е важно. Грешката на Маркс е, че той обеща пълното обедняване на трудещите се при капитализма, а то настъпи...

— Настъпва — поправи го Дзержин.

— А то настъпи — повтори маршалът сърдито — при комунизма. За един човек, който във всичко вижда само смешното, това може наистина да е смешно. Да, има за какво да ни се смеете. И на късите гащи, и на вестника-ролка, и на недостига на първичен продукт. Но хубаво ли е да се присмивате на бедните? А, хубаво ли е?

— Не е — признах смутено. — Но аз се присмивах само мислено.

— Не само! — възрази Дзержин и поклати глава.

— Да, не само — повтори маршалът и ме погледна втренчено. — Та значи аз, Класик Никитич, искам да си поговоря с вас за изкуството. Това е много интересна и безкрайна тема. Що е това изкуство, защо съществува, откъде се взима в него тази странна и незнайна сила — това всъщност никой не знае. Ето вие например, доколкото знам, смятате, че изкуството е просто отражение на живота. Прав ли съм?

— Ами... — казах. — Всъщност горе-долу така смятам.

А това изобщо не е правилно! — викна маршалът, скочи от фотьойла и закричи из кабинета като младеж. — Класик Никитич, чуйте какво ще ви кажа. Изслушайте ме внимателно. Вашата гледна точка е абсолютно погрешна. Изкуството не отразява, а преобразява живота. — Той дори заразмахва енергично ръце, сякаш се мъчеше да изобрази преобразяващата сила на изкуството. — Разбирате ли — продължи развълнувано, — преобразява. И даже нещо повече: не

изкуството отразява живота, а животът отразява изкуството. Вие например се присмивате на убежденията ни...

— Боже Господи! — възкликнах. — Никога не бих посмял да...

— Добре де, стига. — Маршалът се намръщи. — Вие не искате да разберете, че знаем за вас много повече, отколкото можете да си представите. Но въпросът дори не е в това какво точно знаем за вас. Нашите знания за всичко са много по-дълбоки и обширни, отколкото знанията на хората от вашето време. И ние знаем със сигурност, че първичното е вторично, а вторичното е първично.

— Е това вече си е чиста глупост — казах неочаквано за самия себе си. — Това е метафизика, хегелианство и кантианство. Истината е, че първичното е първично, а вторичното е вторично.

На много неща ме е научил този живот, но така и не можа да ме научи да си затварям устата. Безброй пъти умни хора са ми обяснявали най-елементарното: като ти хрумне нещо, не го изтърсвай веднага. Помисли струва ли си мисълта ти да я изказваш веднага. Незрялото ми изказване подейства на маршала и на Дзержин по неочакван и може би дори злокобен за мен начин.

Без да каже нито дума, Берий Илич отиде на бюрото си, седна и почна да гледа някъде покрай мен. Дзержин гледаше маршала. И двамата мълчаха и мълчанието се проточи. После маршалът прокара ръка по лицето си, сякаш да изтрие умората, и тихо каза:

— Класик Никитич, въпросът кое е първично и кое е вторично не подлежи на обсъждане. Първичното е вторично, а вторичното е първично. Вие можете да си се позовавате на Маркс и на онези, които са ви учили навремето, че материята е първична, а съзнанието вторично, но вашите учители сами си противоречат. Изисквали са от хората съзнателност, но са пренебрегвали материалното възнаграждение. Теорията е противоречала на практиката. А при нас има пълно съответствие. Дайте по-добре да поговорим за нещо по-интересно. Например за вашия роман. Неотдавна го прочетох пак, от кора до кора. Какво да ви кажа... Интересен е. Дори бележи някакъв нов етап в творчеството ви, етап, до който едва ли бихте стигнали в Якутия.

И пак ме погледна чак в душата, и пак изтръпнах. Неочаквано той се засмя и заговори по-топло:

— Изобщо, казах ви го вече, романът ви е доста злостен. Все едно взимате едно шило и ръгате в най-болезненото място. Но фантазията ви е богата. Във всеки случай романът не е скучен, четете се. Честно ви казвам, много се смях, на места дори плаках. Всъщност той целият е, как да го кажа, смях през сълзи.

— Да — подкрепи го Дзержин. — Тази книга не е написана само за смях.

— Да, да — съгласи се маршалът. — Романът е по-сериозен, отколкото изглежда на пръв поглед. Макар че, това трябва да се каже, вие малко злоупотребявате с описанието на отрицателните страни на живота, изпитвате удоволствие да ги описвате, наслаждавате им се.

— И има прекалено много натурализъм — отбеляза Дзержин.

— Да — каза маршалът, — попрекалили сте с натурализма. Например като чета за вегетарианското свинско, и на мен почва да ми се повръща, както става с вашия герой.

— Ама моля ви се — прекъснах го. — Това не става с героя. Това се случи с мен, лично. И никъде не съм го описвал. Може би агентите ви са ме издебнали.

— Недейте така. — Маршалът се намръщи. — Недейте ни баламосва. Не сте глупав човек и виждате, че знаем всичко за вас. Виж, когато описвате съня, е съвсем друго. Дори се учудих. Излиза, че можете да изобразявате и доброто. Докато четях как слънцето свети непрекъснато, за палмите и за пеещите птички, за девойките с къси полички... Когато стигнах до описанието на този сън (а отначало не се разбира, че е сън), си помислих: ето! Така трябва! Бива го тоя кучи син! И очаквах, че и нататък ще бъде в същия дух. И тъкмо се зарадвах — хоп, ето ти го вегетарианското свинско. Пфу! — Той плю и тръгна да се разхожда из кабинета с ръце зад гърба.

— Всъщност защо не можете да го забравите това свинско? Дадохме ви всичко. Поднасят ви шунка с яйца, какви ли не пастети, хайвер. Какво не ви стига? Кафе? Не знаехме, че толкова обичате кафе. Ще ви намерим кафе — каквото си поискате. Между другото можем да си поръчаме и сега. Какво предпочитате?

— Турско — казах, абсолютно сигурен, че дори не са чували за турско кафе.

Маршалът плесна с ръце и на вратата моментално се появи секретарката.

— Три кафета — каза ѝ маршалът. — За него турско, за мен капучино...

— За мен царевично — скромно каза Дзержин.

Секретарката излезе и буквално същата секунда се върна с поднос. И аз получих истинско турско кафе. Може би защото много ми се пиеше, ми се стори, че никога не съм опитвал по-вкусно кафе.

Събрах малко наглост и попитах маршала към коя категория потребности се числи.

— Знаете ли, отдавна не съм мислил за това — каза той. — Според мен аз съм извън всякакви потребности. Да се върнем все пак към съня ви. Щом ви се е присънил толкова прекрасен живот, защо не развиете темата по-нататък? Вижте, в крайна сметка всички ние всъщност живеем с илюзии. Сънят е първичен, а животът е вторичен и това се доказва съвсем лесно. Ами преценете сам. Когато сънуваме нещо неприятно, невинаги искаме да се събудим. А когато неприятното става в живота, винаги ни се иска да заспим. И това е правилно. Защото сънят е много по-богат от живота. Насън ядем каквото си искаме, лягаме с жените, които желаем, насън умираме и възкръсваме, а в живота ни се удава само първата половина.

В този момент влезе развълнуваната секретарка и прошепна нещо на маршала. Берий Илич също се развълнува, бързо вдигна слушалката на червения телефон и каза:

— Да. Взросли се обажда. Тъй вярно! Слушам. Веднага идваме.

Затвори и се обърна към мен. Беше много възбуден.

— Вика ни Хоризонт Тимофеевич.

— Кой? — попитах учудено.

Той се учуди повече и от мен.

— Искате да кажете, че още не знаете кой е Хоризонт Тимофеевич? — И погледна Дзержин.

Дзержин пък погледна мен. Вдигнах рамене.

— Хоризонт Тимофеевич Разин — обясни ми маршалът все така развълнувано — е председател на Редакционната комисия и по същество, може да се каже, заместник на Гениалисимуса на Земята. Вижте, само не спорете с него, моля ви. Каквото и да ви каже, съгласявайте се. В краен случай после ще оправим нещата. Я станете да ви огледам. Е, не сте много представителен... Нищо. Оправете си яката и да вървим. Ти ни чакай тук — каза той на Дзержин.

НАМЕСТНИКЪТ НА ГЕНИАЛИСИМУСА

Пак тръгнахме през разни зали и коридори. Автоматчиците тракаха с токове, вземаха за почест и замръзваха.

Секретарят на председателя на Редакцията беше възрастен генерал-полковник. Но се държеше като сержант.

— Ах, вие ли сте! — възкликна той и нервно ми подаде ръка. — Хоризонт Тимофеич тъкмо излиза от процедура, така че ще може да поговори с вас. Заповядайте.

Отвори вратата на кабинета и влезе пръв, но веднага спря и ни пусна да минем. И най-после за пръв път в Москореп видях стар човек! И не само стар, а престарял!

Седеше в инвалидна количка, но не зад бюро, а почти по средата на кабинета. Изпод количката излизаха, точеха се към задната стена и влизаха в нея два маркуча — жълт и червен. Старецът в количката беше пълна развалина: главата му беше килната на една страна, езикът му висеше от устата, ръцете му бяха отпуснати безжизнено. От лявото му ухо стърчеше дебела жица, на която имаше микрофон, който приличаше на слухова тръба. Старецът, изглежда, спеше. Но щом влязохме, медицинската сестра, която стоеше до него, му би някаква инжекция направо през панталона. Той трепна, събуди се, понечи да изправи глава, но тя клюмна на другата страна. Очите му обаче останаха почти отворени.

— Кой сте пък фие? — попита той и ни огледа недоволно.

Маршалът пъргаво пристъпи към него, хвана слуховата тръба, вдигна я към устата си и почтително докладва:

— Доведох Класик по ваша заповед.

— Аха — каза Хоризонт; езикът му едва се движеше. — Клатика. Ела нафам, Клатик, ела.

Приблжих се до него, взех тръбата от генерала и викнах в нея:

— Здравейте!

— А, дофре — изфъфли председателят, — дофре съм. Фишдаш ли ги тез маркучи? По шълтия ми подават пърфичен продукт, по черфения засмукфат фторичния, така че организмът действа. — Опитва

пак да вдигне глава и дори постигна известен успех, но не успя да я задържи и тя падна на гърдите му. Сестрата мина зад него, изправи му главата и остана така — да я придържа.

Старецът като че ли се съживяваше все повече. В очите му дори се появи нещо като любопитство.

— Значи такъв си бил значи! — каза той с видимо одобрение. — Бива си те. И на колко си години?

— Скоро ще стана на сто, ваше високопревъзходителство! — викнах в тръбата.

— Млад си ти, млад си — отбеляза председателят. — Аз съм вече на сто и четири и още ифкам. Ти що си с такова фани ме?

Огледах дрехите си — бяха си наред с едно изключение — и казах:

— Ако имате предвид панталона ми, ваше високопревъзходителство, такъв ми дадоха. Моят си беше нормален, дълъг.

Какви ги дрънкате! — сърдито зашепна генерал-полковникът. — Хоризонт Тимофеевич иска да каже „звание“.

— Да — каза Хоризонт Тимофеевич на Берий Илич. Трябва да го пофисим, фсе фак ни е клатик.

— Слушам! — викна Взросли в тръбата. — Ще го направим майор. Дори полковник.

— Не, не полкофник — каза Хоризонт. — Генерау. Ти, хупафице — той се опита да вдигне очи към сестрата, — не ми фтискай така глафата. Като кимам, я поотпускай.

Сестрата обаче не му хвана вяра и лично поклати главата му.

— Добре — одобри действията й председателят. — Стига. Значи си сгласен да мафнеш оня фим и тка нататък?

Понеже не го разбирах, погледнах Взросли и видях, че ми намига оживено. Пак не разбрах нищо, но кимнах.

— Прафилно — каза председателят и сестрата ми покима с главата му. — Хупафо. Фситко слишно трябва финаги да се мафа, а което не е слишно... — и без да довърши, заспа, езикът му пак увисна и сестрата килна главата му на една страна.

Погледнах маршала, той погледна генерал-полковника, генералът разпери ръце и каза:

— Това е всичко! Хоризонт Тимофеевич даде нарежданията си и сега си почива.

Сестрата надигна маркучите и забута количката към вътрешността на кабинета. А ние тримата излязохме на пръсти в приемната.

КНИГАТА, КОЯТО НЕ БЯХ ПИСАЛ

— Уфф! — въздъхна Берий Илич и погледна въпросително генерал-полковника.

— Всичко е наред — усмихна се той. — Хоризонт Тимофеевич беше в много добро настроение и направи съвсем малко забележки.

— Да, разбира се — съгласи се маршалът. — Съвсем приемливи забележки.

Същото каза и на Дзержин, който ни посрещна с въпроса: „Как мина?“ А после ме попита:

— Разбрахте всичко, нали? Изискванията са съвсем елементарни: повече сънища, по-малко ненужна реалност и никакви Симовци. Съгласен ли сте?

— Не! — казах аз.

— Какво?! — Маршалът чак подскочи, а Дзержин си бръкна в джоба.

Впрочем веднага извади ръката си, дойде при мен и каза нежно:

— Съгласете се, драги ми, тук не е прието да не се съгласява човек.

Стиснах главата си с ръце и нервно извиках:

— Вижте какво! Защо сте се лепнали за мен? Какво да поправа и къде? За какъв роман говорите? За какъв Сим? Ако имате предвид Карнавалов, да, познавах го и дори ходих при него в Торонто. Но никога не съм споделял възгледите му и дори изхвърлих писмото му до сегашните вождове.

— Знаем — усмихна се маршалът и двамата с Дзержин се спогледаха. — А сега изхвърлете и него самия.

— Откъде? — попитах.

— От романа, драги ми — усмихна се Дзержин.

— От какъв роман бе? — попитах уморено. — Не разбирате ли, че никога не съм писал никакъв роман за Карнавалов?

Седнах на фотьойла и извадих цигара. Ръцете ми трепереха и не можех да улуча драскалото на кибрита с клечката. Междувременно в

кабинета се възцари някакво странно, тежко, дори бих казал зловещо мълчание.

— Добре — каза накрая Берий Илич. — Говорите толкова развълнувано и убедително, че почти ви повярвах. Но все пак налице са някои факти. А пред фактите, както знаете, мълчат всички. Добре. Сега ще се наложи да ви покажа нещо.

Той тежко се надигна, отиде до една каса, закри ключалката с рамо и почна да набира шифъра.

— Ама касата ви е направо като швейцарска, Берий Илич — свойски каза Держин.

— Че тя си е швейцарска — отговори маршалът. — Даже си пише: „Маде ин Швейцария“.

Касата се отвори. Маршалът рови вътре доста дълго, накрая извади някаква книга с тъмна обложка и я сложи пред мен.

— Не ви ли е позната?

Взех книгата и почнах да я разглеждам. Прочетох заглавието, после погледнах кой е авторът и видях, че съм аз.

В това нямаше нищо чудно. Всеки автор от време на време държи собствените си книги, книгите, които с написал. Въпросът беше, че доколкото си спомнях, не бях писал тази книга.

— Е, какво ще кажете? — чух гласа на маршала.

— Момент — казах.

Огледах корицата, отворих книгата и прочетох годината на издаване. 1986. А аз бях заминал от Щокдорф през осемдесет и втора. Всъщност още не бях живял през осемдесет и шеста.

— Тук има нещо много объркано — измърморих и прегледах началото на книгата. И намерих описание на разговора си с Руди, на посещението ми при фройлайн Глобке, на похищението ми от арабите, на срещата ми с Букашов. Всичко съвсем подробно и достоверно и, най-важното, написано в моя стил. Нищичко не разбирах. Бях готов да си представя, че за шейсет години някой е успял да проучи всички подробности и на базата на донесенията на агентите и на други архивни данни да съчини подобен роман. Но да проникне толкова дълбоко в мислите ми и така да подражава на стила ми — това вече не можех да го повярвам, понеже, без излишна скромност, стилът ми е просто неподражаем.

Отворих книгата към средата и веднага ми се наби на очи една глава, наречена „Ново за Сим“.

— Интересно ли ви е? — попита маршалът. Надничаше над рамото ми.

— Момент — казах пак и с нарастващ интерес зачетох тази всъщност не кой знае колко дълга глава.

НОВО ЗА СИМ

Мислех си, че знам всичко за Сим Симич, а излезе, че не съм знаел нещо наистина много съществено.

Оказа се, че за времето на отсъствието ми от двайсети век той временно е изоставил работата си върху „Голямата зона“ и е нашрайбал четири канари мемоари със заглавие „СИМ“.

В книгата, която маршал Взросли ми представи като моя собствена, пишеше, че съм бил чел и четирите (трудно ми е да го повярвам впрочем), при това съм ги прочел, от една страна, много преди да пристигна в Москорец, а от друга — след като съм се върнал оттам. Често казват, че писателят не бива да обяснява всичко на читателя, не бива да му дава нещата сдъвкини. Че трябва да даде на читателя възможност сам да се потруди, да се поизпоти и да се сети за онова, за което не се е сетил писателят. Щом е така, вие се сетете как може да се получи така, че да чета собствената си книга още преди да съм я написал. Да, сами се сетете, ако искате, понеже на мене вече ми се вие свят от този проблем. Затова просто ще ви преразкажа онова, което успях да прочета в кабинета на Берий Илич.

Пишеше, че първата глава на първата канара на мемоарите на Симич започва с описанието на една обикновена сутрин на едно обикновено съветско момче, чийто баща е в затвора, майка му е отишла да му предаде пратка, а момчето е на училище, после се прибира вкъщи и си учи уроците. Момчето е в трети клас и не може да разбере защо са затворили баща му, бивш моряк от Балтийския флот, комисар на крайцера „Аврора“, а впоследствие народен комисар на висшето образование. И макар всичките тези събития да измъчват неимоверно детската душа, все пак трябва да се учи. Него ден, поради отсъствието на мама, малкият Сим обядва сам и сяда да учи. По литература са им дали ново народно стихотворение:

*На дъба зелени, горе във простора,
два сокола сиви тихо си говорят.
Хората познават тези два сокола:*

*първият е Ленин,
вторият е Сталин...*

Сим пише, че още тогава е имал феноменална памет. И че дори това тъпо стихотворение не му създадо никакви проблеми и той научил наизуст първата строфа веднага — но и веднага се замислил, защото, понеже от дете имал остро критично отношение към действителността, изобщо не можел да си представи Ленин и Сталин кацнали на дъб като птици.

И точно в този момент, докато подлагал стихотворението на критичен анализ, на вратата се потропало. Сим отворил и видял на прага страшен, мръсен, окъсан странник с чорлава брада и торба на рамо. Странникът поискал водица и като се напил и избърсал капките от брадата си, го погледнал втренчено и попитал:

— Как те викат, момче?

Сим отговорил:

— Сим.

— Правилно — казал странникът. — Сим. Чуй сега какво ще ти кажа, младоче, и запомни: ти ще станеш цар на Русия. Ще бъдеш Сим Първи.

И след тези думи странникът изчезнал яко дим.

Сим пише, че бил впечатлително момче и думите на странника много го смутили.

Останал пак сам, той продължил да учи стихотворението, но вече не можел да го запомни. В главата му се блъскали най-неочаквани, даже странни за един пионер мисли.

*Хората познават тези два сокола:
първият е Ленин,
вторият е Сталин...*

— А третият съм аз! — внезапно казал Сим на глас и както пише, веднага изпаднал във възбуда от острото предчувствие за необикновената си съдба.

Сим разказал за необикновения старец на майка си. Сломена от това, че в затвора пак не приели нещата, които била занесла на съпруга си, тя отначало като че ли не го слушала, но после го изгледала стреснато, помолила го да повтори всичко отначало и дълго го разпитвала какъв бил този старец, как изглеждал и как бил облечен. Накарала се на Сим, че бил прекалено доверчив, и му наредила за в бъдеще винаги да пита кой чука и никога да не отваря на непознати.

— Мамо — попитал Сим, — а той защо каза, че ще стана цар?

— Всякакви луди има — казала майка му. — Дрънкат каквото им скимне. Само лъжат децата. Да вземат да ги осъдят всичките по параграф петдесет и осми...

Но същата нощ, след като накарала Сим да се закълне във всичко свято, тя му разкрила тайната на необикновения му произход.

... Тайната била, че Сим Глебич Карнавалов не бил баща на Сим Симич. Истинският му баща бил Николай Александрович Романов, император и самодържец на цяла Русия...

Майката на Сим Симич Екатерина Петровна му разказала, че точно преди революцията, докато съпругът ѝ бил комисар на крайцера „Аврора“, тя работела като перачка в Зимния дворец и там имала интимна среща със самодържеца. Царят обаче се събрал с нея не поради никакви разпътни съображения, а изключително заради опазването на Руската корона. Той предусещал, че съвсем скоро ще избухне революцията, а пък наследникът му бил тежко болен и бъдещето тънело в мъгла. Затова императорът, след като се споразумял със съпругата си Аликс, предприел тази необичайна стъпка. И в нощта на тайната им среща молел Екатерина Петровна и я заклинал в името Божие, ако Господ ѝ прати момченце, да го пази като зеницата на околото си и чак в нужния час, когато се яви знак свише, да разкрие на сина си кой всъщност е той.

Докато четях, двамата дейци от БЕЗО, Берий и Дзержин, надничаха над рамото ми, наблюдаваха реакциите ми и проявяваха изключително нетърпение. И щом вдигнах глава за секунда, за да осмисля прочетеното, Берий, без да ми даде време да се опомня, ме попита какво мисля за всичко това.

— Това са идиотщини — казах.

— Сериозно? — бързо попита Берий Илич. — Наистина ли са идиотщини? Така ли мислите? Защо?

— Ами как иначе? — попитах и аз. — Вземете времето например. Симич е роден през двайсет и шеста. Не знам, някои гении може би ги износват не девет месеца, а девет години и тогава, разбира се... Но честно казано, не мога да разбера защо твърденията на Карнавалов ви притесняват толкова. Ами че това, което пише, е просто абсурд.

— Именно защото е абсурд — каза маршалът. — Защото, както показва историческият опит, именно абсурдните, дори, по-точно казано, идиотските идеи най-лесно завладяват умовете на масите. И затова този Сим... Между другото случайно да знаете защо името му е толкова странно?

Точно това случайно го знаех, защото бях чувал историята на произхода на името от самия Сим Симич с личните си уши. Въпросът е там, че съратниците на баща му също го наричали Сим, макар цялото му име да било Симеон — Симеон Глебович. Но на него му харесвало да му казват Сим. И решил да нарече така и сина си. А когато го попитали какво означава това име, казал: много е просто; Сим значи Семирен интернационал на младежта. Някой обаче му казал:

— Не става, Глебич. Интернационалът на е семирен, а всемирен. В такъв случай трябва да наречеш сина си Вим.

Той рекъл:

— Не, Сим ще е. И ще значи: Смърт на експлоататорите мародери.

Казали му:

— Не ик-, а експлоататорите, значи трябва да наречеш детето Сем. — Карнавалов решително отхвърлил и това: приличало му на Сам и било буржоазно, Сим щял да си бъде.

— Той ли ви го е казвал? — попита маршалът.

— Разбира се. И то много пъти.

— А не бихте ли могли да кажете всичко това публично? — попита Дзержин, който дотогава мълчеше.

— Защо не? Стига да ми организирате среща с читатели...

— Разбира се, че ще ви организираме — прекъсна ме маршалът. — Нали виждате, че точно с това се занимаваме. Именно затова е създаден Юбилейният комитет, провежда се масова кампания и дори подготвяме този ваш роман за издаване. В празника ще вземат участие най-добрите граждани на републиката, изтъкнати артисти ще четат

откъси от произведенията ви, може да има и песни и танци. А може би дори — той примижа лукаво — ще изпълнят някоя ваша любима украинска песен. Но имаме една молба към вас, за същото настоява и Редакционната комисия — махнете го този Сим от книгата. Той изобщо не допринася за нея, дори ѝ пречи, прави я тежка и тромава. Задраскайте го и точка. Какво ще кажете?

Честно казано, не знаех какво да кажа. Защото не бях прочел нищо освен главата „Ново за Сим“.

Мислех, че веднага ще ми предложат да прочета цялата книга, но те нещо се притесниха и от някои изказвания на маршала разбрах, че ги е страх да ми дадат собствената ми книга, понеже като я прочета, може да се повлияя от нея. Вярно, Дзержин веднага премисли и каза на маршала, че ако я прочета и се повлияя, но после я поправа и пак я прочета, крайният резултат ще е благотворното влияние на поправената книга, а това ще е хубаво.

Маршалът помисли и каза, че Дзержин, изглежда, е прав и че може би си струва да ми дадат да си прочета книгата, и че той щял да опита да го уреди. Може би щял да успее да прокара въпроса през Върховния петоъгълник и да уговори Редакционната комисия — заради това бил готов пак да поиска Хоризонт Тимофеевич да го приеме.

— Защо? — попитах. — Струва ли си пак да тормозим стареца за такава дреболия? Защо не ми дадете книгата за една нощ без никакви петоъгълници и комисии? Ще я прочета и веднага ви я връщам.

Маршалът ме погледна така, все едно съм се побъркал. После помисли малко и каза:

— Много странен човек сте вие. Ами че това е печатно слово. Вие дори допуск нямате... — Някаква мисъл се плъзна по лицето му и той се обърна към Дзержин Гаврилович. — Сирوماхин, я отиди при Матюхин. Търсеше те за нещо.

— Матюхин? Мене? — Дзержин погледна маршала със съмнение.

— Върви, върви — нетърпеливо го подкани Берий Илич.

Дзержин излезе и у маршала веднага настъпи коренна промяна. Той се промъкна на пръсти до вратата, която се беше затворила зад Сирوماхин, и погледна през ключалката. После изтича до бюрото си и

измъкна щепселите на всички телефони, погледна със съмнение тавана и ме привика с пръст.

— Слушайте ме внимателно — зашепна бързо, като в същото време ме изтикваше към ъгъла. — Давам ви книгата за една нощ. Но никой не бива да научи. Дори жената, която живее с вас.

— Добре — отговорих също шепнешком. — Ще се заключа в кабесена и ще я чета там.

— На Дзержин също нито дума. На никого нито дума. Ако ви хванат с книгата, няма да признавате, че съм ви я дал аз.

— Ами какво да кажа? — попитах учудено.

— Каквото искате. Можете да кажете, че сте успели да я прекарате през митницата. Можете да кажете, че сте я намерили в някой паробус или на боклука. Каквото искате, но не ме издавайте. Заклевате ли се?

— Заклевам се! — казах тържествено. — Но не разбирам кой може да ме хване освен вашите хора.

— Ах, колко сте наивен! — възкликна той. — В нашата република изобщо не е ясно кои са наши и кои не са наши. Добре, взимайте я и до утре.

Едва бях успял да пъкна книгата в пазвата си и се върна Дзержин, и каза, че не могъл да влезе при Матюхин — той имал съвещание.

— Е, утре тогава — небрежно каза маршалът и незабелязано за Дзержин ми намигна. — Сега сте свободни — каза и ми подаде яката си ръка. — Много се радвам, че се запознахме, Класик Никитич.

РАЗХОДКА

Когато двамата с Дзержин излязохме на Червения площад, изпитах странно усещане. Усещане, че току-що съм излязъл на свобода, но че е можело и да не изляза.

Вече се беше стъмнило съвсем и небето беше обсипано със звезди — изглеждаха особено ярки над затъмнения град.

— Е, хареса ли ви маршалът? — попита Дзержин с усмивка.

— Интересен човек — казах и изведнъж видях осветен летящ обект, който бавно плуваше над площада от запад на изток.

— Вижте, лети! — казах и бутнах Дзержин с лакът.

— Къде? — Дзержин вдигна глава, видя обекта и бързо се презвезди.

Аз също се презвездих. Направих го автоматично и разбрах, че май ставам истински комунянин.

Дзержин настоя да ме изпрати и тръгнахме направо през площада. Вечерта беше тиха и топла, улиците бяха съвсем безлюдни — по целия път не видяхме нито един минувач. Дзержин мълчеше, аз също мълчах и обмислях всички странни неща, които бях видял и чул този ден. Имах чувството обаче, че ми предстои да открия още нещо необикновено.

— Я ми кажи — обърнах се машинално на „ти“ към Дзержин, — защо все пак толкова ви притеснява Сим Симич? Мога да разбера, ако имате проблеми с някои от поклонниците му, със симитите имам предвид, но самият Сим сигурно е умрял много отдавна. Ако беше жив, щеше да е на... на колко?...

— На сто и шестнайсет — каза Дзержин.

— Видя ли. На сто и шестнайсет... Казват, че в Кавказ имало планинци, които живеели и по-дълго, но Сим, сигурен съм, отдавна е мъртъв.

Спряхме пред входа на хотела. Дзержин хвана дръжката на вратата да ми отвори и каза:

— Ти първо прочети това, дето ти е в пазвата, пък после ще говорим.

СТЕПАНИДА ЗУЕВА-ДЖОНСЪН

В главата ми са се смесили най-различни и противоречиви спомени и не знам кои да смятам за първични и кои за вторични.

Помня, че през нощта се бях заключил в кабесена и тайно от Искрина четях собствената си книга, а после я скрих зад телевизора. А друг спомен противоречи на първия и ми казва, че изобщо не съм чел тази книга, а съм проучвал материали за нея в библиотека „Ленин“ заедно с Дзержин Гаврилович. До библиотеката ни откара пак Вася и по пътя, като се късаше от смях, ме попита знам ли кой е основният признак на комунизма. Разперих ръце и Вася, след като погледна седналия отзад Дзержин, ми каза шепнешком, че признакът бил заличаването на границата между първичния и вторичния продукт. Дзержин все пак го чу и му показва юмрук — беззлобно обаче, както видях. Когато слязохме от паромобила, реших да се изфукам пред Сиромахин, че познавам библиотеката, и бързо тръгнах към главния вход.

— Не, ние не сме оттук — позасмя се Дзержин. — Това е общият вход.

— Не можем ли да влезем като всички? — попитах.

— Можем, разбира се — каза Дзержин, — но няма защо. Тук държат само съчиненията на Гениалисимуса и за Гениалисимуса, а на нас ни трябват други неща.

Завихме на ъгъла, минахме покрай почти цялата сграда и накрая се шмугнахме в някаква почти незабележима врата със скромна табелка „Отдел за предварителна литература“.

Последва сложна система коридори, във всеки от които ни спираха и внимателно ни проверяваха документите.

Накрая попаднахме в главното хранилище — редица съединени просторни зали.

Впрочем дори в миналия си живот, макар да бях влизал безброй пъти в тази библиотека, не бях виждал цялата тукашна колекция и имах доста неясна представа за нея от каталозите. А сега видях всичко. Събраните съчинения на всички световни класици от Омир до

Солженицин. От древни пергаменти до евтините издания от най-ново време.

Във всяка зала седяха читатели: по един, по двама, по трима души, не повече. Всичките от БЕЗО и поне майори.

Всички бяха струпали пред себе си книги и ги конспектираха, очевидно с намерението да използват прочетеното в идеологическата борба.

Но една читателка, подполковник от БЕЗО, доколкото можах да разбера, използваше служебното си положение за лични цели. Четеше (видях заглавието) „Ана Каренина“ и забравила всякаква бдителност, плачеше на глас.

На мен естествено ми се щеше да се позадържа в общото хранилище, но Дзержин ме караше да бързам. Минахме през още няколко зали и по няколко коридора и най-после спряхме пред врата с табелка: „Мракобеснически съчинения на С. С. Карнавалов“.

Тук не само ни провериха документите, но и ни претърсиха и като намериха у Дзержин пистолет „ТТ“, го помолиха да го предаде на началника на охраната.

Едва след това влязохме в залата (по-точно в поне три съединени зали), където се пазеха не само изданията на всичките шейсет канари на руски и на още стотина други езици, но и много книги за самия Сим: мемоари, изследвания, сборници статии и дисертации.

Но се оказа, че и това не е всичко.

В стаята след тази зала Дзержин Гаврилович ме запозна с една кльощава остроноса млада жена, която се представи като лейтенант от БЕЗО Съветина Кулябко.

По молба на Дзержин тя ми разказа, че в тази стая се пазели агентурните Данни за Сим: за произхода му, за биографията, за начина на живот, навиците, склонностите, силните и слабите страни на характера, сексуалните особености, характеристиките му от училище, от комсомола, от сиропиталището, от института, сведенията за връзките му — сърдечни, приятелски, делови и случайни. Имаше образци от почерка му, отпечатъци от пръстите му, протоколи от разпитите на последователите му и безброй снимки и диапозитиви, направени с открити и скрити камери и апарати, дори нощни, с инфрачервени лъчи. Тя веднага предложи да ни покаже някои диапозитиви, след което закачи на стената един малък екран, дръпна

завесите, включи прожекционния апарат и започна да слага в него разни слайдове.

Беше ми много интересно.

Видях Сим Симич в най-различни времена и ситуации. Ето го още съвсем млад, сред група възпитаници на сиропиталището. Ето го в лагера (анфас и профил). Следлагерна снимка за паспорт — уморено, изтощено и в същото време сурово лице. След това дупка във времето. А после — снимки от почти всеки ден в живота му. Десетина от сватбата с Жанета. Снимка от деня на триумфа — с първата си книга в ръка. Зад писалището. На ски. На колело. Как държи някаква котка. После пак арестът, затворът и дори как го изтиква с парашута му от самолета. И естествено как участва в безброй митинги, конференции и пресконференции плюс срещата в Белия дом с президента на Съединените щати.

Обаче някои от снимките, направени със скрита камера и инфрачервена светлина, бяха прекалено откровени.

Ако почна да разказвам подробно какво точно видях на екрана, тази книга щеше да има поне сто хиляди читатели повече. Жалко, че природното ми целомъдрие не ми позволява да описвам такива неща. Но все пак трябва да кажа, че Симич доста ме смути. След като знаех колко е религиозен и какъв аскет е (което е известно на всички), бях направо шокиран да го видя в не съвсем достоен вид не само с Жанета, но и с други особи от противоположния пол. Бяха десетина и дори познавах лично някои от тях. Ето я една известна наша новелистка, една прочута американска кинозвезда, а третата... лицето на третата не се виждаше, но и от противоположната страна човек просто нямаше как да не я познае.

Щом видях Степанида, при това в такъв вид, внезапно ме обзе неукротима ревност и чак се разтреперих и заскърцах със зъби.

— Какво ви е? — уплаши се лейтенант Кулябко.

Смутих се и казах, че ми е било неприятно да видя последния кадър, тъй като навремето съм бил доста близък с тази жена.

— Знаем — каза Дзержин.

А лейтенант Кулябко каза, че имат и диапозитиви с подробности от това мое познанство и че може веднага да ми ги покаже.

— Не! Не! — викнах. — Само не това! Всъщност не може ли тези кадри да се унищожат?

— А, не, драги ми! — засмя се Дзержин. — Тези кадри принадлежат на историята и ще е престъпление да се унищожат. Е, добре — каза той едновременно и на мен, и на лейтенант Кулябко. — Погледахме снимки, дайте сега да почетом нещо. Донесенията на Степанида например.

— На Степанида? — смях се. — Нима тя е писала донесения?

— Естествено — каза Дзержин. — Степанида Зуева-Джонсън беше наша разузнавачка. Изключителна жена. Заедно с вербувания от нея бивш морски пехотинец Том Джонсън тя достави много безценни сведения.

ДОНЕСЕНИЯТА НА СТЕПАНИДА

Три дни четох донесенията на Степанида, без да вдигам глава. Всяка сутрин в осем и половина Вася пристигаше да ме вземе от хотела и ме връщаше от библиотеката чак в единайсет вечерта.

Не, никой не ме караше насила да работя толкова дълго. Просто така бях увлечен от четенето, че дори не ходех да обядвам. Още повече че най-близкият упопот беше в Кремъл, а на територията на библиотеката се удовлетворяваха само общите потребности и губех апетит дори само щом си помислех за тях.

Донесенията бяха прикрити като писма до приятелка. Някаква си Катя. Мисля, че всъщност тази Катя е била поне началник-отдел, а може би и шефът на цялото КГБ.

Хитър ход обаче, трябва да го признаем. Най-обикновени писма от една простовата жена, пълни с грешки. И всичко в пряк текст, без никакво шифроване. Дори самият Сим Симич да беше хванал някое от тези писма, въпреки цялата си проницателност едва ли би се сетил какво точно представлява то.

А в писмата всъщност се казваше всичко за Симич.

Как живее, как работи, върху какво работи, какви идеи обмисля, за какво говори, как е със здравето и дори (това е то женската низост!) какъв е в леглото.

В писмата си тя го нарича почтително „господаря“. Но всъщност преценките ѝ са хладни, трезви, от време на време подигравателни и прекалено проницателни за необразована селянка.

Ето например как описва процеса на сближаване.

„А освен това, Катюшке, тукашното ни общество доста се развълнува напоследък, понеже бил пристигнал някакъв прочут руски писател. И по весниците писаха за него, и по тиливизията го показват сяка вечер, представителен такъв, брадата му страшна, обаче гласчето му тънко. И все говори срещу комунизма, хвали православието и кори наште американци, че били забравили Бога. Вместо, каже, да се жертват, вие, каже, сте се ояли и само лежите. А ненаситният

ламтежен комунизъм вече ви е стиснал за гърлото и скоро ще забие в него железните си зъби...

... Писателят реши да се засели при нас, понеже природата много му приличала на нашта, средноруската. Купи една ферма четиресет акра, с гора и езеро, и реши да ограда всичко.

... Живее със семейството си уединено, с хора се не вижда, работел по осемнайсет часа на ден. Обаче ходи в черквата «Свети Георги». И тук човек може да се приближи до него, макар все да е заобиколен от своите си хора, а пък бодигардът му Зилберович (православен казак от еврейски произход) наблюдава внимателно сички и да изтиква с рамо секи, който се приближи повечко.

... Разбирам какво имаш предвид, Катюша, аз с тайзи си част навремето и Том вербувах. Том обаче е с южна кръв, впечатлителен човек, а този писател си живее с измислени образи и изобщо не вижда това, което само му се набутва в очите, нищо че го въртя и тъй, и тъй. Всеки път, като дойде на черква, гледам да заема позиция точно пред него, падам на колене и се кланям доземи, ама, дето се вика, и в носа да му го натикаш, пак не забелязва. Том ми вика, ама че си тъпа, като искаш да си покажеш преимуществото, защо го маскираш с джинси?

... Умник е тоя Том, нищо, че е черен. Вече не аз търся позиция пред писателя, а той, щом ме види, се измества полекичка-полекичка, та да е зад мен, и се моли ли моли. Усещам аз, че ще клъвне рибката.

... Клъвна!

Вчера след службата неговото чифутче ме спира и казва: едно много известно лице, казва, спешно има нужда от секретар-преводачка, която да може да живее в имението му и да извършва определени услуги. Разбрах, че имате всички данни за тази работа.

Казах, че данни за определени услуги имам, разбира се, но че се съмнявам в преводаческите си способности, тъй като не знам английски чак толкова хубаво. Но че ако на извесното лице му трябва камериерка, данните ми идеално подхождат. Освен това, викам му, имам и един недостатък — мъжът ми е черен.

Чифутчето казва, ние не сме расисти и взимаме и мъж ви, извесното лице има нужда от допълнителен бодигард...“

В следващите си писма Степанида разказваше на Катюша как двамата с Том се заселили в имението на Симич и какви им били задълженията, описваше подробно всичко, което ставало в имението,

при това особено живописно интимните си отношения с работодателя, които били предимно денем, когато отивала да чисти кабинета му. Понякога чисто женското у нея надделяваше и тя хвалеше господаря си, но пишеше с неприязън за жена му.

Ден след ден тя бе наблюдавала живота в Отрадное и подробно описваше как „господарят“ работи и как се подготвя за завръщането си.

Той не споделял плановете си с нея, но понякога, като я потупвал отзад, казвал: „Ех, Стешке, Стешке, като прогоним ламтежниците, ще те взема в Москва и Том ще вземем. Том ще го направя граф, а ти ще станеш графиня.“ На съмненията ѝ как Том ще стане граф, като е черен, господарят казвал: „Какво като е черен? Няма страшно. Стига да не е комунист или плуралист. Колкото до това, че е черен, Петър Първи също си е имал арапин и кръвта на този арапин тече даже в жилите на Пушкин. Важното е какъв черен си.“

Четях донесенията на Степанида, характеристиките ѝ на живеещите в Отрадное и на гостите и понякога се смеех до сълзи. Но като стигнах до мястото, където тя описваше моето гостуване, се възмутих от дън душа. Колко нагло, коварно и подло женище!

Не, няма да повтарям глупавите ѝ долни измислици за мен — освен всичко друго тя ме нарича дундъо (що за идиотска дума!) и ме изобразява като някакъв паразит и нагаждач, лепнал се за Сим Симич (никога не е имало такова нещо!). Но най-важното, оказва се, че и мен е съблазнила умишлено със задника си. И не поради естествено влечение, а с една-единствена подла цел: да ми попречи да замина от Отрадное. И след като описва отношенията ни надълго и нашироко, накрая се отказва от простонародния си стил и делово и студено отбелязва: „В сексуално отношение не представлява интерес.“

Е това вече не е ли наглост? Аз да не представлявам интерес? Че кой тогава представлява интерес? И защо ма, мръсно, крещеше и стенеше, че не си виждала такъв мъжкар?

Бе какво да я правиш. Куката си е кука. Не току-така никога не съм имал доверие на хора с тази професия.

ОТКРОВЕНИЯТА НА ДЗЕРЖИН

Толкова се ядосах и се разстроих, че реших да не чета повече и да си тръгна, без да изчакам Вася.

Предадох папката на лейтенант Кулябко, изчаках да видя, че вписва, че я е получила, в регистрационната книга, и излязох.

Вече се свечеряваше, но беше доста задушно.

Някъде над Ленинские гори се трупаха облаци и гърмеше, но ако се съдеше по посоката на вятъра, бурята щеше да отmine центъра на Москва.

Пресякох проспект „Четвърти том“ (бивш „Калинински“) и по улица „Августовски тезиси на Гениалисимуса“ (бивша „Грановски“) тръгнах към проспект „Първи том“.

Минах покрай едно здание отляво — навремето там се намираше Кремълската поликлиника. Ако се съдеше по струпаните пред него дълги лимузини с двигатели с вътрешно горене, сега там пак имаше нещо подобно.

В този момент с ужасен вой и святкане на лампи пристигна странната колона, която вече бях виждал — четирите бронетранспортъра (два отпред и два отзад) и двете дълги лимузини, съединени с гъвкави маркучи. Разбрах, че идва председателят на Редакцията и спрях, за да видя как ще го изкарват от колата (с маркучи или без), но до мен тутакси цъфна въоръжен с автомат боец от вѳтсиг и ми каза, че тук е забранено да се спира и дори да се гледа, и прещрака затвора на автоматата.

Проявих максимална досетливост и бързо се отдалечих, като свих глава между раменете си и същевременно я обърнах на другата страна.

В началото на улица „Послесловие към Първи том“ имаше голяма опашка за вода. Опашката вървеше бавно, понеже потребностите се удовлетворяваха само с две пластмасови чашки, вързани за чешмата с верижки.

Хората изнервено викаха на разпределящата водата лелка да не дава по повече от една чашка на човек.

Наредих се и аз, но като видях, че опашката ще се точи поне два часа, се отказах.

Някои ме извика, обърнах се и видях Дзержин Гаврилович — настигаше ме с радостна усмивка.

Каза ми, че придружавал Хоризонт Тимофеевич и като ме видял, решил да се поразходи с мен.

— А защо Председателят пътува с охрана от бронетранспортъори? — попитах го. — Да не би срещу него да се готви покушение?

— Всъщност — каза Дзержин, — ако погледнем истината в очите, срещу всеки член на нашето ръководство се готви нещо от някого. Знаеш, че и сред минавачите около нас, и ей там на опашката за вода, и изобщо навсякъде има много скрити симити. Може би дори са повече от обикновените комуняни.

— Не мога да те разбера — казах. — Къде тогава гледа вашето БЕЗО?

— Ох, драги ми — огорчено махна с ръка Дзержин. — Много ще ти е трудно да разбереш. Все пак си нов тук. Въпросът е, че цялото ни БЕЗО всъщност се състои от агенти на американското ЦРУ.

— Виж какво — кипнах, — стига си дрънкал глупости. Разбирам, че в БЕЗО могат да проникнат вражески агенти, обаче цялото БЕЗО да е само от тях, това си е направо идиотщина!

— Ах! — Дзержин ласкаво присви очи. — Колко си наивен наистина! За жалост това, което ти казвам, съвсем не е идиотщина, а чистата и печална истина.

Истината, която ми разказа Сиромахин, беше, че агентите на ЦРУ прониквали в БЕЗО постепенно от много и много години.

— Разбираш ли, то е като рак — обясни ми научно Дзержин. — Отначало клетките се натрупват бавно. Но когато броят им премине критичната граница, завладяват всичко. Същото е и с агентите на ЦРУ. Отначало са прониквали поединично. А после, когато стават мнозинство в ръководството, завземат всички постове и слагат навсякъде само свои хора. Нахалството им стигна дотам, че в БЕЗО вече и една чистачка не можем да назначим без съгласието на Вашингтон.

— Направо не мога да си го представя — казах.

— Да — съгласи се Дзержин, — наистина е трудно да си го представи човек.

— Но ако всичко това е истина и вие знаете, че всички агенти на БЕЗО всъщност са агенти на ЦРУ, защо не ги арестувате?

— Няма начин! — засмя се Дзержин. — Те може да са хора на ЦРУ, но се наричат БЕЗО и като БЕЗО самите те могат да арестуват когото си поискат.

— Да... — замислих се на глас. — Интересно. Ами армията ви? И тя ли не може да се справи с тях?

— Е, би могла. Там също има много хора от ЦРУ, но армията все пак би могла да направи нещо.

— И защо не прави нищо? — попитах нетърпеливо.

— Не разбираш ли? Ако нашата армия разгроми БЕЗО, американците на свой ред ще разгромят ЦРУ, което пък е съставено изцяло от агенти на БЕЗО, а това не ни изнася.

Картината, описана от събеседника ми, изобщо не можеше да ми се побере в главата.

На ъгъла на проспект „Първи том“ и улица „Четвърто допълнение“ се разделихме. Вървах към хотела и си мислех какви са тия измислици, дето ми ги дрънка Дзержин. Пиян ли е, луд ли е, провокатор ли е, или просто си прави майтап? Изведнъж ме сепна неочаквана мисъл, обърнах се и хукнах обратно. Настигнах Дзержин чак при площад „Вдъхновение“, хванах го за лакътя и го попитах развълнувано:

— Чакай малко. Ако цялото БЕЗО се състои от агенти на ЦРУ, ти какъв си тогава?

Той ме погледна втренчено, рязко издърпа ръката си и каза:

— Виж какво, драги ми, дай да се разберем веднъж завинаги. С цел избягване на възможни неприятности никога няма да ми задаваш такива въпроси. Окей?

— Окей — казах и си тръгнах.

ТАЙНАТА НА МЕДАЛЪОНА

Мисля, че няма да преувелича, ако кажа, че бях видял и чул в Москореп много невероятни неща. Откровенията на Дзержин обаче направо ме потресоха. Върнах се в хотела много развълнуван и исках веднага да попитам Искрина какво мисли за това. Но тя беше заета — гледаше мач по телевизията.

Седнах до нея на леглото и почнах да гледам и аз. Играеха познати ми отбори, но вече с малко по-дълги имена. Първият се казваше Държавен академичен футболен отбор „Спартак“, носител на орден „Ленин“, а вторият — Държавен академичен футболен отбор „Динамо“, носител на орден „Ленин“. Футболистите бяха от четирийсет до шейсетгодишни. Попитах Искрина защо са толкова стари. Тя отговори, че естествено в толкова важни отбори попадат само най-добрите спортисти с повишени потребности, а за да стигне човек до такова звание, трябва време.

Играта беше вяла. Футболистите не тичаха, а важно ходеха по игрището и бавно подритваха топката. Попитах Искрина какъв е резултатът и тя каза, че резултатът ще бъде открит в двайсет и четвъртата минута, а самият мач ще свърши 5:4 за „Спартак“.

— Откъде знаеш? — попитах.

— Така пише в програмата.

— Нима резултатът е определен предварително?

— Разбира се — каза Искрина. — Спортният петогълник планира всичко много преди мача. По твое време не е ли било така?

— Разбира се, че не — казах. И обясних, че по мое време спортистите са били по-млади и резултатът се е получавал стихийно в процеса на играта.

— Не знам какво значи стихийно — каза тя. — Все пак някой трябва да го е определял, нали?

— Никой не го определяше! Играчите просто тичаха по терена, ритяха топката, биеха във вратата и който вкара повече голове, печели.

— Но това е волунтаризъм — възмутено каза тя. — Излиза, че който може да тича по-бързо и да рита по-точно, печели?

— Ами да де — казах. — Точно така. Вярно, през годините на разцвета на корупцията някои отбори подкупваха други и тогава резултатът се определяше по други правила.

— Ето, виждаш ли — каза Искрина. — Значи е имало условия за злоупотреби. Сега такива неща не може да има. Сега Спортният петоъгълник определя резултата в зависимост от положението на единия или другия отбор, от дисциплината на играчите, от това как изучават произведенията на Гениалисимуса и към коя категория потребители се отнасят. Не може един отбор с играчи с общи потребности безнаказано да вкарва голове на отбор с повишени потребности!

— Това са си чисти глупости — казах. — Ако знаеш как ще свърши мачът, защо да го гледаш?

Искрина вдигна рамене.

— Ти, когато пишеш роман, също знаеш как ще свърши.

— Там е работата, че не знам — възразих. — Тоест когато почвам романа, си имам някакви планове, но после героите почват да правят каквото си щат и кой кого ще утрепе, това си зависи от тях. Същата работа е и с този Сим. Твоите началници ме натискат да го махна, а аз не мога, сърце не ми дава.

Тя скочи от леглото и изключи телевизора. После прошепна:

— Я ми кажи... как изглежда твоят Сим?

— Ами как... — казах. Обикновен... среден на ръст... С ей такава брада.

— Виж — каза тя, измъкна пластмасовия медальон от пазвата си и го отвори. — Това той ли е?

Стори ми се, че стана нещо мистично. Все едно в стаята влетя и в същия миг излетя някой невидим. От малката, вградена в медальона снимка втренчено и навъсено ме гледаше Сим Симич Карнавалов.

РОМАНЪТ

— Е, прегледахте ли го? — попита маршалът, когато измъкнах от пазвата си вече доста поизмачканата книга.

— Да, да, прочетох го — отговорих.

— Бяхме сами в кабинета му — той нареди на секретарката да не пуска никого и да не го свързва по телефона.

— И? — Той ме погледна в очите.

— Според мен не е лош — казах. — Съвсем не е лош. Дори е добър, направо чудесен.

— М-да — съгласи се той. — Романът като цяло е интересен. Обаче вие прочетохте ли го все пак критично?

— Разбира се, че го прочетох критично. Как иначе? Винаги и всичко чета критично.

— Точно това исках да чуя от вас. — Маршалът се оживи и закричи из стаята. — Разбирате ли, когато човек мисли критично, тогава с него можеш да се разбереш. Когато обаче мисли некритично — не можеш. И какви недостатъци намерихте в романа си?

— Недостатъци ли? — повторих учудено. — За какви недостатъци говорите?

Той ме изгледа странно, после каза малко объркано:

— Ами нали... според мен във всички книги, дори в най-добрите, все има някакви недостатъци.

— Разбира се, че има — съгласих се веднага. — Във всички освен в моите. Защото, когато пиша, аз веднага задрасквам всички недостатъци и оставям само достойнствата. Вярно, докато четях този роман, забелязах една излишна запетая, но за това си е виновен коректорът — не го знам къде е зяпал.

Взросли мълчеше. Аз също. Той избърса потта от челото си. Аз направих същото движение, макар челото ми да не беше потно.

— Може и наистина да си го мислите — каза Берий Илич унило, — но не сте прав. Няма произведения без недостатъци. Ето например Гениалисимусианата се пише от голям колектив автори, но дори той понякога допуска някои грешки. А вие... Дайте да ви покажа.

— Добре — съгласих се.

— Значи така... — Той отвори книгата и прегледа първата страница. — Да почнем например с увода. Още в самото начало вие заявявате, че не е съвсем ясно дали това, което пишете, се е случило наистина, или сте си го измислили. Къде е истината, а?

— Е, сега — казах озадачено. — Откъде да знам къде е истината? Вие сам казвате, че вторичното е първично, а първичното — вторично. В такъв случай между измислицата и реалността изобщо няма никаква разлика.

— Добре, да допуснем — съгласи се той и запрелиства понататък. — Ето, капиталиста сте го изобразили много добре. Много сатирично. Този де... как беше... Махенмителбрехер.

— Мителбрехенмахер — поправих го кротко.

— Да, да, разбира се, Михелматен... значи него де. А той, този ваш търговец, и с бели коне ли търгува?

— С бели ли? — учудих се. — Ааа, разбрах какво имате предвид. Честно, не знам. Мисля, че той по принцип не ги избира по цвят. За него важното е да са бързи. Затова предпочита арабските коне.

— Аха, да. Апропо, за онези араби, които ви отвличат... Не ви ли се струва странно, че възлагат на вас такива надежди — че ще изкопчите тук тайните ни?

— Да възлагат каквото си щат — казах. — Може би съдят за мене по себе си и си мислят, че ще продам родината си за шепа злато. Трябва да ви кажа, че и за две шепи няма да я продам.

— Разбирам, разбирам — побърза да ме увери маршалът. — Повярвайте ми, никой не се съмнява в патриотизма ви. Добре, да оставим това. Може да е така, може и да е иначе, не е важно. Но ето това... — той отвори на страницата, където за пръв път се споменавахе Сим Симич... — на това вече не му е мястото тук. И ще направим... ето така. — Той измъкна от една пластмасова канцеларска чашка подострен молив и като разкъсваше хартията, решително прокара една черта от горния ляв ъгъл на страницата до долния десен. И се нагани да надраска и втора — на кръст...

— Спрете! Спрете! — развиках се. Спрете! — Хванах го за ръката. — Тая няма да я бъде! Как така ще задрасквате, това да не ви е... аз може този замисъл да съм го лелеял, може да си го скъпя, може да не съм спал по цели нощи, докато създам всичко това, може би

всяка думичка ей така съм я облизвал и осмуквал... — дори се опитах да му покажа как точно... — а вие — дай да зачеркваме с молива.

Маршалът ме слушаше с огромно недоумение.

— Ама вижте — каза накрая. — Защо сте изобразили този Сим Симич? Не разбирате ли, че той изобщо не ви е нужен?

Честно казано, този разговор ми се струваше все по-тъп и почвах да се ядосвам.

— От къде на къде? — попитах. — Що за глупава постановка на въпроса? На вас Сим Симич може да не ви е нужен. На мене обаче ми е нужен и категорично ви забранявам да го зачерквате.

— Така ли? — Изражението на Берий Илич внезапно се промени и той ме погледна с насмешка. — Вие ми забранявате? Вие поне приблизително представяте ли си каква е разликата между вашето воинско звание и моето?

— Пикал съм ви на званието — казах, но веднага си прехапах езика и се уплаших. Май не трябваше да се държа така. Знае ли ги човек маршалите колко са обидчиви.

— Берий Илич — казах почти нежно. — Разберете ме правилно. Щом този роман съм го написал аз, значи, образно казано, съм го писал с кръвта си, душата си съм вложил в него, а вие искате да ми го вземете и да го осакатите.

— Ама чакайте, чакайте — разбърза се маршалът. — Успокойте се. Не разбирате ли, че това е сериозен въпрос, държавен въпрос, комунистически въпрос? Ако не махнете Симич, не можем да приздадем романа ви и да отпразнуваме юбилея ви.

— По дяволите вашият юбилей! — възкликнах ядосано.

— Не нашият, вашият.

— Вашият, вашият — повторих настойчиво. — Той ви трябва на вас, не на мен. Аз и без него ще мина. Толкова хора си мрат без стогодишни юбилеи и аз ще мина без юбилей.

— Щом сте такъв егоист, минавайте и без юбилей, обаче помислете и за другите поне мъничко. Много добре знаете — продължи да ме увещава той — как комуняните се подготвят за юбилея ви, как се трудят самоотвержено, как изпълняват плановете, как живеят с мисълта за юбилея, как броят дните до него. Те чакат юбилея ви като празник, голям празник. А вие заради един, така да се каже, глупав каприз, искате да им развалите празника.

О, Господи! Вече и аз се изпотих. Стана ми ужасно неудобно — и заради Взросли, и заради всички останали комуняни. И казах:

— Не разбирам защо това толкова ви вълнува. Ясно ми е, че на вашите комуняни им се чете и нещо друго освен Гениалисимусианата, но след като сте решили да публикувате романа ми, поне не го кастрете.

— Не го кастрим, а го подобряваме — бързо ме прекъсна Взросли. — Просто махаме всичко ненужно. И това не е само мое лично мнение. Комписите са съгласни с мен, Хоризонт Тимофеевич, въпреки изключителната си заетост, също разгледа въпроса и най-наистоятелно... разбирате ли, настоятелно — повтори маршалът с явна заплаха — моли да си помислите хубавичко.

Уф, по дяволите! Аз, да ви кажа, съм твърд човек. Но когато ме заплашват хора като този маршал, разбирам, че работата е дебела.

— Направо не знам — казах объркано. — Е, добре. Дайте ми го за още една нощ, ще го прегледам пак и...

— И ще го поправите — подсказа ми той.

— Няма да го поправам, а ще си помисля — казах. — Ако нещо може да...

— Може, разбира се, че може — каза маршалът.

— За вас може и да може — въздъгнах. — На вас не ви е жал за никакви романи... Добре де. Ще си помисля и ще видим.

— Е, така вече бива — зарадва се маршалът. — Значи се разбрахме. Прочетете го още веднъж, прегледайте го, помислете, елате утре и ще оправим всичко... А, момент... — Той отиде до вратата, надникна през ключалката, долепи ухо до тапицерията, после се върна. — Имам нещо специално за вас.

Дълго отваря касата и накрая извади оттам... Какво си мислите? Онова шишенце водка „Смирнофф“, което ми беше изчезнало след кацането в Москореф.

Аз, разбира се, не казах нищо. Разделихме си шишенцето. И най-интересното е, че дори тази съвсем мизерна порция водка изпих без абсолютно никакво удоволствие. Дори се учудих и си помислих, че може и да не съм станал още истински комунянин, но пък май съм се излекувал от алкохолизма. Колко ще се зарадва жена ми, помислих си, докато се чуках с маршала.

ЕДИСОН КСЕНОФОНТОВИЧ

Идиотските преговори за преправянето на романа ми ме изнервиха до такава степен, че много се зарадвах на поканата на Едисон Ксенофонович Комаров, с когото се бях запознал в упопота, да посетя оглавявания от него Комнаком. Когато Едисон Ксенофонович изпрати да ме вземат не с някой очукан паромобил, а с истинска лимузина, работеща с бензин, разбрах, че наистина е голяма клечка. Пък и шофьорът не беше обикновен комунянин, а полковник.

Излязохме на проспект „Първи том“ и се понесохме надалече от центъра.

Не се носихме дълго впрочем. Някъде веднага след Средния кръг на комунизма спухахме гума и докато полковникът я сменяше, аз слязох да подишам чист въздух. Въздухът обаче не се оказа съвсем чист, а като в отдавна непочистван свинарник. Звуците наоколо също бяха свинарнишки. Някъде наблизко нещо квичеше и грухтеше. Огледах се. Очаквах да видя някакви ниски постройките, но видях съвсем друго. Видях, че от всички балкони на шестетажния блок, до който бяхме спрели, ме гледат прасета и квичат и грухтят. Нещо повече — от всички балкони на всички съседни блокове също ме гледаха прасета.

Признавам, че се притесних. Какво беше това? Някакъв свински комунистически град или нова порода свинехора?

Впрочем след малко се сетих, а шофьорът потвърди догадката ми, че се намираме в един от районите на Трета къка, където на гражданите, както вече споменах, им е разрешено да гледат на балконите си продуктивни животни, но не повече от една животноединица на семейство. (Веднага трябва да кажа, че впоследствие четох за този експеримент различни съобщения в пресата със заглавия като „Новият почин“, „Домашен месокомбинат“ и дори „Свиня на балкона“, но последното май беше фейлетон за някакъв мръсник, може би дори всъщност за мен.)

Щом смени гумата, полковникът подкара още по-бързо и скоро отбихме по незабележим горски път.

Последва бариера, караулка и двама часови, които внимателно провериха документите ни. По-нататък по пътя преброих общо шестнайсет караулки с бариери. На всяка ни спираха, проверяваха най-внимателно документите ни, козируваха и вдигаха бариерите.

След последната бариера пътят неочаквано хлътна в някакво подземно съоръжение. Карахме под земята двеста-триста метра и спряхме пред затворен портал с малка вратичка отдясно.

Влязохме през вратичката в просторно фоайе с няколко масички, кожени дивани и фотьойли и две-три изкуствени палми в широки качета.

Посрещна ни лично Едисон Ксенофонович, с бяла престилка.

Ръкувахме се и му казах, че кариерата му сигурно е много успешна, след като толкова млад е вече генерал.

— Толкова млад? — лукаво повтори той. — На колко години съм според вас?

— Ами двасет и пет — двасет и шест — предположих, макар да не бях много сигурен.

Едисон Ксенофонович се разсмя оглушително и намигна на полковника, който се изкиска.

Веселието им малко ме подразни и понацупено забелязах, че според мен не съм казал нищо смешно.

— Не сте, разбира се, че не сте! — побърза да ме успокои младият професор. — Разбира се, че не сте казали нищо смешно. Не се смея на думите ви, а просто така. Понякога си се смея ей така, без причина.

После освободи шофьора и ми предложи да направим малка, но, както се изрази, много полезна обиколка.

Излязохме от фоайето и тръгнахме по една доста широка подземна улица с редици четириетажни сгради под общ покрив. Паромобилното движение, изглежда, беше забранено, защото хората се придвижваха или пеша, или на велосипеди. Щом видяха спътника ми, всички му се усмихваха подмазвачески или, напротив, бързаха да кривнат зад някой ъгъл. Мнозина ме разпознаваха, усмихваха се, идваха при нас и молеха да ми стиснат ръката или ми тикаха разни листчета да им дам автограф.

Оказа се, че това си е цял подземен град. Улиците бяха прави и го разчертаваха на еднакви квадрати, горе-долу като в Манхатън.

Комнаком, както ми обясни Едисон Ксенофонович, бил научният мозък на Москореп. Тук работели най-добрите учени, събрани от всички краища на страната. Имало 116 научноизследователски института, в които се разработвали всички направления на съвременната наука.

— Няма да ги обикаляме всичките — каза Едисон Ксенофонович, — но ето в този ще влезем. Той между другото е създаден благодарение на вас.

— Благодарение на мен? — учудих се и погледнах какво пише над вратата. Пишеше: „Институт за извличане на информация (ИНИЗИН)“.

Беше наистина огромен институт, с много лаборатории. Влязохме в няколко от тях. Във всяка цели бригади доктори и кандидати на науките се занимаваха с по едно малко парченце тънка пластмаса. Разглеждаха го с микроскопи, осветяваха го с рентгенови лъчи, топяха го в химически разтвори и го бодяха с разни игли. Във всяка лаборатория питах учените какво точно правят, те поглеждаха Едисон Ксенофонович, а той весело се смееше и казваше:

— Ами сетете се де!

Напрягах цялото си въображение, но без никакъв резултат.

— Не се ли сетихте? — попита ме той, когато пак излязохме на подземната улица.

— Не — казах. — Не се сетих.

— Помните ли, че когато пристигнахте, носехте едно малко черно квадратно нещо?

— Флопи дискът ли? — попитах.

— Да, може да го наречете и така. Ние му казваме дискета.

— Но защо са я нарязали?

— Защото се опитват да извлекат заложената в нея информация.

Буквално се хванах за главата, а после и аз се разсмях като луд. Едисон Ксенофонович се намръщи и попита какво ми е толкова смешно. Без да спирам да се кикотя, му обясних, че флопи дискът е едно такова мъничко нещо, което се слага в друго, по-голямо, тоест в компютър, но не в съвременен, а в старинен, каквито е имало по мое време. И че малкото нещо трябва непременно да е цяло, а не нарязано,

което го поврежда. И че ако се сложи в компютъра цяло, той го обработва и показва текста или на екран, или пък веднага може да го разпечата като книга.

— Не сте ли виждали такива компютри? — попитах го.

— Лично аз съм виждал — каза той. — Но другите не са. Защото това оборудване е остаряло и отдавна не се произвежда.

— В такъв случай — казах — вашите учени се занимават с глупости. С методите, които прилагат, никога няма да извлекат нищо от тези парченца.

— На тях не им и трябва да извличат нещо. — Професорът безгрижно махна с ръка. — И не искат. Те искат да си имат института, да си имат директор, заместник-директор, партиен секретар, свещеник, началник на БЕЗО, ръководители на лабораториите. Тези длъжности им носят много, от тях извличат полза. А да извличат информация от дискетата — това изобщо не ги интересува. Както правилно казва нашият Гениалисимус, „Движението е всичко, целта е нищо.“ Добре казано, нали?

— Не е лошо — казах. — Вие също ли се занимавате с нещо подобно?

— Аз? — Едисон Ксенофонович се разсмя. — Аз се занимавам с нещо по-сериозно. Ръководя целия този комплекс. Но иначе съм биолог и си имам мой институт, който се занимава със създаването на новия човек.

— На новия човек?!

— Да, разбира се — потвърди той. — На новия човек. Какво ви учудва? Спокойно, ще ви учудя още повече. Елате да ви покажа.

ИНСНЧ

Институтът за създаване на новия човек (ИНСНЧ) беше близо до Инизин, на три-четири пресечки.

Там също обикаляхме разни лаборатории, чието предназначение не ми беше ясно. Едисон Ксенофонович ме запозна с мнозина от сътрудниците си. С всички, без да прави разлика между пол, възраст и звания (а сред тях имаше много наистина възрастни професори, доценти, доктори и кандидати на науките), говореше на „ти“, потупваше ги по раменете, а някои доста солидни дами и под кръста, но отношението му, доколкото забелязах, не притесняваше и не шокираше никого. Напротив, всички, с които контактуваше, се държаха с него, без да му се подмазват, но с уважение, характерно обикновено за човек не само много по-високо в кариерата, но и много по-възрастен. Отношението им към шефа им постепенно се предаде и на мен и аз също престанах да забелязвам разликата във възрастта ни.

Едисон Ксенофонович ми показва хиляди непонятни сложни устройства с какви ли не котли, автоклави, колби и епруветки, съединени с невъобразима плетеница от метални, стъквени, пластмасови и гумени тръби и тръбички, навсякъде нещо вреше, топеше се, къкреше, изстиваше и се изпаряваше. Някои от лабораториите бяха обвити в гъста отровна мъгла, от която ми се виеше свят и ми се гадеше.

— Интересант? — питаше ме той и без да дочака отговор, ме влачеше по-нататък.

Отначало наистина ми беше интересно, но после почна да ми омръзва. Казах на професора, че не си струва да ми показва цялата тази техника, понеже така и така не разбирам нищо от нея.

— Разбира се, разбира се — съгласи се професорът. — Ние наистина се занимаваме с неща, които са доста сложни за неподготвен човек. Добре, ще ви покажа нещо по-елементарно.

Вървахме по дълъг коридор с многобройни врати, същия като в Съюза на писателите, с тази разлика само, че на вратите имаше малки прозорчета. Професорът ми предложи да погледна през едно и това,

което видях, ме стресна и дори ме смая. В просторното помещение зад вратата (приличаше по нещо на болнична стая) на широки железни кревати (бяха седем-осем) най-безсрамно се съвкупяваха голи двойки, при това не стихийно, не потънали в страст, а под наблюдението на група специалисти, които правеха измервания, записваха си нещо и даваха указания кой какво и как да прави. Дръпнах глава от прозорчето и погледнах професора с недоумение.

— Интересант? — попита той.

— За някои хора може би — отговорих. — Лично мене подобни пийпшоута не ме привличат.

— Какво, какво? — попита професорът. — Какви шоута?

Оказа се, че той изобщо не знае какво е пийпшоу. А ще ми се пише професор, моля ви се!

Обясних му, че по мое време в някои съвсем прогнили капиталистически страни е имало такава форма на отвличане на трудещите се от политическата борба за насъщните им права. И че срещу заплащане от само една немска марка или четвърт американски долар трудещият се е можел да надникне през една дупчица и да види различни начини на съвкупяване на човек с човек, а понякога дори и на човек със специални механизми.

За моя почуда съобщението ми много заинтересува професора и той почна да ме разпитва за подробности как точно са организирани тези зрелища и какво конкретно става там.

Уви, не можех да му разкажа много. Честно казано, отбивал се бях два-три пъти в такива бордеи, но като цяло обикновено няхах по четвърт долар или цяла марка за тези зрелища.

След като ме изслуша, професорът се оплака, че за съжаление комунистическите служби не проявявали достатъчно инициатива и отстъпвали на идеологическия противник в тази важна сфера на въздействие върху емоциите на гражданите. Помоли ме да изложа разказа си на хартия и каза, че следващия път вероятно щял да направи пред Върховния петогълник предложение за организиране на такива зрелища в местата за масов отдих на комуняните.

— Но вие вече ги имате — казах и посочих прозорчето.

— О, не — не се съгласи професорът. — Това е съвсем различно. Това, което виждате, не е зрелищно, а чисто научно учреждение. Разбирате ли с какво се занимават тези хора?

— Мисля, че разбирам — казах.

— Не — решително каза той, — не разбирате. Изобщо не разбирате. Тези хора се занимават именно с това, за което ви разказвах — със създаването на нов човек.

— Защо ми обяснявате такива банални неща? Да не мислите, че по мое време новите хора са се правели различно?

— Найн, найн... — Той заразмахва ръце. — Вие наистина не разбирате. Аз не говоря просто за нов човешки организъм, говоря за човек, който принципно ще се различава от предците си със своите физически, интелектуални и морални данни, с равнището на политическата си съзнателност. Накратко казано, говоря за комунистическия човек. По ваше време също се е работело върху тази задача, но тогава се е наблягало на възпитанието и превъзпитанието. Както е показало времето обаче, това е било порочна теория и порочна практика. В процеса на превъзпитанието много хора са ставали не подобри, а по-лоши. То е същото като да се опиташ чрез превъзпитание да направиш от магарето кон.

— Да — казах, — съгласен съм с вас.

— Много се радвам да го чуя — покъртено каза професорът. — Сега ние вървим по съвсем различен път. Решихме да не си пилеем времето за възпитаване и превъзпитаване, а да отгледаме нова порода хора. Съвсем сериозно. Ами вземете което и да било животно. Кучето например. Най-обикновеното куче... От една страна, какво е кучето? Примитивно животно. Няма разум. Само рефлексии. Но и кучетата са различни, нали? Има ловджийски кучета, кучета пазачи, полицейски, стайни, декоративни. И много от тези породи не са се появили от само себе си, а са създадени чрез дългогодишни целенасочени чифтосвания. Е, след като се грижим за това да произвеждаме животни с определени качества, трябва ли да гледаме равнодушно как в резултат на произволно съвкупяване човечеството се превръща в глутница помияри? Интересант?

— Много — казах. — Безумно интересант! Но какъв човек точно искате да създадете? Ловен, пазач или полицейска порода? Или декоративен, а?

— Ха-ха-ха-ха! — разсмя се високо Едисон Ксенофонович. — Много интересна мисъл. Всъщност май си струва да опитаме да създадем декоративен човек. Не, драги, не ме разбрахте правилно. Ние

искаме в рамките на един вид да създадем различни породи хора за различни цели. Сигурно си спомняте какво са правили по ваше време култистите, волунтаристите, корупционистите и реформистите. Пращаха учените на селскостопански бригади, готвачките трябваше да управляват държавата, служителите на БЕЗО се пънеха да пишат романи. Глупаво, антинаучно преразпределение на кадрите. Сега ще е съвсем различно. Сега ще създаваме различни породи хора за различните нужди. За промишлеността и селското стопанство например искаме да създадем добросъвестни работници и селяни. За тази цел подбираме и чифтосваме челници в производството. Двойките, които видяхте току-що, са само герои на комунистическия труд, рационализатори и изобретатели. Селекционираме и хора със склонност към военна служба, към спорта, учени и управленчески кадри.

— Я ми кажете — попитах — и писатели ли се каните да селекционирате по този начин?

— Натюрлих! — викна той. — С писателите обаче въпросът е малко по-сложен. Проблемът е, че писателите, както забелязахме, обикновено са от две противоположни категории. Някои например имат развито художествено въображение, но са твърде изостанали в идейното си развитие. А ние искаме да създадем такъв писател, който да обединява в себе си художествения талант с висока комунистическа идейност. Затова не чифтосваме писател с писателка, а писател с професорка по марксизъм например.

— А не сте ли мислили за човек, който да съчетава в себе си всички най-добри качества?

— Ах! — възкликна професорът и махна с ръка с нещо като досада. — Не само съм мислил, но дори постигнах големи успехи в тази насока, въпреки че беше безумно трудно. Разбирате ли, такъв човек не може да се направи по традиционния пряк начин. Дълги години събирах генетичен материал, сперма сиреч, от какви ли не изтъкнати личности и гении, от физици, математици, писатели, режисьори, герои на труда и носители на Нобелова награда. И вадех от спермата хромозомка по хромозомка. Правех най-различни хромозомни съчетания. Правих го цели трийсет години...

— Трийсет години? — Погледнах недоверчиво младежкото му лице.

— Е, не чак трийсет, по-малко бяха. Няма значение. Важното е друго. Правех опит след опит. Понякога се получаваше нещо. Но не всичко. Понякога ми се раждаха слепи, глухонеми, безръки и безкраки. Някои имаха дадени способности, но нямаха други. Веднъж създадох един интелектуалец — направих му главата като парен котел. И натъпках този котел с всички знания, натрупани от човечеството. Той говореше с лекота на дванайсет езика, а четеше буквално на всички.

— И сигурно е станал велик учен, нали?

— Не. — Едисон Ксенофонович огорчено махна с ръка. — Беше си най-обикновен интелектуалец. Голяма глава, много знания — и нито една мисъл. Наложих се да го анихилираме.

— Какво да го направите? — попитах изумен.

— Разтворих го в сярна киселина — равнодушно каза професорът.

— И не ви ли беше жал? — ужасих се.

— Не, не ми беше жал. Природата и без мен създава такива хора в несметни количества. Но в края на краищата постигнах, каквото целях. Успях да създам абсолютно универсален гений. Беше гений във всички области.

— Защо „беше“? И него ли го анихилирахте?

НЕПРЕКЛОННИЯТ

Едисон Ксенофонович не можа да ми отговори, защото точно в този момент зад една от вратите се разнесе ужасен, нечовешки вопъл.

— Какво е това? — попитах с недоумение и погледнах професора.

— Не обръщайте внимание. — Професорът се усмихна малко смутено и понечи да ме поведе по коридора, но вопълът се повтори, вече толкова силен, че просто не можех да не му обърна внимание.

— Вижте — казах, — какво все пак става тук? Според мен вътре измъчват някого.

— Как изобщо можете да си помислите такова нещо? — Ученият разпери ръце. — Е, щом сте толкова любопитен, нека влезем и видим какво става.

И отвори с крак вратата, иззад която долитаха воплите.

Ужасните ми подозрения незабавно се потвърдиха. Насред стаята — светла, с боядисани с блажна боя цокли — имаше дървен стълб, на който беше завързан вече не млад гол човек с бледо отпуснато тяло. До него стоеше огромен тип с бяла престилка — държеше нагайка, че и с оловно топче на края.

— Какъв кошмар! — казах и погледнах професора. — А ще ми разправяте, че нямало мъчения! Какво правите с този нещастник?

— Абсолютно нищо. Ето вижте. — И с тези думи Едисон Ксенофонович взе нагайката от якия тип и замахна.

— Олеле! — писна вързаният. — Не ме бийте! Страх ме е! Отказвам се от убежденията си! Признавам, че комунизмът е най-прекрасната и съвършена обществено-икономическа формация!

— Защо пициш, нищожество такова? — попита го професорът. — Защо толкова лесно се отказваш от това, което ти е скъпо? Вижте го — обърна се той към мен. — Гърбът му е съвсем здрав, няма дори следа от удар с нагайката.

— Пищя, защото ме е страх от болката — с ридание каза вързаният, обърна към мен разкривеното си от страдания лице и видях, че това е представителят на западногерманската фирма, който беше

летял с мен с надеждата да разбере как ще работи в бъдещето съветският газопровод. Той също ме позна, разтресе се целият и почна да ме моли да се застъпя за него, като редуваше молбите си с несвързани уверения колко по-висша била комунистическата система от всички останали.

— Развържете го и го отведете в стаята за почивка! — нареди Едисон и когато развързаха нещастната жертва и я изведоха, се обърна към мен. — Виждате ли какъв гнил човешки материал ни предоставят прехвалените ви капиталисти?

Каза го с такъв укор, че неволно се почувствах отговорен за капиталистите и за всичките им пороци, макар да не си спомнях някога да съм ги хвалил.

— Какъв всъщност е проблемът и какво общо имат капиталистите? — попитах, все едно се оправдавах.

— Жалки хора — каза професорът. — Щом видят нагайката, веднага се отказват от убежденията си.

— Има си хас! — казах. — Как няма да се откажеш, като видиш такава нагайка. Може да са капиталисти, обаче и те не са от желязо. Нали ги боли, като ги бият.

— Всички ги боли — поучително отбеляза професорът. — Но има и такива, които издържат. Ей сега ще ви покажа.

И бутна една врата към съседната стая, която се оказа съвсем същата като първата.

Там също имаше стълб. И на стълба също беше вързан човек. Но този човек изглеждаше наистина ужасно. Целият му гръб беше подут от удари с нагайка — много повече от гърба на Зилберович, който бях видял навремето. Резките от ударите се бяха подули, от някои течеше сукървица. А освен тях на плешките на човека бяха изрязани и кървяха две звезди.

— О, Гена! — викнах. — Кой е този човек? И защо го измъчвате така?

В този момент човекът обърна към мен подпухналото си от побоите лице със счупен нос и след доста вглеждане успях да позная младия терорист, спътника ми от космоплана. Той не каза нищо, само ме гледаше, а после побелялата му глава се кривна на рамото му и той изгуби съзнание.

— Защо го подлагате на такива мъчения? — попитах тихо.

— Мъчения? — възкликна професорът. — Ние? Как можете да си помислите такова нещо? Ние не се занимаваме с такива неща. Ние не сме инквизитори, а научно учреждение. Изпитваме твърдостта на убежденията на различни хора и по опитен път доказахме, че комунистите като този младеж проявяват недостъпни на другите твърдост и воля. Той не се отказа от убежденията си, не се усъмни в тях дори за секунда.

— Аха! — казах. — Значи сте го подредили така с научна цел. А не сте ли пробвали с нажежено желязо или с разтопено олово?

— Браво! — зарадва се професорът. — У вас говори експериментаторът. Всъщност предложението ви ми се струва доста, така да се каже, ценно. Прав сте, прав сте. Сега ще наредя да нажежат някое желязо до бяло и да му го натикат в...

— Едисон Ксенофонович! — викнах. — За Гена, не правете такова нещо! Недейте! Аз само се пошегувах, при това глупаво.

— Не, не, виждате ли, ние се чудехме какво още да направим с него, но фантазията ни, така да се каже, секна. А ето че вие идвате, поглеждате нещата поновому и веднага ни давате свежа идея.

— Вижте, професоре — казах развълнувано, — много ви моля, оставете този човек на мира. Той, разбира се, е направил много злини през краткия си живот, но доколкото виждам, вече е изкупил всичките си грехове. Защо да го подлагате на толкова мъчителна смърт?

— Ама какво говорите! — горещо възрази Едисон Ксенофонович. — Да не си мислите, че ще го убием? Такъв ценен екземпляр? Ами че ние го пазим като зеницата на окото си. Отначало само ще го проверим още мъничко, а после ще го излекуваме, ще го храним, ще вземаме от него генетичен материал. Такава порода ни е много нужна. Защото, да ви кажа, нашето поколение линее, особено младото, сред младите се наблюдават признаци на морална неустойчивост и идейни колебания... А когато вземем от него достатъчно генетичен материал, тогава вече ще го...

— Ще го анихилирате? — подсказах.

— Ама стига вече с това анихилиране! — с досада каза професорът. — Ще се отнесем с него съвсем хуманно. Ще го умъртвим безболезнено, ще го балсамираме и ще го изложим в музея като човек с невиджана твърдост на убежденията. Човек, който е издържал всичко докрай, но не е издал дори стон, не е молил за милост, не е предал

идеалите си, човек, който е загинал, но е останал верен на убежденията си.

Професорът се разчувства и в едното му око блесна сълза.

— А какво ще направите с капиталиста? — попитах. — Него вече ще го анихилирате, нали?

— Няма да го анихилираме, а ще го преработим и ще го върнем в родината му като вторичен продукт. Ако им трябва такова съкровище, да си го вземат.

СУПЧО

Предавам диалога ни с Едисон Ксенофонович като разговор без прекъсване, проведен на едно място. В действителност, докато говорехме, по моя настойчива молба отвързаха младия терорист от стълба, загърнаха го в чаршафи и го изнесоха. А ние с професора излязохме от лабораторията и тръгнахме към кабинета му, който впрочем също се оказа отделна лаборатория, охранявана отвън от цял взвод автоматчици от БЕЗО.

Кабинетът беше празен, ако не броим някакво странно същество, което миеше и бършеше разни колби и епруветки на мивката.

Това същество, което носеше само нещо като набедрена превръзка, беше, изглежда, от женски пол, за което свидетелстваха увисналите му гърди, но пък беше някак прекалено безформено и безвъзрастно за жена — можеше да му се дадат и трийсет, и шейсет години.

Съществото — работеше бавно и апатично — не ни обърна никакво внимание; просто се туткаше и унило си пееше старата песничка: „Че съм млада, млада съм, ама нямам дрешки. Никой няма да ме вземе без дрешки купешки.“

— Как е, Супчо? — попита професорът. — Всичко ли изми и избърса?

— Да — каза съществото. — Всичко свърших.

— Willst du schlafen?^[1] — попита професорът на немски.

— Ja^[2] — отговори съществото, без изобщо да се учуди.

— What else would you like to do?^[3]

— Nothing.^[4]

— Не искаш ли да потичаш или да почетеш нещо? — попита Едисон Ксенофонович.

— Не искам — отговори съществото. — Искам само да спя.

— Е, върви да спиш тогава — разреши му професорът и съществото хвърли кърпата в ъгъла и бързо излезе.

— Що за странно име за жена? — попитах. — Супчо?

Професорът ми обясни, че Супчо било галено от Супер и че съществото не било жена, но не било и мъж, нито пък хермафродит.

— Ами какво е? — попитах.

— Редактиран супермен — каза професорът.

Аз естествено не разбрах нищо. Тогава той издърпа чекмеджето на бюрото си и извади една снимка. Снимка на гол атлет, който вероятно много се занимаваше с културизъм. Мускулите му изпъваха кожата и изобщо целият му облик излъчваше огромна сила и показваше големи запаси жизнена енергия.

— Познахте ли го? — попита професорът.

— Не — казах решително. — Кой е това?

— Това е Супчо преди редакцията.

И с тъжна усмивка ми разказа една печална история. Супчо бил първият истински успех на професора в създаването на универсалния човек. Бил с идеална физика и хармонично развит. Еднакво добре бил приспособен и за физически, и за интелектуален труд. За секунди правел наум невероятно сложни математически изчисления. Пишел потресаващи стихотворения и съчинявал гениална музика, а картините му незабавно се изкупували от най-добрите музеи в Третия кръг. Правел чудеса в спорта — вдигал четиристотин килограма, тичал сто метра за 8,8 секунди и на ринга с лекота побеждавал всички световни шампиони тежка категория, вярно, само по точки. Имал всички възможни достойнства и само един недостатък — бил прекалено добър. И затова само се защитавал и отбивал ударите, като съвсем леко докосвал противниците си, за да не им причини болка.

— И какво стана с прекалено добрия ви Супчо? — попитах заинтригувано.

На професора явно не му се разказваше, но така или иначе беше почнал.

Всички научни и други постижения в Москореп се признават едва след утвърждаването им от Редакционната комисия и Едисон Ксенофонович представил създаването си пред нея.

Супчо се явил пред комисията, счупил собствения си рекорд на щанги, поправил разваления часовник на един от членовете на комисията, изкарал сто точки от сто възможни в стрелбата с пистолет, доказал теоремата на Гаус, изсвирил на роял Бетховеновата „Апасионата“, прочел откъс от Илиадата на старогръцки и на немски

— целия текст на Комунистическия манифест. Колкото до собствените му стихотворения — членовете на комисията, всички, освен председателя, го аплодирани прави.

— А председателят? — попитах.

Оказа се, че през това време председателят спял. И дори не чул как останалите членове на комисията поздравявали Едисон Ксенофонович и създаването му. Опипвали Супчо, гъделичкали го, тупали го по раменете, задавали му най-коварни въпроси, за да го скъсат, но той, разбира се, отговарял веднага и безпогрешно.

После почнало обсъждането. Някой казал, че Супчо изглежда почти идеално, но че ушите му били малко щръкнали и не можело ли да ги поприберат малко. Имало забележки и за формата на носа и очите. Като разбрал, че Супчо яде много, един от членовете на комисията предложил да му махнат стомаха оперативно. И точно в този момент председателят се събудил и казал, че външните органи на Супчо също нещо много изпъкват.

— Засто? — попитал.

Едисон Ксенофонович се притеснил и почнал да обяснява, че било съвсем ясно защо, нали Супчо трябвало да създава потомство.

— Засто? — повторил председателят. — Няма нужда. Нека да си е само той. Обаче да е прилишен, та да могат да го гледат и децицата.

— И вие не възразихте? — попитах потресен.

— Възразих, разбира се! И продължих да възразявам. Писах жалби и обяснения, събирах подписи от учените, търках праговете на какви ли не инстанции, накрая се свързах дори лично с Гениалисимуса.

— И той не пожела да ви помогне?

— Виждате ли — каза Едисон Ксенофонович. — Гениалисимусът има огромна власт, но когато нещата опрат до Редакционната комисия, дори той е почти безсилен. Той направи всичко, което можа, а после ми се обади и каза, че трябва да им отстъпим поне мъничко. Да отстъпим малкото, за да запазим голямото. Така че нямах изход...

— И кастрирахте нещастния Супчо? — попитах ужасено.

— Ами да. — Професорът тъжно кимна. — Точно така, кастрирах го. Какво да ви кажа... Нещо от него остана, разбира се.

Много е добросъвестен. Мие, мете, чисти, пере. Но всичко останало изчезна. Затова пък може да пее с женски глас.

- [1] Искаш ли да спиш? (нем.) — Бел.прев. ↑
- [2] Да (нем.) — Бел.прев. ↑
- [3] Какво друго искаш да правиш? (англ.) — Бел.прев. ↑
- [4] Нищо (англ.) — Бел.прев. ↑

ЕЛИКСИРЪТ

„Господи, къде съм попаднал? — мислех си, докато разглеждах лабораторията на професора. — Що за странно учреждение, в което с хората се държат като с мухи! Първо си правят с тях разни опити, а после ги анихилират, балсамират, преработват и кастрират.“

Лабораторията беше съвсем обикновена. Скромно бюро в ъгъла. На стената над бюрото голям портрет на Гениалисимуса с униформа и всички ордени. До него беше забодена обаче доста странна снимка — двама престарели пияници се чукаха с пластмасови чашки.

Отначало оборудването на лабораторията не ми направи кой знае какво впечатление. Имаше някакъв аламбик от неръждаема стомана и в него очевидно вреше нещо. От аламбика излизаха десетки шарени стъклени тръбички и влизаха в разни охладителни серпантини. Имаше и много уреди, които показваха температурата, налягането и не знам какво още. Накрая системата се раздвояваше и всяка половинка свършваше с една тръбичка над пластмасова чашка, тоест чашките бяха две.

На етикетчето на едната имаше роза, а на другата — череп и кости.

И в двете чашки бавно, много бавно капеше безцветна течност.

Разглеждах всичко това и чувствах, че застаналият зад мен професор внимателно ме наблюдава.

— Интересант? — чух гласа му.

— Ами — казах, — интересно е. Прилича на казан за водка.

Думите ми явно го развеселиха, защото той се разсмя така, че цял почервеня и чак се просълзи.

— Точно така — каза професорът и избърса очите си. — Наистина е казан. Идеалният казан. Само че не прави водка, а... какво?

Нямаше какво друго да направя, освен да вдигна рамене.

— Не можете ли да се сетите? — радостно възкликна той и плесна с ръце. — Не можете, нали? Предавате ли се?

— Предавам се — казах.

— Значи — почна той с тържествена възбуда, — вие виждате това, което преди вас са виждали само двама души: аз и още един, и този един не е друг, а самият Гениалисимус. Именно той, преди да отлети за последно в космоса, посети лабораторията ми и стоеше точно на мястото, където сега стоите вие.

— Лично Гениалисимусът? — попитах невярващо и отстъпих крачка встрани.

— Да, именно той и именно лично. И знаете ли защо? Защото аз направих най-великото откритие в човешката история. Изобретих... Впрочем вижте сам. Виждате ли тази раничка на пръста ми? Днес счупих една епруветка и се порязах. А сега гледайте — взимам само капчица от моя дестилат, намазвам раничката и ето, виждате ли, тя зарасна, вече я няма. Разбирате ли сега какво е това?

— Еликсирът на живота! — викнах, внезапно осенен.

— Именно, еликсирът на живота! — Професорът ме тупна по рамото. — Или, както го нарекох аз, БНГ — Безсмъртната напитка на Гениалисимуса.

Толкова бях шашардисан от чутото, че не възприемах никакви обяснения и не запомних нищо. Помня само как професорът ми обясняваше, че в човешкия организъм имало два вида течност ли някаква, друго нещо ли, което той условно наричал плазма на живота и плазма на смъртта. И че тези две плазми били смесени и водели непрестанна борба, като плазмата на смъртта постепенно надделявала над плазмата на живота. И че важното било не само да се открият тези две плазми, но и да се разделят, което той, професорът, успял да постигне.

След кратката си лекция професорът взе чашката с розата и ме попита искам ли да отпия.

Че кой би отказал? Но след като я опитах, разбрах, че съм готов да умра тутакси, но не и да удължавам живота си, като пия тази гадост.

— Не ви ли хареса? — попита той загрижено. — Е, на вкус не е много добра, но пък за вечен живот може да се пият и по-гадни неща.

Бях на друго мнение, но от възпитание си замълчах.

— А сега — тържествено каза той — погледнете тази снимка и помислете кои са хората на нея.

Пак погледнах снимката със старците. Единият ми приличаше малко на Гениалисимуса. Разликата между лицето на официалния

портрет и това на снимката до него беше огромна, но вече нищо не можеше да ме учуди. Но другият старец, абсолютно плешив, с беззъба уста... Погледнах Едисон Ксенофонович.

— Да — казах, — да. Има известна прилика. Вярно, много далечна.

— Е, щом се сетихте — позасмя се професорът, — вгледайте се в мен по-внимателно. Не намирате ли и прилика с някого друго?

— Едик — казах, понеже познах младия биолог, с когото Льошка Букашов ме беше запознал преди почти осемдесет години в Дома на журналистите. — Ти ли си?

— Аз съм — каза Едик.

— Лъжеш, педал с педал! — викнах на предварителен език.

— Педал, не педал — не лъжа — отвърна ми с усмивка Едик на същия език.

И все пак не можех да повярвам. Обиколих го, огледах го в профил и анфас. Дори го опипах — но все още имах известни съмнения.

— Ами... — почнах неуверено — Гениалисимусът значи е...

— Разбира се. — Той кимна печално, все едно ми признаваше нещо, което трябваше да си остане тайна. — Не се ли сети досега?

— Нямах какво да се сещам — казах. — Истината ми беше пред очите. Но не ми достигна въображение, за да я приема.

— Точно там е работата! — каза той с такъв вид, сякаш потвърждавах някаква негова отдавнашна мисъл. — Точно там е работата — че все още не се доверяваме на въображението си. Не разбираме съвършенството си и ни се струва, че има някаква обективна картина на света, която изобщо не зависи от това как я гледаме.

— Едик — прекъснах го, — не ми ги разправяй тия. Първичното е вторично, вторичното е първично, чух го вече.

— Чул си го, но не го вярваш, защото не ти достига въображение. Знаеш ли, покрай другото изследвах какви ли не луди, страдащи от разни халюцинации. И стигнах до извода, че няма никакви халюцинации. Просто халюциниращият вижда неща, които ние не виждаме, а ние виждаме онова, което не вижда той.

— Значи ако съм в делир и виждам дяволи, те съществуват реално?

— Разбира се — кимна Едик. — В твоя свят те съществуват реално, а в моя, докато съм трезвен...

— Между другото — прекъснах го — да си непрекъснато трезвен е страшно скучно. Нямах ли в тая лаборатория нещо, с което си промивате епруветките и колбите?

Едик ме погледна, помисли и каза:

— Аз всъщност не пия, но по такъв случай... Вкъщи все ще се намери нещо.

ПРИ ЕДИК

Потребностите на Едик очевидно бяха по-високи дори от тези на маршал Взросли. Той живееше близо до лабораторията си в голям апартамент с прозорци, които гледаха към подземната улица. Апартаментът беше чист и подреден, но си личеше, че тук живее ерген. В една от стаите имаше доста голяма библиотека — не само научни издания, но и прекрасна колекция предварителна литература от Пушкин до Карнавалов. Моят роман — ненаписаният — също беше там. И пихме не какво да е, а истински френски коняк от 2016 година. А като изпихме първата бутилка, той извади и втора.

Седяхме, без да палим лампите, но зад прозореца имаше една. Слабата ѝ светлина нахлуваше в стаята и можех да видя края на масата и бутилката; профилът на събеседника ми беше черен и плосък, като изрязан от картон, с издаден орлов нос.

Продължавахме да говорим за замислите, за измислиците и за силата на въображението и Едик така ме обърка с разсъжденията си, че вече изобщо не виждах разлика между действителната и въобразената реалност.

Доколкото си спомням, разсъжденията му се свеждаха горе-долу до следното. Нашият свят е плод на Висшия замисъл. Бог е замислил света, населил го е с нас и е предполагал, че ще живеем в съответствие със Замисъла. Но не ни е дарил със способността да разбираме Замисъла и ние сме почнали да живеем не според плана, а както ни дойде и дори сме излезли от контрол. Същото става и с писателя. Той създава въображаем свят, заселва го с героите си, очаква от тях определени постъпки, а те почват да правят един дявол знае какво и в края на краищата развалят всичко замислено.

Вече бях отвикнал от алкохола, хвана ме бързо и може би затова всичко, което ми говореше, ми се струваше невероятно мъдро.

— Точно така — казах радостно. — Абсолютно си прав. Точно така става и с мене. Замислям едно, а после се получава съвсем друго.

— Именно — каза Едик. — Същото стана и с нашия нещастен Гениалисимус. Той също си имаше замисъл. Когато дойде на власт със

сърдитите си генерали, искаше да установи нов ред. Започна да се бори с корупцията и бюрократизма, воюваше с неравенството. И най-важното, след като назначи генералите на всички ключови места, въведе принципа на постоянната сменяемост и подмладяване на кадрите. Докато не бяха на власт, генералите бяха съгласни с програмата му. Но когато я опитаха, собствените им замисли почнаха да се променят. И те искаха да останат на постовете си вечно. А пък Гениалисимусът още не беше разбрал това и искаше от тях работа, дисциплина и строга отчетност пред народа. И освен това реши да въведе и принципа на равенството: от всекиго според способностите, на всички поравно.

— А, ясно. — Разбрах всичко веднага. — И обкръжението му не можа да го понесе, така ли?

— Не бе! — Кой знае защо, Едик изведнъж се ядоса и се плесна по коляното. — Не мога да разбера защо си мислиш, че си писател, след като разсъждаваш толкова примитивно. И последният кретен знае, че привилегированите не искат да се откажат от привилегиите си. За да го разбереш, изобщо не е нужно да проникваш дълбоко в човешката психика. Въпросът е, че не само обкръжението на Гениалисимуса, а и цялото общество се дразнеше от нововъведенията му. Защото принципът на неравенството създава почва за самодоволство на всички равнища. Онези най-горе са доволни, че получават повече от средните, средните са доволни, че получават повече от онези долу...

— Ами онези долу от какво са доволни? — попитах.

— Не си ли виждал хора, които се опиват от мисълта, че са най-долу? Те винаги могат да оправдаят неуспехите си с несправедливото устройство на обществото, с изключителната си честност и скромност и изобщо с това, че са необикновени. С две думи, Гениалисимусът посегна на светая светих на обществото. Поради недостъпното си положение той напредна много в начинанията си, но предизвикваше все по-голямо и по-голямо недоволство. Особено в средите на бившите сърдити генерали, разбира се. И най-сърдит от тях беше най-близкият му приятел — заместник-председателят на Върховния петоъгълник и председател на Редакционната комисия.

— Хоризонт Тимофеевич ли?

— Именно — кимна Едик. — Той, разбира се, не можеше да свали Гениалисимуса, защото той вече се беше превърнал в символ, в обект на всеобщо поклонение, в свещена крава — но се намери похитро решение. Един път, когато Гениалисимусът отиде на поредната си инспекция от космоса, решиха да не го връщат. Да си лети там, а ние ще се прекланяме пред него, ще му издигаме паметници, ще го награждаваме с ордени, ще му пращаме какви ли не поздравления и рапорти, а тук, на Земята, ще си командваме ние.

— Стоп! — спрях го. — Не ми дрънкай глупости. Защото всъщност няма никакъв Гениалисимус — нали аз лично съм го измислил. Разбираш ли — просто го измислих.

— Възможно е. — Професорът вдигна рамене. — Но това не променя нищо, защото цялата съществуваща реалност е плод на нечия измислица. Измислицата се ражда от нищото, а после се възплъщава в живота и проявява тенденция към саморазвитие. Така че дори да си измислил всичко това, тъкмо сега му е времето да оправим сюжета. Твоят Сим трябва да изчезне. Завинаги. Анихилирай го по какъвто си щеш начин. А после може да анихилираш и Хоризонт. Гениалисимусът обаче трябва да слезе на Земята. Много ни трябва — на мен и на теб.

— На мен и на теб? Че какви общи интереси имаме с тебе?

— Ей сега ще ти обясня. Разбираш ли, всички във Върховния петоъгълник и Редакционната комисия са кретени и маразматици и аз не мога да им доверя изобретението си. Но ако свалиш Гениалисимуса, тримата ще можем да употребим еликсира по най-добрия начин. И с негова помощ ще завладеем света и ще установим нов ред.

— Не те разбирам — казах.

— Ей сега ще ти обясня. Работата е там, че много хора нарушават законите и установените правила за поведение, защото всеки си мисли, че лично той всъщност не губи чак толкова много. И мисли по следния начин: каквото и да направя, каквото и да ми направят, така и така ще умра. Осъзнаването на неизбежността на смъртта прави някои хора безстрашни, дори отчаяно храбри. А с еликсира всичко ще е различно. Ще можем дори да отменим много наказания, включително затвора и смъртното наказание. Няма да ни трябват. Ние просто ще разпределяме еликсира съответно на поведението. Ако се държиш добре — заповядай месечната порция. Като се държиш добре и следващия месец, ще получиш още една. А

пък на онези, които проявяват непокорство, няма да им даваме еликсир. На някои временно, на някои — изобщо. Представи си какво ще стане — всички, тоест повечето, онези, които са се държали и се държат добре, са млади, здрави и румени. А онези, които отказват да следват примера на мнозинството, остаряват, боледуват, оплешивяват, падат им зъбите...

— Но това е ужасно! — възкликнах. — Това е по-лошо и от смъртно наказание! По-лошо е дори от това, което си направил с оня нещастен терорист. Apropos, за терориста... Защо не вземеш малко еликсир да му намажете раните, та да заздравеят?

Професорът ме изгледа с недоумение.

— Как така да заздравеят? Той ми трябва с рани, не разбираш ли? Та всички да видят колко е страдал и какво е претърпял. Как изобщо можеш да ме молиш за такова нещо? В миналото не са ли те отучили от абстрактния хуманизъм?

Смутих се. Разбира се, че ме бяха отучвали, понякога дори много строго. И образно казано, сърцето ми беше станало почти на камък. Но когато се напия, кой знае защо, ми става мъчно за всички. Дори за змиите, скорпионите и терористите. Жал ми е дори за най-отвратителните твари и това си е, нищо не мога да направя.

— Глупак — каза Едик. — Съжалението е глупаво и безполезно чувство. Милозливците са най-вредните хора. Винаги са пречели на всичко напредничаво. Между другото и на тях няма да даваме еликсир.

— Аха! — викнах. — Значи и мене ме чака тази участ. Аз да разкарам Симич значи, а ти няма да ми дадеш еликсир и ще ме гледаш как старея, как побелявам и ми падат зъбите...

— Защо имаш толкова лошо мнение за мен? — възрази Едик. — Ти ще живееш вечно, но ще те направя безчувствен. Много лесно се прави. Само една операция и ще станеш като истукан. Пред очите ти може да режат живи хора на парчета и те ще се гърчат, ще пицят и ще стенат, но това изобщо няма да засяга душата ти. Ти спокойно ще си се храниш, ще си пиеш пиенето, ще се наслаждаваш на слънцето, на аромата на цветята и на женските ласки.

— Но как така, като виждам, че бият някого, няма да страдам заедно с него?

— Нека си страда онзи, дето го бият — спокойно отговори Едик. — Защо да страдат и други?

Ще излъжа, ако кажа, че обещанието на Едик не ме притесни. Състраданието, милозливостта, както щете го наречете това чувство, отдавна ми беше омръзнало. Открай време то ми съсипваше живота, пречеше ми на кариерата и ми разваляше апетита. Защо ми беше, след като не ми носеше нищо освен вреда?

Обещах на професора да обмисля предложението му. Тоест струва ми се, че му обещах — сега всъщност изобщо не съм сигурен дали наистина говорихме за тези неща, или съм сънувал, или пък ми се е привидяло. Но пък ако съм си въобразил този разговор, както и всичко останало, защо не мога със силата на въображението си да сложа край на тези свои приключения и да си се върна в Щокдорф?

Дори опитах да го направя. Затворих очи, напрегнах цялото си въображение, мисля, че даже изпаднах в някакво трансцендентно състояние. Но щом виждах този разговор, както и всичко останало, значи не бях в Щокдорф. Не бях обаче и при професора, а в хотелската си стая. Искрина я нямаше. Но на пода до кревата имаше няколко откъснати страници. Взех ги и почнах да ги чета. И текстът ми се стори познат, все едно вече го бях чел, а може би дори и писал.

В полетата между другото имаше много бележки с молив с различен цвят. Повечето бяха отрицателни и доста еднообразни. Обикновено пишеше: „Лошо!“ или „Това вече е прекалено!!!“ (точно така пишеше, с три удивителни). Та почнах да чета страниците и си мислех — може и да е попрекалено малко на места, но какво му е лошото? Напротив, много добре си беше даже!

УНИЛО ВРЕМЕ

Степанида беше живяла в Отрадное повече от двайсет години. И през всичките тези години пунктуално беше записвала наблюденията си за живота в имението, като наричаше стопанина или Господаря, или просто Той (с главни букви). С времето обаче записките ѝ ставаха все по-къси, еднообразни и унили. Понякога дори в тях се промъкваха оплаквания, че най-добрите ѝ години са си отишли напусто, и намеци, че ѝ се иска да се прибере вкъщи.

Ето нещо съвсем лаконично: „Нищо ново освен това, че всички стареем.“

През всичките тези години Господарят неотклонно се придържаше към режима си: ставане от сън, молитва, тичане около езерото, закуска, работа, яздене на Глагол, а после пак работа, работа с кратки прекъсвания за обяд и почивка, и чак привечер, както винаги, учене на нови думи от речника на Дал и преди лягане „Добре темперираното пиано“.

И никакви развлечения. Никакъв далекообразопоказвател — Той не го обичал и не обичал и другите да гледат. Степанида се оплакваше, че двамата с Том гледали тайно дори ежеседмичния сериал „Далас“, като съвсем намалявали звука.

Имаше само един (впрочем доста дълъг) период на оживление и надежди — когато московските вождове започнаха да се гътват един подир друг. През този период Той вечер сядал пред далекообразопоказвателя, с удоволствие гледал погребенията, внимателно слушал всички съобщения и коментари за промените и интригите в Кремъл и от време на време сръгвал Зилберович в ребрата и питал:

— Какво казаха?

В местния език не Го биваше много.

През тези дни Той живял, отделял по-малко време на изсичането на канарите и повече внимание на Глагол, често се шегувал и дори сексуалната Му активност се повишавала.

Но всичко свършвало по един и същи начин. След като заравяли поредния старец, ламтежниците слагали на негово място друг, още по-стар, и всичко си вървяло както преди.

Последният момент на надежда на Господаря бил, когато след върволицата немощни старци властта най-после взел млад и здрав вожд с две висши образования. Далечнообразопоказвателните коментатори се изтрепвали да хвалят новия — колко бил умен и остроумен, как си поръчвал костюмите само в „Диор“, как четял Волтер в оригинал и тайно ходел на черква. И Господарят пратил на този вожд тайно послание с указание да разпусне комунистическата партия и да възстанови в Русия традиционното за нея монархическо управление.

Но не получил отговор, а и скоро станало ясно, че журналистите са попрекалили с хвалебствията по отношение на новия вожд. Вярно, носел костюми от „Диор“, но май не ходел на черква, а в оригинал четял само Ленин.

Щом разбрал това, Господарят наредил да изхвърлят далекообразопреобразователя на боклука, престанал дори да пита какво става в Москва и се върнал към безкрайния си труд.

След този период, отбелязва Степанида, в настроенятия на Господаря настъпил рязък прелом. Той продължил да трупа канарите си, но с все по-големи усилия и с все по-малко желание. Пък и паметта му почнала да отслабва и вече все по-трудно и по-трудно запомнял пословиците — научи шест нови, обаче забрави осем стари. Понякога реши да използва някоя, намръщи се, щрака с пръсти — обаче не може да си я спомни. Добре поне ако Зилберович бил наблизо — без Зилберович ставало лошо за всички.

Господарят все по-рядко яхал и Глагол, а после репетициите съвсем секнали и в Отрадное станало съвсем скучно.

Беше ми тежко и тъжно да чета донесенията на Степанида как Той все повече губел вяра в предназначението си и почнал да пие (тя все по-често изнасяла от кабинета Му шишета от уиски и сода).

И изведнъж — следващото писмо.

ИЗЧЕЗВАНЕТО

„Катюша, миличка!

Ужасно съм притеснена. Изобщо не разбирам какво става. Сутринта се събудих малко по-късно от обикновено и гледам — Том вече станал и излязъл. Помислих си, че е отишъл в конюшната. Добре, викам си. Станах, облякох се, отидох да Му почистя — беше тъкмо времето, когато Той тича. И гледам — в спалнята всичко оправено, все едно не е лягано, кабинетът и той подреден. Писалището празно, ако не се брои някакво медицинско списание. До закуска имаше още много време и отидох в конюшната да питам Том да не се е случило нещо. Обаче Том го нямаше. Нямаше да се учудя, обаче не само Том го нямаше, нямаше го и Глагол. Тръгнах да търся чифутчето, а на него вратата му заключена и по двора не се вижда никакъв. Не се разтревожих още де, рекох си, че може заедно да са отишли при ветеринарния например. Макар че си беше странно, понеже ветеринарният южъли идва лично, а пък и Том с чифутчето могат да се оправят и сами с Глагол — Той не се занимава с такива работи.

И пак не си помислих нищо страшно де, помислих си го чак като отидох на брекфъст. Отивам значи и гледам, Жанета Григориевна и майка ѝ вече там и двете ревали. Какво е станало, питам ги. Нищо, казват. Къде е Господарят, питам. Няма го вече, казват ми. Да не е умрял? Гледам, Клеопатра Казимировна една нервна такава, не ме поглежда в очите и си мълчи, а Жанета Григориевна вика: умря. Попитах къде са се дянали Том и чифутчето, да не са тръгнали да го карат в моргата? С коня? Клеопатра Казимировна пак мълчи, а Жанета Григориевна каже: «Том и Леополд Григорович също вече ги няма.» «И те ли умряха?», питам. «И те», казва ми.

Представяш ли си как трябва да реагирам на такива думи? Какво да кажа? Къде са им трупите, викам. Не питай, казва ми, не е твоя работа. Как да не е моя работа, викам, не е моя работа къде е вашият си труп, обаче къде е моят, на моя Том, си е точно моя работа. Те не отвърщат нищо и не знам какво да правя, да викам ли полиция, или не

си струва. Ако това е твоя работа, Катюша, трябваше да ми съобщиш да знам, понеже сега не знам какво да правя. Чакам инструкции...”

Последното изречение издава Степанида като агент — то е могло да бъде написано само в състояние на крайно бързане и вълнение.

Очевидно Степанида все пак е получила очакваните инструкции, понеже в следващото си писмо вече почти не се старае да пише неграмотно — съобщава, че през последните дни преди изчезването си Господарят бил много умислен. Многократно викал в кабинета си чифутчето и Том, заключвали се и дълго говорели. Том също бил странен през тези дни и не отговарял на въпросите на Степанида (макар че, пише тя в скоби, на нея би трябвало да й каже всичко). Зилберович също се държал загадъчно, но бил весел.

Една вечер, няколко дни преди изчезването, Степанида забелязала, че лампата на Господаря свети необичайно късно, промъкнала се под отворения прозорец и чула, че той говори на руски с някакъв човек, когото наричал мистър Ривкин. Чула само част от разговора и той й се сторил много странен — чак много по-късно разбрала за какво става дума.

— Не разбирам къде е проблемът — говорел Сим Симич с необичайна за него възбуда. — Масата на коня е много по-голяма от човешката, но трябва да се има предвид и че конят все пак е на по-примитивен стадий на развитие, и че организъмът му е много по-прост от нашия...

Стеша почнала да се досеща за темата на разговора едва когато, вече след изчезването на Господаря, намерила на писалището му ксерокопие на една статия от научнопопулярното списание „Медикал Ривю“. Много редове от статията били подчертани и в полетата имало бележки, направени от Господаря. Статията била за опитите на харвардския професор доктор Доналд Ривкин в охлаждането на организмите на висши млекопитаещи. Пишело, че опитите потвърждавали, че вече има достатъчно надеждна методика за охлаждане на организмите, които можели да се запазят много дълго (практически вечно) в състояние на анабиоза. Пишело и за първите опити не само с маймуни, но и с живи хора — безнадеждно болни (обикновено от рак), които се съгласили да се подложат на замразяване с надеждата да дочакат в замразен вид медицината да се развие дотолкова, че да ги излекува.

Имало още едно копие. Но не на статия, а на телефонна сметка за междуградски разговор — за разговора, който Степанида била подслушала. Разговорът бил продължил четири часа и половина, струвал луди пари и като се имало предвид, че Господарят не бил прахосник, вероятно бил много важен за него.

Тук, както пише в книгата, съобщенията на Степанида прекъсват. Приложената към тях справка сухо съобщава, че след изпълнението на задачата си Героят на Съветския съюз майор от КГБ Степанида Макаровна Зуева-Джонсън се е върнала в родината, но по пътя от летището към центъра на Москва загинала в автомобилна катастрофа.

Историята обаче не свършва тук. Прочетох докладите на над десетина агенти, на които беше възложено да изяснят какво все пак е станало с Карнавалов и къде е изчезнал. Някои агенти честно съобщаваха, че не са успели да разберат нищо. Други преразказваха какви ли не нелепи слухове. И само един се беше добрал до интересната информация, че в клиниката на професор Ривкин неотдавна е бил направен много сложен експеримент за едновременно охлаждане на три човешки организма и един конски.

Следваше нещо вече съвсем невъобразимо: „С. С. Карнавалов, двамата му телохранители и конят Глагол са доставени в Женева в състояние на анабиоза и се пазят в един от сейфовете на Швейцарската банка за неограничен срок.“

— И там, в този сейф — каза ми Дзержин Гаврилович при следващата ни среща, — той лежи и до днес и чака своя час. Чака комунистическата власт да рухне и тогава, размразен, да се появи на бял кон.

— Да — казах, изпълнен с песимизъм. — Той е такъв човек, че от него може да се очаква всичко. Но съм сигурен, че славните ни комунистически разузнавачи, съвместно със славните агенти на ЦРУ, разбира се, вече знаят в кой точно сейф лежи този самозванец.

— Глупости! — Дзержин Гаврилович се усмихна горчиво, без да обръща внимание на намека ми. — Ако знаехме къде е, нямаше да имаме нужда от помощта ти.

ТВОРЧЕСКИЯТ ПЕТОЪГЪЛНИК

— Откривам извънредното заседание на Творческия петоъгълник — с най-обикновен глас каза Смерчов и погледна въпросително седналия до него Берий Илич. Той беше подпрял брадичка на юмруците си и гледаше някъде покрай лявото ми ухо: целият му вид показваше, че е страничен човек тук и няма намерение да се намесва в работата на Петоъгълника.

— Заседанието е строго секретно — продължи Смерчов — и никой освен стенографката няма право да си води записки. — И ме погледна многозначително, а аз му показах празните си ръце и се потупах по гърдите, за да удостоверя, че нямам нищо, с което се пише и на което се записва, нито в ръцете, нито на масата пред мен, нито в пазвата. — На членовете на Петоъгълника това е известно, а онези, на които не е известно — Смерчов пак ме погледна, — предупреждавам, че въпросите, разглеждани от Петоъгълника, не подлежат на разгласяване извън тези стени.

— С мен и с маршала — обадох се — се получава не пето-, а седмоъгълник.

Забележката ми ми се стори много остроумна и сам си се засмях. Членовете на Петоъгълника обаче се спогледаха напрегнато. Маршалът все така демонстрираше невъзмутимост, а Комуний Иванович му хвърли бърз поглед и изобрази нещо като усмивка, от която се разбираше, че палавото ми настроение е неуместно и не отговаря на сериозността на момента.

Смутих се, свих се и скришом почнах да оглеждам членовете на Петоъгълника. Те бяха разположени по следния начин: Смерчов седеше на бюрото си отдясно на маршала. Отстрани на бюрото беше седнала Искрина с молив и бележник (именно тя водеше стенограмата). Опитвах се да срещна очите ѝ, но тя се държеше отчуждено и не поглеждаше към мен. Останалите членове на Петоъгълника — Пропаганда Парамоновна, Дзержин Гаврилович и отец Звездоний — се бяха разположили на заседателната маса. Аз седях през няколко стола от Звездоний, почти в края ѝ.

— Предлагам — продължи Смерчов — да проведем заседанието без излишни формалности, по същество. Веднага трябва да отбележа, че в отношенията ни с нашия класик се налага да преодоляваме някои трудности. Лично аз си обяснявам това наше взаимно неразбиране с факта, че сме расли и възпитавани в различни социални условия. Ние с вас отчитаме този фактор и проявяваме много търпение и хуманизъм. Посрещнахме нашия гост много радушно, настанихме го в най-добрия хотел, зачислихме го в категорията на повишените потребности и дори преименувахме в негова чест една от главните улици на града, въпреки че той още по никакъв начин не е заслужил това. Възнамерявахме да отпразнуваме стогодишнината му много тържествено и всенародно. Ръководството на КПГБ, Върховният петоъгълник и Редакцияната комисия с личното участие на Гениалисимуса взеха едно наистина изключително смело решение: въпреки временния дефицит на хартия и въпреки това, че в Москореп изобщо не е прието да се печатат книги, нямащи пряко отношение към Гениалисимусианата, та въпреки посоченото ние възнамерявахме да публикуваме едно произведение на нашия гост, като обаче го помолихме да направи някои наистина необходими поправки и да изключи онези моменти, без които спокойно може да се мине. За тази всъщност лесна задача му бяха предоставени всички необходими материали, с които той се запозна. Нали? — Смерчов ме погледна.

— Ако имате предвид главите от приписвания на мен роман — казах, — да, запознах се с тях.

— Трябва да станеш, когато ти говори генералът — изсъска изведнъж Звездоний.

Погледнах го, после погледнах Смерчов. Той отклони поглед, без да каже нищо. Разбрах, че е съгласен със Звездоний, но че няма да настоява; аз пък естествено изобщо не мислех да ставам — да не съм им новобранец.

— Е, сега вече знаете всичко — каза Смерчов. — Сим Карнавалов не е умрял, както предполагате в началото; той е жив, лежи в Швейцарската банка и чака своя час.

— Чака той, чака, ама няма да дочака — обади се Звездоний и всички членове на Петоъгълника се засмяха весело, но напрегнато.

— Да — уверено потвърди Комуний Иванович. — Той няма да дочака своя час, стига, разбира се, нашият гост все пак да размисли и

да ни помогне.

— Имам един въпрос — казах аз.

— Заповядайте — разреши Смерчов.

— Кажете ми... — Погледнах Звездоний и някак си автоматично станах. — Всичко онова, което прочетох в романа, потвърждава ли се от някакви независими документи?

— Разбира се, че се потвърждава — каза Дзержин Гаврилович, отвори зелената папка пред себе си и почна да показва листовите в нея. — Потвърждава се от донесенията на майор Степанида Зуева-Джонсън, от информацията на нашия разузнавач Том Джонсън и сметката за телефонния разговор, проведен между Карнавалов и професор Доналд Ривкин.

— Стига вече глупости! — казах нервно. — Всичко това, на което се позовавате, всичките тези донесения, информации и телефонни сметки са взети от същия роман. Но това е роман, художествено съчинение, с други думи, просто измислица.

Доста злостна измислица — отбеляза мълчалата досега Пропаганда Парамоновна и погледна маршала.

— Казвате, измислица — каза Смерчов, — но благодарение на тази ваша, така да се каже, измислица симитите в републиката стават все по-нагли. Ето например вчера неизвестни злоумишленици са изходили цял куп вторичен продукт точно пред паметника на Научните открития на Гениалисимуса, като са заболи и бележка: „Нашият подарък за Гениалисимуса“.

— О, Гена, какво кощунство! — възкликна отец Звездоний, втренчи се в портрета на Гениалисимуса и ревностно се презвезди. Другите направиха същото, така че и аз последвах примера им.

— И от размерите на изходеното — продължи Смерчов — е ясно, че е действал не някакъв изолиран ренегат, а цяла организация. Естествено бележката е подписана с една известна ви трибуквена дума. А завчера е обезвредена група суинги. Събирали са се в частни домове, носели са дълги панталони и поли и са танцували враждебни танци. След като са ги арестували, те естествено веднага почнали да се оправдават и да твърдят, че дължината на крачолите нямала политически характер. Оказало се обаче, че в Знаците им за принадлежност — на всичките до един — има снимки на личността, пред която се прекланят.

Щом чух това, неволно погледнах Искра, но тя продължаваше прилежно да пише, без да проявява никакви емоции.

— Е — каза Смерчов, — да не разводняваме разговора. Бих искал само да кажа на нашия гост (забелязах, че избягва да ме нарича Класик) следното: ние много добре разбираме, че не му се иска да поправя вече написаната книга дори само за да не си създава излишна работа. Но това е много важно и всички ние... не само аз лично, но и другите членове на Творческия петоъгълник, много ви молим: задраскайте го този, дето сте го сложили да язди бял кон. По-добре ще е и за вас, и за нас. Какво толкова сте се вкопчили в него? С какво ви е толкова скъп?

О, Гена, какво да ги правя?

Пак станах и нервно закрчих из стаята.

— Господа комсъри — започнах колкото можех по-убедително. — Повярвайте ми, не замислям нищо лошо срещу вас. Бих искал да направя всичко, на което държите. Вчера, докато препрочитях някои страници от романа, взех писалката и наистина, наистина от сърце исках да задраскам Сим Симич...

— И какво ви попречи? — поинтересува се с насмешка Пропаганда Парамоновна.

— Натурата — отговорих. — Разбирате ли, виждам думата „Сим“, искам да я зачеркна, но ръката ми просто не ме слуша. И освен това как да го зачеркна? Нали ако махна него, трябва да махна и Зилберович...

— И много добре ще направите — намеси се Звездоний. — Един симит по-малко.

— Обаче не е само той — възразих и седнах. — Ако махна Зилберович, трябва да махна и Жанета. А след нея трябва да зачеркна и Клеопатра Казимировна. И Степанида, и Том, и коня, и доктор Ривкин.

— Ами задраскайте ги всичките! — викна Смерчов.

— Но не разбирате ли, че тогава няма да има никакъв роман? Ще стане някаква идиотщина. Не, вие просто изобщо не ме разбирате. Че ако можех така да кастря романите си, изобщо нямаше защо да идвам при вас. Още тогава, в социалистическите времена, при култистите, волунтаристите, корупционистите и реформистите знаете ли каква кариера щях да направя? Че аз щях да стана секретар на Писателския

съюз, Герой на труда, депутат и лауреат. И хонорарите щяха да ми ги носят в чували. Но и тогава не го можех това, и сега не го мога.

В кабинета се възцари тежко мълчание. Участниците в заседанието се споглеждаха, а Комуний Иванович разкопча и пак закопча най-горното копче на гимнастърката си.

Внезапно Пропаганда Парамоновна скочи на късите си крачета, дотъркаля се до мен, прегърна ме изотзад, лепна големите си гърди на гърба ми и задърдори сладникаво:

— Моля ти се, миличък, моля ти се, сладичък, какъв си такъв опърничав, защо се инатиш като магаре... Помогни ни, моля ти се. Като жена те моля...

И изведнъж падна на колене и прегърна краката ми...

— Миличък, сладичък...

Развълнувах се, скочих, сложих ръце на боцкащата ѝ глава и понечих да я отблъсна.

— Спрете! — викнах. — Какво правите? Не ви ли е срам?

— Безочливец! — викна отец Звездоний. — Че и за срам ще ми говори! Негодник! Виж кой стои на колене пред теб бе! Жена! Майка! Генерал! А ти... Ей сега ще ти разбия мутрата!

И скочи, провлече крак по пода и се нахвърли срещу мен с вдигнати юмруци. Аз обаче успях да се изскубна от обятията на Пропаганда, хванах го за брадицата, дръпнах надолу и му фраснах едно коляно във физиономията.

Целият в кръв, той отскочи с кански писък и опря гръб в стената. Затисна носа си с ръце, но кръвта течеше между пръстите му и капеше по расото му и по пода.

Участниците в заседанието ни гледаха изумено — ту мене, ту Звездоний. За пръв път успях да срещна погледа на Искрина и видях, че е ужасена.

— Това си е чист терор! — зловеццо спокойно каза Пропаганда Парамоновна.

И в кабинета се възцари мълчание, от което ме побиха тръпки.

Маршал Взросли рязко стана и излезе.

И забелязах, че всички присъстващи веднага не че точно въздъхнаха с облекчение, но се поотпуснаха. Дзержин скочи, изтича при Звездоний и каза доста грубичко:

— Я дай да видя! Е, няма страшно. Гледай тавана и кръвта ще спре. — Обърна се към Смерчов. — Всичко е наред.

— Как така ще е наред? — възмути се Пропаганда Парамоновна. — Как ще е наред, като имаме случай на бандитско нападение?

— Млъквай де! — прекъсна я Дзержин и продължи, като заобикаля из кабинета в кръг: — Значи така. Нашата дискусия с Класик стигна до задънена улица. Ние искаме нещо от него, а той не ни разбира. Защо?

— Не ни разбира, защото е враг — каза Пропаганда.

— Да, най-вероятно затова — печално се усмихна Смерчов.

— Защо говорите така? — Дзержин се плесна по бедрото. — Защо веднага — враг. Защо са тия определения? Лично аз, като служител на БЕЗО, винаги съм търсил у хората доброто, най-доброто в тях. Трябва да се опитаме да разберем Класик. Знаете ли, преглеждах разни стари дела на предварителни писатели и открих, че сред тях всъщност е имало много ненормални и че човек трябва да се отнася с тях много внимателно. Защото иначе се инатят. Като него сега. А цялата работа е там, че той е творец, не може просто да му се заповядва да направи това и това, трябва да му предложим широк избор, за да има размах за творчество. Добре, да допуснем, че не иска да ни посочи местонахождението на сейфа. Няма да го караме насила. Не иска да задраска героя си — и това може да се разбере. Но чуй ме, драги ми — обърна се той вече към мен. — Можеш и сам да измислиш нещо. Добре, не искаш да зачеркваш оня тип, но може да направиш така, че да умре — и готово. Слагаме точката. Или например не да го замразят, а да го осолят. А?

Дзержин ме погледна, другите също. Дори Звездоний, макар да го беше страх да си изправи главата, някак успя да я извърти и ме погледна отстрани, като птица.

— Всъщност да — каза Смерчов. — Според мен идеята е добра. Продуктивна е.

— Стига глупости — възразих уморено. — Кой ще седне да осолява хора? Това да не ви е сланина?

— Просто така го казах — обади се Дзержин. — Ей така, за пример. Може да се измисли нещо друго. Пак да го замразят и да го сложат в сейфа, но там, да речем, има дупчица, той се размразява и се

вмирисва. Всякакви варианти може да има. Ти ще си ги разработиш, нали си творец.

В този момент Искра ме погледна и разбрах, че е категорично против такива поправки. Може би ако не беше този неин поглед, щях да отстъпя. Но сега...

— Не — казах. Усещах, че мигът на слабост е отминал. — Няма да стане. И изобщо, щом ще говорите с мен по този начин, не искам да имам повече нищо общо с вас. Не ви ща нито юбилеите, нито почестите. Дочаквам си космоплана и си заминавам за Щокдорф.

Звездоний стисна носа си с два пръста и издудна с любопитство:

— Без виза?

— Каква виза? — попитах и застанах нащрек.

— Как каква? — усмихна се Смерчов. — Има си ред за минаване на границата. Не може без виза. Дори в Първи кръг да иска да отиде човек, в Калужка област например, пак трябва виза.

— Това е за вашите комуняни. — Махнах пренебрежително с ръка. — А аз не само не съм комунянин, ами от повече от шейсет години съм лишен от съветско гражданство. С две думи — не съм ваш.

При тези мои думи членовете на Петоъгълника се спогледаха някак странно, а Комуний Иванович се усмихна, разпери широко ръце и като ме нарече с човешкото ми име, каза удовлетворено:

— А, не, Виталий Никитич, наш сте. Нали ви реабилитирахме.

ШЕСТА ЧАСТ

ХОТЕЛ „СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ“

— Къде си ме докарал? — попитах Вася.

— Където наредиха — отвърна ми той. — Вече ще живеете тука. — Посочи ми една дълга ниска сграда и докато я оглеждах, превключи на скорост и потегли, като ме обви в кълбета пара.

Когато парата се разнесе, видях на лунната светлина, че сградата е нещо като барака с тъмни прозорци. На вратата на средата на бараката висеше очукана табела и в мрачината се четеше:

ХОТЕЛ „СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ“

Срещу хотела имаше някакво незастроено пространство, а отдясно се точеше висока железобетонна ограда с бодлива тел отгоре, от което заключих, че съм в покрайнините на Москореп.

Постоях малко в недоумение, после реших да вляза, бутнах вратата, натиснах я с рамо и тя се отвори с ужасяващо скърцане.

В носа ме блъсна воня на пикня.

— Как живеете в тази смрад? — попитах една възрастна жена, младши лейтенант. Тя седеше до една масичка, на която слабо светеше газениче, направено от консервена кутия. Интересно откъде я бяха взели. Досега не бях видял консерва в Москореп.

— Какво искате? — попита жената — младши лейтенант.

Казах й, че ме местят тук от хотел „Комунистически“.

— Име и фамилия?

Мислех си, че като чуе фамилното ми име, тя веднага ще изпадне във възторг и ще ми поиска автограф, но не стана нищо подобно. Тя дълго разгръща някаква мръсна тетрадка — прокарваше разкривения си пръст по редовете. Намери каквото търсеше, взе връзка ключове, взе и газеничето, поведе ме по коридора и като ми отвори стая 14, каза:

— Това ви е стаята.

И веднага си тръгна.

Пошарих с ръка по стената да намеря ключ, но нямаше никакъв ключ, както впрочем и лампа. Но лунната светеше достатъчно ярко и можах да видя тесен железен креват в ъгъла под зарешетен прозорец и паянтово столче. Креватът беше завит с бодливо одеяло, върху което

имаше възглавница, натъпкана, доколкото можах да разбера, със слама. Нищо повече нямаше в стаята, ако не се броеше нощното гърне в ъгъла до вратата.

Откровено казано, това изобщо не ми хареса, но пък знаех, че трябва да си платя по някакъв начин за ината, и си рекох, майната им, и тук може да се живее. Добре поне, че ми бяха дали отделна стая, а не само легло в някаква обща, в която потребителите на вегетарианско свинско сто на сто не само хъркаха.

Под одеялото, разбира се, нямаше никакъв чаршаф.

Какво можех са направя? Оставих си обувките пред вратата и легнах върху одеялото, без да се събличам.

Толкова бях уморен, че заспах веднага, но скоро се събудих, понеже ме хапеха някакви насекоми. На няколко пъти през нощта ставах, изтръсквах ги, пак лягах, призори успях да заспя за малко, а когато станах, се ужасих. По стената пълзяха дървеници, одеялото направо мърдаше от въшки, а сред тях скачаха бълхи. Вдигнах си ризата и видях, че целият съм на червени точки.

„Бързо трябва да се махна оттук“, казах си и изскочих в коридора. Подозирах, че обувките ми едва ли ще са лъснати, но не подозирах, че изобщо няма да ги намеря.

Дежурната вече беше друга и беше старшина. Когато я попитах къде са ми обувките, тя малко се учуди, а после ми обясни, че администрацията не отговаря за вещите, оставени в коридора. Трябваше да го очаквам. Попитах я къде им е кабесенът и тя ми каза, че в хотели като техния няма никакви кабесени и че обемът за вторичен продукт е в стаята ми. Очевидно имаше предвид нощното гърне.

Не ми се щеше да ползвам горепосочената съдина, разбира се, но нямах изход и се върнах в стаята. Интересно, но там все пак имаше парче вестник — около два метра и половина. Взех го и веднага видях заглавие с едър шрифт: „ЧОВЕКЪТ ОТ МИНАЛОТО“.

Веднага разбрах, че статията е за мен, макар името ми да не се споменаваше.

И преди ми се беше случвало да чета подобни критики, но преди бях може би по-дебелокож и не си слагах тия неща на сърцето; сега обаче прочетеното ме засегна дълбоко. В статията се казваше, че някакъв си отвратителен тип от много отдавна бил поел по пътя на

критикарството и оплюването на всичко скъпо и свидно на народа. Че докато живеел в епохата на развития социализъм, този тип не виждал нищо хубаво в постъпателното движение на предкомунистическото общество и по поръчение на разузнаванията от Трети кръг клеветнически оплювал всичко, което виждал. Заради своята така наречена дейност той бил получил най-суровото наказание, но благодарение на застъпничеството на тогавашните самозабравили се корупционисти успял да се отърве от справедливото възмездие, като се скрил в Третия кръг, където, за да се подмаже на отвъдокеанските си покровители, всячески хулел страната, която го била отгледала, която го била хранила, поила, обличала и обувала. И ето го този тип — пак е тук. Обществото било простило едновременните престъпления на този ренегат. Обществото се надявало, че за шейсетте години, прекарани в Третия кръг, той се е освестил, поправил се е и е разбрал принципната разлика между комунизма и света, където трудещите са изпаднали в такава нищета, че са принудени да внасят от чужбина дори вторичен продукт. Като се надявал на това, Върховният петоъгълник взел решение за пълната реабилитация на ренегата. Обществото го посрещнало с отворени обятия, но, както се казва, вълкът кожата си мени, но нрава не. Така че този изгубил и последната си капка съвест лакей на международната реакция започнал да гледа през черни очила и на живота през периода на зрелия комунизъм, нашия живот, и дотолкова не харесвал нищо, че не различавал дори прекомхран от кабесен.

А нашето общество, така пишеше, както е известно, е най-хуманното на света. Към онези обаче, които нарушават законите и обществените норми на поведение, то се отнася сурово. Статията свършваше с призив към комунистите да не се поддават на моите провокации, да бъдат зорки и бдителни, да се сплотят още по-здраво около партията, Върховния петоъгълник, Редакционната комисия и лично около Гениалисимуса и да оказват решителен отпор на всички враждебни попълзновения.

Да, много ми беше неприятно да чета всичко това. Гадно ми беше дори да използвам този вестник за целта, за която се издаваше. Но тъй като нямах подръка нищо по-подходящо, все пак го употребих и съвсем разстроен излязох в коридора.

БОЙКОТ

Дежурната кърпеше вълнен чорап, нахлузен на някакво трупче. Попитах я къде мога да се умия.

— Умивните потребности не се удовлетворяват — каза тя доста грубо.

— А закусвателните потребности да се удовлетворяват някъде? — попитах ехидно.

— Прекомхранът е зад ъгъла — отговори ми тя, без изобщо да си вдигне чутурата.

Излязох на улицата. През нощта асфалтът беше изстинал и на изнежените ми боси крака им беше студено. Освен това в тях се забиваха какви ли не камъчета и парченца пластмаса и ме болеше. Свих пръсти и успях някак си да стигна до прекомхрана. Опашката беше малка, четирийсетина души. Учудих се, че хората са толкова малко, но веднага се сетих, че съм в Трета къка, където живеят най-вече комуняни със самоосигуряващи се потребности. Значи хората на опашката бяха дошли от центъра. А може би дори не бяха комуняни, а пришълци от Първи кръг — защото никой не ме позна и не ми поиска автограф.

На стената до вратата беше закачено менюто. Прочетох го. Слава Богу, нямаше вегетарианско свинско. Имаше само две блюда: каша оризова булгурена и чай от дъбови листа „Дъбрава“. Помислих си, че ще мога да ги консумирам без особен риск за стомаха си. Но до менюто висеше познатата ми вече обява, че комуняните се удовлетворяват само след представяне на документ за предаден вторичен продукт.

Хукнах обратно към хотела. Гърнето ми обаче беше съвсем празно и дори измито. Много ми беше неудобно, но все пак отидох при дежурната и заеквайки от притеснение, я попитах дали случайно не знае къде ми е вторичният продукт, който съм оставил в стаята.

— Администрацията не носи отговорност за изчезване на вещи, оставени по стаите — каза тя, без да ме гледа, и аз разбрах, че тъкмо тя е откраднала вторичния ми продукт.

И какво излизаше? След като нямах вторичен продукт, не можех да получа първичен, а след като не можех да получа първичен, не можех да произведа вторичен. Какво сега — от глад ли да мря?

Трябва да призная, че си помислих, че тукашните идеолози може би все пак са прави: вторичният продукт е първичен, а първичният — вторичен. Какво да правя обаче?

„На първо място намери Искра — казах си. — Тя е на служба при тях, разбира се, но пък нали бяхме в съвсем близки отношения. Може би ще реши да ми помогне по някакъв начин.“

Помолих дежурната да ми позволи да се обадя по телефона.

— Телефонът е само за служебни потребности — отреза ме тя, без да ме поглежда.

Пак излязох, за да се обадя от някой уличен телефон — знаех, че уличните телефони в Москореп са безплатни. Първият телефон, до хотела, не работеше. На втория му беше счупена вратата на кабинката и слушалката беше отрязана.

В третата кабинка, зад ъгъла, имаше слушалка, но всички стъкла бяха счупени и не влязох, за да не си нарежа краката.

Следващият телефон беше чак през две преки; имаше си и врата, и слушалка, само сигнал си нямаше.

Улиците носеха някакви идиотски имена: „Предградна“, „Остатъчна“ и „Информационна“. Хора почти нямаше, но шум имаше. По балконите блееха овце и грухтяха прасета. Някъде колежа някое и то квичеше ужасно. По „Информационна“ стигнах до метростанция „Комунистическа последна“. Тук имаше осем телефонни кабинки. Седем от осемте не работеха. В осмата стоеше жена на средна възраст и говореше. Застанах зад нея и неволно се заслушах в разговора.

— Ох, Дуся — говореше жената, — какъв ти живот?! Никакъв живот няма. К'во? Не, казвам, никакъв живот няма. Да, да — никакъв. Точно така — никакъв го няма. Какво, какво? Че това живот ли е? Това си е живо мъчение. Аз да се оплаквам? Никога. Ти сама ме попита как е животът и значи аз ти отговарям точно това, което чуваш: никакъв живот няма. Какъв ти живот, като го няма.

Разбрах, че разговорът е още в началото си, и потропах по стъклото. Помислих си, че жената ще се развика, но щом ме видя, тя спря да говори, обеща на Дуся да ѝ звънне по-късно, веднага излезе от будката и се шумугна в метрото.

Вдигнах още топлатата и влажна слушалка и я долепих до ухото си с надеждата да чуя възделения сигнал, но сигнал нямаше.

В същия момент видях, че един човек с чанта говори през една будка от моята, и се хвърлих натам. Човекът тъкмо приключваше разговора и прати много поздрави на Планета Семьоновна.

Вдигнах току-що окачената слушалка, но тя също мълчеше. Ядосах се и така я фраснах в апарата, че тя се счупи на две.

Обърнах се и изстинах. Пред мен стоеше червендалест вѳтсиговец. Помислих си, че ще трябва да обяснявам защо съм счупил слушалката, но вѳтсиговецѳт, без изобщо да ми обрѳща внимание, влезе в кабинката, долепи двете части на слушалката, набра някакѳв номер и веднага заговори.

Но когато излезе и аз влязох и взех слушалката, тя мълчеше.

Нямаше място за съмнения. Играеха си с мен на онази идиотска игра, с чиито правила се бях запознал достатѳчно добре още в миналия си живот. Вярно, трябваше да отдам дължимото на службите на БЕЗО — за изминалите шейсет години се бяха научили на някои неща. Навремето не успявах да изключват навреме всички телефони. Сега успявах.

Опитѳт е голяма работа. Завъртях се около оста си и веднага забелязах двойката, която се прегрѳщаше на пейката под паметника „Приятелят на децата“ (Гениалисимусѳт с момиченце на ръце). Направи ми впечатление и възрастният комсър със сламена шапка, който четеше закачения на табло вестник, и шофѳорѳт, който беше вдигал капака на колата си, и младата майка, която мина покрай мен с бебешка количка. Количката впрочем (успях да пѳхна носа си в нея) беше празна, разбира се.

Какво да правя?

БОЙКОТ (ПРОДЪЛЖЕНИЕ)

Животът ми се превърна в истински кошмар. Не можех да седя в хотела — задуха, паразити и освен това нямаше светлина, понеже, както ми каза дежурната, съм нямал осветителни потребности. Светлина всъщност изобщо не ми трябваше, светлина обикновено ми трябва за четене, а за четене нямаше нищо освен гадния вестник, парчета от който ми подпъхваха редовно, въпреки че потребността ми от тях беше абсолютно изчезнала. И във всяко парче намирах по нещо, което имаше пряко отношение към мен. Някои заглавия ми бяха до смешно познати: „Човекът от миналото“, „Сбъркал времето“, „Внимание: провокация!“, „Човекът, който забрави корените си“, „Юдата от Щокдорф“, „Безродникът и метеното“ ...

По цял ден се мотая из града без никаква цел, просто защото не мога да стоя в хотела. Между нас казано, толкова съм гладен, че понякога дори сънувам вегетарианското свинско като най-въжделено ястие. В прекомхрана обаче не пускат без справка. Опитвах да използвам стария номер и да подмушна на пазача пред прекомхрана парченце „Правда“, но („Зюддойче Цайтунг“ очевидно има по-голяма прилика с необходимата справка) веднага ме разобличиха и насмалко да изям боя. С друг пазач опитах още по-прост номер. Изчаках си реда и когато стигнах вече съвсем близко до вратата, му казах: „Гледай какво хвърчи там“, и се шумгнах вътре, но чичката с думите „Ей сега ще те хвъркна аз тебе!“ ме сграбчи за ризата; успях да избягам с цената на яката.

Всички казват, че материята не изчезвала. А аз виждам, че материята, от която съм направен, си изчезва съвсем явно. Докато минавах покрай някаква витрина, погледнах мимоходом отражението си и чак се изплаших. Приличах на идеално пособие по анатомия.

Интересно, но комунияните все едно изобщо не ме познават. Съвсем доскоро всички напиреха да се ръкуват с мен и искаха автографи. А сега просто не ме виждат, не ме забелязват, все едно съм станал съвсем нематериален. А когато питам някого как да стигна някъде или колко е часът, ме отминават, все едно не ме чуват.

Само понякога успявам да вляза в контакт с пазачите на разни входи. Отначало например, когато все още се надявах да намеря Искра и се опитах да проникна в хотел „Комунистически“, портиерът не само не ме пусна, но дори ме блъсна грубо. Човек можеше да си помисли, че не знае кой съм, но само преди дни същият този човек ми се усмихваше подлизурски, кланяше ми се и широко ми отваряше дъбовата врата. Опитите ми да намеря Смерчов и Дзержин също свършиха с провал. Ходих и в Безхарлит и Харлит. Но и там, и там часовите ми препречваха пътя с автоматите си, а един дори замахна към мен с приклад. Само с едного успях да поговоря. Попитах го как да вляза в Харлит и той ми каза, че трябвал пропуск. А откъде да взема пропуск? На гишето за пропуски, което било вътре. А вътре се влизало само с пропуск. С две думи, старата, много добре позната ми още от социалистическите времена история с параграф 22.

Само веднъж срещнах едно от всичките длъжностни лица, с които се бях запознал — отец Звездоний, пред Безхарлит.

— Отче! — извиках.

Той ме видя, пребледня, замърмори „Гена опази!“, започна да се презвездва, все едно съм самият дявол, и се шмугна в Безхарлит.

Останалите комуниани напълно ме игнорираха. Понякога това ме изнервяше до такава степен, че бях съгласен да ме арестуват, да ме разстрелят дори, но да ми обърнат внимание, та да разбере, че все още ме има. Веднъж толкова се бях отчаял, че сфрасках прозореца на едно отделение на вѝтсиг с някаква тухла. И какво си мислите? Вѝтсиговците изскочиха на улицата, но щом ме видяха, веднага ми обърнаха гръб и почнаха да събират стъклата, без изобщо да ми обърщат внимание. Друг път спрях до един комсьр на една паробусна спирка и го попитах колко е часът. Той гледаше покрай мен, без да реагира, все едно звукът на гласа ми изобщо не влияеше на тъпанчетата му.

— Уважаеми господине — повторих настойчиво. — Вас питам. Питам ви лично не бихте ли били така любезен да ми кажете колко е часът, мамка ви мръсна?

И какво си мислите? Пак никаква реакция.

Внезапно озверях, хвърлих се върху него, повалих го на земята (беше як тип, но рухна като сухо дърво под натиска ми), затиснах го с коляно и го сграбчих за гушата.

— Колко е часът, гад? Казвай, че ще те удуша!

И щях да го удуша (той вече хъркаше), но се събра тълпа, моментално ме откъснаха от него и после всички дружно се разкараха, все едно не е станало нищо.

Страданията ми станаха още по-жестоки, когато времето почна да се разваля. Нощите станаха студени, сутрин асфалтът беше мокър от росата. И макар вече да бях свикнал да ходя бос, краката ми все пак мръзнеха. Затова пък денем стана по-приятно. Нито прекалено горещо, нито студено. Небето все по-често се забулваше в облаци и комуняните, както забелязах, ги гледаха с някаква неразбираема за мен надежда.

Не е приятно да си признаваш, че си слаб, но като изключително искрен човек трябва да ви кажа, че идейните ми устои не издържаха на връхлетелите ме изпитания. Винаги съм завиждал на хората, които въпреки всичко остават предани на убежденията си. Сред комунистите е имало хора, останали верни на идеите си дори след дългогодишен затвор, дори когато са им завирали нажежено желязо в задника и са им наливали в гърлото разтопено олово. Пред очите ми младият терорист бе издържал ужасни мъчения. А аз се оказах такъв слабак, че само след няколко дни глад бях готов да продам всичките си мъгляви идеали, всичките си незрели убеждения и всички възможни тайни (стига да ги знаех!) за паница леща. Никой обаче не ми предлагаше такава сделка. Агентите на Третия кръг бяха така законспирирани, че изобщо ги нямаше, а симитите, за които бях слушал толкова много, също не влизаха в контакт с мен.

Макар съществуването им все пак да се проявяваше по някои начини.

Докато обикалях града и мислех само за корема си, все пак забелязвах, че става нещо. Хората се събираха на групички, шепнеха си и се споглеждаха странно. И все по-често и по-често срещах думата СИМ. Виждах я по оградите, по асфалта, дори по стените на официалните учреждения. Понякога беше надраскана с тебешир, понякога с въглен, а на една телефонна будка я видях написана с вторичен продукт.

Една сутрин се събудих и я видях и в стаята си — беше надраскана с нещо остро на отсрещната стена.

Разбира се, веднага изтичах при дежурната, заведох я в стаята, показах ѝ надрасканото и ѝ казах, че не съм го направил аз.

— Ще проучим случая — каза дежурната и хукна да докладва на някого.

Какво и на кого е докладвала и какви изводи са били направени така и не разбрах, защото следващата вечер се случи нещо, което промени всичко, което ставаше с мен.

„ДАЛАС“

Свечеряваше се. Измъчен от безцелното обикаляне из Москорец, отритнат от всички, гладен, нещастен, с кървави пришки по краката аз бавно, като болен, се влачех към проклетия си хотел. „Какво да правя? — мислех си. — Към кого да се обърна, та да ме пуснат да си ходя, след като никой не иска да говори с мен? Може би лично към Гениалисимуса? Въпреки че убежденията ни се различават, все пак навремето бяхме колеги, пиехме в Дома на журналистите, срещнахме се в Мюнхен и в крайна сметка, след като още като обикновен генерал той ме е спасил от «якутския вариант», защо и сега да не прояви милосърдие? Нима и той толкова много иска да осакатя този идиотски роман?“

Вече бях разбрал, че властта му над земните дела не е толкова голяма, колкото изглежда на пръв поглед, но все пак ако кажеше лично: „Оставете го на мира! Той ми е приятел!“, или нещо в този дух, те може би все пак щяха да се подчинят и нямаше да посмеят да не го послушат.

Но как можех да се свържа с него? Как? Може би пряко? Щом той вижда отгоре всичко, щом наблюдава всичко, може би по някакъв начин наблюдава и мен? И ако се появи на небето, ще падна на колене, ще простра ръце...

Вдигнах глава и едва сега забелязах, че цялото небе е покрито с плътни облаци. През тях дори Гениалисимусът нямаше да може да ме види. Пък и аз нямаше да мога да го видя.

— Как мислите, днес ще има ли? — чух до себе си младежки глас.

Учуден, че някой ме заговаря, се обърнах и видях някакъв кльощав комсър. Беше вдигнал козирката на шапката си и също се взираше в небето.

— Какво да има? — попитах.

— Как така какво? — Комсърът откъсна поглед от облачната покривка, погледна ме и веднага го познах — беше подкомпис Охламонов от Безхарлит. За жалост той също ме позна.

— А, вие ли сте? — каза малко объркано, обърна се и бързо си тръгна.

Не се опитах да го спра. Вече бях свикнал с всичко в този град.

Докато стигна до хотела, се стъмни съвсем. Минах покрай седналата до газеничето дежурна, казах ѝ за всеки случай „слаген“, но тя, както трябваше да се очаква, не ми отговори.

После седях на кревата, потънал в най-мрачни мисли. Беше най-тъмната вечер, откакто бях пристигнал в Москореп. Нито една звезда не светеше на небето и целият комунистически град беше потънал в непрогледен мрак. Колкото и да гледах навън, не виждах светещи прозорци. Не се виждаха и улични лампи, нито отблясъци от фаровете на градския транспорт. Само някъде далече, над фронтоната на някакво официално учреждение, сияеше осветен от задната страна огромен портрет на Гениалисимуса и се четеше изписаното със златни букви:

„Вековната мечта на човечеството се сбъдна!“

Жалките остатъци на това сияние, разсеяни от разстоянието, проникваха в бедната ми стая и можех смътно да видя части от обзавеждането ѝ: част от извитата табла на кревата, столчето, двете празни пластмасови кукички на закачалката на стената.

От известно време тези кукички ме навеждаха на една мисъл, която никога не ми беше хрумвала в миналия ми живот, но сега ми се струваше почти естествена.

Преценявах положението си като безизходно. Ходя сред някакви чужди хора, които изобщо не разбирам, не мога да вляза никъде, не мога да направя нищо и нямам представа как да се измъкна от този капан. А след като не мога да се измъкна оттук и следователно не мога да разкажа никога и на никого какво съм видял, какъв е смисълът на съществуването ми?

Кукичките бяха доста слаби, но за олекналото ми тяло май щяха да са достатъчни. Замисълът ми още не се беше оформил, но вече се виждах — син, измършавял, жалък, с изплезен език, с подгънати колене. Дори си представих как някой як санитар или вѝтсиговец с отвращение, само с два прѝста, смѝква останките ми от закачалката и ги хвърля на носилката. Интересно как ли ще реагира „Правда“? Дали ще напишат нещо като „На кучето — кучешка смърт“, или няма да напишат нищо, а ще се престорят, че изобщо не ме е имало?

Докато си мислех тези неща, стаята изведнъж се озари от странна, обхващаща всичко светлина и после пак потъна в мрак. Дори не разбрах какво точно стана — дали този светлинен ефект бе породен от някой законен източник, или имах някакво озарение. Но така или иначе, мислите ми внезапно рязко се промениха и потекоха в съвсем друга посока.

„Всъщност какъв е проблемът? — попитах самия себе си. — Защо трябва да остана тук, защо и с каква цел се обричам на явна гибел и на това никога да не се върна в милия на сърцето ми Щокдорф и да видя жена си и дечицата си? Само защото гадната ми натура иска от мен някакви безсмислени подвизи и не ми дава да задраскам онова, което съм написал със собствената си ръка?“

Огледах критично миналото си и си помислих — защо? Защо откакто се помня, съм се вкопчил в своите измислици, образи и думи, като обричам с това и себе си, и семейството си на ужасни неприятности? Нима тези фантазии наистина са ми по-скъпи от собственото ми благополучие и дори от живота ми?

— Не! — прекъснах се. — Разбира се, че не. Не съм идиот, не съм побъркан и здравият разум ми казва, че животът ми е първичен, а измислиците са вторични. Можеш да измислиш едно, а може и друго. И в крайна сметка винаги можеш да задраскаш измисленото. Колкото и да ми е скъп Сим Симич, аз съм си по-скъп. И ясно и дори с радост осъзнах, че мога, дори много лесно мога да задраскам всичко, което съм измислил. И Симич, и Жанета, и Клеопатра Казимировна, и Зилберович, и Степанида, и Том, че и самия себе си. И не само да задраскам, а да изрежа, да скъсам, да изгоря всичко. Дайте ми я тая проклета книга и веднага ще я изгоря или направо ще я анихилирам цялата. Дори си представях с каква радост ще късам страниците и ще ги хвърлям в огъня...

— Ръкописите не горят! — ехидно ми напомни моят дявол думите на един предварителен писател.

— Изчезни! — изръмжах. — Ако ги хвърляш в огъня на дебели тестета, горят лошо, разбира се, но ако ги пъхаш лист по лист, като предварително ги смачкваш, си горят много хубаво и прекрасно стават на пепел.

От всички замисли в живота ми този беше най-простият и най-гениалният и трябваше да го осъществя незабавно. Не можех да остана

в стаята си нито секунда повече.

Изскочих в коридора и тръгнах към далечната мигаща светлинна на газеничето. Искях да намеря дежурната и да ѝ кажа, че трябва незабавно да се свържа със Смерчов, Дзержин Гаврилович, Пропаганда Парамоновна или дори с Берий Илич. Ще им кажа всичко и всичко веднага ще се оправи. Те ще ме откарат в упопот и първо ще удовлетвори хранителните си потребности, а после... Да, ще направя всичко, което искат от мен.

Стигнах до дежурната. Бях напрегнат, защото очаквах да се отнесе враждебно към молбата ми. Но за мое учудване тя сама се обърна към мен и каза развълнувано:

— Вие сте учен човек. Знаете ли къде се намира пустинята Невадя?

Това ме обърка. Помислих и казах, че доколкото знам, такава пустиня няма, а Невада се намира в Америка.

— Значи в Третия кръг? — уточни тя с видимо удовлетворение.
— Така си и мислех.

— Защо, какво е станало в Третия кръг?

— Не знаете ли? — учуди се тя. — Как така? — Огледа се и след като се убеди, че в коридора няма жива душа, зашепна: — На нашите космонавти им се родиха близначета — Конгрес и Съзвезд.

— Честито и на тях, и на вас.

— Благодаря. — Каза го някак объркано, явно не беше доловила горчивия ми сарказъм. — Но няма защо да се честити. Защото — тя заговори още по-тихо — тези мръсници заедно с доктора и децата са кацнали в тази пустиня и са помолили за политическо убежище. Предатели с предатели! Родината да ги възпитава, да ги храни с надкатегориен първичен продукт, а те да избягат. И то там! Че там всички са просяци и ядат само вторичен продукт. Нали? Нали сте били там? Нали знаете това? — продължаваше тя очевидно развълнувана и очевидно невярваща на собствените си знания.

Подведен от порочната си привързаност към истината, понечих да ѝ разкажа какво съм видял в Америка преди шейсет години, но веднага разбрах, че това вероятно ще е още една крачка към самоубийството.

— Оставете ги тях! — махнах с ръка. — Там в тази пустиня и вторичен продукт няма. Най-много да се намери някой гущер.

Исках да измисля нещо още по-ужасно, но не можах — през прозорците на коридора и през отворената врата нахлу светлина.

— Кино! Кино! — викна дежурната и хукна към улицата, като в движение обръщаше козирката на шапката си.

Без да разбирам нищо, изтичах подир нея, изскочих навън и се вцепених. Цялото небе беше озарено от разноцветни пламъци. На облаците, покриващи стотици и дори хиляди хектари, прожектираха някакъв филм. Появиха се едва различими фигури. Две дами с разкошни рокли пиеха шампанско в някакъв ресторант. Бавно мина безкрайно дълъг кадилак. В някакъв кабинет, обзаведен с антикварни мебели, някакъв господин със спортно телосложение говореше по телефона и държеше пура.

Вгледах се и ахнах: това беше „Далас“, прочутият американски филм, чиито хиляди серии навремето се показваха всяка седмица и в Америка, и в европейските страни.

„Кафето без мляко е като вторник без «Далас»“ — спомних си една реклама на гарата в Щокдорф.

Филмът беше без звук, но по облаците се точеха руски титри.

Пак се появиха жените. Вече се бяха преоблекли и не бяха в ресторанта, а играеха на рулетка.

— Какъв разкош! — завистливо ахна дежурната и ме погледна със странна усмивка.

По улицата се точеха тълпи: мъже, жени, деца и старци. Много от тях носеха постелки, възглавници и одеяла. Приличаше на внезапна масова евакуация. Оставих дежурната, включих се в общия поток и скоро заедно с всички стигнах до празното място отсреща.

Там вече беше претъпкано. Имаше хиляди, а може би и десетки хиляди хора. Седяха тихо, някои сами, други на групички. Всички се бяха втренчили в небето и всички мълчаха.

Истински мълчалив заговор.

Докато се промъквах между насядалите и налягалите, без да искам, настъпих нечий крак. Човекът изохка и почна да ругае, но веднага му зашъткаха и той млъкна.

Намерих свободно място, седнах на прашната трева и също почнах да гледам. Въпреки че бях гледал отделни серии от този филм преди шейсет години, не бях запомнил нито една — а и не ги бях разбрал. Не ги разбирах нито на английски, нито на немски. Сега, на

руски, също не можех да разбера нищо. Според мен цялото съдържание се свеждаше до това, че героите непрекъснато се преобличаха, пиеха шампанско, возеха се на кадилаци и си приказваха за някакви милиони. Както си му е ред, от време на време филмът се прекъсваше от реклами за паста за зъби, прах за пране и японски електромобили. Впрочем занимаваше ме не съдържанието на филма и на рекламите, а грандиозността на зрелището в небето и реакцията на зрителите на земята. Всъщност практически нямаше никаква реакция. Зрителите, сякаш наистина участници в общ масов заговор, не продумваха, но когато на небесния екран двама бивши шампиони по бокс почнаха да нагъват хамбургери от „Макдоналдс“, всички около мен автоматично замляскаха. На мен също внезапно така ми се дояде топъл хамбургер със сладникаво хлебче и мехурчеста кока-кола, че дори май почнах да стена от възделение. Реакцията ми предизвика изключително недоволство сред публиката — от всички страни ми зашъткаха, някой дори ме сръга в ребрата.

Впрочем и аз, и другите така и не успяхме да догледаме филма. В момента, когато един от героите небрежно подаваше на друг чек за четиринайсет милиона долара, над главите ни забучаха мотори, все по-силно и по-силно, и над океанския плаж, където главната героиня се печеше със застаряващия си, но невероятно богат любовник, се появи цяла армада тежки бомбардировачи, които се разсредоточиха и почнаха да обстрелват облаците с трасиращи снаряди.

В същия миг се чу и бучене на мотори на земята и зрителите наскачаха.

— Хайка! — викна някой и думата се плъзна по редиците като пламъче по бикфордов шнур.

— Хайка! Хайка! Хайка!

Хората грабваха постелките и възглавниците и бягаха накъдето им видят очите. При това вдигаха толкова прах, че вече не се виждаше не само филмът, но и човекът до тебе.

Аз също скочих. Не знаех какво да правя. Ако това наистина беше хайка, то може би (така си помислих) трябваше да се оставя да ме хванат. Все пак нали исках поне някой да ми обърне внимание.

Моторите и горе, и долу ревяха все по-силно.

Прахта се набиваше в носа ми, в ушите и в очите и не виждах нищо. Внезапно от всички страни лумна ослепителна светлина. Чувах

тропота на безброй крака, после се чува викове и изстрели.

В същия момент някой ме хвана за ръката и ме повлече нанякъде. И въпреки че неизвестният ме влачеше невъзпитано, дори грубо, кой знае защо, си помислих, че е приятел, който иска да ме спаси.

Подчиних се и когато той хукна, хукнах заедно с него.

Скоро влязохме в някаква крива уличка.

Беше много светло и шумно. Вдигнах глава и видях, че самолетите още кръжат под облаците и стрелят. Със специалните си снаряди те разпръсваха облаците и вече бяха постигнали частичен успех. Небето беше на парцали, но на един откъснат от общия строй облак застаряващият милионер все още подаваше чаша уиски на вече разстреляната си от бомбардировачите любовница.

Неизвестният ми водач ме дръпна зад ъгъла на някаква барака, пусна ръката ми и почна да се отупва от прахта, като кашляше и кихаше. Погледнах ръбестата му глава и си помислих, че вече съм я виждал някъде.

Точно в този момент той се обърна към мен и попита шепнешком:

— Познахте ли ме?

Беше пак Охламонов.

ТАЙНАТА ВЕЧЕРЯ

Вървахме по смълчаните улички, обикаляхме в кръг, минавахме през дворове и безистени, на два пъти пресичахме на бегом широки булеварди, минахме през някакъв тайнствен безмълвен парк и пак се запрокрадвахме по обиколни пътища, като се прилепвахме към стените на сградите и избягвахме срещите с патрулите и случайните минувачи. Случайни минувачи впрочем, както вече бях разбрал, в този град нямаше.

Когато стигнахме втори парк и спряхме да си поемем дъх, попитах Охламонов къде отиваме.

— При приятели — отговори той късо и после продължихме.

Облачната покривка вече беше разкъсана на парцали, но самолетите все още ръмжаха и злобно преследваха отделни струпвания светеща пара.

Сред цялото това безобразие срамежливо стърчеше оголеният сърп на младата месечина.

След пет-шест минути минахме покрай ниска постройка и спряхме до някакви храсталаци.

— Сега ме слушайте внимателно — зашепна Охламонов. — Ще пропълзим под храстите и ще стигнем до една дупка в оградата. През нея се излиза на една широка улица. Първо ще мина аз и ще претичам през нея. Вие ще изчакате малко. Ако ми се случи нещо, ще викам: „Помощ!“ Тогава вие оставате в храстите и някой от нашите ще дойде да ви вземе. Може дори да се окаже, че го познавате. Ако не ме чуете да викам, след две минутки се измъквате през дупката и също тичате право към големия блок отсреща. Влизате в най-левия вход, затваряте вратата и слизате в мазето. И внимавайте, там е тъмно. Докато слизате, се дръжте за перилата.

Тази част от операцията мина успешно и след няколко минути Охламонов ме влачеше за ръка из тъмните лабиринти на мазето. После почука, някаква врата се отвори, затвори се, отвори се втора и видях компания младежи и от двата пола, които на светлината на газеничета пируваха под голям портрет на... Сим Симич.

— Господа! — викна Охламонов и след тишината навън гласът му прозвуча оглушително. — Вижте кого съм ви довел! Нашият Класик! Налейте му веднага!

Младите хора веднага наскочаха; всички държаха пластмасови чаши. Някаква девойка с дълга до петите черна рокля от боядисано зебло дотича при мен с чаша, налята до ръба.

— Нали ще пийнете с нас?

— А вие кои сте? — попитах недоверчиво и взех чашата.

— Нима не разбрахте вече, Виталий Никитич? — усмихна се Охламонов. — Ние сме ваши единомишленици. Ние сме симити.

Всички присъстващи ме гледаха с любопитство. Някъде зад последната маса, в най-далечния ъгъл, мернах ръбестото чело на Дзержин.

— Драги комсьри — казах и се огледах къде да оставя чашата. — Много добре сте разработили гнъсната си провокация, но няма да се хвана. Аз не съм симит. В миналия си живот познавах много хора, познавах и Сим Симич Карнавалов. Но никога не съм бил негов привърженик, никога не съм споделял убежденията му и няма да ме измамите толкова лесно.

И като казах това, внезапно чисто автоматично, без изобщо да го замислям, обърнах чашата на екс и направо се оцъкних.

Много неща съм пил — и денатуриран спирт, и политура, и спирачна течност за самолети, но такава гадост не бях пробвал.

— Ура за Класик! — викна Охламонов.

— Ура! — завикаха всички.

— Между другото — казах, — не аз съм се нарекъл така. Вие ми измислихте това тъпо име, аз изобщо не претендирам за него.

— За скромността на нашия Класик — ура! — пак викна Охламонов.

— Слава на Сим! — изкреця някой.

— Да живее симодържавието!

Глупци, помислих си, какви глупци. Нима наистина си мислеха, че могат да измамят човек с моя опит?

— Дзержин Гаврилович! — викнах. — Защо се криеш в ъгъла?

— Не се крия — отговори Дзержин и тръгна към мен. — Радвам се, че дойде, драги ми. Още от самото начало знаех, че си наш и че ще ни помогнеш... Я дайте на Класик още една чаша!

Същата девойка в черно ми поднесе още една чаша. Взех я. Нямах какво да губя.

— Значи — каза Дзержин, като пристъпи към мен — няма никаква провокация. Можеш да ни вярваш, можеш и да не ни вярваш, но няма от какво да се страхуваш. Така или иначе си осъден на забвение от Върховния петоъгълник. Дори да се окажем провокатори, все едно не можем да измислим нещо по-лошо. Така че довери ни се, дай да прием и после ще си поговорим.

РАЗГОВОР С ДЗЕРЖИН

Проведохме разговора в кабесена на мазето. Ето какво ми каза Дзержин. Наближавали много сериозни събития. В целия Москореп и в обширната територия на Първия кръг назрявало недоволството на населението от комунистическия и социалистическия ред. Движението на симитите се разраствало и заплашвало да се превърне в стихийно. Същевременно службите на БЕЗО („Или, иначе казано, на ЦРУ — каза Дзержин, — разбирай го както искаш.“) получили съвсем точни сведения, че швейцарските лекари са пристъпили към размразяването на Сим. И вероятно веднага след него той щял да тръгне за Москореп. Идването му било неизбежно, но властите се готвели за съпротива, която трябвало да се предотврати. Трябвало да им се отвлече вниманието.

— Как? — попитах.

— Трябва да направиш някои отстъпки, за да се съсредоточат върху твоя юбилей. Той много им трябва и те ще хвърлят там всичките си сили, а ние ще се възползваме от това.

— Кои „вие“? — попитах; — Ти лично например какъв си? Генерал от БЕЗО, агент на ЦРУ или симит?

— О, това не е важно. — Той махна с ръка. — В тази страна вече никой не знае кой е всъщност. Във всеки случай ти трябва да направиш такава отстъпка, че властите да клъвнат, но пък и Сим да се запази, макар и под друго име.

— Тоест? — попитах.

Дзержин се наведе към ухото ми и ми зашепна плана си.

— Но нали разбираш, че не споделям идеите на Сим и не искам да допринеса за идването му — казах. — Ще взема все пак да го задраскам.

— Вече е късно — тъжно каза Дзержин.

ЮБИЛЕЯТ

Беше истинско стълпотворение. Пропуските се проверяваха още от площад „Бдителност“. При Большой театър бяха съсредоточени наряди конни вътсиговци и да се стигне до Дома на съюзите можеше само по коридора, образуван от две редици автоматчици. Придружаваха ме двама полковници от БЕЗО, като единият беше два пъти Герой на Москореп. Каза ми, че бил получил бойните си награди за организирането на заградителни отряди през Бурятско-монголската война. (Лично аз бих му дал и трета геройска звезда, понеже тъкмо той ми намери и ми върна обувките, които, както бях почти сигурен, бяха откраднати от дежурната в хотел „Социалистически“.)

Двамата полковници очевидно бяха приели сведенията за възрастта ми прекалено насериозно, защото ме крепяха под лактите, а два пъти Героят грижовно ме предупреждаваше, когато пред нас имаше дупка или стъпало.

Колонната зала вече беше пълна. Многобройните зрители запълваха партера и балконите. Теле- и радиожурналистите се суетяха с камерите, микрофоните и жиците си. През една странична врата ме заведоха зад кулисите и се озовах в атмосфера на обща нервна възбуда. Под надзора на агенти на БЕЗО сценичните работници местеха разни декори. Очевидно след тържествената част щеше да има концерт, понеже видях познатите ми вече артисти. Отляво загряваше ятото лебедчета. Акробатите Нежданови седяха един срещу друг на ниски столчета и се гледаха безучастно. А пред едно пукнато огледало се кипреше сама на себе си и се доизкусуряваше певицата Зирка Нечипоренко.

— Добра среща! — казах й.

Тя трепна, обърна се, позна ме и каза сериозно:

— Слаген!

Появи се угриженият Смерчов.

— Току-що в Юбилейния петоъгълник се получи телеграма — каза той и ми подаде едно жълтеникаво листче, на което пишеше следното: „Тръгвам на поход към Москва. За да се избегнат ненужни

крвопролития, предлагам да не оказвате съпротива и да се предадете. Сим.“

— Виждате ли — жалко се усмихна Смерчов. — А казвахте — измислици било.

Прочетох телеграмата още веднъж и измърморих:

— Един дявол знае какво е това! Метафизика, хегелианство и кантианство. — Обърнах се към Смерчов и се опитах да го успокоя. — Няма страшно, Комуний Иванович. Важното е да не се вълнувате. Пазете си нервната система. Ей сега ще го отменим този Сим.

Щом излязохме на сцената, в залата гръмнаха бурни аплодисменти. Мен естествено ме настаниха в президиума между Смерчов и Дзержин. Обстановката в залата беше нажежена, но всичко вървеше строго по протокола.

Дзержин откри тържественото събрание на трудещите се на Москорец и даде думата на Смерчов.

Смерчов излезе на трибуната и кратко, но картинно описа житейския ми път, изброи литературните ми заслуги и напомни за изключителния ми принос в Гениалисимусианата, като особено наблегна на споменатия по-горе роман.

— Но за този роман — каза той — пропагандата от Третия кръг на враждебността, а и всякакви други органи разпространяват клеветнически измислици. Твърдят, че главен герой на романа бил някой си Сим, макар че, както е известно, не съществува никакъв Сим. Впрочем за всичко това най-добре ще ви разкаже самият автор.

Застанах на трибуната. Бях развълнуван. Чувствах, че от всичко това не се получава празник, а нещо като пресконференция, каквито по мое време правеха за разкаялите се шпиони и дисиденти.

— Уважаеми другари! — почнах с треперещ глас. — Драги комсъри, госпожи и господа! Позволете ми най-напред да изразя изключително дълбоката си благодарност на всички, които подготвиха този чудесен празник, и на първо място благодарността си на нашата партия, на Върховния й петоъгълник, на органите на БЕЗО — поклоних се на Дзержин, — на органите на религиозната просвета — поклоних се на отец Звездоний, но скришом от публиката му показах зад катедрата среден пръст — и естествено на нашия славен, скъп, любим и неподражаем Гениалисимус. — Вдигнах очи към полилея и широко се презвездих. — Живях много дълъг живот, но по-голямата

му част впрочем проведох в несъзнателно състояние. Трябва да призная, че през живота си съм направил много непростими и почти непоправими грешки. Книгите си например пишех в пияно състояние, без да разбирам какво правя, и понякога изобщо не се съобразявах с онова, което очакваха от мен партията, народът и държавна сигурност. Поради изостаналия си светоглед аз често не забелязвах всичко онова хубаво, което става в живота ни, в неговото, так да се каже, революционно развитие, и изкривявах действителността в угода на отвъдокеанските си господари. Така например в последния си роман аз отделих прекалено много внимание на описанието на някой си Сим, който уж бил наследник на царския престол. А всъщност никога не е имало никакъв Сим. Аз просто си го измислих. Иначе казано, изсмуках си го от пръстите. Ето така. — Лапнах си пръстите и почнах да мляскам пред микрофона.

На публиката, изглежда, ѝ хареса този ораторски прием, защото в залата се чу смях, някой дори заръкопляска.

Погледнах към мястото, откъдето долетя ръкопляскането, и казах:

— Не разбирам защо имате толкова несериозно отношение към речта ми и какви са тези смехове и ръкопляскания. Знам, че сред вас има от така наречените симити, които се надяват на нещо като второ пришествие, но... — тук повиших глас и вдигнах показалец — напразни са надеждите ви, господа. Работата е там, че вече не съществува никакъв Сим.

Пак чух ръкопляскания. Ръкопляскаше президиумът: Смерчов, Сирوماхин, Пропаганда Парамоновна и отец Звездоний.

Но публиката мълчеше напрегнато и недружелюбно. А после сред нея се разнесе някакъв неясен ропот. Агентите на БЕЗО, разположени покрай стените, започнаха да я оглеждат.

— Да, скъпи мои комуняни и комунянки — казах след многозначителна пауза. — Като препрочетох своя роман, аз реших да го преработя из основи и на първо място да разкарам по дяволите тоя Сим.

Президиумът ръкопляскаше прав. Хората в залата мълчаха. Отпих глътка вода, помълчах и казах по-тихо:

— За съжаление и сега не ми достигна принципност и твърдост и не можах съвсем да зачеркна този персонаж. Но му смених името и

сега той ще се казва не Сим, а Серафим.

Изобщо не си мислех, че тези думи ще повлияят толкова силно на аудиторията. Дори членовете на президиума, изглежда, не бяха предвидили такова нещо. Но публиката изведнъж се развълнува, от първите редове назад се понесе на вълна шепот, чуваха се и по-високи гласове:

— Какво? Как? Фим? Херувим?

И изведнъж някой в средата на залата извика:

— Да живее Серафим!

И веднага избухна невъобразима врява. Агентите на БЕЗО се отлепиха от стените и се хвърлиха към средата на залата, за да хванат онзи, който беше извикал. Но вече викаше не един човек, а цялата зала. И изведнъж над задните редове се издигна закачено на два балона платнище, на което пишеше „СЕРАФИМ“.

Агентите направо се побъркаха. Отказаха се да търсят първия извикал и хукнаха да смъкнат платнището. Качваха се на облегалките на седалките, стъпваха по раменете на зрителите, а някои подскачаха толкова високо, че можеха да поставят рекорд по скок на височина на закрито. Трябва специално да отбележа хладнокръвието на полковника, който беше два пъти Герой на Москорец. В общата суматоха той не изгуби самообладание, а незабавно извади пистолета си и с два точни изстрела спуска двата балона. Платнището бавно почна да се спуска, гънеше се и показваше на публиката различни срички от подривната дума: ту „СЕ“, ту „РА“, ту „ФИМ“. Но докато се спускаше, към тавана се издигнаха две други платнища. И точно тогава другият полковник (не Героят) донесе някакъв лист и каза високо на Комуний Иванович:

— Телеграма от Женева.

Промъкнах се тихо зад Смерчов и надникнах над рамото му.

„Тръгвам на поход към Москва. За да се избегнат ненужни кръвопролития, предлагам да не оказвате съпротива и да се предадете. Серафим.“

„Господи! — помислих си. — Както щеш да го прекръстиш, той си знае своето.“

Вече дори не помня кое след кое ставаше. Както научих покъсно, слуховете за предстоящото пристигане на Серафим незабавно залели цял Москорец. Избухнаха безредици. И както става обикновено

в такива случаи, гражданите почнаха да проявяват недоволство дори без достатъчно сериозен повод. В някакво предприятие например по случай юбилея ми раздавали на работниците по килограм салам, който се наричал „Колбас деликатесен месен от рибно брашно“. И значи една комунянка отхапала парченце и викнала: „Граждани, това си е лайно!“ На други комуняни също им направило впечатление, че този първичен деликатес прекалено много прилича на вторичен. Все едно преди не го били забелязвали и не измисляли вицове по този повод. Мисля, че просто са били в такова състояние, че дори да са им предложили истински унгарски шпек, пак са щели да го помислят за вторичен продукт. Бунтът се прехвърлил и в други предприятия. Можел да бъде потушен, разбира се, но точно по това време някъде в района на Калужката застава в града нахлули първокръговите симити. Отначало се хвърлили към прекомхраните и другите пунктове за удовлетворяване на потребности, но ги очаквало огромно разочарование — нали си мислели, че москореповци се хранят изключително с фурми и сладолед. И разочарованието било толкова голямо, че москореповските и първокръговите симити се обединили и почнали да рушат наред, каквото им попадне.

КРАЯТ НА ЕДИСОН

Нощта беше неспокойна. От ранна вечер, та чак до сутринта във въздуха бучаха тежки самолети. Сنيшаваха се точно над моя хотел и кацаха, както можах да се сетя, на бившето Ходинско поле. Впоследствие научих, че през нощта в града са кацнали шест въздушнодесантни и две мотострелкови дивизии.

Когато танковите колони тръгнаха по улиците, от грохота вече нямаше никакво спасение.

Стените на стаята ми (пак живеех в хотел „Комунистически“) се тресяха, стъклата дрънчаха, полилеят се клатеше като махало.

Из целия град ту тук, ту там се виждаха зарева от пожари и се чуваха изстрели.

Преди съмване, завит презглава с одеялото, заспах, но не можах да спя дълго. Малко преди седем нещо гръмна някъде толкова силно, че стъклата се пръснаха. По-късно казаха, че някакъв летец идиот минал със свръхзвукова скорост буквално над покривите.

Добре че се бях завил презглава.

Какво можех да направя? Изтръсках стъклата от одеялото, станах и отидох до прозореца.

На площад „Революция“ имаше танкове. В градинката пред Большой театър войници с канчета се редяха на дълга опашка пред една походна кухня. Но иначе беше тихо.

В седем пуснах телевизора.

На екрана се появиха говорителите Семьонов и Малявина.

— Говори Москва — събщи Семьонов със същия глас, както всеки ден. — Последните новини. Нашият любим Гениалисимус поздрави с голямата му трудова победа колектива на чорапено-трикотажната фабрика „Червен чорап“, носител на орден „Ленин“, Ордена на Гениалисимуса и Ордена на Трудовата слава. До средата на септември колективът е преизпълнил плана със сто процента...

После съобщиха за успехите на метростроителите и стоманолеярите, за разширяването на движението на донорите и за изложбата на детски рисунки в Третяковската галерия „Художествени

дарования на Гениалисимуса“. Показаха и самите рисунки, в които, както каза говорителката Малявина, децата с характерната за тях непосредственост изразявали пламенната си любов към Гениалисимуса и горещата си отдаденост на делото на комунизма и държавната сигурност. И нито дума за бунтовете, пожарите, танковете и самолетите.

Мислех си, че може би ще кажат за тях в края на предаването, но така и не го дочаках. Телефонът рязко иззвъня и чух в слушалката развълнувания глас на Едисон Ксенофонович или, по-точно, на Едик.

— Витюш, не се стряскай, имам една работа с теб. Много важна и много бърза. Можеш ли да дойдеш веднага при мен?

— При теб ли? — попитах почти саркастично. — Ти имаш ли изобщо представа какво става в този град?

— Да, да — нетърпеливо каза той. — Знам всичко. И въпреки това имаме много, много важна работа с теб. Пред хотела те чака бронетранспортър с пропуск, подписан лично от министъра на отбраната. С този пропуск няма да имаш никакви неприятности. Чакам те.

Още не бях затворил и на вратата се почука. Отворих я и видях познатия ми полковник от БЕЗО, който каза, че именно на него му е наредено да ме откара в подземното градче.

По пътя бях направо потресен от това как Москва само за броени часове се беше превърнала във фронтови град.

Буквално всички улици и улички бяха натъпкани с войска. Движението се регулираше от офицери с червени ленти на ръкавите.

Неприятности наистина нямахме освен безбройните проверки, заради които пътувахме до подземното градче два часа и половина, ако не и повече.

Едик беше в кабинета си, много развълнуван.

— Е? — попита ме той. — Как пристигна? Нормално, нали? Да де, виждам, че нормално. Ако не беше нормално, нямаше да си тук. Какъв ужас! Този твой Сим...

— Нямам никакъв Сим — прекъснах го.

— Знам, знам, че го прекръсти. Но на него това май дори му хареса. И сега, под името Серафим, той идва. Войските, пратени да го спрат, минават на негова страна без нито един изстрел. Честно казано, просто не разбирам как е възможно. До вчера хората прославяха

комунизма, заклеваха се във вярност на Гениалисимуса, възторгнаха се от всяка негова дума. А днес бутат паметниците му, изгарят портретите му и на тумби минават на страната на Серафим. Нима всичките им славословия и клетви за вечна преданост са били само масово лицемерие?

— Възможно е — казах. — Народните маси са по принцип лицемерни. Още когато Древна Рус е била кръстена, те с удоволствие са изхвърлили идолите, на които са се молили дотогава, в Днепър.

Иззвъня телефонът и професорът вдигна слушалката.

— Слушам. Какво? Разбира се, разбира се, това трябваше да се направи. И къде е той сега? Аха. А Серафим? Вече? Толкова бързо? Е, ако има нещо ново, обадете се пак.

Затвори телефона и ме погледна объркано.

— Всичко свърши!

— Кое свърши? — попитах.

— Това е краят на епохата. Преди два часа специален космически отряд на БЕЗО е арестувал Гениалисимуса в орбита, свалил го е на земята и го е откарал в Лубянка.

— Интересант! — казах.

— Интересант ли? — развика се той. — Мислиш си, че е много интересно? Може би ще ти е интересно тогава да научиш, че Серафим, следван от разюзданите тълпи на озверелите маси, е минал околоръстния път и сега се придвижва към центъра по шосе „Стратегически замисли на Гениалисимуса“?

— Какви замисли? — попитах.

— Минското шосе — каза Едик.

После замислено отиде до апарата си, взе чашката с розата, отпи и като че ли се успокои.

— Впрочем — каза, след като се опомни — не искаш ли малко?

И протегна чашката към мен.

— Не, благодаря — отказах. — Опитах го вече.

— Знаеш ли — каза Едик, — хрумна ми нещо. Как мислиш, що за човек е Серафим? Сигурно иска да живее дълго, нали?

— Е, той бездруго е живял доста дълго.

— Но сигурно ще иска да живее още по-дълго.

— Че кой не иска? — казах.

— Точно така! — Той се засмя доволно. — Кой не иска? Всички искат, но не на всички е дадено. Значи чуй сега... — Той се огледа, провери дали вратата е заключена и бързо зашепна: — Когато го видиш, му разкажи за мен и за изобретението ми. Кажу ми да нареди да не ме закачат и да не ми пречат да работя. А аз редовно ще го снабдявам с еликсир и той ще живее колкото си иска.

— Не дай си Боже! — възкликнах. — Умолявам те, недей да правиш това. Ако живее колкото си иска, ще струпа толкова канари, че всички ни ще затрупа.

— Не си прав — каза той. — Сега няма да му е до канари. Чуй ме хубаво. Това, което ти казвам, е много важно. Ако той заповяда да не ме закачат и ми даде възможност да работя, ще може да живее на практика вечно. — Замълча, погледна ме внимателно, помисли малко и добави: — И ти ще живееш. Докато не почнем промишленото производство, еликсира ще го прием само ние тримата. Аз, той и ти!

— Забрави още един човек — напомних му.

— Кого? А, да! Страхувам се, че вече никакъв еликсир не може да му помогне.

Той вдигна чашката, отпи и пак ми я подаде.

— Пийни, не бой се. Само отначало е гадно. А после, като свикнеш и като осъзнаеш, че еликсирът те прави вечен и млад, ти се струва като най-вкусен нектар.

Телефонът пак зазвъня. Той се хвърли да го вдигне, а аз взех двете чаши и им смених местата. Зад прозореца настъпи някаква суматоха. Пристигаха и тръгваха военни паромобили. С писък профуча линейка. След нея, но вече не с писък, а с вой, мина пожарна кола.

— Да, да — говореше през това време професорът. — Ясно. Непременно ще направя всичко, което ми е по силите.

— Истински ужас! — каза ми, щом затвори телефона. — Тълпите ловят по улиците комунистите с повишени потребности и щатните агенти на БЕЗО и ги разкъсват на място. О, Гена, нещо съвсем се изнервих!

Грабна чашката и я изгълта на един дъх. А после за миг се замисли, вдигна я пред очите си и видя черепа и костите. Очите му се напълниха с ужас. Погледна ме и каза:

— Май сбърках чашите. Изпих погрешната... Изпих смъртта! — викна с всичка сила, хвърли чашата на пода и тя се търкулна под

бюрото. Професорът стисна главата си с ръце и закрещя истерично: — О, Гена! Гена! Гена! — Внезапно спря, погледна ме втренчено и тихо попита: — Ти ли го направи?

— Аз — казах и се усмихнах криво, докато го гледах как пребледнява.

От всички невероятни неща, които съм виждал през живота си, това, което стана, е най-незабравимото.

Едисон се тръшна на дивана, стисна слепоочията си и пред очите ми започна да се превръща в старец. Гледах невярващо как косата му бързо започна да расте, да побелява и да окапва. Лицето му повехна и се сбръчка като печен картоф.

Внезапно остатъците от силите му се пробудиха и жалкият старец се разтрепери целият, скочи със стиснати юмруци, изгледа ме с омраза и ме заплю — и изплю всичките си зъби, които с трополене се посипаха по пода.

Това беше последният изблик на живота.

Той погледна зъбите си на пода, погледна и мен, но вече без омраза, а с кротко смирение.

— Ех, ти! — каза и се усмихна с беззъбата си уста. — Их щербе^[1] — добави тихо. Легна на дивана, сви се на кълбо и умря.

Стана ми малко мъчно за него, разбира се. Все пак се бяхме срещали в предишния ми живот и дори бяхме пили заедно навремето. Но пък знаех, че трябва да унищожа този еликсир, този боклук — и създателя му също. Ако хората не са равни в живота, трябва да са равни поне в смъртта. Но сега няха време нито да философствам, нито да тъжа, понеже вече и в подземния град се чуваше стрелба.

Хванах някакво подпряно в ъгъла желязо и първо фраснах колбата, в която вреше животът, а после и колбата, в която бълбукаше смъртта. Стъклата се пръснаха по пода и между тях се образуваха две локви. Те се уголемяваха и сякаш се стремяха да се слоят. И двете бяха прозрачни. И не се различаваха по нищо. Но в едната беше животът, а в другата — смъртта. Миг преди да се докоснат, разбрах, че ще се случи нещо ужасно, и отскочих към вратата. Локвите се съединиха и избухнаха в непоносимо бял огнен стълб, който се удари в тавана и го прогори като хартия. В огъня почна нещо като верижна реакция — стълбът се превърна във вихър, в смерч, който тръгна из стаята, като изгаряше за секунди всичко, до което се докоснеше. Видях как

овъгленият паркет се надига, как лумна крайт на бюрото, как пламнаха пердетата и как стъклата почнаха да се топят. И с обгорени ресници и вежди изскочих навън.

На подземната улица цареше паника. Навсякъде тичаха хора — и с оръжие, и без оръжие. С огромна скорост покрай мен мина тежък бронетранспортър — картечниците му стреляха неизвестно по какво и кого. Транспортърът, с който бях пристигнал, стоеше все така до тротоара и кротко пускаше кълбета пара. Скочих в кабината и викнах заповедно на полковника:

— Давай!

Той не отговори. Погледнах го и чак сега видях струйката кръв, стичаща се от слепоочието му.

Едва успях да го откъсна от кормилото и да го изблъскам от кабината. После се ориентирах в педалите и лостовете, обърнах машината и я подкарах към изхода от подземиеето.

[1] Ich sterbe (нем.) — умирам. — Бел.авт. ↑

СЕДМА ЧАСТ

ВТОРОТО ПРИШЕСТВИЕ

Огромна тълпа — няколко десетки хиляди души — се люшкеше около Триумфалната арка и аз се люшках заедно с всички. Стоях в най-голямата блъсканица. Хората смъкваха портретите на Гениалисимуса и платницата с лозунгите му от всички околни сгради. Портретите и лозунгите летяха над главите на тълпата, падаха в нея и тя тутакси ги разкъсваше на стотици парченца. Близо до мен група младежи, хванати за ръце, танцуваха около горящо чучело на Гениалисимуса — то, разбира се, беше направено от вторпродукт. И димеше, топеше се и плачеше с вторични сълзи.

— Като жив се гърчи бе! — каза доволно някой.

Обърнах се и видях до себе си Дзержин Гаврилович — с дълъг панталон и дълга долна риза, от която сякаш случайно се подаваше кръст.

— Виждаш ли — каза ми той и посочи с широк жест тълпата, — всичките тези са симити.

Стоях потресен. Чудех се откъде са се взели толкова симити и как са успявали досега да се крият? Откровено казано, малко ме беше страх от тях, но се надявах, че няма да ме закачат, понеже нали все пак бях чужд човек. За Дзержин Гаврилович се боях обаче повече. Лично аз знаех, че е симит, но онези, които не знаеха, можеха да видят в него само бившия генерал от БЕЗО. А от историята знаех, че по време на народни вълнения служителите от сигурността изпадат в доста опасни положения. Дзержин Гаврилович обаче като че ли не показваше никакви признаци на безпокойство.

— Идат! Идат! — изведнъж се развика някаква жена до мен, погледнах я и видях, че е скандалджийката, заради която ме бяха вкарали във вътсиг. Сега тя беше в униформа, но без никакви отличителни знаци, а на гърдите ѝ висеше кръст, изрязан от картон.

— Идат! Идат! — развикаха се и други.

Тълпата се развълнува, всички занапираха към средата на шосето. От ликуващите викове стенанията и воплите на прегазените почти не се чуваха и не нарушаваха общото въодушевление. Всички

гледаха към Минското шосе (езикът ми не се обръща да го нарека с другото му име), където вероятно ставаше нещо, но какво точно, не можех да видя, понеже точно пред мен стоеше висок плещест работник с омацани с грес дрехи.

— Кузя, ти ли си? — попитах и го бутнах в гърба.

— Здравсти, приятел! — Той ме позна и се усмихна широко. — Гле'й к'во става, а? До вчера беше комунизъм, а днеска е... ли го какво е? — И в изблик на чувства той тегли такава тирада, че не се осмелявам да я възпроизведа тук.

През това време тълпата ставаше все по-гъста. Блъскаха ме и отляво, и отдясно, и отзад. Внезапно до мен се появи човек по скъсан потник и с пластмасов кръст на гърдите.

— Комуний Иванович! — учудих се. — Вие ли сте?

— Тихо, тихо — зашепна ми Смерчов и се наведе към ухото ми. — Мама ми казваше Колюня.

— Имали сте майка? — учудих се, но не чух отговора му, защото вълнението на тълпата достигна връхната си точка. Надигнах се на пръсти и отначало зърнах само върховете на някакви копия, а после се промуших мъничко напред и видях трима богатири, които бавно се приближаваха към Триумфалната арка. По средата, на бял кон, с развети бели одежди и с меки бели ботуши яздеше Сим Симич, а от двете му страни на дорести коне се полюшваха в седлата си отдясно Зилберович, отляво Том, и двамата с дълги мустаци и въпреки жегата с астраганени папахи. И двамата бяха въоръжени с дълги копия.

В лявата си ръка Сим Симич държеше голям чувал, а с дясната ту поздравяваше ликуващата тълпа, ту бъркаше в чувала и хвърляше около себе си американски центове.

Щом минаха през Триумфалната арка, Симич и свитата му спряха. Симич вдигна ръка и тълпата веднага се смълча. Някакъв човек подскочи към него с микрофон и се удивих, като видях, че това е Дзержин, който допреди миг беше до мен. Симич милостиво взе микрофона от ръката му и внезапно закрещя пронизително:

— Ние, Серафим Първи, цар и самодържец на цяла Русия, милостиво заявяваме, че ламтежническият комунизъм е унищожен до крак и вече не съществува. Има ли сред вас потайни ламтежници?

Понечих да викна, че всички тук са ламтежници, понеже всички до един са били членове на ламтежническата партия. Но бях далече, а

Дзержин беше близо.

— Има! — викна той, шмугна се в тълпата и извлече напред опъващия се Комуний Иванович. Комуний Иванович се дърпаше, ридаеше, запъваше се в земята и накрая падна на колене пред копитата на Глагол.

Признаваш ли истинно, че си служил като пес на ламтежническото алчно и дяволско учение?

— Признавам, че служих, ваше величество — захленчи Смерчов, навел глава, — но не с вяра, ами от корист най-вече и за да удовлетвори алчните си инстинкти. Никога вече няма да му служа и проклинам часа, когато станах ламтежник.

— Вече е късно — каза царят и махна с ръка.

Под арката вече беше спряла пожарна парна кола, стълбата ѝ беше вдигната и един симит, застанал на самия ѝ връх, нагласяваше въжето — с голям клуп на края.

— Ваше величество, простете ми, смилете се! — Смерчов простираше ръце към Сим Симич. Дзержин дръпна бившия си колега за краката, той падна по корем и се хвана за задния крак на Глагол. Глагол ритна, копитото улучи бедната глава на Комуний Иванович и тя се пръсна като тиква.

Призля ми. Като последователен хуманист винаги съм бил против такива разправи. Съгласен съм, че хора като Комуний трябва да се бият с пръчки в конюшните, но никога не съм бил привърженик на прекалените жестокости.

Които обаче продължиха.

Тъй като въпросът с Комуний беше решен бързо и радикално, Дзержин заряза бившия главкомпис да си подритва в самота, а самият той пак се шмугна в тълпата и извлече оттам отец Звездоний. С възпалени очи и разчорлена брадица отецът застана пред новопровъзгласилия се император.

— Признаваш ли, че си служил като пес на дяволското ламтежническо и богопротивно учение? — попита го той.

— Признавам, господарю — без изобщо да се смути, отвърна Звездоний с мелодичния си глас. — Признавам, че служих, служа и сега и до последния си дъх ще служа на светлите идеали на комунизма и на великия вожд на цялото човечество гениалния Гениалисимум...

— Разпнете го! — заповяда царят.

Тази заповед ме смая. Другите може и да не знаеха, но Симич трябваше да знае, че разпъването на кръст не е по християнски. Да те изгорят жив или да те набият на кол е друг въпрос. Но заповедта си е заповед.

Отнякъде донесоха огромен, грубо скован кръст и четирима симити почнаха да приковават нещастния отец Звездоний на него с големи ръждиви пирони. Изработените от напредналата и прогресивна промишленост на Москореп пирони естествено се кривяха и разпъвачите трябваше да ги вадят, да ги изправят и пак да ги забиват. Въпреки че търпеше невероятни мъки, отец Звездоний не се предаваше, а се блещеше и викаше с всички сили:

— О, Гена, виждаш ли ме? Виждаш ли какви мъки претърпява заради тебе жалкият ти раб Звездоний?

Мисля, че никой не може да ме заподозре в излишни симпатии към отец Звездоний, но сега, като гледах с какво мъжество и достойнство приема той мъченическата смърт заради незрелите си убеждения, изпитах към него дълбока почит и вълна на съчувствие нахлу в гърдите ми.

Звездоний се мъчеше на кръста и викаше нещо. Царят и съпровождащите го тръгнаха напред. При приближаването на конниците хората падаха на колене; аз също коленичих. Точно пред мен със звън се сипеха и се търкаляха американски центове; изхитрих се, събрах няколко и си ги пъгнах в пазвата. Видях и една монета от двайсет и пет цента и посегнах и към нея, но точно в този миг я настъпи конско копито. Помислих си, че ще мога да я взема, след като конят отmine, но конят не помръдваше и над мен надвисна зловецка тишина.

— Кой е този? — чух царствения глас. — Вдигнете го!

Някой (оказа се, че е Дзержин) ме хвана за врата, надигна ме от земята и ме изправи. Вдигнах глава и погледнах Симич. Присвил очи, той се взираше в мен толкова строго, че усетих как се разтрепервам. Зилберович и Том ме гледаха равнодушно, без да дават никакви признаци, че ме познават. Изглежда, само Глагол ме гледаше доброжелателно и пристъпваше от крак на крак.

— Ти ли си? — тихо попита Симич.

Смутих се, развълнувах се, опрях палец в гърдите си и казах:

— Аз ли? — Но веднага се опомних и си признах: — Да, аз съм, Симич.

— Не Симич, а ваше величество — поправи ме Зилберович.

— Здравсти, Лео — казах му и неочаквано за самия себе си захихиках угоднически. — Много впечатляващо изглеждаш на кон.

— Изпълни ли задачата, която ти възложих? — строго попита Сим Симич.

— Коя, Сим... тоест ваше величество? — попитах, като подскачах глупаво, кимах и си мислех: „Ей че гад! Шейсет години да лежи замразен и пак да не забрави...“ — Ако имаш... ако имате предвид флопи диска, не съм я изпълнил, понеже...

— В затвора! — отсече Симич, подръпна юздите и продължи през тълпата, като ръсеше около себе си американски центове.

ГЕНИАЛИСИМУСЪТ

Дълго ме водиха по някакви вмирисани слабо осветени коридори, а после отвориха една желязна врата и ме блъснаха през нея. Очевидно в килия, в която нямаше никаква светлина. Само някъде под тавана едва-едва светлееше нещо — съвсем мъничко прозорче, колкото лист от ученическа тетрадка, на квадратчета, и синята светлина едва се процеждаше през него, като го открояваше на общия черен фон — само него и нищо друго.

Стоях в това непроницаемо пространство и се надявах, че очите ми ще свикнат с тъмнината и ще видят поне нещо, но те не виждаха. Опитах да тръгна наляво и се натъкнах на нещо твърдо. Ако се съдеше по миризмата, беше кофа за нечистотии.

Не се чуваше нито звук, но почувствах, че не съм сам.

— Има ли някой тук? — попитах тихо.

— Да — отговори ми тих глас, който ми се стори познат. — Аз.

— Кой сте вие?

— Гениалисимусът — просто отвърна гласът.

Казах наум няколко лоши думи, които няма да възпроизвеждам в писмен вид. Очевидно тия гадове ме бяха тикнали не в затвора, а в лудница. При това в една килия с луд, страдащ от мания за величие.

— А да ви попитам — казах, — да не би случайно да сте буен?

— Какво имате предвид?

— Имам предвид, ако ви е останала поне капчица разум, да не се опитвате да ме нападате. Имам черен пояс по карате и всеки опит да използвате сила ще ви струва скъпо.

Това си беше чиста измислица, разбира се. Никога не съм имал и най-малка представа от карате. Но знаех много добре, че лудите, когато знаят, че може да изядат боя, стават разумни и предпазливи.

Човекът в тъмното помълча, обмисляйки думите ми, и после попита:

— Витя, ти ли си?

Сега помълчах аз. А после попитах:

— Значи твърдиш, че си Гениалисимусът?

— Ами да — каза той. — Гениалисимусът съм. Или бившият Гениалисимус.

Помислих пак и казах:

— Здравсти, Льоша. Мен ако питаш, съвсем справедливо са ни тикнали в тази лудница.

— Защо? — чух въпроса му.

— Защото това, което става сега във въображението ни, изобщо не може да се случи в действителността.

— Защо? — пак попита той.

— Защото самият ти въпрос говори за болестта ти. Помисли сам. Ние с теб сме родени, раснахме и почти остаряхме през миналия век. Просто няма как да се окажем тук заедно, а на всичкото отгоре пак тук да пристигне и този побъркан маниак, който сега се нарича Серафим.

Гениалисимус Букашов помисли малко и каза:

— Ти сам доказва, че понятието „действителност“ е условно. Във всеки случай за нас тя съществува само в онзи вид, в който се отразява в нашето въображение. Тоест действителността е само онова, което виждаме реално пред себе си.

— В такъв случай в момента за мен не съществува никаква действителност, понеже не виждам нищо.

— Не е необходимо да виждаш. Протегни ръце напред и се ориентирай по гласа ми.

Така и направих и скоро двамата с Букашов, като слепци, се опипвахме един друг, за да се убедим, че сме ние.

НОЩЕН РАЗГОВОР

Цяла нощ седяхме на долния нар и тихо си говорихме, без да виждаме дори силуетите си.

Гениалисимус Букашов беше арестуван и докаран на Земята от специалния космически отряд на БЕЗО. Ако не греша, това беше първият в историята арест в орбита. (Впрочем космически затвори, където откарваха хора, арестувани на Земята, имаше от по-рано.)

— Помниш ли разговора ни в Английския парк? — попита съкилийникът ми.

— Разбира се, че го помня! — казах. — Много добре го помня. Помня даже, че ти искаше да построиш комунизма, но също като предшествениците си се оказа истински утопист.

— Грещиш, приятелю! — каза той съвсем весело. — Не се оказах утопист. Успях да построя комунизма.

— Наричаш това комунизъм? — попитах възмутено. — Това общество на жалки просяци, които вече дори не правят разлика между първичен и вторичен продукт? Общество на хора, чийто духовен живот, целият, е сведен до съчиняването и изучаването на Гениалисимусианата? Искаш да кажеш, че именно това е комунизмът?

— Да, скъпи — каза той; не видях усмивката му, но я усетих. — Именно това е комунизмът.

— Странно — казах. — Имах по-различни представи за тази мечта на човечеството.

Аз също — каза той. — Но когато хората почнат да претворяват мечтата си в живота и заедно тръгнат към една обща цел, винаги се получава нещо като това, което видя тук.

— Говориш като истински антикомунист.

— Точно така, като истински антикомунист — съгласи се той. — Само че с една малка поправка. Нали знаеш какво казват американците: ако едно животно прилича на куче, лае като куче и хапе като куче, значи е куче.

— Тоест искаш да ми кажеш, че наистина си истински антикомунист?

— Ей, сети се най-после — похвали ме той иронично.

— Интересно признание — реагирах със сарказъм. — Но закъсняло и безполезно. Защо ми казваш всичко това? Аз не съм следовател, не съм и ухо. А дори и да бях... Нима си мислиш, че някой ще ти повярва? Че сега когото и да спреш на улицата, веднага ще ти каже, че винаги е бил антикомунист. И на такива хора човек може да повярва — но не и на тебе. Не, братле, лошо си го измислил, това няма да ти помогне.

Чух го как въздъхна.

— Нима си мислиш, че съм толкова глупав, та да разчитам на спасение? Не, драги, вече изобщо не разчитам на нищо. Много години ме крепеше еликсирът, който ми изпращаше Едик. Точно преди да ме арестуват, изпих последната доза, действието ѝ вече свърши и започна ускореният необратим процес — и вече е към края си. Така че нямам какво да губя и няма защо да лъжа и ти ще трябва да повярваш на всичко, което ще ти кажа, без никакви доказателства. Можеш да ме наричаш както си щеш. Но важното е не как ме наричат, а какво съм направил. Аз построих комунизма — и пак аз го погребях. Ами помисли колко хора се бориха с това учение. Създаваха кръжоци и партии, разпространяваха листовки, гинеха в затворите и по лагерите. И какво постигнаха? Твоят Симич се опита да затрупа комунизма с канарите си и в крайна сметка се скри в хладилника. А никой не разбра толкова простата истина, че за да разрушиш комунизма, първо трябва да го построиш.

Той млъкна. Не го подтикнах да продължи, понеже трябваше да помисля. Тайната, която все не можех да разкрия, ми се разкриваше от неочаквана гледна точка.

— Обаче — казах накрая — ако се придържаме към твоята логика, трябва да признаем, че всички хора, които са ни водили към комунизма, в крайна сметка са били негови врагове.

— Естествено — зарадвано каза той. — Всички тези хора, от Маркс до мен, като заразяват човечеството с комунизма, му дават възможност да изкара тази болест и да си изработи имунитет, който може би ще го предпазва за много поколения в бъдеще. Но от всички рушители на комунизма аз направих повече от другите, защото именно аз на практика доведох това учение до краен абсурд.

Каза го с явна гордост и пак млъкна.

— Интересант — казах любимата дума на покойния ни приятел. — Даже много интересант. И какво, винаги ли възгледите ти са били такива? Дори когато се срещнахме в Мюнхен?

— Е, не — въздъхна той в мрака. — Тогава не бяха съвсем такива. Тогава все още мислех, че може да се направи нещо. Да, да — прекъсна се сам раздражено. — Усецам, че се подхилкваш. Мислиш си, че си го знаел. Но това, което си знаел, аз го знаех не по-лошо от теб. Само че ти си стоеше отстрани и се подиграваше, а аз опитах да направя нещо и поне доведох този исторически експеримент докрай.

— И си доволен от резултата?

— Няма значение доволен ли съм, или не съм доволен — каза Букашов. — Ако прави опита си честно, всеки експериментатор трябва да приеме получения резултат.

Сега вече се ядосах аз.

— И смяташ — казах, — че си направил опита си честно? Култът към личността ти също ли беше част от експеримента? А безбройните ти портрети, натруфените безвкусни изваяния и бездарната Гениалисимусиана — и те ли ти трябваха за честния опит?

— Ооох! — изстена Букашов и заскърца със зъби. — Дори не можеш да си представиш колко ненавиждах всичко това. Молех ги, умолявах ги, заповядвах им да спрат славословията. И какво? В отговор само бурни аплодисменти, статии, романи, поеми и филми за изключителната ми скромност. Когато исках да направя някакви конкретни реформи, когато свиквах конгреси и митинги и казвах: не може да се живее повече така, дайте най-после да направим нещо, дайте да работим поновому — пак бурни аплодисменти и викове „ура“. Вестниците и телевизията ме превъзнасяха за необикновената ми смелост и за широтата на възгледите ми. Пропагандаторите ме цитираха под път и над път: „Както правилно посочи, както мъдро отбеляза нашият славен Гениалисимус, не можем повече да живеем така, дайте да направим нещо, дайте да работим поновому.“ И с това свършваше всичко — само с думи.

Всъщност в признанията му нямаше нищо ново за мен. И по мое време съветската система беше работила горе-долу така.

— Но все пак — казах на Букашов, — грешката ти може би е била в това, че си се заобиколил с бюрократи и блюдолизци, които не са можели да правят нищо друго, освен да ти ръкопляскат. Може би е

трябвало да ги прогониш и да се обърнеш пряко към народа, а? Сигурен съм, че народът би те подкрепил.

— Приятелю — печално каза бившият Гениалисимус, — за какъв народ говориш? И изобщо, що е това народът? И има ли някаква разлика между народ, население, общество, тълпа, нация или маси? Как да наречем милионите, които, обзети от възторг, тичат подир побърканите си вождове, носят безбройните им портрети и скандират безумните им лозунги? Ако искаш да кажеш, че най-доброто от тези милиони е онова, което се нарича народ, тогава трябва да признаеш, че народът се състои само от няколко души. Но ако народът е мнозинството, трябва да ти кажа, че народът е по-глупав от отделния човек. Да увлечеш един отделен човек с някаква идиотска идея е много по-трудно, отколкото целия народ.

— Може и да си прав — казах. — Може би. Но я ми кажи, като си толкова умен, как допусна съратниците ти да те оставят в космоса?

— Всъщност не се противопоставих на това — каза той. — Нямахме какво повече да правя на Земята. Когато видях, че не мога да променя нищо, реших — да става каквото ще. Виждах, че каруцата е тръгнала и се хлъзга към пропастта. И че не мога нито да я забавя, нито да я засиля. Бях уморен и исках да се скрия някъде от всичко и от всички, но не намерих подходящо място на Земята. Затова, когато решиха да ме оставят на орбита, си помислих, че така може да е по-добре. Те се преструваха, че ги ръководя, аз също се преструвах. А всъщност си живеех своя живот — ядях, спях, четях, мислех и чаках.

— Какво чакаше?

— Чаках кога всичко ще рухне.

— Значи — казах — си правил същото като Симич. Той е чакал във фризера си, а ти в космоса. Къде е разликата, а?

Сравнението ми според мен го обиди.

— Разликата е — сърдито каза той, — че преди да почна да чакам лодката да потъне, я люшках дълго, а през това време той си трупаше канарите ей така, за нищо. А после, разбира се, ми се дощя да видя как ще свърши всичко и само затова редовно пиех еликсира на Едик.

— Знаеш ли какво стана с Едик? — попитах го.

— Да, знам. Отровил си го. И добре си направил — той беше отвратителен човек, вреден човек. Освен това изобретението му вече

не може да ми помогне. И няма и защо. Доживях до това, до което исках да доживея, сега мога и да умра.

Не помня кога и как съм заспал. Помня само, че се събудих на горния нар, когато вече беше светло. Погледнах долу и не видях нищо освен грижливо застлан нар. Вероятно бяха отвели Гениалисимуса през нощта, докато бях спал дълбоко.

ВИСОЧАЙШИЯТ МАНИФЕСТ

„Ние, по Божия милост Серафим Първи, Император и Самодържец на цяла Русия, с този Манифест височайше и всемилостиво обявяваме дяволското, ламтежническо и кърваво комунистическо управление за низвергнато.

Зловонящата партия КПГБ е разпусната и обявена извън закона.

Пропагандата на комунистическата идеология от днес е сред най-тежките държавни престъпления.

Русия се обявява за Единна и неделима Империя с монархическо управление. Делението на Империята на републики се отменя. Основната административна единица по места е губернията во главе с назначаваните от Нас губернатори.

Империята обхваща териториите, контролирани преди от бесовската шайка на КПГБ, като включва и Полша, България и Румъния като отделни губернии.

Цялата власт принадлежи на Императора, който я осъществява чрез назначения от него Управляващ сенат, Кабинета на министрите и Комитета на губернаторите.

Бившите органи на държавната сигурност (БЕЗО) се преобразуват в Комитет за народно спокойствие (КНС), за чийто ръководител се назначава любезният Ни верноподаник и богобоязлив християнин Леополд Зилберович.

Заповядваме всички бивши комунисти да предадат членските си книжки в губернските, околийските и общинските отделения на КНС и да извършат църковно покаяние.

Всички останали Наши любезни поданици да пазят реда и спокойствието, да разкриват ламтежниците комунисти и плуралисти, които се отклоняват от регистрация и покаяние, да проявяват бдителност и нетърпимост към всички прояви на лъжливата и мерзопакостна комунистическа идеология.

Настоящият Манифест височайше повелявам да се чете по площадите, в черквите и други места на обществено струпване, а също

така във военските части и съединения и на корабите на Императорския военноморски флот.

С нами Бог.

Серафим Първи, Император и Самодържец на цяла Русия.“

Прочетох този указ в ролката на вестник „Ведомости на Управляващия сенат“ — почнаха да ми го носят още от първия ден на затворничеството ми.

Ако не беше вестникът, щях да се побъркам. Не можех да си намеря място. Цял живот бях мечтал да стана свидетел на някакво преломно историческо събитие, на нещо като рухване на империя, революция или поне контрареволуция. И ми беше обидно, че точно по времето на едно такова събитие (към което освен това имах съвсем пряко отношение) трябваше да лежа в затвора! От друга страна, бях в безопасност. Което беше добре, защото, както научих впоследствие, веднага след възцаряването на Симич (и до днес не мога да го наричам Серафим) на територията на Москорец стихийно се организирали пътуващи народни съдилища, които излавяли бившите комуняни с повишени потребности и плуралистите и като се ръководели от опростенческо правосъзнание, ги разкъсвали на място. Тези неща не ги пишеше във вестника, но пък имаше дълги списъци на екзекутираните по присъди, издадени от Извънредната колегия на КНС.

Освен това ежедневно се публикуваха безброй укази — изброявам ги в реда, по който съм ги запомнил:

1. Указ за създаване на специална комисия за разследване на комунистическите престъпления.

2. За отказ да се изплащат дълговете на чужди страни.

3. За задължително и поголовно покръстване на цялото насъщо население в истинското православие. При изпълнение на Указа да се проведе поетапно кръщение на всички поданици на Негово величество, като за обряда се използват морета, реки, езера и други естествени и изкуствени водоеми.

4. За преименуване на всички градове, реки, села, улици, заводи, фабрики, морски и речни кораби, незаконно носещи имената на комунистически властници.

5. Цялата собственост върху земята, производствените предприятия, средствата за производство и транспортът преминава в ръцете на Негово величество и впоследствие ще се раздава безплатно

от обществени комитети на лица, способни на производителен труд и несътрудничили на ламтежниците комунисти.

6. Паспортите и другите документи, издадени от безбожната власт, се отменят и се сменят с единна адресна регистрация.

7. За премахване на парните, механичните, електрическите и други превозни средства и постепенната им замяна с жива впрегатна сила, за което селяните незабавно да започнат да отглеждат коне, едър рогат добитък, магарета и шотландски понита.

8. За отменяне на науките и замяната им с три задължителни предмета, които са: Закон Божий, речникът на Дал и високонравственото съчинение на Негово величество преподобния Серафим „Голямата зона“.

9. За въвеждане на телесни наказания.

10. За задължително носене на брада от мъжете от четирийсет години и нагоре.

11. За задължително носене на дълги дрехи. Под страх от наказание мъжете са задължени да носят панталони, които да стигат поне до глезените. Ширината на крачола да е такава, че същият изцяло да покрива чорапа. Жените са длъжни да са богобоязливи и скромни. Роклите и полите също трябва да покриват глезените. На лицата от женски пол строго се забранява носенето на панталони и други части от мъжкото облекло. В черквите, по улиците и на други обществени места на жените се забранява да се появяват с непокрита глава. Уличените в нарушаване на посочените правила жени ще се наказват с публичен бой с пръчки, стригане до голо и овалване в катран и перушина.

12. За забраната жени да карат велосипеди.

13. За възстановяването на е-двойно в руската азбука.

Имаше и много други укази за оранта и сеитбата например, за въвеждането в армията на нови чинове и звания, за забраната на западни танци и десетки други; за съжаление не ги помня всичките.

С БАГАЖА

Вратата се отвори и в килията, придружен от пазача, влезе казак офицер, чинът му беше нещо като есаул. Беше с дълги шалвари и с куртка с еполети с шнурчета и пискюлчета.

— Дзержин Гаврилович! — възкликнах и се хвърлих към него. — Ти ли си?

— Не — каза той. — Не съм Дзержин, а Дружин Гаврилович. — И като избегна прегръдката ми, зачете някакъв списък и попита:

— Кой тук е на буквата „к“?

Огледах килията и казах, че съм само един — за всички букви. И си помислих кое ли мое име с буквата „к“ има предвид — Карцев или Класик.

— Излизай. С багажа! — изсумтя Дзержин.

Взех си шапката и излязохме. Пазачът остана пред килията, а ние с Дзержин-Дружин дълго вървахме по безкрайния криволичещ коридор с изподраскани стени и мръсен очукан каменен под.

— Е? — попита по едно време Дружин (нека си е Дружин). — Страх ли те е?

— Не — казах. — Не ме е страх.

— Правилно — каза той. — Нищо по-страшно от смъртта няма да ти се случи.

— А тебе са те оставили на старата ти работа, така ли? — попитах го. — Защото са разбрали, че си бил симит?

— Не, не затова — каза той. — А защото им трябва специалисти като мен. И не само на тях. На всеки режим. Каквато и революция да направиш, някой после трябва да пази резултата ѝ. И кой ще го прави? Ние. Всеки от нас поотделно може да се смени, но всичките заедно не могат да ни сменят, няма откъде да вземат други.

— Каж ми, моля ти се — попитах го простодушно, — а още ли служиш и в ЦРУ?

Той спря, погледна ме внимателно и каза:

— На такива въпроси, драги ми, по принцип не отговарям.

И ме поведе по-нататък.

Качихме се в един асансьор и слязохме в коридор с дъбова ламперия и под, застлан с червена пътека. Стигнахме до края му и влязохме в просторна приемна, пълна с казаци — до един старши и висши офицери.

Пред тапицираната с черна изкуствена кожа врата един мустакат секретар бавно и тъпо пишеше на машина „Олимпия“ с напуканите си пръсти. Над него имаше изографисано от някой пъргав художник огромно пано, изобразяващо влизането на цар Серафим в столицата — възторжени тълпи и сред тях Серафим, навел се от коня, как гали по главичката едно щастливо бебенце, вдигнато към него от щастливата майка.

— Вътре ли е? — пестеливо попита Дружин секретаря.

— Тъй верно! — Той скочи и застана мирно. — Ожида ви.

Дружин отвори вратата и ме пусна да вляза пръв.

Кабинетът беше също така просторен и разкошен като приемната.

Зад едно огромно писалище седеше казашки генерал и навел плешивата си глава, бързо пишеше нещо. Огромната картина над него изобразяваше Серафим: яхнал изправил се на задните си крака кон, той пронизваше с копие петоглав червен змей.

Генералът вдигна глава, отмести листовете, на които пишеше, излезе иззад писалището и с благодушна усмивка тръгна към мен, като вдигаше в движение гащите си с лампази — въпреки шкембето му му бяха големи.

— Е, добре дошъл, добре дошъл! — каза той, прегърна ме и ме потупа по гърба.

Дружин стоеше до нас и се усмихваше скромно, както подобава на младши чин пред старши.

— Свободен си — каза му Зилберович.

Дружин козирува отсечено и излезе.

— Е, сядай — каза Зилберович и ми посочи един кожен диван. Пред дивана имаше масичка и на нея видях списание, което дотогава не бях виждал — „Имперски новости“. Зилберович седна на фотьойла срещу мен.

— Да се видим най-после — каза той все така усмихнат.

— Да — повторих. — Най-после.

— Същият си си — каза той.

— А ти си се променил — казах.

— В смисъл? — загрижено попита той. — Много ли съм остарял?

— Не, не — успокоих го. — Не много. Но изглеждаш някак... С тези... — Опитах да покажа с ръце еполети и акселбанти на собственото си тяло.

— А, това ли имаш предвид? — Той килна глава на една страна и се заоглежда самодоволно. — Е, какво пък, приятелю. Дори ти можеш да потвърдиш, че съм си го заслужил. Служих на Симич... имам предвид негово величество, от сърце и душа. Повярвах в него, когато никой не вярваше. Бях до него в най-тежките времена. И както виждаш, издигнах се. А пък ти — ти направо паметник трябва да ми вдигнеш. Като се върнеш в Щокдорф — ако се върнеш, разбира се — веднага почвай. Защото Си... негово величество тоест, толкова ти беше ядосан, че искаше веднага да те накаже, както се наказват плуралистите. Обаче аз те отървах. Разбираш ли?

— Не — казах. — Не разбирам. С какво толкова съм ядосал негово величество? Какво толкова съм направил?

— Важното не е какво си направил, а какво не си направил — каза Зилберович. — Беше ти възложено да разпространяваш „Голямата зона“. А ти...

— Не можах — казах. — Флопи диска го конфискуваха още на митницата. А и да не го бяха конфискували, пак нищо нямаше да мога да направя. Комуняните нямаха нито компютри, нито хартия, само вторичен продукт имаха в изобилие. Пък и той не стигаше от време на време, понеже имаше дефицит на първичен продукт.

— Браво! — зарадва се Зилберович. — Точно това исках да чуя от теб. Значи се отнасяш отрицателно към комунистите? Не ги обичаш?

— Че кой ги обича? — казах. — Те и сами не се обичат.

— Правилно! — одобри Зилберович. — Никой не обича ламтежниците и плуралистите. Всички ги мразят. Сега отиваме с тебе при негово величество. И веднага му кажи, че мразиш ламтежниците и плуралистите и че ще се бориш срещу тях докрай. Обаче запомни едно. Да не си го нарекъл Симич или нещо такова. Само ваше величество. И няма да му противоречиш. За нищо. Отговаряш само: слушам, тъй вярно, съвсем не. Понеже ако кипне...

Зилберович не довърши, скочи, плесна с ръце и викна на появилия се на вратата мустакат секретар:

— Каретата!

Мислех си, че каза „карета“ за по-изискано, обаче се оказа, че наистина е карета. От махагон, с кожени седалки и с някакви жандарми на стъпенките отзад.

Кочияшът подкара в галоп.

Времето беше прекрасно, слънцето бляскаше по остриетата на пиките на съпровождащата каретата казашка сотня.

Дръпнах пискюлчетата на плюшените перденца и жадно загледах улицата и благодатните промени, настъпили, докато бях лежал в затвора. Всички минавачи бяха с дълги панталони и дълги рокли, някои дори бяха с дълга коса. Новата власт очевидно още не се беше утвърдила съвсем, защото някои улици бяха барикадирани със спрени напърно паромобили. Затова минавахме по някакъв заобиколен маршрут, което впрочем ме радваше. Отначало минахме по проспект „Маркс“ — вече му беше върнато изконното име „Охотни ряд“. Затова пък проспект „Първи том“ сега не беше нито улица „Горки“, нито „Тверска“, и изобщо не беше нито улица, нито проспект или булевард, а Серафимовска алея.

По целия път не видях нито един портрет на Гениалисимуса. Имаше само портрети на Симич. Но най-много ми хареса паметникът на площада срещу бившия Дворец на любовта. На коня, който навремето яздеше Юрий Долгоруки, а после Гениалисимусът, сега се извисяваше Симич и също като на картината в кабинета на Лео със зверско усърдие кормеше с копието си петоглав гипсов змей.

Накрая каретата затрополи по паветата на Червения площад.

Първото, което видях, докато минавахме покрай Историческия музей, бяха две грубо сковани бесилки. На едната с отрязани маркучи се люшкеше Хоризонт Тимофеевич Разин, а на другата висеше Берий Илич Взросли в пълна униформа, с изключение на брича. Съвсем елементарно беше да се сетя къде е. Погледнах гащите на Зилберович, той видя къде гледам, разбра всичко, притесни се и инстинктивно закри лампазите с ръце.

Понечих да го бъзикна, но чух някакъв шум, пак погледнах навън и видях до Лобното място голяма тълпа православни — пречеха да се минава, така че каретата позабави малко и можах да видя палача с

червена риза и с огромен топор. Отначало не разбрах кого екзекутират. Но когато палачът замахна с топора и тълпата нададе вой и се отдръпна, видях на паветата да се търкулва къдрава черна глава. И ахнах, като познах главата на Том.

— Защо пък него? — попитах Зилберович. — Защото е негър ли?

— И ти си един! — каза Зилберович. — Негово величество се отнася много търпимо към негрите, но нали ти сам пишеш, че Том е бил скрит ламтежник?

Стана ми много неприятно. Вярно, че го бях написал, но ако знаех, че писанията ми ще докарат Том до такъв ужасен край, щях поне него да задраскам.

Докато си мислех за това, каретата успя да се провре през тълпата и влезе в отварящите се пред нас Спаски порти.

ИСКРИНА

В царската приемна Зилберович ме помоли да изчакам и хукна да докладва. Огледах се. Познавах тази стая. Съвсем доскоро тя беше приемната на Берий Илич. Сега обаче изглеждаше различно. На прозорците например имаше тежки завеси с двуглави орли. Докато ги разглеждах, не обърнах внимание, че царската секретарка е спряла да пише на машината и ме гледа с любопитство. Накрая я забелязах и аз. Беше със строга черна рокля и бяла касинка, изпод която се подаваше мъничко бретонче.

— Клаша! — тихо ме повика секретарката и се усмихна.

— Искра! — извиках. — Ти ли си? Боже мой! Не те познах. Толкова си се променила, толкова си се разхубавила. Много ти отива тази рокля. И касинката. И бретончето.

Хвърлих се към нея да я прегърна, но тя вдигна ръце да ме спре и каза:

— Не, не, без такива работи.

Смаях се.

— Как така без такива работи? Толкова отдавна не съм те виждал!

— Аз също не съм те виждала отдавна и отвикнах — каза тя. — И така е по-добре. Защото ти скоро ще си заминеш, а аз ще остана тук.

— Да — казах, сякаш се оправдавах. — Не мога да те взема с мен, защото...

— Защо си мислиш — попита тя учудено, — че искам да замина с теб?

— Какво?! — Смаях се още повече. — Не искаш ли да заминеш с мен?

— От къде на къде? Какво да правя с теб?

— Как така какво да правиш с мен? Не разбираш ли? Ако замина, няма да ме видиш никога вече. Съвсем никога.

— Е... — Тя се усмихна и разпери ръце. — Все някога трябваше да се разделим.

Каза го така спокойно, все едно перспективата да се раздели с мен завинаги изобщо не я тревожеше. Това вече направо ме шокира, обиди ме и ме възмути. Мъжката ми гордост беше уязвена.

— Ама как... почнах, — как така?... Всичко ли забрави? Че ние с теб дори спяхме и...

— Че да не съм спала само с теб? — каза тя и се усмихна цинично. — Не мога да замина с всички, с които съм спала, нали?

Целият се разтрепери от тази откровеност. Стиснах юмруци, затропах с крака и се развиках:

— Как посмя да го кажеш! Как не те е срам? Нима такива понятия като любов, женска вяност и женска гордост са ти чужди? Нима си мислиш, че на света няма нищо свято? А аз, глупакът му с глупак, мислех за тебе, страдах, спомнях си, когато се яви пред мен — като видение небесно, на хубост гений въплътен...

Говорих дълго, възвишено и красиво. Произнасях думите на Пушкин, без изобщо да мисля, че съм ги откраднал. Струваше ми се, че току-що са се родили в ума или в сърцето ми. И искрено вярвах на това, което говорех.

Още преди да свърша със сентенциите, забелязах, че тя е ужасно развълнувана — разтрепери се и изведнъж с ридания се хвърли на гърдите ми.

— Мили — хлипаше тя и преглъщаше сълзите си, — любими, Клашенка... Прости ми, не знаех, че ме обичаш толкова... Но щом е така... Ти наистина ме обичаш много, нали? Ама много?

— Разбира се, че те обичам много — казах, вече не толкова уверено.

— И аз те обичам много — каза тя и ме обсипа с целувки. — Готова съм да тръгна с теб, пеша дори, където кажеш, в миналото, в бъдещето, в ада...

Много гадно нещо е това човешкият характер! Допреди секунди страстно исках да чуя от нея нещо подобно. Но щом го чух, веднага се вкиснах.

Касинката ѝ се беше свлякла на тила. Роших късата ѝ коса, повтарях ѝ нещо и си мислех: „Боже мой! Какво направих? Защо ѝ казах да тръгне с мен? Къде да я водя?“

— Мила — казах ѝ. — Да дойдеш с мен ще е най-голямото щастие, но...

Тя затисна устата ми с ръка.

— Никакво „но“. Идвам с теб, където ме заведеш.

— Да — казах. — Да, разбира се, но нали разбираш, аз имам жена и...

— Това не е важно — разпалено възрази тя. — Знам, че имаш жена. Но съм сигурна, че тя е добра, че ще разбере всичко и ще станем приятелки.

Трябва да кажа, че ме досмеша от предположението ѝ — не че чак се засмях, но изхъмках. И казах, че жена ми, разбира се, е добра, дори много добра, но че малко се съмнявам, че ще разбере.

— Разбираш ли — казах, като внимателно подбих думите си, — жена ми живее в миналото, в стария капитализъм, и страда от някои предразсъдъци, от някои отживелици — мисли си, че мъжът ѝ трябва да е само неин и на никоя друга.

Думите ми изобщо не охладиха плама на Искра.

— Добре — каза тя. — Щом жена ти е толкова изостанала, няма да я травмирам. Ще се срещаме само от време на време. А ако и това е невъзможно, ще съм щастлива да те виждам само понякога, отдалече.

Ех, тези жени! Никога не знаят какво искат. Отначало искат да те виждат поне отдалече, ако ще би през далекоглед, но после разбират, че това им е малко, и почват да искат още.

— Сега ще те повика царят. Кажи му, че не можеш да заминеш без мен. Той е строг, но справедлив. Ще разбере. Само му кажи.

— Добре, добре — казах и погледнах Зилберович, който беше отворил вратата и ме викаше с пръст.

ЦАР СЕРАФИМ

— Отпускам ти четири минути и половина — каза цар Серафим и включи таймера на ръчния си „Сейко“.

Седеше срещу мен на позлатен трон и стискаше между коленете си железен жезъл. Беше нахлупил шапката на Мономах — сигурно беше наредил да я вземат от Оръжейната палата. Беше горещо, изпод шапката се стичаше пот и царят току я бършеше със сърмения си ръкав.

— Премного благодаря, ваше величество — казах и се поклоних доземи.

— Мислех да те пратя на смърт, но се отказах.

— Премного благодаря — повторих, паднах на колене и целунах левия му ботуш.

— Е, не прекалявай — изсумтя той. — Стани!... Написал си много глупости. И за мене също много обидни неща. Но — усетих в гласа му топлина — научих, че много и си изстрадал и си отказал да ме задраскаш въпреки всичко, с което са те заплашвали ламтежниците. Браво!

— Шесстарая, ваше величество! — Скочих на крака. — Но трябва да призная, че нямам лична заслуга за това. Как така ще ви задраскам, ваше величество? Това е невъзможно! Само ламтежниците си мислят, че могат да вкарат в историята когото си щат и да махнат когото си искат. А аз знам, че това е невъзможно.

— Тъй, тъй — доволно каза царят. — Умът ти е колкото на патка, но поне за това си се сетил. И затова мисля да те пусна да си вървиш на воля. Вярно, забраних полетите на всички железни птици, но специално за тебе задържах хвъркалото на „Луфтханза“. И това ще е последният полет над нашата империя. Но ще те пусна само при едно... по-точно при две задължителни условия.

— Цял съм внимание, ваше величество — казах смирено.

— Първо, щом попаднеш в осемдесет и втора година, веднага ще опишеш подробно всичко, което си видял тук, и ще ми го пратиш с бърза поща в Отрадное.

— Слушам, ваше величество!

— И непременно напиши за оная кучка Степанида, и за нейния Том също, тогава ще знам навреме какво да ги правя. Второ, разкажи на всички плуралисти какво ги чака в светлото бъдеще.

— Непременно, ваше величество — обещах съвсем искрено.

Часовникът му почна да пиука, но той го спря и попита имам ли някакви молби.

Казах, че имам една. Не може ли да изляза през някой заден вход или поне през прозореца?

— Това пък защо? — Императорът се навъси.

— Не се гневете, ваше величество — казах, — но секретарката ви... Ние с нея такова, нали... и сега като се е лепнала за мен...

— Така значи! — Царят се намръщи още повече. — Ах ти, мръсник такъв! — Той тресна с жезъла по паркета. — Значи това си правил тук, а? Затова значи не си разпространявал „Голямата зона“!

Уплаших се и се свлякох на колене. Започнах да обяснявам, че ламтежниците комунисти са ми зачислили Искрина без никаква молба от моя страна, а просто като на почетен гост. И че съм живял с нея не за удоволствие, а просто за да им отвлека вниманието, да приспя бдителността им и да подпомогна с това пришествието на негово величество.

— А тя защо живееше с теб? — попита той и ме изгледа презрително и насмешливо.

Можех да му обясня, разбира се, че на света няма жени, които да не искат да живеят с мен. Но се уплаших да не го разсърдя и казах, че е живяла с мен по партийно поръчение.

— Що за разврат! — викна императорът. — И това моята секретарка! Лео! — кресна той някъде към пространството, макар че Лео стоеше до него. — Повелявам тази... тази никаквица... да се арестува, да се бие публично с пръчки, да се остриже до голо и после да се отъркаля в катран и пера.

— Ваше величество! — възкликнах все така коленичил. — Симич — чувствах, че мога да го нарека така. — Тя не е виновна. Ламтежниците са я принуждавали да съжителства с чужденци. Иначе тя е много богобоязлива и винаги е била предана симитка. Носеше портрета ти ето тук, на гърдите си.

Думите ми, изглежда, го умилостивиха и той каза, добре, нямало да я бият, но щял да я прати в манастир. Стана ми малко мъчно, но пък нали съм си ревнив, се зарадвах, че ще остане жива, без да може да ми изневерява.

— Е, добре — каза царят, свали шапката на Мономах и се обърса с нея. — Върви сега и запомни какво ти заръчах. Лео, изведи го.

Скочих, отупах си коленете и тръгнах с поклони към вратата — заднишком.

— Витя! — повика ме Сим Симич по име — за пръв път, откакто се познавахме.

Смаян, спрях и се вторачих в него.

— Слушам, ваше величество!

— Желая ти щастие, Витя! — каза царят и обърса една сълза с шапката на Мономах.

— И аз на теб, Симич — казах и гласът ми трепна.

После бутнах вратата със задник.

ЕПИЛОГ

Върнах се в Мюнхен вечерта на 24 септември 1982 година.

Жена ми не знаеше, че пристигам, така че се наложи да взема такси.

Докато минавах през Мюнхен, бях потресен и дори потиснат от безбройните светлини, реклами, пъстрите автомобили и празнично облечените тълпи на Мариенплац. Трудно ми беше да си представя, че пристигам от бъдещето в миналото, а не обратно. И тъкмо се прибрах, прегърнах жена си и още не бях почнал да си разопаковам багажа, и иззвъня телефонът.

— Здравсти, Витя — чух познат глас. — Букашов се обажда.

— Букашов? — попитах учудено. — Гениалисимусът?

— Какво? — попита той с недоумение. — Как ме нарече?

Не бързах с отговора. Помислих си, че не може да е Гениалисимусът, понеже след като бяхме говорили последния път, той нямаше много шансове да остане жив. Впрочем веднага се сетих, че сега времето ми прави други номера и че Льошка Букашов още не знае за себе си онова, което знам аз.

Въпреки всичките си приключения не бях могъл да свикна със странностите на времето.

— Извинявай — казах. — Уморен съм от пътя и не вдявам.

— Разбирам те — каза той. — Доста път е от Хонолулу дотук. Добре, ще ти се обадя, като си починеш.

Затворих, но телефонът веднага пак звънна.

— Здравсти, приятел. Зилберович се обажда.

— Здраве желая, ваше превъзходителство — казах. Той естествено не разбра защо го наричам така, но и не се учуди.

— Зает ли си? — попита ме.

— Защо?

— Веднага отиваш на летището, купуваш си билет и идваш в Торонто.

— Веднага? — повторих.

— Да — каза той. — Защо, какво има?

— Има да чакаш — казах и затворих.

Замислих се. Разбирах, че Букашов и Сим Симич искат да получат информация от мен, та да коригират плановете си. И аз също отначало исках да им помогна. Но после си помислих — защо? Мога ли, имам ли право да се намесвам в историческия процес?

Не, не можех да поема такава отговорност. Реших го и започнах да действам съответно. По-точно, да бездействам. Престанах да вдигам телефона и казах на жена ми да разкарва всички, които ме търсят, по дяволите. И тя почна да го прави. Вярно, изключително възпитано. На всички, които се обаждаха, казваше или че току-що съм излязъл, или че още не съм се прибрал.

Букашов — и това му прави чест — бързо се отказа да ме търси. Зилберович обаче излезе по-настойчив и отначало се обаждаше почти всеки ден. След това спря, но както се оказа, не задълго.

Колкото до арабите, които ми бяха дали аванс, те така и не се обадиха, и знам защо. В страната им имаше военен преврат и принцът, който искаше да му намеря тайната на водородната бомба, беше убит от дворцовата стража. А пък новите ръководители вероятно не знаеха нищо за уговорката ни.

По време на пътуването ми списание „Ню Таймс“ беше банкрутирало и не искаше нищо от мен. Аз също не се натисках да им връщам парите. Живеех си кротко селския живот в Щокдорф със семейството си и пишех този роман. Работата вървеше леко и бързо, понеже бях видял всичко, описано тук, в другия си живот, пък и излизаше така, че съм прочел този роман, преди да съм го написал. Затова цялата история си вървеше самичка и вече и сам не разбирах кое в нея е първично и кое — вторично.

Докато мислех за тези неща, слухът за скромния ми труд се беше разпрострял надалече и един ден в Щокдорф пристигна Зилберович, лично, с категоричното нареждане незабавно да изхвърля Симич от романа. Щом го изслушах, чак разперих ръце: хайде пак! Не стига, че в Москореп бранех измислиците си с риск за живота си, и сега ли трябваше да се боря за тях?

— Стига сте ме занимавали с тоя Симич! — възкликнах ядосано. — Защо трябва да махна точно него, а не някой друг, Гениалисимуса например?

— Гениалисимуса можеш да си го оставиш — великодушно ми позволи Лео. — Можеш дори да го опишеш с най-черни краски. Обаче Симич да го махнеш!

По време на бурния ни разговор Лео ме убеждаваше, че романът ми ще е от полза само за ламтежниците, които сигурно ще се впият в него като пиявици и може би дори ще го издадат в огромен тираж. Слушах го с горчива усмивка, спомнях си железния сейф на Берий Илич и съкрушено клатех глава.

— Не, Лео — казах, — ти не си наясно с ламтежниците. Романът ми няма да се хареса и на тях и ако не го осакатя като Супчо, ако не изхвърля от него всичко освен розовите сънища, те ще го държат в сейфовете си шейсет години, че и повече.

Горе-долу така му казах. И си помислих: ами ако като прочетат гореописаното, ламтежниците се съберат на някое тайно заседание, обсъдят романа ми подробно и се съгласят, че авторът може и да е прав за някои неща? И какво ще стане, ако си кажат: ако не тръгнем по друг, неламтежнически път, ако не оправим текущото положение, неизбежно ще я закъсаме, ще стигнем до задънена улица, дотам, та да не правим разлика между първичния и вторичния продукт. И ако като стигнат до този печален извод, се заемат да поправят не автора или съчиненията му, а самия живот? И вземат, че извадят романа ми от сейфа и го издадат в огромен тираж като плод на глупавата ми безобидна фантазия?

Е, лично аз не бих възразил срещу такова развитие на събитията. Нека бъдещата действителност да е различна от тази, която описах. Вярно, репутацията ми на изключително честен и правдив човек ще пострада, но съм готов да се примиря с такава участ. Майната ѝ на репутацията. Стига животът да стане по-добър.

Та такива ми ти работи, господо.

Издание:

Владимир Войнович. Москва 2042

Руска. Първо издание

Преводач: Иван Тотоманов

Редактор: Ангелина Борисова

Художник: Владимир Марков

ИК „Анимар“, София, 2003

ISBN: 954-91332-7-3

© Ardis Publishers, 2901 Heatherway;

Ann Arbor, Michigan 48104

Предпечат и корица: Владимир Марков

Формат 60/90/16 Печатни коли 27,5

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.